KEPES

Open

két macska voltam

ANDRÁS

Kepes András

KÉT MACSKA VOLTAM

Open Books

Kepes András könyvei
az Open Books gondozásában

A boldog hülye és az okos depressziós
Istenek és emberek
Tövispuszta
Világkép

Felelős kiadó *Halmos Ádám*
Felelős szerkesztő *Jolsvai Júlia*
Olvasószerkesztő *Ungár Péter*
Borítóterv *Zatykó Fanny*
Műszaki vezető *Kovács Balázs Sándor*
Tördelés KFBook Design Stúdió

Elektronikus formátum
Békyné Kiss Adrien

ISBN 978-963-572-266-2

Családomnak. Miattuk. Értük.

ELSŐ RÉSZ

ÉJJELENTE SÉTÁLT

Éjjelente sétált. „Még jó, hogy nem a tetőn, vonyítva, mint a bagzó macskák!”, viccelődött Ildi, pedig eleinte örült, hogy a férje lefekvés előtt kiszellőzteti a fejét, úgy látta, azóta valóban jobban alszik. Az első napokban még azt is fölajánlotta, szívesen vele megy, úgysem tudnak hetek óta beszélgetni egymással, de György csak a fejét rázta, hogy szeretne inkább a gondolataiba merülni. Az utóbbi időben, ha Ildi belefogott a munkahelyi történeteibe, György már imitálni sem volt hajlandó az érdeklődést, ahogy régen tette, hanem pofákat vágott, tompa szemmel elbámult az asszony feje mellett, vagy ingerülten félbeszakítva a felesége beszámolóját, türelmetlenül legyintett: „Ezt már harmadszor meséled!”

„Attól, hogy ő képtelen elmondani, mi nyomasztja, még igazán tudhatná, hogy nekem viszont muszáj kibeszélnem a szorongásaimat. Ha idegesíti, vegyen magának guminőt, azzal nem kell beszélgetni”, duzzogott magában az asszony, míg végül az egyik este sértődötten felnyalábolta az ágyneműjét, áthurcolta Lacika szobájába, és attól fogva a kisfiúval aludt. Ha a férje, a maga ügyetlen módján, célozgatni próbált, hogy hiányzik neki a közös együttlét, Ildi azzal vágott vissza, hogy „Neki is sok minden hiányzik”, György meg találgatta, hogy mire gondolhatott.

Amíg Ildi reggelente a szűk lakótelepi fürdőszobában, a feladat jelentőségéhez méltó elszántsággal, a mosdó fölött áthajolva sminkelte magát a tükörben, György kábán hevert az ágyán, és félálomban a Reggeli Krónikát hallgatta. Aztán miután a felesége a „Hol a táskám? Nem láttátok a kulcsomat?”

szokásos keresgélés közepette elviharzott a Tv-be, hogy felkészüljön az adásra, ő is lezuhanyozott, megreggeliztette Lacikát, elvitte az iskolába, és bement a kapitányságra.

Mire a munkából hazaért, Ildi már a gyereket vacsoráztatta, felügyelte a fürdését, a telefonon lógott a kollégáival vagy a barátnőivel, és az esti mese után is Lacika mellett maradt. György a másik szobában halkan bekapcsolta a tévét, de hamar elunta, zenét nem hallgathatott, mert Ildi szerint áthallatszott a betonfalon, az olvasáshoz pedig végképp semmi kedve nem volt, mert estére a fáradtságtól már égtek a szemei. Csak a magányos sétákra vágyott.

Mielőtt az éjszakai sétájára indult, résre nyitotta a gyerekszoba ajtaját, bedugta a fejét, kicsit hallgatta az asszony és a fia egyenletes szuszogását, beleszippantott a felesége parfümjével keveredett ágyneműillatú levegőbe, és szomorú sóhajtással nyugtázta, hogy ő ebből a meghitt együttlétből, úgy tűnik, már végleg kimarad. Halkan becsukta maga után az ajtót, az előszobában felhúzta a cipőjét, vette a kabátját, és lehajtott fejjel, mint aki száműzetésbe indul, leballagott a lépcsőn.

A sétái során mindig ugyanazt az útvonalat járta be. Leszegett fejjel, indulatosan rótta a környéket, végig a lakótelep kihalt utcáin, megkerülve a parkot, a játszóteret, míg elért a közértig, ott, az épület hátsó, park felőli oldalán, az utcai lámpa sápadt fénykörén kívül még leült egy padra, kicsit elmélázott, és lassan, komótosan elszívott egy cigarettát. Óraműpontosan ugyanabban az időpontban, fél tizenegykor indult otthonról, tizennégy perccel később fordult be a sarkon a parknál, ahol mindig ugyanazzal a kései kutyasétáltatóval biccentettek egymásnak, tizenegy percig tartott, míg megkerülte a parkot és a játszóteret, majd a közért mögötti padon rágyújtott. Már fejben is le tudta járni az utat, lépésről lépésre, mint a

sakkozók, akik fejben játszva is pontosan látják maguk előtt a táblát, a figurákat és a lépéseket.

A felesége tévedett. Az esti sétáktól sem tudott könnyebben elaludni, csak mímelte az alvást. Néha még hajnalban is csak vergődött, vagy átizzadt pólóban kiment a konyhába meginni egy pohár vizet, elszívni egy cigarettát. Máskor meg az éjszaka közepén felkelt az ágyából, magára kapta a ruháit, és elment a Máriakertbe a haverokhoz.

Régebben (mielőtt se nekünk, se a barátainknak nem voltak gyerekeik, és nem minden a munkáról, a megélhetésről és a politikáról szólt) Ildivel moziba, színházba, kiállításokra jártunk, a barátokkal buliztunk, könyvekről, filmekről vitáztunk, és sokat röhögtünk. Akkoriban, ha felriadtam, és a hajnali derengésben megláttam Ildit, amint hátat fordítva, felhúzott lábakkal aludt mellettem, képtelen voltam uralkodni magamon, és simogatni kezdtem a fenekét. Először csak finoman, a hálóingén keresztül járta be a tenyerem a kedves dombokat, majd a felcsúszott hálóing alatt az ujjaim lassan besiklottak a combjai között az édes kis bozótba. Ildi nem fordult felém, csak a fenekét tolta közelebb hozzám, és ütemes mozgással utat engedett az ujjaimnak, majd hátranyúlt, becsúsztatta a kezét a nadrágomba, és lassú mozdulatokkal simogatni kezdett, jelezve, hogy egyáltalán nincs ellenére a hajnali áhítat. A gatyámat letornászva, hátulról öleltem magamhoz, vadul, zihálva szerelmeskedtünk, aztán cirógattam, csókoltam a pihés nyakát, ő pedig a kezemet maga elé húzva hálásan megpuszilta, és a tenyeremet a mellére helyezte. Így aludtunk összebújva, elégedetten reggelig. Reggel sem beszéltünk az éjszakai kalandról, csak lopva egymásra kacsintottunk, és cinkosan mosolyogtunk, mint a titkos

szerelmesek.

Hogy megváltozott minden, mintha csak álom lett volna! Vagy mintha az lenne az álom, ami most van – morfondírozott a férfi.

Ildi egy évvel járt alattam a Kisképzőbe, textil szakra, ott voltak a legjobb csajok. A textiles lányok feltűnően sminkelték magukat, erősen kihúzták a szemüket, jól öltöztek, nem úgy, mint a zsíros hajú, lógó gatyájú festők és szobrászok, akik a pacuha külsővel is jelezni kívánták, hogy őket nem érdeklik a külsőségek, ők művészek. A festő srácok között volt egy fiú, aki munka közben állítólag annyira elmerült a művészetében, hogy merő szórakozottságból a hajába törölte az olajfestékes kezét, a festéket aztán terpentinnel sem sikerült nyom nélkül eltüntetni, így, évekkel megelőzve a korát, már a hetvenes évek végén zöldessárga hajtinccsel járt.

Ildi népszerű lány volt az iskolában, kihívóan öltözött, a szeme színéhez passzoló búzakék kendővel emelte ki magas homlokát, nagyanyja sikkesen átalakított horgolt, fekete blúzát hordta a farmerjához, és az Ecserin vásárolt antik bizsukat viselt a karján és a nyakán. Sokan hajtottak rá, én csak amolyan félszeg módon, messziről bámultam, próbáltam szemezni vele. Nem feltételeztem, hogy a sok nagydumás, rámenős bika mellett éppen engem választana, a kudarctól pedig mindig szorongtam. Aztán évekkel később, amikor ő már az Iparművészetin is végzett, véletlenül összefutottunk egy kiállításon, akkor mesélte el, hogy titkon mindig arra várt, hogy én kicsit bátrabban kezdeményezzek (de állítólag ingerlően mulya és félénk voltam, ezt találta bennem a legvonzóbbnak, ezt már akkor sem értettem), és végre összejöttünk. Azóta

együtt vagyunk. Bár, ha belegondolok, a kijelentés, hogy „együtt vagyunk”, egy ideje már túlzásnak tűnik.

A lány divattervezőnek készült, de érdekelte a jelmeztervezés is, így került a Tv-be, ahol végül Bakó szemet vetett rá. A nőfaló rendező (ő legalábbis így emlegette magát), aki kékesfekete borostáját és a melléig kigombolt ingén kikandikáló sűrű bozontját egyaránt férfias trófeaként viselte, a büfé melletti aulában egy kávéscsészével a kezében, engedélyt sem kérve, odaült Ildi asztalához, és hangosan szürcsölve leplezetlenül bámulni kezdte, míg végül a lány nem bírta tovább, és megszólította.

– Mindig ilyen hangosan issza a kávéját?

– A kávét nem – felelte a férfi, és odanyújtotta a csészét. – Szagold meg!

– Ez nem is kávé. Mi ez? – kérdezte a nő, miután fintorogva megszagolta az orra alá dugott csészét.

– Extra kávé – nevetett a férfi. – Amióta az elnök betiltotta az alkoholt a büfében, kemény blokk ellenében lehet kávéscsészében konyakot kapni. Nem tudtad? Kérsz?

Ildi megrázta a fejét.

Amikor fény derült a lány szakmájára, Bakó (akiről a házban hitelt érdemlő hölgyek azt suttogták, hogy még a hátát is boglyas szőr fedi) felajánlotta, beveszi a következő kosztümös tévéfilmje stábjába, sőt, ha Ildi szeretné, mert olyan intelligens az arca és olyan vonzó a hangja (mondta, miközben a melleit bámulta), azt is el tudná intézni, hogy képernyőre kerüljön a délelőtti műsorban, mert neki ez is csak egy szavába kerül.

– Na, ha a Bakóval dolgozol, meg kell tanulnod számolni! – mondták a kollégák Ildinek, amikor eldicsekedett a felkéréssel.

– Számolni? – kérdezte a lány csodálkozó szemekkel. – De hát

miért?

– Mert azzal számolhatsz, hogy meg fog baszni – hangzott a válasz.

– Na, engem ugyan nem! – tiltakozott Ildi.

De miután valóban műsorvezető lett a délelőtti műsorfolyamban, a Szabadság téren azt rebesgették, hogy talán mégis.

– Ne törődj a pletykákkal! – nyugtatta Kamilla, a macskaszemű bemondónő, aki elsőként osztotta meg vele, mit mesélnek róla a háta mögött.

A sminkszobában, a tükör előtt ültek, Ildi arcát púderezték, a bemondónő pedig, miközben utasításokat adott a fodrásznőnek, hol süsse be a frufruját és hol tupírozza magasabbra bronzvörös hajkoronáját, folytatta:

– A Tv-ben, szívem, minden csinos nőről ilyeneket terjesztenek, ha sikeres lesz. Ne félj, rólam is! Ebben a házban csak a nagyon csúnya nőkről feltételeznék, hogy a tehetségük miatt érvényesülnek, ők viszont nem kerülnek képernyőre.

A sminkes lányok kuncogtak, itták a bemondónő szavait, egyetértőn bólogattak, s minthogy a sminkszobák és fodrászüzletek a női titkokat előcsalogatják ugyan, de megőrizni képtelenek, Kamilla alig lépett be a szomszédos stúdió technikai helyiségébe, azonnal mesélni kezdte a keverőpult mögött vihogó adásrendezőnek és képvágónak, hogy képzeljék, most éppen kire vetette ki hálóját a majomember.

Ildi az utóbbi hetekben arra panaszkodott a férjének, hogy a Szabadság téren a kollégák idegesek a szokatlan hírektől. Korábban a tv-híradóban a belpolitika lényegében a „megérkezett, elutazott, fogadta, megnyitotta” típusú hírekből állt, és a külpolitikát is csak azok a nézők értették, akik tisztában voltak a politikai háttérrel, illetve a kacifántos

bikkfanyelvvel; tudták például, hogy mi a különbség az „elvtársi”, a „nyílt elvtársi”, a „baráti” és a „meleg baráti” légkörben lezajlott tárgyalások jelentése között, és ha így sem értették volna, akkor a mindentudó kommentátorok megmagyarázták nekik a pártközpont illetékes elvtársának szakavatott útmutatásai alapján. Újabban viszont szinte nem volt nap, hogy ne érkezett volna valamilyen leleplező híradás a Sztálin- és a Rákosi-korszak bűneiről, a Gulagról és a hazai munkatáborokról, a Szovjetunió és a náci Németország titkos paktumáról, sorra rehabilitálták a bolsevik diktátor és hűséges hazai követőinek kivégzett vagy eltüntetett ellenfeleit. A művészeti főosztályon a korábban tiltólistás szerzők írásairól vitatkoztak, a büfében nyíltan kommentálták a Szovjetunió várható szétesését, Kádár felmentését, az ellenzék szerveződését és az új pártok alakulását. A munkatársak egy része lelkesedett, mások meg, akik tudták, hogy a szakmai hiányosságaikat eddig is csak a politikai megbízhatóságuk pótolta, pánikba estek. A könnyebb alkalmazkodás érdekében a lelkekben (éppúgy, mint a hangtanban), megkezdődött a részleges vagy teljes hasonulás.

Györgynek ismerős volt, amit a felesége a Tv-ről mesélt, mert a rendőrségnél is hasonló volt a hangulat. Legfeljebb kevesebben voltak a lelkesek, és több volt az ideges főnök. Hiába vártak megnyugtató válaszokat a pártközpont megzavarodott vezetőitől, a durva áremelkedések, a forint zuhanórepülése, az emelkedő külföldi adósság és a megugró energiaárak ellenére ők továbbra is görcsösen ragaszkodtak ahhoz, hogy nincs válság, és ha valaki a saját bőrén netán az ellenkezőjét tapasztalná, annak nyilván „hamis tudata” van.

A kapitányságon lassan beletörődtek, hogy az elmúlt években a török és arab pénzváltóbandák gyilkolásszák egymást, és egyre több munkát adnak a csempészek és a heroinkereskedők

is. Tudták, hogy Hakan, különösen a pestlőrinci kamionterminál megnyitása után, már a nemzetközi csempészet egyik irányítója lett. A török üzletember jól működő birodalmat épített az NSZK-ba vágyakozó illegális bevándorlóknak és a nemzetközi terrorszervezeteknek eladott nyugati vízumokból befolyt vagyonból. Azt is tudták, hogy Hakan sikerének egyik titka, hogy jó kapcsolatokat ápol magasabb hazai rendőrségi és politikai körökkel, sőt alighanem a Szürke Farkasokkal is, azzal a terrorista csoporttal, amelynek a KGB-vel is bensőséges együttműködése lehetett, mert szovjet kérésre a szervezet Magyarországon is szabadon garázdálkodhatott. A Cégnél ezeket az ügyeket amolyan politikai adottságként kezelték, nem rájuk tartozik, mondogatták. A bűnügyi nyomozókat inkább az országban rohamosan szaporodó betörések és a fegyveres bűnesetek aggasztották, mert azok már az ő szakterületükhöz tartoztak, az ő felelősségük volt.

György egy rózsadombi betörésnél helyszínelt. A középkorú, enyhén pocakos tulajdonos sápadt arccal, összegörnyedve ült a kanapén, és a mellkasát tapogatva ismételgette: „Na még csak ez kellett, még csak ez kellett nekem!”

– Gyanakszik valakire, aki tudhatott az értékekről? – kérdezte a nyomozást vezető százados.

– Nem gyanakszom senkire, de szakavatott tippre jöttek, az biztos. Még véletlenül se a gyengébb képeket vitték el, hanem a Rippl-Rónait és a Vaszaryt – közölte fájdalmas arccal. – A Rippl értékesebb volt, a Vaszary viszont igazi ritkaság, még sosem került a piacra, és a kedvencem volt, azt nagyon sajnálom – panaszkodott szinte sírva.

A pasasnak igaza lehet, vélekedett magában György. Talán épp a Máriakertben kapták a tippet a betörők.

Annak idején én naivan, a nyitott ajtón át sétáltam be a Máriakertbe, amit a környéken csak zsiványtanyaként emlegettek. Az élelmesebb törzsvendégek (amikor később elmeséltem nekik) igyekeztek meggyőzni, hogy ezt tekintsem kivételes szerencsének, mert, mint mondták, ellentétben a geometriával, ahol két pont között a legrövidebb út az egyenes, az életben az egyenes mindig a leghosszabb, és ha érvényesülni akarok, keressem inkább a kiskapukat. Én viszont úgy láttam, a kiskapukon már így is olyan tülekedés zajlik, hogy a tolongásban a végén még eltaposnának. Egyébként se tartottam magam elég dörzsöltnek ahhoz, hogy ha ügyeskedni próbálnék, ne zavarodnék bele a hazugságaimba. Lám, a Máriakertben is bevált az egyenes út, mondogattam. (Mert akkoriban még így gondoltam.)

– Az üzletvezetőt keresem – szólítottam meg a csokornyakkendős pincért, aki az egyik asztalnál épp a terítést ellenőrizte, megigazította az evőeszközöket, a szalvétákat, és a fény felé tartva vizsgálta a poharak tisztaságát.

– Meg van beszélve? – kérdezte a férfi a levegőbe emelt pohár mellől odapillantva.

A pincér régivágású, hetven körüli férfi volt, ritkás haját gondosan ráfésülte kopaszodó feje búbjára, peckesen, kidüllesztett mellel állt, csak a nyakát billentette hátra, ahogy a poharat ellenőrizte, amitől a tartása olyan volt, mint a múlt századi némafilmeken az orrukat fenn hordó komornyikoknak, vagy mint akit heveny derékfájás gyötör. Az ő esetében ez utóbbi volt a helyes megfejtés, átkozta is a főpincér emberszabású ősünket, hogy milyen meggondolatlan ötlet volt tőle lemászni a fáról és két lábra állni. „Bezzeg a majmoknak sosem fáj a hátuk”, mondogatta a derekát tapogatva, amikor belehasított a csúz.

A vendéglő amúgy is rejtélyes helynek tűnt, ha arra sétáltam,

megbámultam a cirádás homlokzatú, zárkózottságával csábító épületet, ilyenkor gyakran felmerült bennem, szívesen dolgoznék ott a suli mellett, hogy a soványka ösztöndíjam mellé ne kelljen az apámtól pénzt kérni. „Lehetnék italosfiú, vagy valami ilyesmi”, gondoltam magamban.

Az épület eredetileg gazdag sváb parasztház volt, bontott téglákból emelt, magas kerítés őrizte az utcai frontot, a falon túl volt a kert, közepén az őzláb ágakkal nyújtózkodó ecetfával. A fa körül és a ház kertre néző hosszú tornácán álltak a piros kockás abroszokkal megterített asztalok. A hangulatos kertről és az első tulajdonos Mária nevű feleségéről kapta a nevét a vendéglő, vagy jó száz éve. Az étterem vaskos, tölgyfából készült bejárati ajtaja és az utcára nyíló zsalugáteres ablakai mindig zárva voltak, legfeljebb délelőtt lehetett belesni rajtuk, amikor a hajnali vendégek után takarítottak, és szélesre tárt ablakokkal és ajtóval, kereszthuzattal szellőztettek. Olyankor terítettek a pincérek a déli nyitáshoz, és abban az időpontban sétáltam be én is.

– Megtudhatnám, mi okból keresi az üzletvezető urat? Persze, csak ha nem titok – érdeklődött a pincér.

– Munkát keresek, pénzre van szükségem az iskola mellett.

– Mégis milyen munkára gondolt? Van valamilyen végzettsége?

– Idén végzek fotó szakon.

– Na, itt biztosan nem fog fényképezni, azt garantálom – vetette oda a fogai között, anélkül, hogy levette volna a szemét a pohárról, amit éppen ellenőrzött.

– Én sem fotózásra gondoltam – közöltem. – Szívesen mosogatok is.

– Szívesen mosogat? Na, ilyet se hallottam még – csodálkozott az ember.

– Úgy értem, nem örömből, hanem a fizetés miatt.

A pincér elmosolyodott.

– Értettem, persze. Ha javasolhatom, pultosnak ajánlkozzon, abban épp hiányunk van. Tegnap mondott fel a pultoslány, mert a vendégek fogdosták a popsiját.

Végignézett rajtam.

– Magával ez nem fog előfordulni. Remélhetőleg – tette hozzá egy félmosollyal. – És mondja azt a főnök úrnak, hogy Ottó úr küldte. Én vagyok Ottó úr, a főpincér.

Az étterem délben és kora este családias kisvendéglőként működött, házias konyhával, cigányzenekarral, este kilenckor aztán a pincérek minden asztalnál megkérdezték, rendelnek-e még valamit („Mert mindjárt zár a konyha"), háromnegyed tízkor Ottó úr körbejárt a fekete bőrbugyellárisával és a számlákkal, elbúcsúztak a vendégektől, és tíz órakor látványosan bezárták a vendéglőt. Tizenegy órától a Máriakert átvedlett éjszakai bárrá, a Ki Mit Tudból ismert jazz-zongorista váltotta a cigányzenekart, és kicserélődött a közönség is. Akkortól kigyúrt kidobók ellenőrizték a vendégeket a kulcsra zárt bejárati ajtó kukucskálóján keresztül, és ha valakit nem találtak elég megnyerőnek, arra hivatkozva, hogy az étteremben éppen zárt körű rendezvény zajlik, finoman eltanácsolták. Hogy a válogatásnál milyen szempontokat követtek, illetve hogyan tudták egy pár centis lyukon át eldönteni, kit engednek be és kit nem, azt csak találgatni lehetett, mert a közönség amúgy igen vegyes volt: politikusok, művészek, újságírók, sportolók, alvilági figurák és kurvák egyaránt voltak közöttük.

Varga úr, a főnök, a szabadkasszás jogosultságot jó politikai kapcsolatainak, illetve a támogatójának juttatott anyagi elismerésnek (ahogy ő nevezte, szocialista összeköttetésének)

köszönhette, így aztán a rendőrség és az adóhivatal legfeljebb vendégként látogatott oda. Megkülönböztetett figyelem, kedvezményes árú vacsora, ingyen konyak és pezsgő dukált nekik. A Máriakert üzleti sikerének valódi motorja azonban Kázmér úr, az üzletvezető volt, akinek kisujjában volt a vendéglátós szakma, tudta, hogyan lehet trükközni a francia blokkal, miként lehet észrevétlenül csökkenteni az ételek súlyát, az italok mennyiségét, és milyen lehetőségeket rejtenek az IBUSZ-csoportos vendégszámítások. Így azután ragyogóan kiegészítették egymást a nem túl élénk képzeletű, ámde a rendszerbe sikeresen belesimuló Varga úrral és a hely eleganciáját garantáló Ottó úrral. Vagyis, ahogyan az a tökéletes üzleti modellben kívántatik, ki-ki hozta azt, amiben a legjobb volt, a tisztességtelenül szerzett hasznot pedig tisztességesen elosztották egymás között.

A konyhán kezdtem a munkát a vacsora utáni edények mosogatásával, aztán hajnali négyig az italos pult mögött álltam, majd zárás után még rendbe raktam a pultot, elmosogattam a poharakat, és úgy indultam haza. Fárasztó életmód volt, napközben aludtam néhány órát, lopott percekben szundikáltam, gyakran lógtam a suliból, de jól kerestem, és sokat tanultam az életről és az emberekről. Többet, mint az iskolában. Itt tanultam meg, milyen trükkök mozgatják a világot.

– Előre figyelmeztetem, György – kezdte Ottó úr már az első este –, hogy a kollégák el fogják halmozni kreatív ötletekkel, de tudja, fiam, ez nem resti. Ez egy minőségi vendéglő, még ha külsőre szerénynek tűnik is. Bizonyára feltűnt, hogy kedvelem magát, de ha meglátom, hogy simliskedik, zúgva röpül innen, mint a győzelmi zászló, ahogy manapság éneklik – fűzte hozzá

Ottó úr.

– Száll, Ottó úr! Zúgva száll. Úgy van a dalban.

– Jó, akkor száll – hagyta jóvá a főpincér.

A főpincéren kívül csak egy Márkus nevű vendég szólított Györgynek, a többiek Gyurikának hívtak, amit utáltam. A harmincas éveiben járó férfinak, aki a törzsvendégek közül elsőként vett a szárnyai alá, tekintélye volt a Máriakertben. Legendák keringtek kiismerhetetlen, titokzatos kapcsolatairól és a hidegvéréről, hogy amikor az egyik rettegett nehézfiú részegen, a kését előrántva belekötött, ő mosolyogva, zsebre dugott kézzel várta, aztán fordulásból úgy rúgta állon a pasast, hogy közben ki sem vette a kezeit a zsebéből. Márkus az angolos hidegvéréhez illően a Máriakertben kizárólag whiskyt ivott. Rozsdaszínű sportzakóját finom dohányillat és parfümfelhő lengte körül, vörösesszőke tüskefrizurát viselt, és a bajuszát keskenyre nyírta, az orra alatt kiborotválva. A Dráva menti faluban, ahonnan érkeztem, a bajusz vadon nőtt, mint a dudva, legfeljebb a hosszából vágtak és a végét pödörték, a kifinomult ápoltságnak ezt a fajtáját férfiaknál életemben először Márkusnál láttam.

A férfinak nem csak a stílusa volt különös, hanem a neve is: Márkus Márkus. Bizarr humorérzékkel megáldott szülei a gyermeküket a vezetéknevével azonos keresztnévvel sújtották.

– Ez valójában nem is név, hanem fenyegetés – magyarázta a férfi, ha szóba került a neve, a mutatóujjával ilyenkor fenyegető mozdulatot tett, mint mikor a gyereket rendre intik, és vészjóslón fölemelte a hangját: – Márkus, Márkus! Mindenesetre, ha külföldön vagyok, én is megfordítom a nevem, ahogy mi magyarok tesszük, hogy a keresztnevem kerüljön előre, és olyankor nem Márkus Márkus, hanem Márkus Márkus vagyok – magyarázta faarccal.

Olyan szerettem volna lenni, mint ő. Körülzsongták a lányok,

amit rezzenéstelen képpel vett tudomásul, ahogy azt is, akár nyert, akár veszített a kártyán, pedig a bárban éjszakánként olyan összegek cseréltek gazdát a pókeren, hogy a növekvő tétek láttán még a kibicek sem tudták leplezni a felindulásukat. A máriakerti mitológia szerint a pösze színműíró például egyetlen éjszaka alatt elkártyázta a József Attila-díját. Becsületére legyen mondva, utána csak annyit mondott: „Baffátok meg!”, és bánatosan hazakullogott, hogy másnap megint ott üljön a kártyaasztalnál. Igaz, ez már a második József Attila-díja volt, nem is örült neki annyira (Kossuth-díjra számított), csak, mint mondta, a „bajuszos” utálja őt, mert ha berúg, mindig zsidózni szokott. De hát ki nem, ugyebár? A „bajuszos” egyszer behívatta magához (szokásához híven a kivégzésekre emlékeztető hajnali időpontra), barátságosan meglapogatta a vállát, és humornak szánva azt kérdezte tőle: „Mondja, miért nem rúg már be egyszer balra is?” „Jó vicc! – érvelt magában a sikeres színpadi szerző –, mintha a baloldaliak nem zsidóznának, amikor berúgnak, már ha kivételesen nem zsidók (de tudjuk, azok is zsidók, persze), és mitől lenne ez antiszemitizmus? Úgy kellene felfogni, hogy csak az antiszemita, aki józanul is zsidózik.” De a rögtönzött elméletét végül mégsem fejtette ki, mert akkor éppen józan volt.

A Máriakertben a színműíró eltapsolt irodalmi díja és a betévedő balekok elúszott tízezrei az éjszakai kártyapartiknak csupán amolyan járulékos veszteségei voltak, mert a helyi tápláléklánc valódi zsákmányállatainak a melléküzemágakból meggazdagodott állami vagy szövetkezeti vezetők, sikeres butikosok, presszósok és kocsmárosok számítottak. A dörzsölt hamiskártyások szerint ezek az emberek a korrupt kapcsolataik révén méltatlanul gazdagodtak meg, így a kifosztásukat amolyan jogos igazságtételnek tekintették. Ők

voltak az áldozatai a betörések zömének is, mert az utóbbi években náluk halmozódtak fel leglátványosabban az értékes festmények, numizmatikai gyűjtemények, a valuta és az ékszerek, és az éjszakai életben sündörgő tippadók is róluk tudták legkönnyebben kideríteni, hol laknak, milyen zsákmányban reménykedhet a szerencsés betörő. Némely tippadót Ildivel korábbról, még a művészeti szakközépből ismertünk, házakhoz jártak becsüsként, így elég pontos ismeretük volt a lakásokban lapuló értékekről.

BIZTOS TIPPRE JÖTTEK

– Biztos tippre jöttek – közölte György, miközben az ujjnyomokat rögzítette a kilincsen, a trezoron és egy-két tárgyon, melyeket láthatólag elmozdítottak a helyükről.

– Ne sokat balfaszkodjatok, Gyuri! – szólt oda neki a bőrdzsekis.

György nem válaszolt, csak nyelt egyet.

– Újabban külföldi megrendelésekre törnek be, és olyan gyors autókkal járnak, hogy a szajré alighanem már kint van a határon. Azért persze gyorsan leadjuk a drótot Hegyeshalomnak – magyarázta a nyomozó a tulajdonosnak.

„Ugyan már! A műkincsekben utazó betörőbandák már évek óta külföldi megrendelésekre dolgoznak”, mormogott magában György, de nem akarta kijavítani kollégáját a civil előtt. Ő is részt vett néhány éve a botrányos képlopás nyomozásában, amikor a külső tatarozásra felépített állványzaton a tolvajok egyszerűen besétáltak a Szépművészeti Múzeumba, és egy görög milliárdos megrendelésére hét értékes képet fújtak meg, köztük Raffaello *Esterházy Madonná*ját és két Tintorettót, mert az igazgatónő hiába könyörgött a minisztériumnak és a pártközpontnak a működőképes biztonsági berendezésért. Aztán végül az igazgatónő nyakába varrták a felelősséget, mert a felelősség természete már csak ilyen, más nyakába varrva érzi magát jól.

– El ne gyertek a helyszínről, míg nem találtok hasznos nyomokat, keressetek a plafonon is, ha kell – fordult a nyomozást vezető százados Györgyhöz, sarkon fordult, és ott hagyta a másik bűnügyi technikussal a lakásban.

György ritkán szólt hozzá az eligazításoknál, inkább megvárta, míg a kollégái elmondták az ő véleményét is, akkor aztán buzgón, egyetértőn bólogatott. De az újabb sikertelen akciót követő letolásnál, amikor a főnök őt is név szerint megemlítette, már nem tudta türtőztetni magát.

– Őrnagy elvtárs! Miért nem veszik már észre odafönt, hogy a Los Angeles-i magyar maffia is itt pörög az országban, úgy játszanak velünk, mint macska az egérrel, mi meg ahhoz se kapunk eszközöket, hogy legalább lehallgassuk őket. A rosszfiúk BMW-vel, Porschéval száguldoznak, a járőrautókban pedig a hónap végére elfogy az üzemanyag, és olyan pocsék hatótávolságúak a rádiók, hogy azoknál még a taxikban is jobbak vannak – panaszkodott.

– Nem az eszközökkel van a baj, főhadnagy elvtárs, hanem azzal, hogy trehányok és felületesek vagytok! Ha alaposabban rögzítenétek és elemeznétek a nyomokat, ha értenétek hozzá, nem itt tartanánk – torkolta le Balla őrnagy.

A bűnügyi technikusok, morgolódva ugyan, de beletörődtek, hogy a nyomozók lenézik őket, hogy játsszák a vagány csávót, időnként a Kék fényben is fényezik magukat, de a perdöntő bizonyítékokat tőlük, technikusoktól várják. Az a vád azonban, hogy trehány és nem ért a nyomokhoz, felháborította Györgyöt, úgy érezte, Balla megalázta a kollégák előtt. „És ezt épp ez a korrupt, pártkarrierista fasz mondja?”, duzzogott magában. Még éjjel, amikor a parkban a cigarettáját szívta, aztán otthon, az ágyban forgolódva is azon rágódott, mi lett volna az igazán frappáns válasz a főnöknek.

Az őrnagy megjegyzése különösen azért bosszantott, mert gyerekkorom óta vonzódtam a nyomokhoz. Izgatott, képes vagyok-e kiolvasni belőlük a történetüket, ahogy a költözéskor

leakasztott képek és elmozdított bútorok után a falon maradt sebhelyek is meséltek a gyerekkoromról. Nemcsak a régi fotók, levelek, tárgyak érdekeltek, hanem a kávéfőző oldalára száradt kátrány, a pohár szájára kenődött rúzsfolt, a keréknyomok mintázata a sáros aszfalton, vagy amikor Gerdával, a húgommal megemeltünk a mezőn egy eldobott, öreg ablakkeretet, és ott maradt a fűben a napszítta körvonala. A rajzfüzetemben igyekeztem megőrizni, ami tetszett. Szénnel rajzoltam, aztán az ujjammal elkentem a kontúrokat, mintha az eső vagy az idő elmosta volna, és a nyomokból kellene kikövetkeztetni az elhomályosult körvonalakat. Szerettem rajzolni, sokat gyakoroltam, de nem mutattam meg soha senkinek.

Csak a trópusilepke-gyűjteménynek nem tudtam örülni, amit apánktól kaptam a tizedik születésnapomra. Ünnepélyesen adta át, közben babonázott a szürke szemével, és a tenyerével végigsimította magas homlokát, mint mindig, ha arra készült, hogy kinyilatkoztasson valami jelentőségteljes igazságot.

– A természet és a tudomány szépsége – közölte diadalmasan.

Várta a hatást, örülnöm kellett volna, nehogy megbántsam, de én viszolyogva bámultam az esőerdőben egykor szabadon repkedő kobaltkék és napsárga pillangókat, ahogy a gombostűkön megfeszítve mutatványos tárgyakká váltak. Aztán a költözéskor az üveggel fedett fadoboz (nem egészen véletlenül) kicsúszott a kezemből, és apám káromkodása közepette a lépcsőre zuhanva darabokra tört. Anyánk lapátra seperte a szétmorzsolódott színes szárnyakat, törött potrohokat, bedobta a kukába az üvegszilánkok, koszos nejlonzacskók, összenyomott konzervdobozok és ételmaradékok közé, és akkor a pillangótetemek meggyalázott élőlények helyett végre egyszerű hulladékká váltak. Egy rossz emlékű születésnap trópusi színekben pompázó nyomaivá.

A hegek is izgattak. Apánk büszke volt szálkás, izmos felsőtestére, minden reggel tornázott (légzőgyakorlatokat, fekvőtámaszokat, felüléseket, guggolásokat végzett), és túllépve a dereka táján megjelent úszógumik iránti ellenszenvén gyakran járkált félmeztelenül a házban. Olyankor nem tudtam levenni a szemem a köldöke fölött éktelenkedő forradásról, a haslövés nyomáról, mintha gyerekként éreztem volna, hogy közöm van hozzá.

Milán bácsi mesélt róla, apánk barátja, aki kiskoromban mindig a levegőbe dobált, ha nálunk járt, és közben hahotázva azzal ijesztgetett, hogy „Kibelezlek, kiskomám, aztán bezárlak egy nagy ládába!”. Igyekeztem én is nevetni, de inkább csak hisztérikusan vihogtam, mert hittem is, nem is, amit mondott. Nevetett, tehát biztosan viccel, gondoltam, míg röpültem a magasban, de félelmetesen hangzott, mert az arca közben néha ijesztően komollyá vált. Egyszer elsírtam magam a félelemtől.

– Na, mi van, kiskomám, beszartál, hogy kibelezlek? Pedig úgy lesz, ahogy mondtam. Nézd meg apád hasát, őt is kibeleztem, és bezártam egy nagy ládába, te is így jársz, majd meglátod! – bizonygatta sokadszorra.

Az egyetlen dolog, ami tetszett ebben a rémes játékban, hogy Milán bácsi volt az egyedüli, aki a gyerekek közül mintha engem szeretett volna a legjobban.

Gyerekként csodáltam apánkat, ő elégedetlen volt velem. Beszélgetni se tudtunk. Anyánk volt a tolmács, rajta keresztül tartottuk a kapcsolatot egymással, nekem apánk gondolatait magyarázta, neki az én érzéseimet. Szüleink időnként félrevonultak, ilyenkor a fülemet az ajtóra tapasztva hallgatództam. Apánk panaszkodott rám. Olyanokat mondott, hogy elkeseríti, milyen lassú a felfogásom, hogy makacs és önfejű vagyok, nem úgy, mint Miki és Gerda. Anyánk ilyenkor csitítgatta: ne aggódjon, majd beérek, vannak későn érő

gyerekek.

– Hiába reménykedsz – hallottam egyszer az ajtón át –, a gének megmutatkoznak.

– Na, ezt ne! – csattant fel anyám. – Hányszor kértelek, hogy ezt az egyet ne! – és reszkető hangon hozzáfűzte, ne mondogasson nekem ilyesmit, mert érzékenyebb vagyok, mint a többi gyerek, és a rossz mondatok felhasítják a lelkem.

Így mondta: „felhasítják a lelkét”. Meglátja, mondta apánknak, egy nap majd rólam is kiderül, hogy valamiben tehetséges vagyok. Anyánk sokáig bízott bennem. És Gerda is.

Miki volt az okos kicsi, „akinek már most több esze van, mint a bátyjának”, Gerda pedig születése óta elvarázsolta apánkat, az ölébe ült, apánk arcát két tenyerébe fogta, hosszan fürkészte a szemét, fésülgette a haját, mint egy hajas babának, a fülét birizgálta, apánk pedig elolvadt, ha ránézett.

Féltékeny voltam Mikire, és persze büszke is, hiszen az öcsém volt. Ragaszkodtunk egymáshoz, mert a sikerhez mindig szükségünk van valakire, akit legyőzhetünk (és Miki már kicsiként felismerte, hogy a családban velem összehasonlítva volt a leglátványosabban tehetséges), én meg kapaszkodtam belé, mert abban reménykedtem, hátha félresiklik egy neki szánt mosoly, nekem jut egy neki szánt dicséret. Lehullott elismerésmorzsákért, odavetett szeretetalamizsnákért kuncsorogtam, úgy, mint a csúnya fiúk és lányok, akik odacsapódnak egy szép társukhoz, abban bízva, hátha visszaverődik rájuk is némi fény a csillogásukból, azok meg örülnek az udvartartásnak, mert a csúnyák mellett még szebbnek tűnnek.

Miki azért vágyott a sikerre, hogy mindenki szeresse, én azért, hogy magamat szerethessem.

Bár sok minden érdekelt, nem ment a tanulás, az órán képtelen voltam odafigyelni, aztán az óra előtti szünetekben,

amikor a félelem végre összerántotta a figyelmemet, gyorsan átfutottam a napi leckét, és így elboldogultam valahogy. Csak olvasni és rajzolni szerettem. Gerdát és Mikit noszogatni kellett, hogy teljesítsék a szüleink által előírt napi olvasási penzumot, én faltam a könyveket, velem meg ez volt a baj.

– Nem tanul, folyton csak olvas. Legalább tudományos könyveket olvasna, talán ragadna rá valami – hallottam apánkat az ajtón át.

– A fantáziavilágba menekül a kudarcok elől – felelte anyánk.

Olvastam valahol, hogy a lustaság is lehet a magas intelligencia jele, az ember jól elvan a gondolataival. Én is sokat heverésztem, álmodoztam, de valahogy nekem sosem mondták, hogy ez az intelligencia jele volna.

Anyánkon igyekeztem lemérni azt is, hogyan kell fogadnunk apánk váratlan ötleteit, például amikor úgy döntött, „kivonulunk ebből a rohadó világból”, hogy eladjuk a lakást, tanyára költözünk, kivesznek bennünket az iskolából, ők tanítanak minket. A súlyos étkezőasztalnál ültünk, ha kihúztuk, tizenkét ember is elfért körülötte. Az ódon tölgyfa asztalhoz szüleink annak idején márványlapos tálalót is vettek az ócskapiacon, olcsón adták, mert a modern lakásokban ilyesmi már nem fért el. Ormótlan darab volt, a sötétben úgy terpeszkedett a hallban, mint egy fenyegető óriás. Miki félt tőle, egyszer meglestem, hogy a hallba lépve köszönt neki. Nehezen tudtam rávenni, hogy megsimogassa, és lássa, nem bánt.

A szüleink komolyan vették a közös vacsorákat, ilyenkor apánk is átjött a dolgozószobájából, ahol ideje jó részét önkéntes száműzetésben, tudományos könyvek és cikkek fordításával vagy olvasással töltötte. A tálalás szigorú rendben zajlott: apánk elvárta, hogy anyánk elsőként neki szervírozzon, mert úgy illik, hogy a férfi kapjon először (ő keresi a pénzt), és apánk azt is természetesnek vette, hogy neki jutnak a legjobb

falatok. Aztán jöttünk mi, gyerekek, végül anyánk. Amikor nagyobb korunkban zavarni kezdett minket az igazságtalanság, és felajánlottuk anyánknak, cserélünk vele (kapja ő a levesből a csirkemellet vagy a -combot), mindig ragaszkodott hozzá, hogy ő éppen arra a falatra vágyik, ami megmaradt neki (a csirkehát, a soványka szárny és a nyak), amin alig volt hús. „Az a legjobb rész – erősködött –, azt lehet a legjobban leszopogatni."

– Végre a saját értékrendünk szerint fogunk élni – mondta apánk egy júniusi estén, az iskolai évzáró napján.

A bejelentést mi, gyerekek, döbbent csöndben fogadtuk, egyszerre hangzott ijesztőnek és csábítónak, hogy mindent otthagyunk, nem járunk iskolába, és ismeretlen helyre költözünk. Az iskolában egyre több kudarc ért, de elképzelni sem tudtam, hogy elszakadok a barátaimtól, talán soha többé nem látom őket, megszűnik a reggeli kapkodás, ahogy a táskámat pakolva percekig kutatok egy-egy elhányt füzet, könyv vagy a tolltartóm után, elkeseredve keresem a tornazsákomat, sietve bekapom a reggelit, amit anyánk odakészített a konyhaasztalra, aztán rohanás, hogy az iskola kapujában álló pedellus fejcsóválása és sürgetése közepette a csöngetésre Gerdával éppen beérjünk. Valószerűtlennek tűnt, hogy megszűnik a matekdolgozat előtti gyomorgörcs, utána meg a letolás.

Miki sírt. Ősszel ment volna iskolába, egy éve erre készült, szüleink tavasszal már az iskolatáskáját és a könyveit is megvették, büszkén pakolta a ceruzáit az új tolltartóba, és most kiderült, hogy semmi se lesz belőle.

– Akkor én már sose fogok iskolába járni? – kérdezte zokogva.

– Házi iskolába fogtok járni – vigasztalta apánk. – Mama eztán titeket fog tanítani, nem más gyerekeket. Meglátjátok, milyen izgalmas lesz. Én is segítek neki. Együtt fogjuk felfedezni a világot!

– És az iskolatáskám – akadékoskodott Miki –, akkor az meg minek kellett?

– Te azt hiszed, kisfiam, hogy a házi iskolába nem kell táska meg tolltartó? Oda kell csak igazán! – vigasztalta anyánk.

Istenem, hány év telt el azóta! A család zsenije egy ideje már Kaliforniában, a Szilícium-völgyben él, valami különleges ösztöndíjjal, amit a kiemelkedő képességű gyerekeknek adnak, már egyetemre is oda járt, és azonnal munkát kapott az Apple-nél. Aranyos fiú, csak kicsit flúgos, a felhők között jár, mint a zsenik általában.

Nem értettük, mi ez a váratlan döntés a költözéssel, de anyánkon láttuk, apánkkal ők ezt már megbeszélték, anyánk bizakodónak tűnt, és ez minket is megnyugtatott. Eladták a belvárosi bérlakásunkat (előtte papíron szövetkezeti lakásra cserélték, mert csak azt lehetett legálisan eladni), annak egy részéből vették a tanyát, a többit pedig félretették „rosszabb napokra”.

A bútorokat, könyveket két szállítómunkás pakolta teherautóra. Ami befért, azt több fordulóban bezsúfolták a kopott, faborítású liftbe, a nagyobb darabokat gurtnival cipelték le a lépcsőházban, a játékainkat és kedvenc tárgyainkat magunkhoz ölelve mi vittük az ölünkben. Gerda a „kincses dobozkáját” szorongatta, a bizsu fülbevalóival és karkötőivel, amikhez annyira ragaszkodott, hogy egyik nyaralásunk alkalmával, amikor hajnalban földrengésre ébredtünk és kimenekültünk a rázkódó, repedező falú házból, a szüleink riadalmára ő visszaszökött, mert ott felejtette a fülbevalóit… Miki játékait is én cipeltem, mert folyton kipotyogtak a kezéből. A szomszédok a gangról nézték a költözködésünket. Senki nem segített.

Valaki azt mondta: „Na, mi van, menekülnek?”

Indulás előtt elbúcsúztunk az üres lakástól, utoljára együtt

bejártuk a kongó szobákat. Anyánk mondta, hogy ezt így kell csinálni. Egy percig csöndben, csukott szemmel, összekapaszkodva álltunk a nappaliban, igyekeztünk elmélyedni magunkban, ahogy anyánk kérte, mi, gyerekek, persze aprókat horkantva, izgatottan röhögtünk, tele voltunk szorongással, aztán végleg otthagytuk a várost.

Mi mentünk elöl a Moszkviccsal, a teherautó követett minket. Apánk vezetett, a térkép alapján még otthon aprólékosan kijegyzetelte az útvonalat, a jegyzeteket anyánk tartotta az ölében, és felelősségteljesen, szorongva böngészte a papírt, mondta az irányt. (Tapasztalatból tudta, hogy ez a munkamegosztás biztos garancia a veszekedésre: „Most szólsz, hogy fordulni kellett volna?”, „Mondd már, hogy merre menjünk!”) Mi, gyerekek, hátul ültünk, Miki középen fészkelődött a kinőtt gyerekülésében, és negyed óra múltán már unatkozott. „Mikor érünk már oda?!”, kérdezte tízpercenként. Anyánk sorra bevetette a családi kirándulásokon szórakoztatásunkra kifejlesztett unaloműző rutinját: a barkochbát, a szópókert, az ország-várost…, a lyukacsos tetejű alumínium ételhordó dobozból megettük a gondosan szalvétába csomagolt rántott húsos zsömléket, vizet ittunk a kulacsunkból, teát a termoszból, apánk is lenyelte az utolsó falatot, addig vagányan fél kézzel vezetett, aztán jött az „ez a nóta, nóta körbejár”.

– Apa!

Anyánk mindig úgy alakította, hogy apánkra essen az első dal, mert ő énekelt a leglelkesebben. Akkor is mindig dalolt, ha kirándulni mentünk. Mély zengésű, bársonyos hangja volt, nagy átéléssel, hangosan énekelt, elnyomva a nyekergésünket.

– …ez a nóta, nóta mindenkire rátalál. Gerda!

– Ég a város…

– Azt én utálom! – közölte Miki.

– Na persze, kis hülye, mert én mondtam!

– Ne veszekedjetek, mert felidegesítitek apátokat, és karambolozni fogunk! – figyelmeztetett anyánk.

– Aztán majd jól meghalunk – kuncogott Gerda.

– Ne beszélj butaságokat, kislányom, inkább nézzétek a tájat!

– Mit nézzünk rajta? – durcáskodott Gerda.

Sok néznivaló valóban nem volt a tájon, legfeljebb az út vége felé, de addigra már Miki és Gerda is aludt.

A rozoga teherautó, megrakodva a bútorainkkal, órákon át követett bennünket az egyforma falvakon, szomorú kisvárosokon át, szántóföldek, napraforgótáblák mellett, egészen az apró dombokon túl fekvő, határ menti településig. A városi élet után a falvak néptelennek tűntek, mintha biológiai fegyver pusztította volna ki a lakosokat. Ha korábban vidékre mentünk, akkor is gyakran gondolkodtam azon, milyen lehet egy olyan apró faluba születni, mint ahova most igyekeztünk, aztán úgy élni le egy életet, hogy valaki a falu határát sem hagyja el? Milyen kép élhet ott az emberekben a világról? Sorsunkba belenyugodva, párhuzamos világokban töltjük el a számunkra kiszabott hetven-nyolcvan évet, miközben mindannyian azt gondoljuk, teljes életet élünk. Akár a pillangók, akiknek mindössze néhány hét jut a földi létből, még akkor is, ha lelkes lepkegyűjtők nem tűzik őket gombostűre. Ha valóban csak egy életünk van, akkor mindenkinek jut, ami jut? Tényleg, ilyen egyszerű lenne az egész?

Mielőtt ráfordultunk a tanyához vezető lejtős földútra, apánk fékezett, kiszállt az autóból, bennünket is kiparancsolt, átölelte anyánk vállát, a másik kezével Gerda kezét fogta, Miki anyánk kezét szorongatta. Ott álltak négyen, egymást ölelve, kézen fogva. Amikor apánk észrevette, hogy nézem őket, egy pillanatra elengedte anyánk vállát, és engem is hátba paskolt.

– Ez az otthonunk! – mutatott egy mezőre, ahol a távolban

egy magányos ház állt, és sugárzott az arca, mintha az ígéret földjét látná. – Amott, az erdőn túl, ha lemegyünk a Drávához, láthatjuk, amint a túlpartról, Jugoszláviából Milán bácsi integet nekünk.

A húgom kíváncsi szemmel fürkészte a vidéket, izgatottan tekergette ujja körül a füle mellett huncutkodó hajtincset, Miki tanácstalan tekintetén láttam, próbálja okos kis fejében összerakni, vajon miért örül ennyire az apánk ennek a kietlen vidéknek, én meg, mint rendesen, anyánk arcáról próbáltam leolvasni az érzelmeit.

Amíg az új otthonunkat bámultuk, a teherautó egy ideig járó motorral pöfögött mögöttünk, aztán a sofőr levette a gyújtást, és a szállítómunkással ők is kiszálltak.

– Szóljanak, ha indulhatunk! – kiáltotta oda nekünk a sofőr.

Rágyújtottak. Emlékszem, először láttam, hogy valaki a hüvelykujja és mutatóujja közé fogja a kézzel sodort, mezítlábas cigarettát, úgy emeli a szájához, egészen a végénél, miközben alig marad hely az ajkának. Amikor később dohányozni kezdtem, én is ezzel próbálkoztam. Mélyeket szippantottak, fújták a füstöt, csipegették és köpködték a nyelvükre tapadt dohánymorzsákat, halkan beszélgettek, és közben unottan bámulták a tájat.

Az „ígéret földje” gondozatlan mező volt, foltokban nőtt, napszítta fűcsomókkal, helyenként száraz kórókkal, a tanya épülete mellett két jegenye nyújtózott a szürke ég felé, a földillatú szellő borzolta a nyárfaleveleket. Anyánk megértőn nézett apánkra, szája szögletében megmozdult az apró ránc, ami más ívet formált, ha mosolygott, és mást, ha keserű volt. Ezúttal nehéz volt anyánk gondolatait kifürkészni, büszkeség és szeretet volt az arcán, közben némi aggodalom is, az érzelmeknek az a különös keveréke, amit azóta sem láttam máson. Gerda fehér tornacipőjéről a tenyerével ütögette le a

port, húzogatta a pólóját, farmernadrágja zsebét gyűrögette, fintorgott, de nevetett, úgy tűnt, tetszik neki a kaland.

– Klassz, mi? – biztatott bennünket anyánk, látva elfogódottságunkat. – Itt aztán futkározhattok kedvetekre! Meglátjátok, milyen jó lesz!

– Mi az a ledőlt szögesdrót kerítés? – kérdeztem.

– A szabadság jelképe! – közölte apánk, aztán elnevette magát. – Ott a telkünk határa.

SOKAT TÖPRENGTEM

Sokat töprengtem, vajon nálam alkati kérdés, vagy az apám hatására kialakult megfelelési kényszer, hogy gyerekkorom óta kínosan kerülöm a konfliktusokat, és időbe tellett, míg megtanultam valamelyest kiállni az igazamért. Jó fiú akartam lenni, hogy szeressen az apám és hogy el tudjam fogadni magam.

A sérelmeim miatti bosszúmat később is csak a fantáziámban éltem ki, őrületes történeteket kieszelve, hogyan számolok le azokkal, akik megbántottak, vagy valami sunyi elégtételen törtem a fejem. Amikor például Balla őrnagy újabb megaláztatásai már végképp nem hagytak nyugodni, s miután a fantáziámban már többször lerúgtam a fejét (ahogy Márkus tette volna), és beletuszkoltam az arcát a vécécsészébe (ahogy én tettem volna), úgy döntöttem, olyan bosszút eszelek ki, amire végképp nem számít, ami biztosan fájni fog neki. Az élet kínálta az alkalmat. Balla gyakran dicsekedett a Smith & Wesson revolverével. Valóban pompás, forgótáras maroklőfegyver volt, a klasszikus 38-os modell, egyedi kidolgozású, elefántcsontból készült markolattal, az őrnagy legfeljebb a lőgyakorlatokra vitte magával, aztán hosszasan tisztogatta, fényesítette, dédelgette, úgy őrizte, mint egy ékszert. Az irodájában, a páncélszekrényben tartotta, időnként elővette, kitette az íróasztalára, és simogatta. Egy alkalommal, amikor a főkapitányhoz kellett sietnie, az íróasztalán felejtette a fegyvert. Nem tudtam, hogy már elment, valamit kérdezni akartam tőle, benyitottam az irodájába, és megláttam az asztalán a revolvert. Óvatosan kézbe vettem, forgattam, láttam,

nincs töltény a tárban, felhúztam, megcéloztam vele a kilincset és a lámpát, meghúztam az elsütőbillentyűt, élvezettel hallgattam a fémes csattanást, aztán arra gondoltam, eldugom valahova, hadd keresse a rohadék. Először az íróasztal melletti szemétkosárra esett a választásom, az akár még hihető is lenne, gondoltam, hogy egy óvatlan mozdulattal lesöpörte, rádobok néhány papírt, hátha a takarítóknak sem tűnik fel, és kidobják a szeméttel együtt, aztán Balla keresheti. De meggondoltam magam, és hirtelen elhatározással becsúsztattam az övembe, a zakóm alá. Hazafelé menet szinte perzselt a zsákmány, akkor már megbántam, hogy elhoztam, arra gondoltam, másnap valahogy visszacsempészem, de mire reggel beértem, a főnök már átkutatta az irodát, a páncélt, a fiókját, bemászott az íróasztal alá is, és magából kikelve kérdezgette a munkatársakat és a takarítókat, nem látta-e valaki a Smith & Wessont. Rájöttem, hogy a lebukás kockázata nélkül már képtelen leszek visszalopni a stukkert. Sose láttam még a főnököt így kiborulni, akkor se, amikor a felesége elhagyta. „Ez a barom a pisztolyára élvez", mondtam magamban. Nem is reméltem, hogy ilyen örömöt okoz majd a szenvedése. Megtartani azért mégsem mertem a revolvert, hátha egyszer megtalálják nálam, inkább a zsebkendőmmel alaposan megtisztítottam az ujjnyomoktól, és az éjszakai sétám során, fájó szívvel bedobtam a Dunába. Sokáig a fülemben csengett a távoli csobbanás hangja. Körülnéztem, nem látott-e meg valaki, de üres volt a híd, csak a budai fények pislákoltak a hegyoldalban. Mint régen a falu fényei a tanyáról, amikor nyári estéken a kertben üldögéltünk.

A falu negyedórányi járásra volt a tanyától, Mikinek, hatévesen, persze tovább tartott az út, ahhoz már nagy volt, hogy ölbe

kéredzkedjen, de ahhoz kicsi, hogy ősszel a mezőn, a cuppogó, sáros, göröngyös földutakon könnyedén megtegye oda-vissza a távolságot. Az apjuk elvből nem vette fel, azt mondta, „majd megedződik”, néha Gyuri hátára kapaszkodott, de a bátyja néhány perc után roskadozott alatta. „Tudom, nehéz vagyok, mint a sózsák!”, kacagott Miki.

Eleinte ritkán mentek be a faluba, legfeljebb, ha a szüleik bevásároltak a boltban. Szegény község volt, megkeseredett emberekkel. Ha Novákék kitették a lábukat a tanyáról, érezték, távolról lopva figyelik őket, mint a bűnözőket. A vidék határövezetnek számított, az ötvenes években aknazár is elválasztotta az ellenséges Jugoszláviától, és utána, ’89-ig is csak külön betétlappal lehetett belépni a területre. Az itt élők kötelesek voltak minden idegent jelenteni, mert aki nem jelentett, azt beköpte a szomszédja. Az emberek hozzászoktak a besúgáshoz, hozzátartozott a helyi folklórhoz. Ha a család elhaladt a kocsma előtt, elhallgattak az utcán iszogató férfiak, a boltban összesúgtak mögöttük az asszonyok, megjegyzéseket tettek a szemeteskonténerek mögött szipuzó kamaszok. „Ne nézzetek oda!”, súgta ilyenkor Ágnes, az anyjuk, mert látta, hogy Gerda izgatottan bámulja őket. A fiúk elhomályosult, zavaros szemmel néztek, még arra sem méltatták őket, hogy eldugják a nejlonzacskót és a ragasztót. Nekik nem volt más választásuk, ők ide születtek, a „pestiek” viszont önként jöttek az isten háta mögé. Vajon mi elől bujkálnak? – tanakodtak egymás között. A Novák gyerekekre is átragadt szüleik szorongása, ami, mint a forró viasz, lassanként beleolvad a bőrbe, és nem lehet lekaparni, hurcolja magával az ember mindenhová.

Ágnes kartondobozokban hozta magával az iskolai füzetcsomagokat és a tankönyveket az év végi magánvizsgákhoz, tanárnő volt, nem okozott neki nehézséget a

gyerekei tanítása, annak idején a városban is ő foglalkozott velük, kikérdezte a leckéket, elmagyarázta, amit nem értettek. A tanyán már Miki is követelte a feladatokat, Gerdát és Gyurit pedig a guta kerülgette, hogy az anyjuk alig írta le a matekpéldákat, a kisöccsük unottan megmondta az eredményt, aztán a lábszárát vakargatva, látványosan unatkozott. Az apjuk meg, míg a két nagyobb testvér izzadva dolgozott a saját feladatán és a nyakát behúzva szégyenkezett, úgy nézett Mikire, mint egy istenre.

„S közben a kis zsenit még tízévesen is öltöztetni kellett, mint egy babát, egy nagy, cula gyereket! Még akkor is bepisilt, ha röhögtettük", emlékezett később Gerda. Ha jó volt a hangulat, a kisfiú visszatartotta a pisit (nem akart semmiből kimaradni), a testvérei pedig röhögtették. Ez volt a bosszújuk az öccsük fene nagy eszéért.

Novák Bálint a természettudományos könyvekből, tanulmányokból, amiket évek óta fordított, jól ismerte a tudományos eredményeket, ráadásul az „elit gimnáziumban", ahogy emlegette, úgy belevertek mindent, hogy évtizedekkel később is fejből mondta a verseket, a képleteket, a történelmi dátumokat. „Ti is így fogjátok!", jelentette ki a gyerekeinek. „A tudás: hatalom", mondogatta. „Azt szeretném, ha sikeresek lennétek az életben!"

Szórakoztatón tanított, úgy viselkedett, mint egy bűvész, aki a cilinderéből varázsolja elő a tudást, a gyerekek ámulva csodálták, ahogy apjuk a szemük láttára teremtette a világot. Kirándulni jártak, befőttesüvegbe rovarokat gyűjtöttek (amiket aztán Gyuri titokban elengedett), távcsővel figyelték a madarakat, alkonyatkor vadlesre jártak a Drávához, könnyedén fölismerték a nyárfát, a nyírfát, az enyves égert, nem keverték össze a mezei pockot az ürgével, és röptében megkülönböztették a fürjet, a foglyot, a seregélyt, a mezei

pacsirtát. Nem féltek a rovaroktól, és Gerda sem ugrált fel visítva az asztalra, ha egeret látott. Miki csak a fülbemászótól undorodott egy életen át, nem a külseje miatt, és nem is azért, mert a potrohából kispriccelő folyadék büdös volt, hanem mert valakitől azt hallotta, hogy a rovar bemászik a fülbe, átrágja magát a dobhártyán, beköltözik az agyba, és az ember megbolondul. Hiába nyugtatta az apjuk, hogy ez marhaság, csak egy dallam lehet fülbemászó, egy rovar nem, Miki a tanyán később is csak úgy mert elaludni, ha a füléig felhúzta a takarót, nehogy egy ilyen kis dög fölmásszon a párnájára és beköltözzön az agyába…

A ház eredetileg vályogból készült, de a másik felét már téglából építették. Nem volt nagyon rossz állapotban, csak a fal, mintha himlős lett volna, hólyagokban dobta le magáról a festéket, a nyílászárók bánatosan lógtak, a zsalugáterek éjszakánként nyikorogva sírtak, ha lengette őket a szél. Apánk beállította az ajtókat, ablakokat, ahol szükséges volt, kicserélte a zsanérokat, szivacsos tömítőszalaggal szigetelte a réseket, megjavította a villanykapcsolókat, felszerelte a lámpákat. Szerelés előtt gondosan kipakolta a csavaros és szöges dobozkákat, pedánsan, nagyság szerint glédába rakta a földön a csavarhúzókat, a kalapácsot, a vésőt, a fogókat, a fúrót, a fűrészt, a vízmértéket. A szerszámok úgy feküdtek szépen sorban, mint műtét előtt a sterilizált orvosi műszerek a műtőasztal mellett. Használat után valamennyit vissza kellett tennünk a helyére. Fiatalkorában apánk egy ideig gyárban dolgozott, a mesterétől úgy tanulta: „aki nem tiszteli a szerszámait, az nem tiszteli a munkát”. Azt mondta, mi leszünk a segédei, elmagyarázta, mi a feladat, aztán mint a sebészorvos az asszisztensétől a szikét, a csipeszt és a tampont, úgy kérte

tőlünk egyenként a szerszámokat, „Csavarhúzót!”, szúrta oda a fogai közt, „Harapófogót!” kiáltotta, mi meg versengtünk, ki találja meg előbb, és szaladtunk hozzá, hogy kapjunk egy mosolyt vagy dicsérő szót cserébe.

A fatelepen vettünk zsákos oltott meszet. Az olajszagú vasboltban apánk papírról olvasta az aprólékosan összeállított listáját a felújításhoz szükségesnek ítélt eszközökről, aztán a fejét vakargatva járkált a polcok között, és válogatott. A malacszemű boltos gyanakodva méregetett minket, „gyüttmenteket”. Együtt meszelt a család. Nevetgéltünk, ugrattuk egymást, szerencsétlenkedtünk, mert korábban egyikünk sem próbálta. Vödörben hordtuk a meszet, és hosszú nyelű kefékkel mázoltuk a falakat. Nagyon élveztük, sajnáltam, amikor befejeztük. Mikit utána dörzskefével kellett lecsutakolni a kádban, úgy visított, mint egy kismalac. Anyánk négykézláb súrolta a deszkapadlót és a követ, kézfejével törölgette izzadt homlokát, időnként fölállt, két kezét a csípőjére téve előre-hátra hajlongva ropogtatta fájós derekát. Gerda és én mellette lábatlankodtunk. Együtt mostuk az ajtófélfákat és az ablakkereteket, anyánk fertőtlenítette a kádat és a vécét.

Az otthoni bútorok kényelmesen elfértek a házban, árasztották magukból a régi lakás levegőjét, így kevésbé tűnt idegennek az új otthonunk. Gerda külön szobát kapott, igaz, a legkisebbet, Mikivel mi a nagyobbat, az volt a fiúszoba, szüleinknek pedig, a régi franciaággyal, egy árnyékos hálószoba jutott a ház északi traktusában, az ágy fölött a szúette feszülettel, amit még régen egy falusi búcsúban vettek, és ami Pesten is az ágyuk fölött volt. Apánknak is jutott egy kis dolgozószoba, amolyan szerzetesi cella, talán kamra lehetett valamikor, a falon körös-körül barátságos könyvespolcokkal. Nekem a vadszőlővel befutott veranda tetszett már akkor is a legjobban, fonott nádasztal állt a közepén, körülötte karfás

nádszékek, egy zöld zsalugáteres üveges ajtóval oda nyílt a szobányi méretű konyha, ahol a sparhelt fölött (az előző tulajdonos jóvoltából) rézedények és nyeles serpenyők lógtak, a penészszürke polcon öreg lábosok, fazekak és mázas köcsögök sorakoztak.

Apánkkal rendbe hoztuk a fészert és az istállót is.

– Lesznek tyúkjaink és kecskéink, mi készítjük majd a sajtot, és lesz veteményesünk, termeszthettek paradicsomot, paprikát, hagymát, krumplit – mondta apánk.

– Együtt dagasztjuk a kenyeret, és lekvárt is főzünk! – fűzte hozzá anyánk.

Ujjongtunk.

– Telepesek lettünk, mint régen a Vadnyugaton! Stip-stop, én leszek Old Shatterhand, Miki meg Winnetou – kiáltottam nevetve.

– Nem! Én leszek az az old izé – csattant fel Miki. Gyanította, az lehet a jobb szerep, ha én azt választottam magamnak.

– Jó, akkor én leszek Winnetou – hagytam rá. – Majd együtt mosunk aranyat a patakban….

Az apjuk azt állította, hogy aranyat mosni homokot szitálva kell, de ezen a Dráva menti mocsaras vidéken a patakban többnyire csak sár volt. Amikor megérkeztek a kecskék és a szárnyasok, a gyerekek ujjongtak, ünnep volt a kisgidák és a naposcsibék születése. Mindannyiuknak volt saját kecskéje, ők gondozták, fejték, megtanultak kecskesajtot készíteni, fokhagymával, kaporral, paprikával, dióval ízesítették, versenyeztek, kinek sikerül jobban, és a sajthoz maguk termesztette paradicsomot, zöldpaprikát, újhagymát ettek. Olvastak, kártyáztak, Ki nevet a végént játszottak, bújócskáztak, időnként jókat verekedtek, különösen Gerda Mikivel. Miki

olyankor úgy viselkedett, mint egy álmából felriasztott, dühös kis hörcsög, harapott, Gerda pedig visítozott, és köpködött. Az anyjuk hangja ilyenkor két oktávval feljebb csúszott, szinte siránkozva könyörgött: „Szeressétek egymást, gyerekeim!” Máskor Gerda és Gyuri Mikit kínozta, rémtörténetekkel ijesztgették, kihúzták alóla a szőnyeget, aztán amikor hanyatt esett és bömbölni kezdett, babusgatták, mert megsajnálták. Szegény Miki, azt hitte, a gonoszkodás is része a játéknak, hálás volt a babusgatásért, és kérte, játsszanak újra.

Ágnes próbálta meggyőzni a férjét, hogy a gyerekeknek szükségük lenne társas kapcsolatokra más gyerekekkel is (ezt még a főiskolán, fejlődéslélektanból tanulta), „Hadd menjenek be néha a faluba, egész biztosan ott is vannak kedves gyerekek”, de Novák Bálint hajthatatlan volt. Annyi csalódás érte az élete során, hogy bizalmatlan volt a világgal, és azt hitte, ezzel más is így van.

Volt egy libájuk. Liliba olyan okos volt, mint egy kutya, ha hívták, odajött, apró gágogással még válaszolt is, hagyta, hogy simogassák, vakargassák a nyakát, pedig a szárnyasok általában nem szeretik, ha hozzájuk nyúlnak, de Lilivel még kergetőzni és hempergőzni is lehetett. Gerda azzal dicsekedett, hogy az állat őt imádja a legjobban, és valóban, két szárnyát kitárva futott hozzá, odabújt, gyakran még a fejét is a vállára hajtotta, sőt azt is tűrte, hogy a kislány masnit kössön a nyakába, úgy totyogott peckesen, mintha büszke lett volna rá, milyen csinos. Gerda néha még a szobájába is becsempészte, és vele aludt.

Aztán egy nap hiába szólongatták, keresték a baromfiudvarban és a házban, hátha beszökött utánuk, sehol nem találták.

– Eltűnt a Lili – szaladt Gerda a konyhába, az anyjukhoz sírva.

Ágnes mélyet sóhajtott.

– Az lesz az ebéd, apátok levágta – felelte, és a vágódeszkára mutatott.

Ott hevert Lili, a tollától megfosztva, csupaszon, kibelezve. Gerda öklendezni kezdett, és odahányt a konyhakőre.

– Megölted a Lilit?! – rángatta az apja ruháját zokogva.

– Bolond vagy, kislányom? – kérdezte Novák Bálint értetlenül. – Az egy liba volt! Szép, nagy májjal. Azért neveltük, hogy megegyük!

Ha a libával az apjuk ilyen könnyen végzett, vajon ölt-e embert is, tanakodott Gerda és Gyuri. Nyilván ölt, hiszen harcolt, gondolták, de ha erről kérdezték, mindig ködösen fogalmazott.

– Csak úgy vaktában lőttem, sose láttam, eltaláltam-e valakit.

Így bújt ki a válasz alól, vagy talán nem akarta, hogy úgy nézzenek rá, mint egy gyilkosra. Nagy hős persze nem lehetett, gondolták a gyerekek, mert azokat, ha nem menekültek külföldre, a forradalom után kivégezték, vagy hosszú időre börtönbe zárták, az apjuk pedig nem sokkal azután, hogy a börtönkórházban felgyógyult a sebesüléséből, szabadult.

Mintha örökké furdalta volna a lelkiismeret valamiért. Éjszaka gyakran sétált a házban, hiába könyörgött a felesége, hogy feküdjön le, nem tudott aludni. A konyhában begyújtotta a tűzhelyt, és hajhálóval a fején (nehogy elfeküdje a gesztenyebarna haját), órákig ült előtte, bámulta a lángot.

Gyuri is sétált éjszakánként. Gerda többször riadt fel arra, hogy a bátyja az ágya mellett áll, fölé hajol, az arca egész közel van az övéhez, és figyeli, vizsgálja, miközben alszik, ilyenkor ő ijedten gyorsan visszahunyta a szemét, úgy tett, mintha még aludna. Amikor megkérdezte a bátyjától, miért csinálja, Gyuri próbálta elmagyarázni, hogy a szüleit és Mikit is szereti nézni alvás közben, és hogy valójában ilyenkor nem is őket nézi,

hanem saját magát figyeli, hogy milyen érzései támadnak közben. Arra volt kíváncsi, milyen az emberi arc kiszolgáltatott helyzetben. Amikor a szüleik rájöttek a mániájára, éjszakára bezárták az ajtajukat. Halkan fordították rá a kulcsot, mintha Gyuri nem vette volna észre, amikor később be akart lopódzni hozzájuk. Ők is féltek tőle. Csak Mikit nem érdekelte, olyan mélyen aludt, mint akit agyonütöttek, reggel pedig kipattant a szeme, és mosolyogva ébredt. Gyuri azt is mondta, hogy amikor alvás közben nézte a családját, titkon attól szorongott, nehogy meghaljanak, és ha egyszer meghalnak, vajon ilyenek lesznek-e. Sokat töprengett, milyen különböző az emberek viszonya az élethez és a halálhoz.

A békaboncoláskor is, mintha nem élőlény, hanem valami tárgy lett volna, az apjuk marokra fogta az állatot, a nyomorult küzdött egy ideig, próbált szabadulni a szorításból, de aztán megadta magát.

Miki szemében kéjes élvezet csillogott. „A kis gyilkos", mondták egymásnak a testvérei, miközben Gerda bömbölt, mert sajnálta a békát, Gyuri meg hányt a látványtól. Az apjuk nem is értette, mi bajuk. Azt javasolta, fejtsék meg együtt az élet titkát.

– Szerintetek mi az élet? – kérdezte.

– Hát, hogy élünk…, nem vagyunk halottak.

– Mert azt tudjuk, hogy mi a halál? Szerintetek mitől él a béka?

– Attól él, hogy mozog, lélegzik, dobog a szíve.

– És szaporodik – tette hozzá Miki okoskodva.

– Igen, és szaporodik is – bólintott az apjuk.

Kloroformot öntött egy gézlapra, a béka fejéhez nyomta, elaltatta, és a bicskájával kivágta a szívét. Parányi kis szíve volt.

A gyerekek döbbenten nézték.

– Na, most él a béka? – tudakolta az apjuk.

– Már hogy élhetne szív nélkül? – válaszolták.

Novák Bálint akkor egy tál vízben sókat oldott föl, és beletette a békaszívet. Az apró szív dobogott tovább. Sőt, a szív nélküli béka is éledezni kezdett. Még ugrált is. A gyerekek szörnyülködtek. Gerda azt sem tudta soha megszokni, amikor baromfivágáskor a tyúknak levágták a fejét, és fejvesztve rohangált utána még egy ideig a kertben.

– Most akkor él a béka, hiszen mozog, ugrál? És láthatjátok, él külön a szíve is!

Szájtátva nézték ezt a horrort, csak Mikinek csillogott a szeme.

– Hú, ez baromi jó! – lelkendezett.

– Hogy élhet tovább önállóan egy szív? – álmélkodtak.

Az apjuk mikroszkópja (amit sok más kinccsel együtt a dolgozószobája titokzatos alsó szekrényében tartott) oda volt készítve a kis konyhai húsdarálóval együtt a veranda asztalára, ahol a kísérlet zajlott. Az apjuk betette a mikroszkóp lencséi alá a szívet. A gyerekek sorban állva, egymás után belenéztek. Vékony szálacskák látszottak a keresőben, amint összehúzódtak és elernyedtek. Vert a szív.

– Láthatjátok, a szív még lélegzik. Oxigént fogyaszt, szénsavat termel, és a cukrot tejsavvá erjeszti. Na, akkor most él?

Zavartan meresztették a szemüket. És akkor, megrökönyödésükre, az apjuk a húsdarálóba tette a szívet, és ledarálta, mint a fasírtnakvalót, a szívecske vékony csíkokban jött ki a lyukakon.

– Most kivonatot készítek belőle – közölte Novák Bálint, és a kivonatot a vízbe fecskendezte.

Az apró fonalkák megmerevedtek. Valamit kevert hozzájuk, és a fonalkák a mikroszkóp alatt ugyanúgy összehúzódtak és

elernyedtek, mint a vékony szálacskák, amiből a szív felépült.

– Na, él még? Akár porrá is őrölhetném ezeket a fonalkákat, és kiszáríthatnám. Akkor élne a porocska?

– Hogy élhetne egy szív, amit porrá zúztak és kiszárítottak? – felelték, de már maguk se voltak biztosak benne.

– És ha később feloldanám, megfelelően összekeverném, és azt látnátok, hogy a por ismét összehúzódna, lélegezne, erjedne, akkor élne vagy sem? – kérdezte Novák Bálint diadalmasan.

Teljesen össze voltak zavarodva. A porrá zúzott szív is élhet? Vagy erre a mutatványra csak az apjuk képes?

AZ ESZMÉK

Az eszmék az évek során rugalmasan változtak, csak apjuk ragaszkodott csökönyösen a meggyőződéséhez, amit az „erkölcs, család, tudás szentháromságának” nevezett. Novák Bálint értelmezésében az erkölcs az ő véleményét, a család az iránta való hűséget, a tudás pedig a kísérletekkel bizonyítható tudományos ismereteket jelentette, és elvárta, hogy bűntudat mardossa a családját, ha nem volt elégedett velük. A műsorújság alapján előre kijelölte, mit nézhetnek a gyerekek a tévében, szigorú időbeosztásuk volt tanulásra, játékra, pihenésre, és nem tarthattak kapcsolatot a falusiakkal, mert az apjuk szerint rossz hatással lett volna rájuk. Amióta elköltöztek Pestről, vasárnaponként templomba jártak, de az utolsó padban ültek, és nem beszéltek senkivel. Az apjuk meggyőzte őket, hogy ebben az ellenséges világban csak az ő védelmében bízhatnak.

A napokban pakolás közben Gyuri kezébe került a papundeklidoboz, amiben évtizedek óta a karácsonyi díszeket tartják, és eszébe jutott az első karácsony a tanyán. Lilásszürke felhők közül kukucskált a hold, házról házra jártak a cérnahangon éneklő betlehemező gyerekek, ropogott a lila hó a csizmájuk alatt, misére hívott az öreg templom harangja, és az emberek, rájuk egyáltalán nem jellemző szeretettel köszöntötték egymást az utcán. Úgy tűnt, ilyenkor tartja évi pihenőjét a gonoszság, hogy két-három napig mindenki jó embernek hazudhassa magát.

Régen, Pesten, Gerdával és Mikivel együtt vártuk a szentestét, ujjunkon számoltuk a hátralévő napokat, a csengettyűszóra izgatottan futottunk a szobába a feldíszített fához, énekeltük a Mennyből az angyalt, s közben a szemünkkel kutattuk az ajándékunkat a fa alatt. Aztán másnap a barátokkal vitattuk meg, kinek hogy telt az este, mi volt a vacsora, megkaptuk-e, amire vágytunk. A karácsonyi rítus itt, a tanyán is hasonlatos volt a régihez: a csengettyűszó, a közös éneklés, a névre szóló versikék, amelyeket anyánk fabrikált, és ami alapján ki kellett találnunk, kié lesz a következő ajándék. Minden ugyanolyan volt, mint korábban, de ahogy vákuumban nem terjed a hang, úgy tűnik, a külvilágtól és mások örömétől elszakított légüres térben a szeretet sem terjed. Szertefoszlott a karácsony hangulata, mintha romlott csokoládémázzal öntötték volna le az ünnepet.

A karácsonyi díszeket őrző dobozban, a színes üveggömbök, a kiskorunkban sólisztből készített, festett figurák és a csonttá száradt szaloncukrok között megtaláltam a vörös csillagot, amit Milán bácsi hozott ajándékba, amikor egyik télen Sára nénivel velünk töltötték az ünnepet. Milán azt mesélte, hogy a csillagot még az apja készítette, aki Tito partizánhadseregében harcolt a nácik ellen. Gyerekkorában ez volt a karácsonyfájuk tetején. Mi összenéztünk, nem mertünk megszólalni. Apánk mindig szidta a kommunistákat, hogy elvették a család földjét, és a forradalom után meghurcolták őt is (csak az iskolában nem volt szabad erről beszélnünk), és most ott állt Milán bácsi, meghatott mosollyal, nyitott tenyerében, gyengéden, mintha naposcsibe volna, a piros, öntapadós papírral körberagasztott kommunista jelképpel, és olyan áhítattal nyújtotta át, akár egy szent ereklyét. Látszott apánk arcán a tanácstalanság, de megköszönte „a kedves ajándékot”, és míg Milán bácsi ott volt nálunk, a dísz ott idétlenkedett a fa tetején. Aztán amint Milán

bácsi kitette a lábát, apánk lecserélte a vörös csillagot egy angyalkára, de utána sem volt szíve kidobni.

– Emlék – mondta. – Milán bácsi a gyerekkorát adta nekünk ajándékba.

– Milán bácsi kommunista? – kérdeztem.

Apánk zavartan köhintett.

– Nekem a barátom. Ő jó ember.

– Vannak jó kommunisták?

– Nincsenek – vágta rá apánk gondolkodás nélkül. – Milán nem jó kommunista, hanem jó ember.

Milán bácsi apja Szlavóniába települt szerb volt, anyja magyar, jugoszláv diplomataként dolgozott Budapesten a második világháború után, aztán amikor Tito szakított Sztálinnal, és jó szovjet csatlósként Rákosi is szembefordult a jugoszláv vezetéssel, az ÁVH kémkedés vádjával letartóztatta, és a forradalomig börtönben ült. Apánk és Milán a forradalom alatt barátkoztak össze, együtt szabadították ki Milán bácsi apját. Milán bácsi megmentette apánk életét, a testével védte, és a vállán vitte ki a golyózáporból, amikor apánkat a haslövés érte. Imádta egymást a két szabadságharcos, a baloldali és a konzervatív, de folyton vitatkoztak, agyba-főbe sértegették egymást, aztán másnap, mint a gyerekek, bűnbánó arccal, lesütött szemmel, kölcsönösen elnézést kértek egymástól.

– Mi, jugoszlávok, a magunk útját járjuk – mondta egyik vitájuk alkalmával Milán bácsi, amikor meglátogatott minket új otthonunkban, a tanyán. – De ti is jobban éltek itt Kádár alatt, mint a románok vagy a keletnémetek. Bele kell törődni, öregem, hogy ilyen a létező szocializmus.

– Megint a régi nóta, Milán? Ne menjünk bele, mert ismét összeveszünk – felelte apánk. – Ne szépítsük, ezekben az országokban diktatúra van! Ami meg a létező szocializmust illeti, biztos ismered a viccet a létező és a működő szocializmus

közti különbségről.

– Ez a vicc még nem jött át a határon.

– Az a különbség, hogy a létező szocializmus nem működik, a működő szocializmus pedig nem létezik. Te is tudod, nem véletlenül hagytuk ott ezt a képmutató világot és költöztünk a tanyára. Itt legalább szabadok vagyunk.

– Szabadok? – kérdezett vissza Milán bácsi. – Az lenne a szabadság, hogy kimenekülsz a világból? Te is a világ vagy, Bálint! Magad elől nem tudsz elbújni. A diktatúra már beépült a sejtjeinkbe, fel sem tűnik. Mifelénk, ha egy vezetőről kiderül, hogy gazember, az emberek először bosszút lihegve ledöntik a szobrát, egymásra mutogatnak, mintha nekik semmi közük nem lett volna az egészhez, aztán új szobrot állítanak.

Míg beszélgettek, leszállt az esti köd, a szürke párán át az orrunkig se láttunk, a hangok is elbutultak, tompán szétszóródtak a lucskos fényben, a falu pedig még távolabbinak tűnt, és mi még magányosabbnak éreztük magunkat.

A ködnek olyan sűrű, nyálkás lehelete volt, hogy a padról, ahol György az esti sétái végén a cigarettáját elszívta, a szemközti közértet is alig lehetett kivenni. Ideális időjárás a betörésekhez, villant György agyába, aztán elnevette magát, hogy ez már igazán beteges szakmai ártalom, amikor egy rendőr mindent ezzel a szemmel néz. Bár lehet, hogy egyszerűen csak olyasmi, nyugtatta magát, mint ahogy a tanulmányaik során az orvostanhallgatók is az összes betegség tüneteit felfedezik magukon, vagy amit a felesége mesélt, hogy amióta műsorvezető a tévében, minden embert azzal a szemmel méreget, alkalmas lenne-e riportalanynak.

Eljátszott a gondolattal, képes lenne-e elkövetni valamilyen bűncselekményt. A főnök revolverének eltüntetését nem

tartotta lopásnak, mert nem haszonszerzés, hanem bosszú volt, de képes lenne-e, mondjuk, bankot rabolni? Egy profi módon előkészített, rafinált bankrablás például szakmailag is tanulságos feladat lenne, spekulált, és amilyen tempóban az árak emelkednek, néhány aranyrúd se jönne rosszul, élcelődött önmagán.

A Máriakertben a lányok és a butikosok gyakran kértek, hogy meséljek a nyomozásaimról. Régóta megfigyeltem, hogy kevés dolog vonzza jobban az embereket, mint a bűn és a tragédia, legfeljebb a szex és a sztárpletykák vetekedhetnek velük. Zabálják a bűnügyi híreket és az akciófilmeket, az utcai baleseteknél pedig egymást lökdösve tunkolják szemükkel a vért. Van, aki a szorongás helyett választja a konkrét félelmet (ahogy Lacika is szívesebben hallgatja a gonosz boszorkákról, varázslókról szóló rémmeséket, mint hogy egy sötét szobában kuksolva rettegjen az ismeretlentől), és van, aki beleképzeli magát a hős szerepébe, hogy legalább néhány órára győztesnek érezhesse magát. A mesékben és a krimikben bizonyára az a megnyugtató, hogy a borzalmak ellenére ott legalább mindig az igazság győz.

Tudtam, hogy amikor az emberek a nyomozás részleteiről faggatnak, nem a bűnügyi technikára, nem a nyomok szakszerű rögzítésére és elemzésére kíváncsiak, hanem szaftos történeteket akarnak hallani arról, hogyan kaptuk el a bűnözőket, lehetőleg tűzharcban. Öreg kollégáktól hallott sztorikkal kápráztattam el a Máriakert lelkes közönségét, úgy meséltem, mintha velem történtek volna. Szájtátva hallgatták a postarablókról, sorozatgyilkosokról szóló meséimet, és borzongva falták (amit szintén egy idősebb kollégánál láttam), hogy a kapitányságon, az íróasztalomon egy másfél évtizede

felderítetlen gyilkosság áldozatának a koponyáját őrzöm, hogy naponta figyelmeztessen a felelősségemre.

– Igazi koponya? – hüledezett egy Erzsi nevű lány. – Ez elég undorító! És a kezeddel megfogod?

– A mi szakmánkban az ember megszokja a halált – szúrtam oda a fogaim között, mint az amerikai filmeken az akcióhősök. – Ilyenkor nem az jár az eszemben, hogy a koponya tulajdonosa valamikor élő ember volt, hanem hogy számomra ez egy megoldandó feladat.

Az asztalnál és a háttérben néhány vigyorogtak. Vagy tudták, hogy nem a saját történeteimmel dicsekszem, vagy arra gondoltak, ők jobb sztorikat tudnának mesélni a saját tapasztalataikról. Igaz, a másik oldalról.

– De miért lesz valaki bűnöző? – kérdezte a lány csodálkozó szemekkel. – A környezettől függ? Vagy a vérükben van?

– Erzsi, te miért lettél kurva? A véredben van? Vagy csak szeretsz baszni? – kérdezte röhögve Tomika, egy új bulvárlap újságírója, aki sztorikat és kapcsolatokat vadászni járt a Máriakertbe.

– Van, akivel szeretek, de nem az ilyen bunkókkal, mint te vagy! Veled még pénzért se! – felelte a lány szikrázó szemekkel.

– Te persze azt képzeled magadról, Tomika, hogy nem vagy kurva, mi? Pedig te is pénzért adod el magad, csak nincs olyan jó segged, mint az Erzsinek – sietett a lány védelmére Lajos, aki zöld selyemmellényben feszített, ismert bokszoló és hírhedt hamiskártyás volt. – Én inkább arra lennék kíváncsi, hogy az úgynevezett tisztességeseket mi tartja vissza attól, hogy jól járjanak. A gyávaság vagy a hülyeség?

– Létezik ám erkölcs is, bár ezt a szót te nyilván nem ismered – fűzte hozzá a József Attila-díját elkártyázó színműíró gúnyos mosollyal.

– Már hogyne ismerném – vigyorgott Lajos. – Az erkölcsöt a

plébános úr is gyakran emlegette gyerekkoromban, amikor éppen nem a kisfiúk pöcsét markolászta.

A betörés ötlete amolyan szellemi játéknak indult, de egyre többet foglalkoztatta Györgyöt. A helyszínelések során mindig megpróbált a bűnözők fejével is gondolkodni, és amikor fölfedezte a durva hibákat, úgy gondolta, ő sokkal ügyesebb lenne náluk, hiszen rendőrként pontosan tudja, hol keresné a nyomokat. Elképzelte, ő hol menne be egy takarékpénztárba, lakásba, irodába, hogyan készítené elő a terepet, milyen páncélszekrényt találna. Kíváncsi lenne, vajon a nagyszájú nyomozó kollégái fölfedeznék-e a nyomokat, amiket ő hagyna maga után. Akkor végre a barom őrnagy is ráébredne, ki ért a szakmájához és ki nem.

Októberben érkezett az első látogató a tanyánkra. Kopott, női biciklijén pattogva kerekezett a földúton. Vézna, korán kopaszodó, beesett arcú ember volt, szűk vállairól, akár egy gyerekvállfáról, úgy lógott a zöld lódenkabát, mélyen ülő, szigorú, apró szemei villogtak a drótkeretes szemüveg mögött.

– Ide vannak bejelentve, vártuk, hogy beírassák a gyerekeket az iskolába. Az igazgatónő két levelet is küldött önöknek, de nem jött válasz – közölte a bemutatkozás után.

– Válaszoltam – felelte apánk. – Megírtam, hogy magántanulók lesznek.

– Nyilván ön is tudja, hogy ez nem elég. Hivatalosan kell kérvényezni.

– Majd kérvényezem – válaszolta apánk nyeglén.

– Jó szándékúan figyelmeztetem, hogy ha az iskolaköteles nebulók nem vesznek részt a közoktatásban, a szülőket vonják felelősségre! – mondta az ember.

Udvariasan köszönt, és elkarikázott. Lobogott utána a zöld lódenkabát.

Anyánk az ablakból követte a jelenetet.

– Mit akart ez a piszkafa? – kérdezte aztán.

– Mit akarhat egy piszkafa? Hát piszkálni! – kacagott Gerda.

– A nebuló ne vihogjon! – szólt rá apánk tettetett komolysággal.

Elkomorodott az arca.

– Az ilyen emberek miatt rohad ez a világ! – tette hozzá a fejét csóválva, ahogy a távolban kerekező férfi után nézett.

Január végén, az egyik hajnalon két rendőr kopogtatott a tanyasi házunk ajtaján. Még sötét volt, csak a lila hó derengett a fagyott földön, megcsillant rajta a holdfény. Ököllel kopogtattak, nem is kopogásnak, inkább dörömbölésnek hangzott, talán úgy hitték, még alszunk, s máskülönben nem halljuk meg, gondoltam. Apánk már ébren volt, az állatokat készült megetetni. Ingben, nadrágban, gumicsizmában nyitott ajtót.

– Novák Bálint? – kérdezte az egyik rendőr.

– Az vagyok – nézett apánk csodálkozó, kérdő tekintettel a rendőrökre. – Mit tehetek magukért?

– Velünk kell jönnie. Bekísérjük.

Akkor már anyánk is kijött az ajtóhoz, álmos szemekkel, kócosan dőlt az ajtófélfának, a pongyoláját fázósan összehúzta magán. Én is ott dideregtem a konyhában. Mezítláb szaladtam ki a zajra, a hideg kő égette a talpamat, felváltva álltam egyik lábamról a másikra, s közben a talpamat a másik lábfejemhez dörzsölve melegítettem.

– Mi ez az egész? Mit vétett a férjem? – kérdezte anyánk ijedt, hisztérikus hangon.

– Azt a parancsot kaptuk, asszonyom, hogy a férjét elő kell állítanunk – felelte a rendőr.

– De azt megtudhatnám, mégis mi a vád ellenem? – kérdezte

apám.

– Egyelőre még csak gyanú. A Btk. 195. szakasza szerint kiskorúak veszélyeztetése – felelte most a másik rendőr.

– Milyen kiskorúakat veszélyeztetek én? – csattant fel apánk gúnyosan.

– Az ön felügyeletére bízott kiskorúakat. Feljelentés érkezett, hogy a gyerekei nem járnak iskolába.

– A Piszkafa! – súgtam anyámnak.

– Ki az, akinek ilyenre van ideje? – kérdezte apánk indulatosan.

– Ez nem a mi dolgunk, ne velünk vitatkozzon, mi azt a parancsot kaptuk, hogy állítsuk elő. A városi kapitányságon fogják kihallgatni, úgyhogy, kérem, vegye a kabátját, és jöjjön!

Apánk értetlenkedve vette a báránybőr bekecsét, „Ez vicc!” morgolódott halkan.

– Etessétek meg az állatokat, mire estére visszajövök! – szólt aztán hátra nekünk, és felháborodott arccal beült a rendőrök mögé a Moszkvicsba.

De apánk este nem jött haza. Sőt másnap sem.

Tudtuk, hogy anyánk iszik, már Pesten is ivott, de addig titokban tette. Időnként kiosont a spájzba, és meghúzta a borosüveget, de ezen a két estén annyira kiborult, hogy kihozta a pálinkás butykost, letette a konyhaasztalra, és rájárt. Aggódva néztük. Gerda nyugtatta, vissza akarta vinni az üveget az éléskamrába, de anyánk ráütött a kezére.

– Na, már verekszik is! – próbálta Gerda viccre venni, és valóban, anyánk úgy viselkedett, mint egy durcás kisgyerek.

Azokban a napokban mi etettük az állatokat, cseréltük az almot, nem is tanultunk. Anyánk szitkozódott, hogy marhaság ez a tanyasi élet, neki kezd elege lenni az egészből.

A harmadik nap reggelén apánk hazajött. Az arca borostás, a ruhája gyűrött volt, táskák duzzadtak a szeme alatt.

– Mi volt? – kérdezte anyánk aggódva.

Megölelte apánkat. Csimpaszkodott rá.

– Valaki feljelentett minket. De letelt a hetvenkét óra, nem tudták bizonyítani a megalapozott gyanút, és így nem tarthattak bent tovább. De nem azt mondták, hogy bűncselekmény hiányában, úgyhogy majd meglátjuk, mi lesz.

Apánk tartotta magát, de könny csillogott a szemében, görnyedten, megalázottan várta anyánk vigasztalását.

– Öleljétek meg apátokat!

Odaszaladtunk, mi is megöleltük. Apánk mozdulatlanul tűrte.

– Nem mondtad, hogy már kérvényeztük a magántanulást? – kérdezte anyánk.

– Dehogynem mondtam, csak a minisztériumból még nem érkezett válasz. Az egyik rendőr azt mondta, szerinte az ilyen felelőtlen szülőket, mint mi vagyunk, elmegyógyintézetbe kellene zárni.

Anyánk tekintete zavaros volt, kapkodva szedte a levegőt. Apánk kutatón vizsgálta az arcát.

– Ágnes, te ittál? – kérdezte ingerülten. – Egészen be van dagadva a szemed.

– A sírástól – felelte anyám. – Aggódtunk érted. Csodálkozol?

Amíg vártuk a minisztérium döntését, be kellett járnunk az iskolába. A falusi iskola pergő vakolatú, földszintes épület volt, kopár, havas udvarra nyílott, csak a hiányos léckerítés mellett búslakodott két megsárgult tuja. Az intézményben minden évfolyamból csak egy volt, ha megbetegedett egy tanár, összevontak két osztályt. Kora délután, amikor először léptünk be az iskola területére, a mászókán sivalkodó gyerekek lógtak, izzadt, kócos srácok csúszkáltak a jeges udvaron, úgy tűnt, az iskolaudvar a tanítás után játszótérként működik.

Anyánk magabiztosan kísért minket az igazgatónő irodájába. Előző nap már bent járt nála, hallottam, amikor odasúgta

apánknak, hogy az asszony a járási párttitkár felesége, jó lenne elnyerni a rokonszenvét.

– Megtudhatom, miért költöztek ide, a faluba? – tudakolta anyámtól az igazgatónő az első találkozásuk alkalmával.

– A férjem szakfordító, nagyjából mindegy, hol dolgozik, és nem mintha panaszkodnánk, de így anyagilag is jobban kijövünk. Meg aztán, tudja, amikor a gyerekek kamaszodnak, a családi háttér fontosabbá válik, mint valaha. Egy ilyen szép kis faluban pedig talán könnyebb összekovácsolni a családot, mint a nagyvárosban.

– Ez igazán dicséretes – bólogatott az igazgatónő.

Kutató tekintettel nézett anyánk szemébe.

– Egyébként, bevallom, amikor ideköltöztek a faluba, és nem íratták be a gyerekeket az iskolába, utánanézettem a férjének, ez amúgy igazgatónőként amolyan kötelességem is, ugye, és láttam az aktájából, hogy az ellenforradalom idején a férje kicsit megzavarodott…

– Súlyosan megsebesült – magyarázkodott anyánk zavartan. – Sokáig kórházban is volt.

– Na mindegy, ne feszegessük! Spongya rá! „Aki nincs ellenünk, az velünk van”, mondta Kádár elvtárs. Remélem, a férje is tanult belőle.

Az igazgatónő megnyugtató mosolyra váltott. Azt állította, hogy néha hónapokig tart, míg a minisztérium válaszol a kérvényekre, de ő nem is biztos abban, hogy ez minisztériumi hatáskör lenne. Próbálta rábeszélni anyánkat, járjunk inkább iskolába, nekünk is jót tenne a közösség. Végül megállapodtak, addig is felmérik a tudásunkat, és ha megfelelő, kiállítanak egy félévi bizonyítványt, hogy ne kelljen évet ismételnünk.

Amikor anyánk minket is elvitt az igazgatónőhöz, az asszony felállt az íróasztala mögött, és negédes mosollyal elénk jött. Meglepő jelenség volt a lepusztult falusi környezetben, úgy

festett, mint egy divatjamúlt tinilányba oltott lecsúszott grófnő, aki a külső megjelenésével is jelezni kívánja, hogy csak véletlenül került ide. Ahogy kamaszként meg tudtam ítélni, harmincöt-negyven év körüli lehetett, kissé szigorú szája, de szabályos arca volt, vörösre festett haját magas kontyba tupírozta, a térden felül érő szoknya mutatta, hogy büszke formás lábaira, széles, gumírozott öv fűzte karcsúra a derekát, amit jó évtizeddel korábban a fiatal lányok hordtak.

– Mutatkozzatok be szépen az igazgató néninek – közölte anyánk behízelgő hangon. – De értelmesen és jól hallhatón ám!

Beharaptam a szám szélét.

Az igazgatónő előrehajolva türelmesen várta a bemutatkozásunkat. Nekem kétszer is meg kellett ismételnem a nevemet (biztos nem sikerült elég értelmesen vagy elég jól hallhatón mondanom).

– Csak bátran! – biztatott az igazgatónő. – Az esetlenül csetlő-botló, a nehézségekkel megbirkózni képtelen gyermek sosem lesz szocialista embertípus! – jelentette ki.

Anyámra néztem.

– Bizony, így tanultuk pedagógiából a főiskolán – bólintott anyám zavartan.

Összemosolygott a két pedagógus.

– Jó vastag szivacsmelltartója lehet a nőcinek – súgta nekem Gerda vihogva, fejével az igazgatónő felpolcolt mellei felé intve, amikor az ismerkedés után az asszony a folyosón tipegve az osztályba kísért minket. Anyánk, amióta a tanyán éltünk, elhanyagolta magát, gondozatlan volt a frizurája, a falusi koszttól és az italtól magára szedett néhány kilót, és mint egy otthonkába öltözött tyúkanyó, billegve igyekezett lépést tartani vele. Amíg minket odabenn vizsgáztattak, ő a tanterem előtt, fülét az ajtóra tapasztva várt ránk.

Az udvarról behallatszott a zsivaj.

Az üres osztályteremben csak mi hárman ültünk gyerekek, Miki az első padban, Gerda két sorral hátrébb, én az utolsó előtti padban, hogy nyugodtan dolgozhassunk. Gerdának lángolt az arca, én halottsápadt voltam az izgalomtól, Miki fészkelődött, és vigyorgott.

Velünk szemközt, a padok elé húzott székeken ültek a tanárok. Egy fiatal, kicsit duci tanítónő kérdezte Mikit és Gerdát, a villogó szemüvegű Piszkafa jutott nekem. A tanárok úgy tanulmányoztak minket, ahogy az állatgondozók ismerkedhetnek az új szerzeményekkel, ha korábban nem látott egzotikus példányok kerülnek az állatkertbe (nem harapunk-e, mit eszünk, vedlik-e a szőrünk), közben kedvességet míméltek, nehogy elijesszenek bennünket. Ebben az iskolában még soha nem volt magántanuló, hosszasan kellett tanulmányozniuk az ilyenkor szokásos eljárást, és kíváncsian várták, mit tudunk.

– Na, lássuk, mit tudtok, feslő rózsabimbóim? – kérdezte az igazgatónő.

Pecsétes papírokon kiosztották a matematikafeladatokat. Mi még Gerdával a példákat olvasgattuk, a tanárok halkan sugdolózva beszélgettek, amikor Miki jelentkezett, hogy ő már készen van.

– Nem kell kapkodni, nyugodtan szánjatok rá időt. Nem hajt a tatár – nyugtatta a tanítónő.

– De én már készen vagyok – ismételte Miki.

– Mi az, te fejszámoló művész vagy? – a tanítónő nevetve elvette a papírt, átfutotta, aztán eltátotta a száját.

– Azt a mindenit! Ez tényleg hibátlan! Nagyon ügyes vagy, Miki! Ugye, így hívnak?

A biztonság kedvéért belenézett az előtte kiterített hivatalos papírba.

– Na, most lássuk, hogy tudsz olvasni!

Miki elé tette az elsős olvasókönyvet, és kinyitotta középtájon.

– Nyugodtan olvashatsz szótagolva, ha gondolod. Ilyenkor még megengedett.

Miki magabiztosan, szépen hangsúlyozva folyamatosan olvasni kezdett. A tanárok és az igazgatónő elképedve egymásra néztek.

– A kutyafáját! Ki tanított olvasni?

– Anyukám – felelte Miki büszkén. – Ő is tanárnő. De én már előtte is tudtam olvasni. Magamtól megtanultam.

Gerda is brillírozott. A matematikafeladatoknál csak egy hibát ejtett, a szövegértése, helyesírása hibátlan, környezetből pedig, ami egyébként is kedvence volt, szinte dalolva sorolta a lágy és fás szárú növények részeit, az emlősök, madarak, halak, rovarok, hüllők testrészeit és életmódját.

Én matematikából az egyik példán annyira felhúztam magam, hogy majdnem összetéptem a lapot. Aztán a másik két példát valahogy megoldottam. Valamit nyekeregtem magyarból és történelemből is. Természetismeretből Piszkafa a Naprendszer és a Föld kialakulását, a földfelszíni változásokat kérdezte. Mindent tudtam, de akkor már olyan zavarban voltam, hogy percekig alig tudtam megszólalni. Az igazgatónő és a tanítónő biztatón bólogatott, megjátszott érdeklődéssel hallgatták a feleletemet, Piszkafa arca kiismerhetetlen volt.

– Azon gondolkodtál-e, hogyan keletkezett a világ? – kérdezte Piszkafa végül.

– A Biblia szerint Isten teremtette, a tudomány szerint az ősrobbanásból lett – feleltem. – De nekem jobban tetszik, hogy Isten teremtette.

– És miből teremtette, a semmiből?

– Gondolom – válaszoltam kicsit bizonytalanul.

– Szerinted lehet a semmiből teremteni valamit?

Bosszantott, hogy Piszkafa tovább faggat.

– Miért ne, ha valaki mindenható és örökkévaló – feleltem dacosan. – De az is lehet, hogy Isten nem a semmiből teremtette a világot, hanem saját magából, és így mindenben benne van.

– Érdekes, amit mondasz! Ezt hol hallottad?

– Nem hallottam, csak gondolkodtam rajta.

Piszkafa szigorú szemmel figyelte az arcom.

– Azt mondod tehát, hogy Isten mindenható és örök, ugye?

– Igen.

– És mit gondolsz, ha Isten örökkévaló, akkor vajon miért éppen abban a pillanatban érezhette úgy, hogy teremtenie kell egy világot? Miért nem korábban, vagy miért nem később?

– Miket kérdez maga, Árpád, ettől a gyerektől, mi ez, hittanóra? – méltatlankodott az igazgatónő a fejét csóválva, és a derekánál, az öv alatt megigazgatta a szoknyáját.

A duci tanítónő előrehajolt a székén, láthatóan érdekelte a párbeszéd.

Piszkafa nem hagyta magát zavartatni, és folytatta a faggatást.

– Szóval mi történhetett éppen akkor?

– Azt nem tudom – motyogtam. – Talán magányos volt, és arra vágyott, legyen valaki, aki megérti…, majd megkérdezem a papámat. Ő mindent tud. Apa azt is mesélte, hogy párhuzamos univerzumok vannak, és reméli, van egy világ, ahol én is okosabb vagyok.

Piszkafa arca elkomorult, de nem szólt semmit.

Kihirdették az eredményt, mindannyiunknak gratuláltak, én lehajtott fejjel álltam. Miki és Gerda kitűnők lettek, én két négyessel és egy hármassal négyes.

Piszkafa csendben fürkészte az arcomat.

– Gyuri – mondta, amikor kifelé mentünk a teremből –, beszélgessünk egyszer, ha van kedved.

– Aha – bólintottam. És közben arra gondoltam:

„Beszélgessen veled a bánat!”

– Szórakozott veled az a szarházi? – kérdezte apánk otthon a bizonyítványomat olvasva. – Végül is mindegy, a négyes nem rossz jegy. Oda is van írva, hogy jó. A te képességeidhez pedig ez pont elég, fiam – mondta, és láttam, hogy a tenyerébe rejti a mosolyát.

AMÍG VÁRTAK

Amíg vártak az engedélyre, bejártak a falusi iskolába, és Miki végre büszkén hordhatta az iskolatáskáját. A gyerekek kötelező kék egyenköpenye itt is hasonló volt, mint a pesti iskolában. Különösen a fiúkon állt idétlenül, a kisebbeken csak nyitva lógott, vagy a szünetben kacagányként lobogott a vállukon, miközben nyihogva, nagyokat szökellve, lovon vágtázó kuruc vitézként csatáztak egymással. De Gerda pesti osztálytársai között már volt néhány kislány, akinek karcsúsított nejlonköpenyt varratott a mamája, ami csinosabb volt, és égszínkék színével is elütött az ő piszkoskék köpenyétől. Gerda is vágyott olyanra, de az apjuk megmagyarázta, hogy az egyenköpeny lényege éppen az, hogy senki ne akarjon kitűnni az öltözködésével. Ha piszkoskék, hát piszkoskék.

Mintha a lányok a faluban könnyebben beletörődtek volna az egyformaságba (vagy egyszerűen csak nem érdekelte őket), a köpeny alatt idősebb testvéreik kinőtt ruháit vagy az anyjuk átalakított szoknyáját hordták, félretaposott cipőt viseltek, sötétebb színekben jártak, más szavakat használtak, nyersebbek, természetesebbek voltak, mint a pesti gyerekek. Gerdának tetszett, könnyen megtalálta a hangot a lányokkal, és gyorsan befogadták.

Miki mindjárt a tanító néni kedvence lett, elégedetten ült az első padban, rá sem hederített az osztálytársaira, ők sem foglalkoztak vele, kis hülye okostojásnak tartották, de Gyurit az első naptól idegenül fogadták a srácok. Különösen a lakli túlkorosokat ingerelte. Azzal piszkálták, hogy lenézi, büdös parasztnak tartja őket, mert ő pesti fiú, pedig Gyuri sosem

mondott ilyeneket, eszébe sem jutott volna ilyesmi, egyszerűen csak magának való volt. A telepi fiúk többszöri bukás és évismétlés után, a tankötelezettség miatt még tizenhat évesen is általánosba jártak, vegzálták a kicsiket, és bandákba verődve rettegésben tartották a környéket. Tőlük még a tanárok is tartottak, nem akartak a szüleikkel ujjat húzni, s végül csak azért engedték át őket az év végén, hogy megszabaduljanak tőlük.

– Egyiptomi sötétség uralkodik a fejetekben – mondta nekik egyik alkalommal az igazgatónő elkeseredve.

– Én meg szívesen kinyalnám a diri nénit – súgta az egyik srác félhangosan a röhögő haverjainak.

Az igazgatónő úgy tett, mintha nem hallotta volna, aztán a fiúk kárörvendő vigyorgása közepette, vérvörös arccal kirohant a teremből.

A Novák gyerekek bánatára tavasszal megérkezett a magántanulói engedély a minisztériumtól, megint nem jártak iskolába, de Gyuri és Gerda egyre nehezebben viselték a bezártságot és az otthoni feszültséget. Egy idő után, szüleik tilalma ellenére, beszökdöstek a faluba. Otthon azt hazudták, kirándulni mennek, de csak csavarogtak, bámészkodtak a faluban, és közben igyekeztek elkerülni a falusi srácokat.

Gyuri fekete hajával és kreol bőrével külsőre is különbözött Gerdától és Mikitől, csöndes, zárkózott természete pedig végképp ellentétes volt húga cserfességével és öccse magabiztosságával, ezért Gerdát különösen meglepte, hogy milyen indulatok szakadtak ki a bátyjából, amikor az egyik alkalommal a faluban kószálva, a srácok szokásukhoz híven beléjük kötöttek.

Már sötétedett, messziről, a fekete bokrok közül először csak pisszegést, füttyöket, nevetgélést hallottak, parázslottak a cigaretták a sötétben, aztán a falusi srácok előjöttek a bokrok

mögül, és lassan, fenyegetőn elindultak feléjük. Meggyorsították a lépteiket, Gerda megszorította a bátyja kezét, érezte, hogy reszket, és izzad a tenyere.

– Hahó, mi vagyunk a büdös parasztok! – hallották a hátuk mögött a röhögést. Egyre szaporázták a lépteiket, aztán futásnak eredtek, de a falusi srácok is futottak utánuk, az utcai lámpák fényében imbolygott a fenyegető árnyékuk a deszkakerítésen, majd egy sötét, üres telek előtt utolérték, körbevették, és lökdösni kezdték őket. Gerdát fogdosták, megfogták a mellét (tizenkét éves volt, nem is volt még melle akkoriban), a lába közé nyúltak, belemarkoltak a szeméremdombjába, a kislány sikítani próbált, de az ijedségtől nem jött ki hang a torkán.

– Megbaszunk, kis pina! – szólt egy zömök, nyomott orrú srác.

– Hülye vagy, Vendel? Ez még gyerek! – kiáltott rá Bangó Krisztián, Gyuri egyik osztálytársának a bátyja.

– De szopni azért csak tud a húgod, nem? Biztos kipróbáltad már – fordult Gyurihoz a fiú vigyorogva.

Gerda nem is értette, milyen szopásról beszél, „Nem vagyok én már csecsemő”, gondolta.

– Tűnjetek a francba! Hagyjatok minket békén! – felelte Gyuri elfúló hangon. A húga elé állt, hogy védje, és akkor az egyik srác oldalról megütögette a vállát, ő odakapta a fejét, majd, amikor visszafordult, a kis mokány váratlanul lekevert neki egy frászt.

– Mire játszod az eszed, kis köcsög? Te sem vagy különb nálunk! Mindenki tudja, hogy az anyád félrekúrt egy cigánnyal! Nézz a tükörbe! – nevetett.

Gyuri eltátotta a száját, mintha mondani akarna valamit, de csak fuldokolt a dühtől, levegő után kapkodott, és kitört belőle a zokogás. Sírva, mint egy őrjöngő bika, leszegett fejjel nekirontott a srácnak, és ököllel ütni kezdte, nem is nézett rá,

csak ütötte, ahol érte. Gerda döbbenten állt, sosem látta még ilyennek a bátyját. A nyomott orrú fiúnak fölrepedt a szája, a gyomrát fogta, egészen egy fáig hátrált, ott megtántorodott, és a földre rogyott, Gyuri pedig a fát bokszolta tovább, nehogy agyonverje.

A falusi fiúk döbbenten meredtek rá.

– Baszod, te megőrültél! – kiáltotta az egyikük.

– Az anyját! Ez tényleg őrült! – lépett közbe Bangó Krisztián. – De most már szálljatok le róla! Kemény kis csávó ez! – mondta elismeréssel.

Szétválasztotta a kakaskodókat, és finoman félrelökdöste a körülöttük szájtátva bámészkodó többi srácot, akik meghunyászkodva szót fogadtak az idősebb fiúnak. Csak azt nem értették, és ezt kérdezgették Gyuritól is, miért ő sír, amikor ő verte szarrá a Vendelt.

Az apjuk otthon még lekevert nekik egy-egy fülest. Fel volt dúlva, hogy a tilalma ellenére beszöktek a faluba, de a pofonokban nem volt indulat, csak amolyan kiszámított, pedagógiai tudatosság, mintegy jelzése annak, hogy ilyen esetekben ez jár. Nem úgy, mint a nagypapa, aki (ahogy apjuk mesélte) rendesen gyepálta őt gyerekkorában, volt, hogy szíjjal verte, s közben azt állította, ez a szeretet jele, mert mutatja, hogy fontos számára a fia nevelése és jövője.

Novák Bálintnak csak ritkán járt el a keze, többnyire inkább a szemét meresztgette, üvöltözött, és sértegette a gyerekeit.

– Idióták! Nektek nincs eszetek! Úgy látszik, nektek hiába beszél az ember, egy nap majd megkéselnek titeket ezek a vademberek – ordította most is.

Amíg az apjuk magából kikelve üvöltözött, az anyjuk Gyuri vérző öklét ápolta, jóddal kente a kikandikáló húst, sebhintőport szórt rá, gézzel pólyálta, s közben cicegett, sziszegett, mintha legalábbis neki fájna, pedig a fia pisszenés

nélkül, konok arccal tűrte a kezelést.

A konyhában ült a család. A gyerekek, mint az ázott verebek, összegörnyedve kucorogtak a széken, az arcukon még ott virított apjuk tenyerének nyoma, Miki ijedten pislogva igyekezett követni az eseményeket. Az apjuk megpróbálta kiszedni belőlük, hogy miként történt pontosan a verekedés, minden részletre kíváncsi volt, feszült arccal, türelmetlenül várta a beszámolót, közben a térde fel-alá ugrált, mint mindig, ha ideges volt. A felesége ilyenkor többnyire kedvesen rászólt, hogy „Ne rázd a lábadat, apukám!”, de most ő sem szólt, csak aggódva figyelt. Gerda részletesen elmesélte, miként üldözték, hogyan vették körbe, hogyan lökdösték őket és fogdosták őt a telepi srácok. Míg ő szipogva beszélt, a bátyját hiába kérdezték a szülők, mintha ott sem lett volna, összeszorított szájjal ült, és makacsul bámult maga elé.

– De Gyuri jól megverte azt a szemét srácot, még a feje is vérzett – dicsekedett Gerda, hogy a szülei lássák, végül ők kerültek ki győztesen, és van neki egy erős bátyja, aki megvédi, ha úgy hozza a szükség.

Azt remélte, ez majd jó pontnak számít a szemükben.

– Nagyon csúnyát mondott az a fiú… – kezdte volna mesélni, de akkor a bátyja közbevágott:

– Ne! Azt ne mondd el!

Gerda látta, hogy könnybe lábad a szeme.

– Mit ne mondjon el? – csapott le vércseként a mondatra az apjuk.

Nem tudta elviselni, ha titkolóztak, és most érezte, rajtakapta őket valamilyen lényeges részleten, amit el akarnak hallgatni.

– Gerda! Ne mondd el! – ismételte Gyuri, inkább kérlelve a húgát, mint parancsolva.

– Látjátok, nem akarja – mutatott a kislány a bátyjára.

Az apjuk fölcsattant.

– Nem érdekel, hogy mit nem akar ez a kis hülye. Megparancsolom, hogy azonnal mondd el!

Gyuri továbbra is könyörögve rázta a fejét.

Akkor az apjuk a lányára üvöltött.

– Tudni akarom! Azonnal elmondod! – felugrott, és felemelt kézzel, fenyegetőn közelített a lánya felé, de már valódi indulattal.

Gerda reszketett a félelemtől, és bömbölve dadogni kezdett.

– Azt mondta a srác, hogy anyu félrekúrt egy cigánnyal, és Gyuri nézzen a tükörbe.

Az anyjuk felsikoltott.

– Jesszusom! – a tenyerébe temette az arcát, és sírva fakadt.

Gerda úgy ismételte a mondatokat, ahogy a falusi sráctól hallotta. A kúrás szót ismerte már korábbról, a lányok vihogva beszéltek róla az iskolában (elég gusztustalanul hangzott számára, nem is hitte el, amit meséltek), azt viszont végképp nem értette, hogy lehet azt a dolgot „félre" csinálni. Mindenesetre a hangsúlyból érezte, hogy ez így félre még annál is undorítóbb lehet, mint amit a lányoktól korábban hallott.

– Mit mondott az a rohadék? Szétverem a pofáját! – ordította magából kikelve Novák Bálint, aztán magába roskadt, és tanácstalanul bámult maga elé.

A feleségére nézett, és nagyot sóhajtott.

– Tudtam, hogy ez előbb-utóbb megtörténik, csak idő kérdése volt, mikor – mondta lesújtva.

– De így? – kérdezte Ágnes elkeseredve, a fejét rázva.

Csöndben ültek egy darabig.

– Azt hiszem, ezt most muszáj megbeszélnünk – közölte az apjuk gondterhelten. – Még mindig jobb, ha elmondjuk az igazságot, mint ha a gyerekek a megalázó rágalmaknak hisznek! Ez akkor is felháborító lenne, ha a mi családunkban nem lenne erkölcsi parancs a házastársi hűség!

Az anyjuk lehajtott fejjel ült, az arcát a két tenyerébe temetve. Nem nézett a férjére akkor sem, amikor a férfi belekezdett a történetbe.

Ahogy a gyerekek később vissza tudták idézni, az apjuk valami olyasmit mesélt, hogy nagyon szerettek volna kisbabát a mamával, évekig próbálkoztak, de mintha valami gonosz varázslat ült volna rajtuk, nem jött össze a gyerek. Talán túlságosan szerették volna, azért nem sikerült, mert ha az ember görcsösen akar valamit, az sosem sikerül, állította. Nagyon el voltak keseredve. A forradalom után, amikor a sebesüléséből fölépült, és kiengedték a börtönből, már mindketten harminchat évesek voltak, úgy érezték, most már biztosan nem lesz saját gyerekük, így végül úgy döntöttek, örökbe fogadnak egy babát. Ágnes egy évig járta az otthonokat, míg rátalált Gyurira. Az apjuk azt állította, sosem látta a feleségét olyan boldognak, mint akkor. De mintha Gyuri érkezésével megtört volna az átok, feloldódott volna bennük a görcs, az anyjuk kétszer is várandós lett, így született Gerda és később Miki.

Amikor Novák Bálint a történetben idáig jutott, Gyuri fölpattant, olyan szürke volt az arca, mint egy múmiának, csak annyit mondott: „Tudtam!”, és leszegett fejjel kirohant a konyhából. Az anyjuk meg sírva utána.

– Ez most komoly? – kérdezte Gerda hitetlenkedve az apját. – Ugye, csak kitaláltátok?

Olyan valószerűtlennek tűnt számára az egész, mintha kitéptek volna belőle egy darabot. Mikit nem rázta meg a hír, inkább csak érdekelte, mint minden.

– És akkor Gyuri nem is a testvérünk? – kérdezte kíváncsian.

– A testvéretek, persze, hogy a testvéretek! – felelte az apjuk.

– És tényleg cigány? – faggatózott tovább Miki.

– Nem mindegy? – ripakodott rá Novák Bálint.

– Szóval cigány – nyugtázta Miki, minthogy nem kapott egyértelmű cáfolatot.

– Te tiszta hülye vagy! – csattant fel a nővére. – Neked most tényleg ez a legfontosabb? Azt se tudod, mi az a cigány!

– Mert mi az a cigány? – fordult a nővéréhez. Nem szemtelenkedve, inkább az új ismeretek reményében.

De erre a kérdésre Gerda sem tudott megnyugtató választ adni.

– A cigány ugyanolyan ember, mint mi vagyunk… csak egy kicsit cigány – felelte bizonytalanul.

– Ez van! Nincs erről tovább mit beszélni, most legalább tudjátok az igazságot – zárta le a beszélgetést az apjuk.

Már csak néhány hét volt hátra a tanévből, Gyuri napokig a szobájában gubbasztott, az ágyán hason fekve csöndesen sírt, vagy hanyatt fekve szótlanul a plafont nézte, és ha hozzászóltak, elfordította a fejét. Az anyja időnként besurrant hozzá, igyekezett rávenni a tanulásra, nehogy az utolsó napokban szúrja el az egész évet. Még az ételt is bevitte neki, mert Gyuri nem volt hajlandó kijönni a családi asztalhoz.

– Hisztizik. Majd megnyugszik – kommentálta Novák Bálint.

Miki meg volt rettenve, lábujjhegyen járt a bátyjával közös szobájukban, nem értette, mi történik, de Gerda viszonylag gyorsan megbékélt a helyzettel. Számára a bátyja ugyanolyan volt, mint korábban, inkább a szülők között nőtt a feszültség, Ágnes egyre többet ivott, és kihallatszott az ajtón, ahogy visszafojtott hangon mind sűrűbben veszekedtek.

– Mindig éreztem, hogy más vagyok, hogy nem kellek – mondta Gyuri a húgának, amikor végre hajlandó volt beszélgetni vele erről.

A verandán ültek, a sötétben összebújva sugdolóztak.

– Édes Gyuri – vigasztalta a kislány a testvérét –, kit érdekel, hogy örökbe fogadtak, nekem te ugyanúgy az imádott bátyám

vagy, és hidd el, Miki is ugyanúgy szeret!

Gyuri szomorúan kutatta a húga szemét a félhomályban, és megfogta a kezét.

– Felfogtad te egyáltalán, Gerda, hogy ha korábban megszülettetek volna, én nem is lennék ebben a családban? – kérdezte rekedt hangon, a sírással küszködve.

Aztán egy nap egyszerűen eltűnt. Titokban bepakolta a legszükségesebb holmiját egy hátizsákba, gatyát, pólót, zoknit, fogkefét, a rajzfüzetét meg a könyvet, amit éppen olvasott, és kimászott az ablakon. Csak egy kitépett, kockás füzetlapot hagyott maga után az ágyán: „Elmentem. Örülhettek!"

Amikor Gerda megtalálta a papírt, az anyjukkal együtt zokogtak, Novák Bálint fogadkozott, hogy utánamegy, és ha elkapja, szarrá veri, Miki meg, a maga praktikus módján, csak annyit kérdezett:

– És hol fog aludni? Mit fog enni?

Fogalmam se volt, hova megyek. Úgy éreztem, becsaptak, senkiben sem bízhatok, csak magamra számíthatok. Világgá indultam, csak épp nem tudtam, merre van a világ… Napokig bujkáltam, biztos voltam benne, hogy apám a keresésemre indul, jelenti az eltűnésemet a rendőrségen és a határőrségen, nem mertem a falu környékére menni. A szomszéd községeket is elkerültem, féltem, ha az emberek idegen gyereket látnak a határ mentén, azonnal szólnak a határőröknek.

Május vége volt, de még virágoztak a nyárfák, a termésük hópiheként szállingózott a levegőben, az udvarokat vastagon belepték a fehér vattacsomók, mintha a hó is szökésben lett volna, hogy álruhában elmeneküljön a télből a tavaszba. Szerettem ezt az évszakot, csak apánk szitkozódott ilyenkor, hogy „kivágom ezeket a nyomorult fákat, ne szemeteljenek itt

nekünk”. Már hajnalban is langyos volt a levegő, azt gondoltam, bárhol elalszom a szabad ég alatt, egy szénakazalban vagy pajtában.

Dolgos nép élt arrafelé, a szépen rendben tartott kertekben érett az eper és a zöldborsó. Beszöktem a kertekbe, a zsenge borsót a héjából kifejtve, markomba görgetve nyersen is mindig kedveltem, tömtem magamba az epret, a bokrokról szedtem málnát, elhagyatott kutakból húztam magamnak vizet. Három napig bírtam a kényszerű zöldség- és gyümölcskúrát, de aztán hiányozni kezdett az igazi étel, a hús, vagy legalább valami, amit rágni lehet, és ami végre nem édeskés. A nyers borsótól felfúvódtam, a rengeteg gyümölcstől csikart a hasam, és hasmenésem lett, kicsit be is ment a gatyámba. Hajnalban, amikor senki sem járt arra, lementem a Fekete vízhez, hogy megmosakodjak. Jártam már arra korábban is, de most mintha megváltozott volna a csatorna színe, a zöldesbarna hínáros vízben süllők és sügérek holttetemei lebegtek a növények között, néhány hal a fejét kiemelve oxigén után kapkodva pipált, a part menti köveken pedig csukák dobálták magukat, rángatóztak, mert végső kínjukban inkább kivetették magukat a partra, a biztos halálba, mint hogy a vegyszeres vízben, oxigén nélkül fuldokoljanak. Végül egy közeli patakban mosakodtam, ott sikáltam elkeseredetten, mosószer nélkül a szaros gatyámat is. Dideregve, meztelenül álltam a pipaszár lábaimmal a hideg vízben, a ruhámmal szárítkoztam, és kénytelen voltam utána a nedves ruhát magamra venni. Ráadásul hiába sajnáltam magam, nem volt senki, akinek panaszkodhattam volna.

Kezdett elegem lenni a világgá menésből.

A falu határában, a kukoricásnál csavarogtam éppen, amikor összefutottam a telepi srácokkal, egy-két osztálytársamat is felismertem köztük. El akartam futni, de messziről integetni és

kiabálni kezdtek:

– Gyere ide, pesti, nem bántunk!

Barátságosnak tűntek, de azért óvatosan közelítettem feléjük, hátha csupán csapda, aztán majd körbe fognak, mint korábban, és jól meggyepálnak.

– Ne szarj be, nincs harag! – nyugtatott Bangó Krisztián, aki a bunyónál is a védelmemre kelt. – A Vendel se haragszik rád. Ugye, haver? – fordult a nyomott orrúhoz, és vigyorogva, könnyedén fenéken billentette.

– Jól megbúboltad a múltkor, tanult belőle! – mondta aztán nekem elismerőn.

Vendel lesütötte a szemét, és mintha véletlenül éppen belerúgott volna valamibe, zavartan vizsgálni kezdte a koszos tornacipője orrát.

– Jó fej vagy, tesó! – szólalt meg Bélus, Krisztián öccse.

A nagy testű, tohonya Bangó Bélus osztálytársam volt, sokan butának tartották, pedig csak megjátszotta. Így védekezett a számára kellemetlen helyzetek, például a szellemi kihívások ellen. Szinte lányosan hosszú szempillái alól képes volt lefegyverzően bambán nézni, különösen az iskolában gyakorolta ezt a képességét, miközben aprólékosan megfigyelt mindent maga körül. A mamlasz ábrázat mögül kandikáló gunyoros pillantások és az epés megjegyzései azonban mutatták, hogy Bélusnak megvolt a magához való esze, kíméletlenül pontos véleménye volt a világról, és valójában ő mulatott a legjobban azokon, akik lekezelték és kinevették.

– Hallottuk, mi történt – mondta tőle szokatlan, már-már tiszteletteljes hangon. – Apád átkurkászta utánad a falut, riasztotta a zsernyákokat, még a dirinő is raplizott a suliban, hogy kiszedje belőlünk, láttunk-e valahol. Nagy vagy, tesó! Mindenki téged keres!

A szökéssel elnyertem a srácok rokonszenvét. Pesti úrifiúként

utáltak, de úgy gondolták, aki lázad a világ ellen, az az ő emberük. Aznap este Bangóéknál aludtam a telepen, a házuk mögötti fészerben. A vörös téglából épült, szoba-konyhás sorházak a falu határában álltak, valamikor takaros bányászlakásoknak számítottak, de az ablakokat üveg helyett a legtöbb házon már csak újságpapír fedte, és a téglaburkolatból is jókora darabokat harapott ki az idő. A fészerek a házak mögött, a szántóval határos konyhakertekre nyíltak, és a kiskertek végén sorakoztak a fából tákolt budik. Akárha egy harmincas években játszódó film díszleteiben jártam volna.

– A Gyuri nálunk alszik, mutter – mutatott rám Bélus köszönés nélkül, ahogy beléptünk a konyhájukba.

Az anyja a tűzhely mellett állt, az ételt kavargatta egy lábosban, a bejelentésre csak bólintott, mint aki hozzászokott a hasonló alkalmi vendégekhez.

– Csókolom, Bangó néni – köszöntem jó hangosan és illedelmesen, hogy bevágódjak, ha már ilyen nagyvonalúan befogadtak.

Ahogy számítottam rá, a mama alaposan végigmért, belenézett az arcomba, nyilván azon tűnődött, ki lehet ez a ritka udvarias fiú, aztán mosoly futott át az arcán.

– Szervusz, fiam – felelte agyoncigarettázott, rekedtes hangon.

Bangó mama kislányos, csontos alakján nem látszott a három gyerek, különösen a benga Bélust nem néztem volna ki belőle. A hajába már ősz szálak vegyültek, szürke és beesett volt az arca, de finomak voltak a vonásai, szép ívű ajkai közül kivillantak a fehér fogak, és égő szemei szénfeketén csillogtak. Milyen gyönyörű lehetett fiatalkorában, nyugtáztam magamban.

– Nagyon szép a mamátok, hány éves? – kérdeztem később, amikor Krisztiánnal és Bélussal ott maradtunk a fészerben.

– Harmincöt – felelte Krisztián. – Öreg hozzád! De egyébként se ajánlom, hogy kikezdj vele, mert az apám letépi a töködet – nevetett.

– Hülye vagy?! – csattantam fel vérvörös arccal. – Hogy képzelhetsz ilyet? Csak engem mindig megbabonáz a szépség… akár ember, akár tárgy vagy bármi…

Krisztián elégedetten nyugtázta, hogy az ugratással sikerült zavarba hoznia. Vigyorgott.

– Hogy mondtad? Megbabonáz a szépség? – kérdezte aztán, egyenként ízlelgetve a szavaimat. – Milyen úri dumád van, öcskös! Közben meg úgy verekszel, mint egy veszett vaddisznó, és úgy sírsz, mint egy kiscsaj. Érdekes kis fasz vagy, nem mondom!

Vasárnap este nyolc óra volt, de a Bangó fiúk apja már aludt. A Pécsi Bőrgyárban dolgozott, és a néhány telepi férfival, akik az uránbányában segédmunkások voltak, hétfőnként kora hajnalban keltek, fél négykor már jött értük a fapados busz a kocsma elé, aztán hét közben az uránvárosi vagy a bőrgyári munkásszállókon laktak.

– A férfiak és asszonyok, akik a drávaszabolcsi lengyárban dolgoznak, később is kelhetnek, és biciklivel járnak be a környékről – magyarázta Krisztián. – Kutya nehéz meló az is. A gubózás után a kévék két-három napig a betonmedencékben áznak, aztán a huszonnyolc kilósra dagadt kévéket az áztatóknak kell a vegyszeres meleg vízben állva kidobálni. A fater is ott dolgozott, de nem bírta a dereka meg az ízülete, pedig az áztatókat tényleg jól fizetik.

– Csak folyton büdösek – tette hozzá Bélus –, és munka után alig tudják lesikálni magukról a mocskot. A melósok fele minden évben megszökik, úgy kell újakat toborozni az ország

másik végéből vagy a sittről frissen szabadultak közül. Ők ott laknak a lengyári kolóniában, nyolcan-tízen egy szobában. Nem mintha apánk a bőrgyárral sokkal jobban járt volna.

Gyuri elmesélte, milyen látvány fogadta a Fekete víznél.

– A bőrgyárból és az uránbányából a szennyvizet néha beleengedik a Pécsi vízbe, onnan belefolyik a Fekete vízbe, aztán meg a Drávába – fintorgott Krisztián.

Másnap Bélus elhívott, nézzem meg, ahogy az apja az olajkék, nyálkás sötétben a többi bőrgyári és az uránbányában dolgozó melóssal fölkászálódik a rabszállítóra emlékeztető Fakaruszra, és gyűrött arccal, nyakukat behúzva, némán gubbasztanak egymás mellett, mint a varjak.

– Na, hogy tetszett? – kérdezte Bélus, ahogy a busz sűrű gázfelhőt pöfékelve kihajtott a kocsma elől.

– Elég nyomasztó – feleltem nagyot sóhajtva.

– Szóval, nem jött be neked? – nevetett Bélus. – Hát nekem se! Na, akkor menjünk inkább reggelizni! – ajánlotta.

De nem hazafelé, hanem a kis közért felé vette az irányt.

– Hol fogunk reggelizni?

– A boltban.

– De nekem nincs egy fillérem se – aggodalmaskodtam.

– Ne aggódj, a vendégem vagy – vigyorgott Bélus.

– Ilyenkor még nincs is nyitva a bolt! – értetlenkedtem.

– Na, azért! – vihogott Bélus.

A kisbolt bejárata előtt fémrekeszekben álltak a tejesüvegek, és vastag nejlonfóliával letakarva, fonott kosarakban várták a boltnyitást a friss kenyerek és péksütemények, amiket már hajnalban, nyitás előtt kihordtak a környéken.

– Szolgáld ki magad, kérlek szépen! – biztatott Bélus, viccesen utánozva az úri modort.

Kivett a rekeszből egy tejesüveget, és a hüvelykujjával rutinosan kinyomta a papír fedőlapot.

– Te kiflis vagy zsömlés vagy? – kérdezte. – Mert én kiflis.

Felhajtotta a nejlont, elvett egy kiflit a kosárból, nagyot harapott belőle, és ráivott a tejből.

– Ezt nem szabad! Ez lopás! – szóltam ijedten.

– Na ne mondd má'! – röhögött Bélus tele szájjal. – Ha nagy leszel, majd megadod a boltosnak. De ne aggódj, lop ő is épp eleget. Odacsapja a mérlegre a párizsit, hogy többet nyomjon, átver az apróval, és a saját szar borát méri ki a kannából az állami helyett… Meg aztán proletárdiktatúra van, nemde? És mi vagyunk az éhes proletárok. Föl, föl, te éhes proletár! – kezdte énekelni.

– Nekem így nem kell! – válaszoltam elszántan, a fejemet rázva.

– Semmi gond, haver, mindenki lehet hülye – közölte Bélus. – Akkor majd én megeszem a tiedét is.

Azzal kivett még egy kiflit, megemelte, és meglengette felém a levegőben, mintha borospohár volna. Sóvárogva néztem a szép, világos vajas kiflit, a hajtásnál a tészta épp csak megpirult, pont úgy, ahogy szeretem, mert a péksüteményből, a kenyérből és a krumplis pogácsából is a sületlent kedvelem, aminek szinte nyúlós a tésztája, és amiben nyomot hagy a fogam. A kis dög kifli olyan volt, mint egy csalogató, begörbített mutatóujj, és olyan kihívón nézett rám, mint egy kacér nő, aki riszálva kínálja magát, hogy na, ne vacakolj már, hiszen te is akarod…

– Egészségedre! – mondta Bélus, és a csábító kifli fele eltűnt a szájában.

Ő evett, én korgó gyomorral néztem.

– Itt az ideje, balfasz barátom, hogy bevezessünk az életbe! – közölte aztán Bélus. – Ma a srácokkal úgyis bemegyünk a városba, velünk jöhetsz, ha akarsz.

– Nem mész iskolába? – kérdeztem csodálkozva.

– Szabadnapot vettem ki – vigyorgott. – És végre te is

tanulhatsz valami hasznosat, mielőtt végképp elkárhoznál.

NEM VOLT SEMMI DOLGOM

Nem volt semmi dolgom, meg érdekelt is, mit csinálnak a srácok a városban. Bélussal és egy Józsi nevű másik telepi fiúval az országút szélén stoppoltunk. Vagy két órán át heverésztünk az árokparton, kevés autó járt az utakon akkoriban, ha közeledett egy kocsi, gyorsan felpattantunk, és hevesen integetni kezdtünk neki, de sorra húztak el mellettünk a Wartburgok, Trabantok, Moszkvicsok, egyik sem állt meg. Mondjuk, nem is csodálkozom. Így visszagondolva, a három sötét képű, elvadult kamasz nem lehetett éppenséggel bizalomgerjesztő látvány. A sofőrök, különösen, akik kalapban vezették a Wartburgot (na, azok voltak a kedvenceim), peckesen ültek a kormány mögött, és amikor a közelbe értek, tüntetően elfordították a fejüket. Olyankor Bélus és a másik srác cifrát káromkodtak, az öklüket rázták a gépkocsivezetők után, és a töküket a nadrágon keresztül két marokra fogva, a csípőjüket előre-hátra himbálva, röhögve mutatták, hogy a sofőr bekaphatja. Jó ideje heverésztünk, álldogáltunk az árokparton, egyre lemondóbban, amikor elhagyva minket, vagy húsz méterre tőlünk végre lassított és megállt egy lepukkant Barkas kisbusz. Boldogan szaladtunk utána, de amikor már majdnem odaértünk, a sofőr hirtelen beletaposott a gázba, és vigyorogva elhajtott. Gúnyosan, ritmusra még dudált is, és közben a kezét az ablakon kilógatva, az öklével nagy bunkósokat lengetett felénk. Na, akkor már én is megmarkoltam két kezemmel a tökömet, ahogy a srácoktól láttam, és vihogva, velük együtt lóbáltam a pasas felé a csípőmet.

– Nocsak, lassan belejössz, úrifiú! – lelkendezett Bélus.

Végül egy teherautó platóján zötyögve nagy nehezen sikerült a városba jutnunk. A főtéren, a dzsámi előtt, a Szentháromság-szobor melletti padon három tizennyolc év körüli srác várt ránk, egy állami gondozásból éppen szabadult ikerpár és egy jugoszláviai magyar fiú, a Karesz, aki farmernadrágokkal tömött sporttáskát szorongatott a két lába között. A pad háttámláján ültek, talpukkal az ülőkén, és ingerült arccal szívták a cigarettájukat. Egy halom csikk hevert mellettük a pad alatt.

– Hol a picsába tekeregtetek eddig? – kérdezte az egyik iker, köszönés helyett. – Már nikotinmérgezést kaptunk, annyi ideje várunk rátok.

– Elromlott a Mercim, sajna – vetette oda Bélus rezzenéstelen arccal.

– Mér’ nem kérted el egy zöldségesét? – vigyorgott a srác megenyhülve.

– Mer’ a zöldséges épp a nővéredet furikázta vele – szúrta oda Bélus.

– Nincs is nővérünk, te hülye! – nevettek az ikrek.

– Ha csajok lennénk, minket is gyorsabban felvettek volna – közölte Bélus. – De legközelebb csajszinak öltözöm, és úgy rázom a seggem az út szélén.

Bélus bedugta a két öklét a mellénél a pólója alá, csücsörített, kitolta a fenekét, és esetlenül riszálni kezdett, hogy megmutassa, hogyan fest majd.

Nyihogva röhögtünk.

A volt intézetis srácok elmesélték, hogy néhány hete, amikor tizennyolc évesek lettek, kitették őket az utcára, mondván, hogy már nagyok, álljanak meg a saját lábukon. Most munkásszállón laknak, de csak aludni járnak oda.

– A fizu a cigire és a sörre se elég – mesélte az egyik iker. – De

a Karesz hozott Jugóból farmerokat – bökött a harmadik srácra –, majdnem frankó Rifle meg Carrera mind, könnyen elsózzuk a piacon. De az is lehet, hogy felvisszük Pestre, azt mondják, az Ecserin jó árat adnak érte.

– Ti voltatok már Pesten? – kérdezte a másik iker.

– A Gyuri pesti – dicsekedett velem Bélus.

– Hú, apám! – álmélkodott a jugoszláviai Karesz. – Akkor biztos ismersz valakit, aki tud segíteni a szajréval. Van néhány faros haverom Eszéken, ők hozzák Olaszból a gatyákat, és találtunk egy fináncot is a határon, aki egy karton cigiért hajlandó segíteni. Simán áthozzuk a cuccot. Mégiscsak egyszerűbb, mint öt farmert egymásra húzva utazni a vonaton, amibe belesül az ember segge, és járni is alig tudsz bennük. De Vinjakot is tudok hozni, esküszöm, jobb, mint a francia konyak. Meg cigit is! – bólogatott meggyőződéssel. – Amerikait! Marlborót, Kentet, még Chesterfieldet is, amit akartok! Zabálják a trafikosok, mert jó pénzért tovább tudják adni a pult alól.

A szóáradatra elég bambán nézhettem, mert Bélus kisegített.

– A Gyuri nem ismer senkit. De jó csávó, gyorsan tanul.

Karcsi gyanakodva fürkészte az arcomat.

– Na, fiúk, fogytán a cigink, nincs piánk, tenni kéne róla! – közölte az egyik iker megunva a szerencsétlenkedést, és leugrott a padról.

Így, hatosban csellengtünk a városban, harsányan viháncolva, egymást ugratva. Ahogy az utcán haladtunk, a fiúk benéztek egy-egy jobb autó ablakán, „Hátha hagytak nekünk valami kis ajándékot a derék rabszolgák”, mondta az egyik iker, a járókelők pedig, amikor közeledtünk feléjük, átmentek a túlsó járdára. Először szokatlan érzés volt, zavart, hogy félnek tőlem, de egy idő után azon kaptam magam, hogy tetszik. Tőlem még sose féltek, csak én féltem mindig másoktól. Kíváncsian és kihívón fürkésztem a járókelők arcát, ők meg elkapták a

tekintetüket. Már elég messze jártunk a belvárostól, amikor egy kihalt utcában Bélus egy Barkasra mutatott. A kisbusz egy lehúzott redőnyű bolt előtt állt.

– Srácok, ez nem az a Barkas, amelyiknek a sofőrje olyan szemét volt velünk?

– Fogalmam sincs, nekem mindegyik egyforma – feleltem bizonytalanul.

– Minden Barkas egyforma – állította Józsi is.

– Ne mondjátok már, én jól megnéztem, amikor futottunk utána! Esküszöm, ez ugyanaz!

Bélus odament a vezetőfülke melletti ablakhoz, és benézett. Aztán egy hirtelen ugrással rácsimpaszkodott a visszapillantó tükörre, a tükör csavarostul kiszakadt a karosszériából Bélus súlya alatt.

– Bélus! – kiáltottam ijedten.

A többiek nevettek. Nem tudtam eldönteni, hogy rajtam, vagy csak tetszett nekik Bélus akciója.

– Véletlen volt! – fordult felém Bélus bűnbánó arccal.

Ezen a többiek megint nevettek. A zajra kinyílt a szemközti emeletes ház egyik ablaka, egy hajcsavarós nő pongyolában és egy fekete atlétatrikós férfi dugta ki rajta a fejét. A pasas, amikor felmérte, mi történt, magából kikelve üvöltözni kezdett:

– Takarodjatok innen, huligánok, vagy kihívom a rendőröket!

– Gyere le! – kiáltották neki az ikrek vigyorogva.

– Rohadt cigányok! – válaszolta a férfi, és becsukta az ablakot.

– Rohadt cigány ám a kurva anyád! – üvöltötte Bélus magából kikelve, és megint a Barkas húzta a rövidebbet, mert a leszakított tükröt tiszta erőből belevágta a kisbusz szélvédőjébe.

Görcsbe rándult a gyomrom.

– Bélus, ez marhaság! Menjünk innen! – győzködtem.

– Ez nem marhaság – javított ki Bélus. – Ez büntetés!

Megérdemlik a rohadékok!

– Szerezzünk inkább cigit és piát! – javasolta az egyik iker.

– Van itt néhány utcára egy trafik, azt jól ismerem, nemrég adtam el a pasasnak Vinjakot – mondta Karesz. – Nézzük meg, hátha maradt belőle!

A trafik egy pergő vakolatú, belső kertes sarokház volt, és hasonlóan szegényes, földszintes épületek vették körül.

– Gyuri, te menj arra a sarokra, Józsi, te a másikra – rendelkezett Karesz –, és fütyüljetek, ha jön valaki. – Tudnak egyáltalán fütyülni a pestiek? – kérdezte tőlem tanácstalan arccal.

Nem tudtam eldönteni, komolyan kérdezi, vagy csak ugrat. Túl sokat gyakoroltam a fütyülést kissrác koromban ahhoz, hogy ne sértette volna a hiúságomat Kareszнek még a feltételezése is, úgy éreztem, ezek után muszáj eldicsekednem a tökélyre fejlesztett technikámmal; bedugtam a jobb és a bal kezem két-két ujját a nyelvem alá, és éleset füttyentettem.

– Ne most, te marha! – kapta a két kezét a fülére az egyik iker.

– Ezt tudom fülsüketítőn is csinálni – büszkélkedtem.

– Ez így is pont jó lesz – hagyta jóvá Karesz. – Szerintem Bélus álljon a bolt előtt, az ikrek meg menjenek be, mintha vásárolni akarnának, és dumálják szét a trafikos agyát, de jó hosszan és jó hangosan ám, hogy én azalatt a kert felől meglátogathassam a raktárt.

Akkor kellett volna szólnom, hogy kiszállok, hogy én ebben nem veszek részt, mert ez már nem egy vicces balhé, hanem igazi betörés, korholtam magam később. De féltem, hogy kiröhögnek a srácok, vagy ami rosszabb, elzavarnak, és éppen most, amikor végre befogadtak, amikor végre már nekem is voltak barátaim. A sarkon álltam, háttal a trafiknak, oda se mertem nézni, mi történik a boltnál, azzal nyugtattam magam, hogy egyébként is az a dolgom, hogy az ellenkező irányba

figyeljek. Szurkoltam, ne jöjjön senki, mert ha nem kell fütyülnöm, akkor valójában nem is vagyok részese a betörésnek, vigasztaltam magam, hiszen miért ne álldogálhatnék itt, az utcasarkon békésen. Az csak nem bűn? De égett az arcom a szégyentől, az izgalomtól kalapált a szívem, és zubogott a vér a fülemben. Próbáltam elterelni a figyelmemet, mintha csak úgy ácsorognék, fürkésztem a kihalt utcát, a néma házakat, ahol már délután is megszűnt az élet. Arra riadtam, hogy hátba vernek. A srácok három karton amerikai cigarettát és két üveg jugoszláv konyakot hoztak diadalmasan a hónuk alatt, aztán az ikrek a Vinjakot fél kézzel (mint egy győzelmi serleget vagy mint az üveges táncnál a palackot) a magasba emelték, és körbeforogtak vele, mintha borosüveggel csárdást járnának.

– Ez elég simán ment – dicsekedett Karesz. – A múltkor kifigyeltem, hogyan lehet bejutni a raktárba. Még a lakatot se kellett leverni, mert a csavaroknál kijárt a lakatpánt. Észre se veszi a fószer, hogy bent jártam. Nem kell sajnálni a kis güzüt, maradt neki bőven a szajréból. Úgyis olyan szemét módon lealkudta az árat, most legalább majd megint vesz tőlem.

Leültünk egy parkba elosztani a zsákmányt. A cigiből fejenként fél karton járt volna mindenkinek, de mondtam, nekem nem kell, úgyse dohányzom. Ezzel is nyugtatni akartam a lelkiismeretemet.

– Azért csak tedd el a részed, jól jöhet még! – biztatott Bélus.

Nyilván arra gondolt, majd úgyis neki adom a rám eső öt paklit.

– Legfeljebb elcseréled valamire – fűzte hozzá.

– Tudod, mire cserélném el már most is? Valami kajára, mert kiszakad a gyomrom az éhségtől. Egész nap semmit nem ettem.

– Ugye, ugye, a reggeli kifli és a tej?! – emlékeztetett Bélus.

Nem akartam mondani, hogy nekem nem kell lopott kifli és

tej, hülyén hangzott volna most, amikor éppen a lopott cigiken és brandyn osztoztunk. Bélus vigyorgott, látszott a szemén, pontosan tudta, mire gondoltam.

– Nem kell ám lopni – folytatta lenéző mosollyal. – Lehetnél uránbányász is, mint Józsi apja, bumlizhatnál hétfő hajnalonként a Fakarusszal, kaparhatnád a föld alól az uránt az oroszoknak, hogy atomot csináljanak belőle és szétbasszák a világot, aztán a hétvégén hazavergődnél, már arra se lenne erőd, hogy megverd a feleségedet és a gyerekeidet, csak néznéd a fos tévét egy sör mellett, míg be nem zuhannál az ágyba. Vagy dolgozhatnál a büdös bőrgyárban, mint a fater, és ez így menne, míg ötvenévesen ki nem köpnéd a tüdődet, mint a döglődő halak a Fekete vízben, amit láttál. Na, ez jobb, vagy kiflit lopni?

Nem tudtam megszólalni. Az egyik iker tért magához először.

– Én megveszem tőled az egyik csomag Chesterfieldet négy nyolcvanért. Vehetsz rajta egy liter tejet és három kiflit, azzal kihúzod vacsoráig.

– Ne szórakozz már, a Symphonia kerül annyiba! – csattantam fel.

– Neked többe van, mi? – vihogott Bélus. – Én megvenném tőled egy tízesért is, csakhogy nincs egy fillérem se!

– Rendben, odaadom négy nyolcvanért – törődtem bele, mert már nagyon marta a gyomromat az éhség, és odadobtam az egyik paklit az ikernek. – A többit meg tedd el te – mondtam Bélusnak.

Az egyik Vinjak nyakát Karesz azonnal kitekerte, meghúzta az üveget, megtörölte az üveg száját maga után, és továbbadta, a tőlem kapott egyik pakli cigarettát pedig Bélus bontotta fel és kínálta körbe. Én is elvettem egy szálat. Nem cigiztem, konyakot se ittam még addig, de most a számban a brandy édeskés ízével, némiképp fulladozva a cigarettától, büszkén

fújtam a többiekkel a füstöt. Mégiscsak valódi amerikai cigaretta volt!

A ritka kincsből két újabb pakli aztán ráment hazafelé a stoppolásra. Mert ahogy kiértünk a városból és megálltunk az út szélén, meglepően gyorsan megállt mellettünk egy Barkas. Először megdermedtünk, azt hittük, utánunk jött a pasas, akit a Bélus megbüntetett.

– Na, ugye mondtam, hogy minden Barkas egyforma? – súgta Józsi.

– Hát, az a másik Barkas, amelyiket a Bélus leápolt, most nem egészen így néz ki… – feleltem.

Két tagbaszakadt melós ült az első két ülésen.

– Taxiztok, fiúk? – kérdezték nevetve.

Beültünk hátra, ők meg ránk se hederítettek, csak dumáltak egymással. Amikor megérkeztünk a bekötőúthoz, ahonnan már egy kiadós sétával bejutunk a faluhoz, megköszöntük a fuvart, és ki akartunk szállni, de a sofőr nyújtotta a tenyerét.

– Megbeszéltük, hogy taxi, nem? Akkor fizessetek, srácok!

Azt hittük, viccelnek. Jót röhögtünk, és ismét udvariasan megköszöntük a fuvart.

Ők nem nevettek.

– Na, fizettek, srácok, vagy nagy ruha lesz? – kérdezte a pasas, aki az anyósülésen ült, elővett az ajtó oldalából egy óriás villáskulcsot, fenyegetően kiszállt a buszból, kinyitotta a mi ajtónkat, és elé állt.

– Ne tessék haragudni, bácsi, de nekünk egy fillérünk sincs, azért stoppolunk – vette elő Bélus a rinyálós technikáját.

De úgy tűnt, a faszit nem hatotta meg a siránkozás. Tényleg be voltunk tojva. Ha ez a nagydarab barom a villáskulccsal odasóz nekünk, törik a csont, gondoltam.

– Van cigink! Chesterfield! Az nem lenne jó pénz helyett? – nyekeregtem.

– Amerikai? Hadd lám!

Bélus máris benyúlt a zsebébe, és elővett egy csomaggal. A pasas elvette, megvizsgálta, megforgatta a kezében, megszagolta, bólintott, aztán szó nélkül, csak a kezével intve jelezte, hogy még egyet kér a sofőrnek. Bélus vonakodva kivett egy másik paklit a zsebéből, és mintha a fogát húznák, odanyújtotta a sofőrnek.

– Loptátok, mi, gazemberek? Legközelebb lopjatok pénzt, azzal többre mentek! – nevetett a sofőr.

Lehajtott fejjel igyekeztünk elsündörögni, de amikor elhaladtam a nagydarab pasas mellett, a hatalmas tenyerével hátulról meglegyintette a tarkómat. Viccesnek szánhatta, de belerázkódott az agyam.

György az indulattól kábultan úgy vágott neki az esti sétájának, mint aki büntetőexpedícióra indul, egyszerre akart bosszút állni a főnökén, a feleségén és saját elkeseredésén. Balla az értekezleten ismét megalázta, Ildi este a szemére hányta, hogy az éjszakában lóg a haverjaival, ahelyett, hogy vele és a gyerekkel törődne, vagy legalább valami különmunkával egészítené ki az áremelkedések miatt egyre soványabb családi kasszát („Elvárod, hogy nő létemre én tartsam el a családot?”, kiabálta). A szokásosnál is határozottabb léptekkel baktatott a kihalt utcákon, magabiztos járással próbált uralkodni a szorongásán, mint aki a sötét erdőben járva hangosan fütyül és énekel, hogy úrrá legyen a félelmén. A gyerekkori rabló-pandúr játékok jutottak az eszébe, amikor a parkban játszottak, pandúrként üldözték a bokrok között elrejtőzött rablókat, aztán amikor két rablónak kiválasztott fiú hátulról rárohant és megérintette, a játék szabályai szerint ő is rabló lett, és onnantól együtt kergették a többi pandúrt. A játék akkor ért

véget, amikor minden pandúrból rabló lett.

Elment a park és a játszótér mellett, a késői kutyasétáltató már hazament, György ott állt a közértnél, megkerülte az épületet, a park felőli hátsó front sötét volt, nem ért oda a sarki lámpa fénycsóvája. Leült a padra, és rágyújtott. Aztán hirtelen elhatározással eldobta a csikket, körbejárta az épületet, majd a bolt bejáratánál egyik lábát a leeresztett fémredőny előtti járdaszegélyre helyezve lehajolt, mintha megkötné a cipőfűzőjét, s közben lopva körülkémlelt.

Jól ismerte a boltot, általában ott vásárolt. A tej, a vaj, a kifli és a sör mellé a feleségének és Lacikának mindig ugyanazt a gépsonkát vette, magának disznósajtot, a pénztár mögötti polcról pedig füstszűrő nélküli Symphoniát. Keresztnéven szólította az eladókat és a vezetőt, pontosan tudta, merre van a raktár, hogy délután öt óra tájban jön a postásautó a napi bevételért, sőt azt is tudta, hol lapul utána a zárásig összegyűlt pénz, amit hozzácsapnak a másnapi bevételhez. Egy alkalommal megkérte a boltvezetőt, engedje meg, hogy használja a vécét, akkor a folyosóról, a nyitott ajtón át még az irodába is belátott, látta a polcon a szürke páncélkazettát.

Megvárta, míg a túloldalon egy szerelmespár kézen fogva, összebújva elhalad, megnyugodva vette tudomásul, hogy ügyet sem vetettek rá. Megállt a bolt hátsó ablaka alatt, úgy döntött, ha váratlanul feltűnik valaki a távolban, dülöngélni kezd, részegnek tetteti magát, úgy tesz, mintha épp vizelni készülne a falnál, akkor biztosan messziről elkerülik, és zavarukban még oda se mernek nézni. Kalapált a szíve, ugyanazt a nyomást érezte a gyomrában, mint amikor sráckorában az utcán őrködött, miközben Karesz betört a kisbolt raktárába. Eszébe jutott, hogy amikor a tanfolyamon a fegyveres elfogást gyakorolták, egy orvos és két ápolónő mérte a vérnyomásukat, és az övé felugrott a normálisról százkilencvenre. Most is

hasonló lehet, gondolta. Úgy vert a pulzusa, hogy szinte hallotta, próbált megnyugodni, mélyeket lélegzett.

Átgondolta, mennyi időt vesz igénybe, míg eljut a kasszáig, az irodáig, és hogy tud aztán feltűnés nélkül elmenekülni a helyszínről. Elővette a svájci bicskáját, amit mindig magánál hordott, és kipattintotta a csavarhúzót. Lábujjhegyre állva, a rácsra kapaszkodva a csavarhúzóval éppen elérte a felső rögzítő csavarokat is. Rozsdásak voltak, nehezen mozdultak, de végül elengedték a pántokat. A vasrácsot két kézzel óvatosan leemelte, és maga mellett a házfalnak támasztotta. Ismét körülnézett, átvillant az agyán, hogy ez az utolsó pillanat, amikor még feladhatja a tervét, az ártatlanság és a bűn közötti utolsó zsilip előtt áll, amin, ha átlép, nincs visszaút, mert akárhogy szépíti, nevezheti kísérletnek vagy aminek akarja, amire készül, az bizony bűncselekmény. Kapkodva szedte a levegőt, ismét mély lélegzetet vett, és egy ugrással fölkapaszkodott az ablakba. Mielőtt bent leugrott volna, még egyszer körülnézett az ablakból, nem látta-e meg valaki. Az üzletben a raktár és az iroda közti folyosóra huppant, leporolta magát, elmosolyodott. Átfutott az agyán, hogy ebben a helyzetben ez most aztán igazán nagyon fontos volt, nehogy poros legyen a nadrágja… Vajon az igazi betörők is így szoronganak, vagy ehhez is hozzá lehet szokni, mint mindenhez?, kérdezte magától.

Az iroda ajtaja zárva volt. A bicska csavarhúzójával elkezdte kicsavarozni a zárat, de elvesztette a türelmét, nem akart időt vesztegetni, és talppal, tiszta erőből belerúgott az ajtóba, hangos reccsenéssel kiszakadt a zár. A páncélkazetta ugyanott volt a polcon, ahol korábban látta. Próbálta feszegetni a bicskával, de a lemez ellenállt. Kicsit még feszegette, meggörbült a lemez, de nem nyílt ki a doboz. Először arra gondolt, magával viszi a kazettát, aztán majd nyugodt

körülmények között kinyitja, végül elbizonytalanodott, tudta, hogy a ládikában csak a kora esti bevétel van, egyébként is, hogyan tudna kimászni az ablakon egy páncélkazettával a kezében?, vitatkozott magával. Aztán majd a hóna alatt azzal sétál az utcán? Ledobta a kazettát a földre, és otthagyta. Kiment az eladótérbe, a pult mögé, a pénztárgéphez. A pénztárgép viszonylag könnyen kinyílt, de alig volt benne kevéske apró. Belemarkolt, aztán meggondolta magát, és visszadobta. A pénztár mögötti polcról lekapott egy csomag cigarettát, zsebre vágta, és sietett az ablakhoz, felkapaszkodott, leugrott az utcára. Az utcán feltépte a paklit, kivett egy szálat, reszkető kézzel rágyújtott, lassan, mélyen tüdőre szívta az első slukkot, és nyugalmat erőltetve magára hazasétált.

ÖRÜLHETTEK, ELMENTEM

„Örülhettek, elmentem, most már csak ti négyen maradtatok, akik összetartoztok”, mondtam Gerdának, amikor a szökésem után nagy nehezen rám talált. Elsírta magát. Szerinte igazságtalan és sértő voltam, mert anyánkkal és Mikivel őket nagyon megrázta a szökésem, bár igaz, ismerte el, apánk valóban ellenségesnek és tanácstalannak tűnt, mint mindig, ha nem racionális döntésről, hanem a számára felfoghatatlan érzelmekről volt szó.

Gerda mesélte később, hogy véletlenül összefutott Bélussal a vegyesbolt előtt, ő súgta meg neki, hogy náluk csövezek a fészerben. Anyánkkal még aznap átjöttek meglátogatni, de épp csavarogtam valahol, csak Bangó mama volt otthon, éppen a gyerekek ruháját mosta egy fateknőben, és a ruhák között felismerték az én pólómat és gatyámat is. Anyánk megköszönte Bangó néninek, hogy néhány napig megtűrnek, és nagy nehezen sikerült némi pénzt rátukmálnia az ellátásomért, amit ő nem akart elfogadni, mondván, én a fiai barátja vagyok, vendég, márpedig vendégségért nem jár pénz. Ahol öt száj jóllakik, ott a hatodiknak is jut, állította. Pedig a húgom szerint, ahogy elnézték a szegényes házat, Bangóéknál még az öt szájnak is csak szűkösen jutott étel.

Két nappal később aztán Gerdának végre sikerült meglesnie engem, elhívott sétálni, és sokáig beszélgettünk. Próbált hazacsábítani, de mondtam neki, hogy én már nem tudom elképzelni, hogy a történtek után apánkkal egy fedél alatt éljek. Szerintem apánk se szeretné ezt, mondtam, legalább ezentúl nem kell megjátszania magát. Nyugtatni próbált, hogy higgyem

el, minden megoldódik, apánk is megbékél majd, csak neki több idő kell ehhez.

Délutánonként az utca végén vártam, hogy Bélus vagy Krisztián hazaérjen, mert kínosnak éreztem, hogy a családnál lábatlankodjak olyankor, amikor egyik fiú sincs otthon. Aznap Krisztián és Bélus együtt érkeztek, gyorsan csatlakoztam hozzájuk, és együtt léptünk be a házba. Bangó mama és Annuska már megvacsoráztak, a fiúk kishúga az esti mesét nézte a konyhakredencre állított Junoszty tévén, aminek fekete-fehér képernyőjére (a színes tévé illúziója kedvéért) színes fóliát tapasztottak, a felül égszínkék, középen sárga, alul fűzöld műanyag lapocska, ha éppen tájat mutattak a tévében, emlékeztetett valamelyest a valóságra, ezúttal azonban Manócska feje pompázott három színben, amint Mazsolát, a csintalan kismalacot okította. A konyhában paprikás krumpli illata terjengett, ugyan nem volt benne se kolbász, se virsli (anyánk mindig azzal készítette), de jó szaftos volt, összefutott a nyál a számban. Honvágyam is lett kicsit. Bangó néni térült-fordult a konyhában, lehúzta a lábost a tűzhelyről, kimerte a tányérokba az ételt, elénk tette, aztán az asztalra könyökölve, az állát a tenyerébe hajtva elégedetten nézte, ahogy a fiúkkal lapátoljuk magunkba a krumplit, és kenyérrel töröljük a tányérból a szaftot.

– Itt járt a Mayer tanár úr – mondta aztán.

Mayer Árpád Piszkafa valódi neve volt.

Bélussal egymásra néztünk, Bélus zavartan vigyorogva behúzta a nyakát.

– Mit akart? – kérdezte Krisztián.

– Az öcséd bukásra áll. És Gyuriról is érdeklődött – nézett rám a mama.

– Az egy fasz! – közölte Bélus.

– Bélus! – szólt rá az anyja. – Legalább a húgodra légy

tekintettel!

– Nem lehet, hogy inkább te vagy az, tesó? Gondolom, te köpted be Gyurit, hogy itt van nálunk, ugye, kis faszom? – kérdezte Krisztián, és meglegyintette az öccse tarkóját.

– Ne má'! – visított Bélus, próbálta elhessegetni a bátyja kezét. – Én nem köptem be, csak a Mayer elkezdett kérdezgetni, és belezavart…

– Azt mondta a tanár úr, ha látjuk Gyurit, mondjuk meg neki, hogy menjen el hozzá. Szeretne segíteni – vágta el a fiúk vitáját a mama.

– Ez nem hülyeség – bólintott Krisztián. – Nekem osztályfőnököm volt. Mayer az egyetlen épelméjű ember ebben a faluban. Annyira normális, mintha nem is felnőtt lenne.

– Persze, mert te voltál a kedvence – szúrta oda Bélus. – A kis éltanuló!

– Van, aki az eszét tanulásra használja, nem zsiványkodásra, kisfiam! – szólt közbe az anyjuk, és megrovón nézett Bélusra.

– Nekem az az ember ne segítsen, aki feljelentette az apámat a rendőrségen – mondtam konokul.

– A Mayer? – hüledezett Krisztián.

– Igen, azért, mert nem jártunk suliba!

– Ne marháskodj már! – tiltakozott Krisztián. – Az csak Sásdiné, az igazgatónő lehetett. Ő van bekötve a zsarukhoz a nyálképű pártember férjén keresztül. Mayert utálják a jagellók meg az igazgatónő is. Mert más, mint ők. De biztosan segít neked kitalálni, hogy mit csinálj. Ha akarod, szívesen elkísérlek hozzá, úgyis rég láttam az öreget.

Mayer tanár úr (nekünk a családban már csak Piszkafa marad) amúgy mai eszemmel nem volt öreg, még ötven se lehetett, egyedül lakott egy tornácos parasztházban a katolikus templom mögötti dombon. A felesége évekkel korábban elhagyta, fiatal felnőtt lánya pedig a városban élt a férjével és a

gyerekével.

A házhoz a templom mellett egy olyan meredek utcán kellett felkapaszkodni, hogy a tanár kertje és a vele szomszédos régi temető a templomtoronnyal voltak egy magasságban, a házból nézve úgy tűnt, mintha a torony a gyümölcsfák és a sírkövek között nőtt volna ki a földből. Amikor Krisztiánnal odaértünk, éppen az esti úrangyalára szólított a harang, ott álltunk némán a testünket is átjáró bódító zsongásban. Piszkafa is némán mosolyogva állt az ajtóban, várta, hogy elüljön a harangzúgás, mert addig a saját szavunkat sem értettük volna.

– Na, megkerült a tékozló fiú? – kérdezte aztán. – Köszönöm, Krisztián, hogy elhoztad magaddal ezt a szökevényt.

– Gondoltam, elkísérem, nehogy közben megint meglépjen – nevetett Krisztián.

Piszkafa leültetett minket a tornácon, és teával kínált, csöndben üldögéltem, ők beszélgettek. Míg a tanár úr kikérdezte Krisztiánt, hogy megy a sora, és megkérte, nógassa kicsit Béluskát, nehogy megbukjon, rám sem hederítettek, mintha ott se lettem volna. Aztán amikor Krisztián fölállt, hogy ő akkor menne, én is felálltam, gondoltam, ezzel is megvolnánk, itt is jártam, még sincs este, de Piszkafa megkért, maradjak még, Krisztián pedig otthagyott, mielőtt tiltakozhattam volna.

– No, most mi lesz, Gyuri? – kérdezte Piszkafa, amikor kettesben maradtunk. – Hogyan tovább?

A vállamat vonogattam.

– Hazamész?

– Azt nem. Az biztos!

Piszkafa hümmögött, gondolkodott.

– Hallottam, mi történt. Anyukád elmesélte. Értem én, hogy megrázott a dolog, sokkal jobban értem, mint gondolnád. Engem is örökbe fogadtak gyerekkoromban. Mesélhetek róla

egyszer, ha akarod, nincs ebben semmi szégyellnivaló. Mindenkit érnek fájdalmak az életben, még azokat is, akikről nem is feltételeznéd, mert úgy tűnik, kipárnázott volt a gyerekkoruk. Meg kell tanulnunk feldolgozni a fájdalmakat és a csalódásokat, ez része az életnek, meglátod, neked is sikerülni fog.

Piszkafa nyugodt, kimért hangon beszélt, nem volt benne semmi bájolgás vagy leereszkedő kedveskedés, mégis sírva fakadtam. Utáltam magam, hogy éppen Piszkafa előtt tört ki belőlem a napok óta elfojtott feszültség, de hiába próbáltam uralkodni magamon, képtelen voltam, s minél dühödtebben, minél inkább igyekeztem türtőztetni magam, annál jobban zokogtam.

Piszkafa türelemmel megvárta, míg befejezem a sírást.

– Semmi baj, ez természetes – nyugtatott száraz hangon. – No, akkor mégis mit tervezel? – faggatott aztán tovább, mintha mi sem történt volna.

Hüppögve ismét megvontam a vállam.

– Valami elképzelésed azért csak van, nem? Haza nem akarsz menni, Bangóéknál nem maradhatsz, az a hóhányó Bélus se lenne rád jó hatással, a mezőn se lakhatsz, ráadásul két hét van hátra az iskolából, és ha nem tudsz levizsgázni a nyolcadikból, osztályismétlésre buksz. Gondolom, nem szeretnél évet ismételni, ugye?

– Nem szeretnék.

– No, akkor most már tudjuk, hogy mi mindent nem szeretnél, mi lenne, ha együtt kitalálnánk, mit szeretnél?

Megint megvontam a vállam, és lehajtottam a fejem.

– Fölajánlottam a szüleidnek – folytatta Piszkafa –, hogy két hétig, amíg lecsillapodnak a kedélyek, itt maradhatsz nálam. Persze, csak ha szeretnéd. Fölkészítenélek a vizsgákra, szépen levizsgázol, aztán eldöntöd, mi legyen, hazamész, vagy elmész

egy kollégiumba. Azon is jó lenne gondolkodnod, hogy szíved szerint középiskolába mennél, vagy inkább szakmát tanulnál. Erről is beszélgethetünk, ha akarod. Apád kicsit morgott, de végül a szüleid beleegyeztek. Te mit szólsz hozzá?

– Jó – hüppögtem.

– Mi jó? Több dolgot is ajánlottam – mosolygott Piszkafa.

– Egyelőre itt maradnék a tanár úrnál.

– Ez a beszéd!

Anyám és Gerda otthon összecsomagolták a cuccaimat, és áthozták Piszkafához, s attól fogva, apánk tudta nélkül, anyánk úgy főzött, hogy nekünk is jusson belőle. Minden nap hozott vagy Gerdával küldött főtt ételt. Piszkafa is örült, hogy nem neki kell főznie. Anyánk az ételhordást többnyire összekötötte egy kis rendrakással, takarítással is, kimosta a holmimat. „Hogy két férfi milyen disznóólat képes csinálni két nap alatt", panaszkodott.

Délután, amikor a tanár úr hazajött a tanításból, együtt ettük meg az ebédet. „Érződik az ízén, hogy asszony készítette", mondogatta elismeréssel, utána pedig tanultunk, és kikérdezte az iskolai tananyagot, amit nap közben egyedül kellett átvennem. Ritkán dicsért szavakkal, inkább a szemén láttam, ha elégedett volt, mégis egy idő után azon kaptam magam, hogy neki tanulok. Látni akartam a szemén az elégedettséget.

Piszkafa nem kerített nagy feneket a tanulásnak, mint apánk, amikor a tanyára érkezésünkkor még lelkesen részt vett az oktatásunkban. A tanár úr nem akart elvarázsolni, nem éreztette, hogy milyen sokat tud, nem kellett ostobának éreznem magam mellette. Röviden és világosan magyarázott, inkább az érdeklődésemet akarta felkelteni és kedvet csinálni a tudáshoz. Az iskolai anyagot precízen átvettük, de emellett szinte észrevétlenül, mintegy mellékesen tanítgatott. Megvárta például, míg magam felfedezem a kőzetgyűjteményét, amit a

könyvespolcon, a könyvek előtt, a családi fényképek és a lánya gyerekrajzai között tartott.

Látta, hogy kézbe vettem az egyik fosszíliát, és érdeklődve vizsgáltam a megkövesedett aprócska élőlényeket benne.

– Az ilyen ősmaradványokban évmilliárdos Csipkerózsika-álmukat alusszák a tengeri csigák, kagylók, rákocskák – magyarázta. – Ezek a rovarok pedig borostyánkőbe ájultak – mutatott két megkövesedett gyantára, aztán a fény felé tartotta őket, hogy jobban lássam bennük a szinte érintetlenül megőrződött aprócska szúnyogokat és százlábúkat.

– Tetszik? – kérdezte.

– Az tetszik, hogy ki lehet következtetni belőlük a múltjukat. Próbálom elképzelni, milyen lehetett akkoriban a Föld, milyenek lehettek a tengerek, hogy élhettek ezek az apró lények. Amikor például keréknyomot látok a sáros úton, vagy az erdőben fák törzsébe vésett szíveket és nevek kezdőbetűit, akkor is igyekszem kitalálni a történetüket. Hogy vajon hova tarthatott a szekér, mi lehetett annak az embernek a lelkében, aki késsel nyomot akart hagyni egy fában? Ha szerelmespár volt, vajon együtt vannak-e még?

– Aha – bólintott Piszkafa elgondolkodva.

A tanár úrnak voltak a világűrből érkezett kincsei, meteoritdarabkái is.

– Nézd meg ezt a gömb formájút! – emelt le a polcról egy öklömnyi, sárgásbarna követ. – Nem olyan, mintha a Földet mintázná? Szinte még a földrészek is fölfedezhetők a felszínén. Ez a másik pedig mintha a jégkalapos Szaturnusz apró mása lenne – vett a kezébe egy rozsdaszínű, kerek, lapos követ, melynek az oldalán, mint kalapnak a karimája, gömbölyű perem futott körbe. – Talán Isten ilyen kis köveken kísérletezett, mielőtt megteremtette a világot, így próbálta elképzelni, milyenek legyenek a bolygók, aztán amire már nem

volt szüksége, szépen eldobálta, mi meg, ha jó szemünk van hozzá, megtaláljuk.

Tátottam a szám a csodálkozástól.

– Remélem, ezt nem hiszed el – nevette el magát, amikor látta, hogy komolyan veszem a mesét.

Csalódott voltam.

– Ne bánkódj, ezek a kövek legalább olyan csodákat rejtenek, mint a teremtésmítosz. Emlékszel, hogy az első különbözeti vizsgádon azt mondtad nekem, hogy a teremtés neked jobban tetszik, mint a tudományos magyarázat? Ki tudja, Isten talán olyan furfangosan teremtette meg a világot, hogy aki a tudományt kedveli, az is találjon benne titkokat és élvezetet. – És mesélni kezdett a földtörténeti korszakokról, a kövek kémiai összetételéről, a szénről, a szulfidokról, oxidokról, borátokról és más vegyületekről.

– Mindenből sokat lehet tanulni – folytatta. – A kövektől például nem csak geológiát és kémiát, hanem alázatot és szerénységet is. Ha a világegyetem sokmilliárdos múltjára és végtelen kiterjedésére gondolsz, a kövek segítenek megérteni a jelentéktelenségünket a térben és az időben.

Fölemelt egy selymesre csiszolódott lapos kavicsot, és odanyújtotta.

– Simítsd csak végig az ujjaddal! Nem érdekes, hogy a természet éppolyan szélsőséges és kiszámíthatatlan, mint mi, emberek? Viharokkal, metsző jéggel, őrjöngve bántotta ezt az apró kis követ, s ő végül mégis milyen hihetetlenül kifinomult lett! Látod, ugyanilyen nehéz megérteni az emberi érzelmeket és kapcsolatokat is.

Egyik este szalonnát sütöttünk a kertben. Csillagos kora nyár este volt, fénylő bogarak keringtek a tűz fölött, szállt a pernye, ciripeltek a tücskök. A szalonna, a hagyma és a kenyér mellé Piszkafa odakészített egy üveg vörösbort is.

– Na, egy pohárkával? – kérdezte, amikor kihúzta a dugót.

Meglepődtem.

– Én nem iszom alkoholt, még gyerek vagyok – feleltem. – Bár egyszer a srácokkal ittam Vinjakot, kicsit be is csíptem tőle.

Azt már nem is mertem bevallani, hogy az ital ráadásul betörésből származott.

– Anyám néha iszik, és én nem szeretnék alkoholista lenni – motyogtam szégyenkezve.

– Egy deci vörösbor a zsíros étel mellé még nem alkoholizmus – felelte a tanár úr. – Jót tesz az egészségnek. A latin országokban, Olaszországban, Franciaországban a gyerekek is kapnak az ebédhez vagy a vacsorához egy kevés bort, hogy hozzászokjanak, és megtanulják: más az étel mellé inni egy pohárkával, és más virtusból italozni, pálinkázni, lerészegedni, mint mifelénk szokás. Kultúra kérdése, hogy élvezetből, mértékkel iszunk, vagy elkeseredésünkben. Anyukád, szegény, biztos bánatában iszik. De örülök, hogy ilyen okosan gondolkodsz. A kamaszok a te korodban többnyire azért kezdenek inni, hogy eljátsszák a vagány felnőttet, aztán észre sem veszik, és belecsúsznak az alkoholizmusba. Én meg azért kínáltalak, mert jelezni szerettem volna, hogy erre neked nincs szükséged, nagyfiúnak tartalak anélkül is.

Pirítottuk a nyárson a kenyeret, a szalonnát és a hagymát, csöpögtettük a megpirult kenyérre az aranyló szalonnazsírt.

Elmeséltem, hogy a napokban a szomszédos temetőben bóklásztam, és a borostyánnal befutott, düledező terméskő fal tövében egy szív formájú sírkövet fedeztem fel. Szép, szürke mészkő volt, korábbi életek nyomaival, aprócska lyukakkal, melyeket az idő és a természet karmolt belé, mint a tanár úr által gyűjtött ősmaradványokban.

– Kíváncsi vagy a szív formájú sírkő történetére? Szívesen elmesélem. Azt beszélik a faluban, hogy élt itt egy fura, csöndes

ember, akit elhagyott a felesége. Úgy tűnik, a fura embereknek ez a sors jut, menekülnek tőlük a nők, mert nem érzik magukat biztonságban mellettük… Ez a másik férfi sem nősült újra, akárcsak én. A fura ember egykori feleségét később elvitte a rák, és a férfi azt találta ki, hogy szív formájú követ farag a sírjára. Amikor elmesélte a kocsmában, mire készül, a falusiak kinevették.

„Bolond ember kend, hiszen a sírra kereszt való, szelíd kőgalamb vagy boltívesre kanyarított kő, amire az elhunyt nevét vésik!” – mondták.

De a fura ember nem engedett.

„A halott szíve is kővé válik. Minden ember szíve kővé lesz, amikor meghal” – állította csöndesen.

Az emberek hitetlenkedtek.

„Ugyan, miket beszél kend!”

„Márpedig gyakran az élőknek is kővé válik a szívük – erősködött a fura ember –, a feleségem is így járt, amikor elhagyott azért a másik férfiért, és ezért felejtik el az emberek a halottaikat is. Honnan lenne máskülönben ennyi kő ebben a határban?”

No, erre már a falusiak sem tudtak mit felelni, mert mifelénk valóban tengernyi kő van – mosolygott Piszkafa huncutul összecsippentett szemmel a villogó szemüvege mögött.

Csöndben hallgattam. Csak nem ő faragta azt a szív formájú sírkövet? Nem mertem megkérdezni. Néztük a tűzrakást. A tanár úr meséje közben kialudt a tűz, szürke hamuvá hamvadt a parázs, már csak apró foltokban izzott a sötétben.

– Odaadnád a piszkafát? – kérte a tanár úr, és a tűzrakás mellett egy kihegyezett, kormos végű farúdra mutatott.

Elnevettem magam.

– Valami vicceset mondtam? – kérdezte.

Gondolkodtam, elmondjam-e, hogy a családban mi őt hívjuk

Piszkafának a háta mögött. Úgy éreztem, már elég meghitt a kapcsolatunk, neki pedig elég jó humorérzéke van ahhoz, hogy elárulhassam. Elmeséltem, hogy amikor először biciklizett hozzánk a tanyára, anyánk azt kérdezte, ki volt ez a piszkafa, és azóta a családunkban ez az ő titkos neve.

– Piszkafa vagyok? – nevetett. – Ez jó! Nem is gondolod, milyen jó! Nem csak azért, mert ilyen csenevész vagyok, hanem mert hisz' mire való a piszkafa: felszítja a hamu alatt szunnyadó parazsat. Ugyanezt teszem én is tanárként. Hiszek benne, hogy mindenkiben ott szunnyad a parázs, és bökdöslek benneteket, szeretném, ha ti is lángra lobbannátok – mondta, és kedvtelve nézte, ahogy a piszkafa a kezében megbolygatja a hamvadó parazsat, és életre kap a tűz. – Piszkafa tanár úr! Ez tetszik! – nevetett elégedetten.

– Az motoszkál a fejemben – szólt aztán töprengve –, amit a nyomokról mondtál.

– Gyakran le is rajzolom – bújt elő belőlem a dicsekvés. Magam is meglepődtem rajta. – De még soha nem mutattam meg senkinek a rajzaimat. Megmutassam? – kérdeztem hirtelen elhatározással.

– Nagyon kíváncsi vagyok rájuk. Megtisztelnél vele, ha megmutatnád.

Beszaladtam a házba, a hátizsákomból előbányásztam a rajzfüzetemet, és kivittem Piszkafának. Izgatottam figyeltem az arcát, ahogy tanulmányozta. A tanár úr a szemüvegét az orrára tolva, aprólékosan vizsgálta a rajzokat, közben időnként elismerőn bólogatott.

– Nagyon ügyes vagy! Komolyan mondom! És mondd csak, fényképeztél már?

– Apámnak van egy gépe, családi képeket szokott készíteni vele, de én annyira utálom, ha fényképeznek, hogy alig van rólam fotó. Ami van, azon is inkább csak hülye pofákat vágok

zavaromban. Engem soha nem érdekelt a fényképezés.

– Valójában arra lennék kíváncsi, hogy mit látsz. Mit veszel észre? Erre a rajzolás is jó, de úgy tudnánk közösen jobban megállapítani, ha fényképeznél. Na várj csak!

Fölállt, bement a házba, majd kis idő múltán visszajött, kezében egy fényképezőgéppel.

– Ez egy öreg FED, orosz kamera, a Leicáról koppintották – magyarázta. – Elég különös a története. A pofonjáról elhíresült szovjet pedagógus, Makarenko, aki csavargó gyerekeket gyűjtött maga köré, és helyesen úgy gondolta, hogy a munka is a nevelés eszköze, alapított egy üzemet, ott dolgoztak a srácok, és ott készült ez a fényképezőgép. A masina neve betűszó, valójában Feliksz Edmundovics Dzerzsinszkij nevének kezdőbetűi, aki a véres kezű szovjet titkosrendőrség, a KGB elődjének számító Cseka alapítója volt. De ez az abszurd névválasztás téged ne zavarjon, mert amúgy jó kis masina. A szívem mélyén persze én is mindig egy igazi Leicára vágytam, de arra sosem volt pénzem. Valamikor fényképeztem, de inkább csak családi képeket készítettem magam is. Aztán abbahagytam. Nem volt már családom.

Piszkafa megmutatta, hogy kell felhúzni a kamerát, hol kell az időt, hol a blendenyílást állítani, röviden elmagyarázta, mi mire való, aztán azt mondta, nem akar fárasztani vele, úgyis a gyakorlatból fogom megtanulni. Kísérletezzek kedvemre, váltogassam a fényrekeszt és az időt, szórakozzak, csak arra ügyeljek, hogy amikor fényképezek, mindig írjam fel, melyik kockához milyen időt és milyen íriszt használtam, mert így utólag látom majd, mire vagyok képes a masinával.

– Szerencsére nem nézegettél korábban fotóalbumokat – tette hozzá –, így nem akarsz majd másokat utánozni. Próbálj olyan részleteket megörökíteni, amit csak te veszel észre, más nem. A gépben van egy filmtekercs, harminchat kocka, lődd el őket

nyugodtan, aztán előhívjuk és lenagyítjuk – mondta, és a kezembe nyomta a masinát.

Másnap, amikor a tanár úr elment az iskolába, kézbe vettem a kamerát, nézegettem, forgattam, tekergettem az optikát, kukucskáltam a keresőbe, és közben azon járt az eszem, vajon mi lehet az, amit csak én veszek észre, senki más. De bárhová néztem, csak arra tudtam gondolni, hogy hiszen mindenki ugyanezt látja, ha nem vak. Honnan a fenéből tudjam, mit nem vesznek észre mások, amikor én csak a saját szememmel látok? Jól feladta nekem a leckét a tanár úr! Aztán ahogy a konyhában tébláboltam, láttam, hogy a reggeli kávéscsészéből kilöttyent kávé megfolyt a pulton, és barna csíkot hagyott a pult oldalán is. Na, ezt biztosan nem vette észre az öreg, mert akkor letörölte volna… Ezen elkezdtem vigyorogni. Nyilván nem ilyesmi járt az eszében, amikor ezt a feladatot adta nekem. Találomra kattogtatni kezdtem a házban és az udvaron, közben váltogattam a rekeszt, hosszabb-rövidebb időt hagytam az expozícióra, és minden képkocka után az adatokat gondosan följegyeztem egy papírszeletkére.

Amikor délután Piszkafa hazajött, az első kérdése az volt, sikerült-e fényképeznem, és amikor sejtelmesen azt feleltem, hogy igen, elkérte a masinát, visszacsévélte a filmet, kiemelte a tekercset, és zsebre vágta.

– Na, akkor most először megebédelünk, aztán megvizsgáljuk, mit vettél észre, amit én nem.

Ebéd után átrendeztük a fürdőszobát. Piszkafa átfektette a kádon a konyhai gyúródeszkát, műanyag tálakat és vegyszeres flakonokat tett rá, elővettünk a kamrából egy öreg nagyítógépet, és ráhelyeztük a mosógépre. Aztán elmagyarázta, hogy a hívás és a nagyítás is sötétben zajlik, nehogy fényt kapjon film, a nagyítás során pedig a fotópapír is épp csak annyit, amennyit mi szeretnénk. Becsukta a fürdőszobaajtót,

bekapcsolt egy piros lámpát, és eloltotta a villanyt. Ott álltunk a vörös fényben, Piszkafa szemüvegén csillogott a fény, az arca vöröslött, mint egy jóságos ördögnek a pokol tornácán, a nagy tisztítótűz előtt. Először hallottam ilyen szavakat, hogy hívó, stopfürdő, fixír. A tanár úr a filmet egy orsóra tekerte, betette egy műanyag hengerbe, folyadékokat kevert, azt is a hengerbe öntötte, egy idő után kiöntötte, majd újabb és újabb folyadékkal cserélte. A levegőt lassanként betöltötte a vegyszerek savanyú szaga, és elkeveredett a fürdőszoba állott levegőjével, Piszkafa közben folyamatosan magyarázta, hogy mi történik, végül az előhívott nedves filmtekercset a kád fölött, egy hevenyészett szárítókötélen csipesszel kilógatta.

– Most megvárjuk, míg megszárad a film, addig kimegyünk a kertbe friss levegőt szívni, és utána meglátjuk, hogy ugrik a majom a vízbe!

Amíg a kertben, a nyikorgó kerti székeken ücsörögve a filmnegatív száradását vártuk, a tanár úr, arcát a délutáni napfény felé fordítva napozott, és a maga szórakoztató stílusában a fizikáról és a kémiáról mesélt. Hogy a fizika mellett, hiszen az optika fizika, magyarázta, a fotográfia kémia is, csakúgy, mint a sertéspörkölt nokedlivel, amit ebédre hozott nekünk a mamám, mert a főzés is kémiai folyamatok eredménye. Sőt, minthogy az alkímia, a kémia őse szerint a szellem férfi, a lélek pedig nő, a misztikus nász, vagyis a szellem és a lélek egyesülése a testben szintén kémia. S noha az alkímiáról sokan azt hiszik, hogy csupán az aranycsinálás és a bölcsek kövének hiábavaló, okkult tudománya, fejtegette, valamikor művészetnek, sőt a lélek megtisztításának is tekintették, így végső soron megint csak a fotográfia rokona, magyarázta. Nem állítom, hogy tizennégy évesen követni tudtam Piszkafa eszmefuttatását, de később sokat gondolkodtam rajta, és noha továbbra sem értettem, amit

magyarázott, különös módon fel tudtam idézni.

Az igazi élmény természetesen a nagyítás volt, a megidézett pillanat. Ahogy az általam elkattintott képek sorra megjelentek a fotópapíron, pontosan úgy, ahogy én láttam. Némelyik kiégve a túl sok fénytől, mások sötéten vagy elfeketedve, ha túl szűkre hagytam a rekeszt vagy kevés időt adtam a fénynek. Ilyenkor bosszankodva sziszegtem, és ellenőriztem a jegyzeteimet. Piszkafa mosolygott. De a fotók közül néhány jól kivehetőn látszott, és a nagyítással, képkivágással még alakítani is tudtuk, melyik részletet szerettem volna kiemelni. Piszkafa, szemüvegét az orrára tolva, a papírhoz közel hajolva vizsgálta a fotókat, például amin a kamerán keresztül magamat nézem a felfröccsent víztől és fogkrémtől elhomályosult fürdőszobatükörben, aztán amelyiken az ajtó előtt, a sáros lábtörlő tüskefrizurás, foszladozó széle látszott, meg az elkámpicsorodott emberi arcnak tűnő széttaposott körtét a fa alatt, és azt a képet, amely gúnyos emberi szájra emlékeztetett, holott a szennyesből kikandikáló pólóm izzadságtól bekoszolódott, csálén lelógó gallérja volt.

Az előhívott, lenagyított fotóim a fürdőkádban úsztak, majd, amikor leázott róluk a vegyszer, óvatosan kihalásztuk, nehogy megsérüljenek, és a fürdőszobacsempére ragasztva vizsgáltuk őket.

– Így elsőre nem is rossz! – közölte Piszkafa a kád fölött előrehajolva, hogy közelebbről vehesse szemügyre a képeket. – Meglátod, majd fejlődsz a technikában is. Különösen a képeid fanyar humora tetszik. Jó szemed van! Érdemes lenne folytatni a fényképezést!

Az év végén jelesre vizsgáztam a nyolcadikos anyagból, pedig a bizottság, amikor Piszkafa újabb és újabb kérdéseket tett fel, még rá is szólt, hogy a tanár úr ne legyen már olyan kegyetlenül szigorú velem. De Piszkafa ilyenkor rezzenéstelen

arccal csak annyi felelt: „Látni szeretném, mit tud!” Pedig, ha valaki, ő aztán igazán tudta. Amikor kihirdették az osztályzatokat, büszkébb volt rám, mint én magamra.

A vizsga után az iskola folyosóján összefutottam Bélussal. Egy ablaknál állt, néhány osztálytársunkkal. Akkor már napok óta nem találkoztunk, megörültünk egymásnak.

– Hová tűntél, tesó? – kérdezte Bélus, pacsit adott, és megölelt. – Csak nem mentél feleségül a Mayerhez?

– Ne bántsd az öreget, nagyon jó fej, sokat segített nekem – válaszoltam.

– Nem fogdosott? – vigyorgott Bélus, és a többi srác is röhögött.

– Hülyék vagytok? Miért fogdosott volna?

– Hát, mert buzi! – felelte Bélus.

– Ez tényleg undorító, amit csináltok!

– Ne mondd már, hogy nem tudtad! Ezt mindenki tudja a faluban – mondta egy másik srác.

– Mi a lófaszról beszéltek? Nektek elment az eszetek! – mondtam magamból kikelve.

– De hát ezért került a faluba, büntetésből. Tényleg nem tudtad? – folytatta Bélus. – A pesti suliban, ahol tanított, fogdosta a fiúkat, a srácok meg is verték, és a lábánál fogva kilógatták az emeletről az ablakon. Akkor őszült meg, ijedtében.

Kimeredt szemmel bámultam a fiúkra, aztán a sírással küszködve elrohantam.

A záróvizsga délutánján Gyuri váratlanul betoppant a tanyára, a vállán lógott a hátizsákja, szatyorban hozta a többi holmiját is. Az anyja és a két testvére a konyhában voltak, Gerda odaszaladt hozzá, megölelte, Miki ugrált örömében, „Hurrá! Hazajött a Gyuri! Hazajött a Gyuri!”, az anyjuk pedig odaállt

mellé, és esetlenül a karját simogatta. Gyuri sápadtan, merev arccal, szó nélkül tűrte, csak állt szerencsétlenül egyik lábáról a másikra.

A zajra közben Novák Bálint is kijött a dolgozószobájából, ránézett a fiára, és gúnyosan csak annyit mondott: „Nocsak!” Aztán elfordult, a sparhelthez ment, leemelte a fazékról a fedőt, belekóstolt az ebédbe, és tüntetőn átnézett a fián, mintegy jelezve, hogy neki aztán teljesen mindegy, mi van Gyurival.

Gyuri sértődötten lebiggyesztette az ajkát, de amikor az anyjuk arról kezdte faggatni, mi az oka a hirtelen hazatérésnek, elkámpicsorodott az arca, berohant a szobájába, ledobta a hátizsákját a földre, és sírva az ágyára vetette magát.

– Na – mondta az apja –, nagyszerű! Ott folytatja, ahol a sunyi szökése előtt abbahagyta.

– Valami nagy baja lehet – állította Ágnes. – Nézz rá!

– Csak hisztizik, ahogy szokott, mint egy lány. A végén még menstruálni is fog.

– De hát jelesre vizsgázott, befejezte az általánost, ez fantasztikus, meg kéne ünnepelni! Csináljunk díszvacsorát, ahogy ilyenkor szoktuk! – lelkendezett Gerda. – Én megterítek!

– Nem terítesz! – közölte az apjuk. – Nincs itt semmi ünnepelnivaló. Elszökött itthonról! Csalárd módon itt hagyta a családját! Az a nyomorult, besúgó Mayer pedig biztos megdumálta a kollégáit, hogy kivételezzenek vele. Csodálnám, ha ez az anyámasszony katonája máskülönben képes lenne önerőből bármit elérni.

Gyuri napokig a szobájában bujkált, nem volt hajlandó elárulni a húgának sem, mi volt az oka a hirtelen hazaköltözésnek.

– Neked elmondta, mi történt Piszkafánál? – kérdezte Gerda az anyjukat.

– Nem tudtam kiszedni belőle. De úgy érzem, valami nagy

csalódás érhette. Elmegyek a tanár úrhoz.

Gerda is elkísérte, mert annyira furdalta az oldalát a kíváncsiság, hogy úgy érezte, azt is képtelen kivárni, míg az anyja a tanár úrtól hazaér.

Piszkafa hálás volt, hogy fölkeresték. Megtörten mesélte, hogy napok óta azon töri a fejét, mi történhetett. Mire hazaért a tanításból, Gyuri már összecsomagolt, és köszönés nélkül eltűnt.

– A lényeg az, hogy jól sikerültek a vizsgái – mondta aztán csöndesen. – Remélem, Gyuri továbbtanul. Különleges fiú, egyszer talán megtisztel azzal, hogy elmeséli, min bántódott meg. Mert én nem emlékszem, hogy bármivel megbántottam volna.

Megejtő volt, hogy a szikár, távolságtartó férfi, akinek az arcán korábban alig látszott érzelem, most szomorúan, görnyedten ült velük szemben.

– Gyuri azt mondta, fényképésztanuló lesz – vetette közbe Gerda gyorsan, hogy elterelje a témát, úgy tett, mintha észre sem vette volna a tanár úr ellágyulását.

– Ez nagyon jó ötlet – mosolyodott el Piszkafa fáradtan. – Azért jó lenne, ha a középiskolát is elvégezné. Ügyesen rajzol, megpróbálkozhatna a Képzőművészeti Szakgimnáziummal, ott van fotó szak, ráadásul kollégiumuk is van. De ha az nem sikerül, egyik volt tanítványom Pesten az egyik Fényszöv vezetője, ha megvárják, írok hozzá ajánlólevelet.

Azzal felállt, elindult a másik szobába. Gerda látta, hogy amikor elfordult, benyúlt a szemüvege alá (mintha csak megigazítaná), és a mutatóujjával lopva kitörölt egy könnycseppet a szeme sarkából.

Pár perc múltán kicsit megnyugodva visszatért egy megcímzett borítékkal, a másik kezében pedig egy fényképezőgépet hozott.

– Ezt a levelet Gyuri adja oda Ferinek – nyújtotta át a borítékot, most már összerendezett vonásokkal, a megszokott tárgyilagos tekintettel. – Biztos vagyok benne, hogy Feri segíteni fog. Az öreg FED-et pedig Gyurinak küldöm, ő ismeri ezt a masinát, tudja kezelni. Nála jó helyen lesz. Én már régóta nem fényképezek, és amúgy is búcsúajándéknak szántam.

Otthon Ágnes átadta Gyurinak az ajánlólevelet és a fényképezőgépet.

– Nem gondolod, hogy illene megköszönni? – kérdezte Gerda.

Gyuri zavartan forgatta a kezében a kamerát, akaratlanul megsimogatta, aztán a levelet vizsgálta, elolvasta a címzést, látta, nincs leragasztva, tétovázott, mintha egy pillanatra átvillant volna az agyán, hogy kiveszi a levelet és elolvassa, de aztán úgy döntött, inkább majd egyedül a szobájában.

– Majd megköszönöm – mormogta maga elé.

– Piszkafa se érti, mi bajod – folytatta a húga. – Még mindig nem mondod el, mi történt?

Gyuri némán megrázta a fejét.

Néhány nappal később Gyuri elutazott Pestre. Ágnes egyik nagynénje felajánlotta, hogy átmenetileg lakhat nála az angyalföldi kertes házában, a konyhából nyíló személyzeti szobában, a kulipintyóban, ahogy a néni nevezte, onnan adta be a felvételi kérelmét a művészeti szakközépiskolába is.

A BOLTI ESET UTÁN

A bolti eset után, most már rendőrfejjel, többször átgondolta, hagyott-e valami értékelhető nyomot maga után, pedig tisztában volt vele, hogy még ha találnak is ujjnyomot, nem szerepel semmilyen nyilvántartásban, nem tudják azonosítani, és egy ilyen kisszerű betöréssel a kerületi zsaruk se foglalkoznak komolyan.

A boltban tudták róla az eladók, hogy rendőr, nevetve újságolták neki, hogy milyen pancser betörő járt náluk, és hogy gyakorlatilag nem tűnt el semmi, pedig a pénztárgépet is kinyitotta a pasas. A hiányzó pakli cigarettát észre sem vették. Nem is értik, mi volt a szándéka a betörőnek, ha semmit nem vitt el, magyarázták, pedig egy-két drága italnak vagy rúd téliszaláminak még betörés nélkül is gyakran lába kél a boltból. A legnagyobb költség a kifeszített irodaajtó javítása volt, mesélték nevetve.

Az apja biztosan kinevetné, azt mondaná, tessék, még betörőnek sem jó, hogy lenne alkalmas rendőrnek. Vannak időszakok az ember életében, amikor csőstül jön a baj, mint éppen most, morfondírozott. Tönkrement a házassága, nem jön ki a főnökével, megroppant a szakmai önbizalma, úgy emelkednek az árak, hogy alig tudja eltartani a családját, és a nehezen kibogozható politikai változások miatt a jövő is zavarossá vált. Legutóbb a művészeti iskola utolsó évében érezte magát hasonlóan. Akkor már szerelmes volt Ildibe, de a lány más srácokkal járt, az osztálytársai nem fogadták be, és a saját tehetségében is bizonytalan volt. Akkoriban a disszidálást gondolta a menekülés útjának.

A művészeti suliban szinte mindenki művésznek, filmrendezőnek készült, és világhírről álmodott, a Máriakertben pedig, ahol esténként dolgoztam, az alvilági vendégek a Los Angeles-i magyar maffiát emlegették az amerikai álom beteljesüléseként. A közös nevező az elvágyódás volt.

A rádiónk állomáskeresője akkoriban a Radio Luxembourg és a Szabad Európa Teenager partyja között sasszézott, a suliban csatákat vívtak a Rolling Stones- és a Beatles-rajongók, Sex Pistolst, David Bowie-t hallgattunk, és lázadtunk a fojtogató falak ellen, aminek a himnuszát aztán a Pink Floyddal énekeltük. A Nashville Teenst ünneplő fiatalok bokája már évekkel korábban megismerkedett a Kisstadionban hisztérikusan rugdosó rendőrök csizmájával, nagy üzlet lett a külföldi lemez és kazetta, a folyóiratokban, a kiadóknál és szamizdat kiadványokként sorra jelentek meg a nyugati írók addig fiókban tartott művei, a pinceszínházakban, egyetemi klubokban abszurd és groteszk darabokat játszottak, és csoportosan jártunk avantgárd kiállításokra, alternatív koncertekre. A besúgók persze mindenütt ott voltak, de kiszabadult a szellem a palackból, úgy éreztük, visszafordíthatatlanul kitárult a világ. Vigyázó szemünket Párizsra vetettük. No meg New Yorkra, Londonra, Nyugat-Berlinre…

Gyuri először arra gondolt, lemegy az egykori tanyájukhoz közeli Keselyősfapusztára, és megfűzi Harcsa Feri bácsit, vigye át a határon. Az öreg a falu utolsó házában lakott, ott, ahol elkanyarodik a határtól a Dráva, és a környéken azt pletykálták, hogy a határőrökkel összejátszva már több embert átcsempészett a száraz határon (szépen ki is tatarozta belőle a

házát). De azt is mesélték, hogy legutóbb a jugók visszaadtak néhány menekülőt, és mielőtt lecsukták őket, a határőrök végighurcolták a szerencsétleneket a falun, hogy mindenki lássa, mi vár a gaz disszidensekre. Úgyhogy inkább Milán bácsitól kért meghívólevelet, az iskola is adott igazolást (ezek feltételei voltak az útlevélnek), mindenkinek azt hazudta, hogy a tengerről szeretne fotósorozatot készíteni a vizsgamunkájához, és remélte, hogy a belügy így nem feltételezi majd, hogy egy évvel az érettségi előtt Nyugatra akarna szökni.

Hetekig szorongott, megkapja-e az okmányt. Több haverja kérelmére a belügy azt válaszolta, hogy „nem látják megnyugtatónak a kinti tartózkodásának körülményeit”, ami jól mutatta, hogy az elvtársak jobban aggódtak értük, mint a szüleik, vagy mint ők saját magukért. A belügy gyanakvása amúgy még egy jugoszláviai út esetén is érthető volt. Sok ismerőse, aki nem kapott világútlevelet, csak a szocialista országokba utazhatott, úgy lógott meg Magyarországról, hogy a trieszti öbölnél, a jugoszláv oldalról átúszott az olasz partokra, és menedékjogot kért Olaszországban. Itália olyan vonzó cél volt az Amerikába vágyó srácok és az olasz slágerekért, no meg a digó fiúkért rajongó kiscsajok számára, hogy az iskolákban minden osztállyal megnézették *A capuai fiúk üzeneté*t, hogy a riportfilmből lássák, milyen rémes sors vár a menekülttáborokban sínylődő disszidens magyar fiatalokra, de a srácok egy része, Gyuri is, szívesen elcserélte volna a hazai rémes sorsát arra a bizonyos kinti rémesre.

A tengerparton sétáltam. Lekaptam a pólómat, azzal törölgettem a verítéket a homlokomról, néztem a hullámok között sikongva ugráló fürdőzőket és a barnára sült

napimádókat, akik úgy hevertek halomban a parton, mint a part menti bárok asztalán a ropogósra sült apróhalak. Ledobtam a hátizsákomat a homokba, alácsúsztattam a tornacipőmet, gondosan a táskámra terítettem a farmeromat és a törölközőmet, aztán a napozó embereket kerülgetve, a lábaimat kapkodva a forró homokon igyekeztem minél rövidebb úton eljutni a vízhez. Nem vagyok hóka bőrű, de a napok óta a parton aszalódó nyaralók közt megalázón világított a bőröm, és nevetségesnek éreztem magam, amint a divatjamúlt fecske úszónadrágomban, bolhaként pattogva futottam a tengerhez. De az igazán kínos pillanat, amit egy hozzám hasonlóan szégyenlős srác csak rémálmaiban szokott elképzelni, azután következett. Ahogy a vízben előrevetődtem, a hullám kioldotta a nadrágom oldalsó madzagjait, és a gatyám fecskeszárnyként szétterült a vízen, csak az egyik combom tartotta. Meztelen fenékkel kapkodtam utána, imbolyogva próbáltam talpon maradni, de a talpam csúszkált az aprókavicsos fövenyen, igyekeztem legalább az egyik kezemmel a tökömhöz szorítani a gatyámat, miközben a másikkal elkeseredett harcot vívtam a dühödten taszigáló hullámokkal, hogy sikerüljön visszaügyeskedni a nadrágomat a fehéren rikító fenekemre. Körülnézni se mertem, nem akartam látni a vigyorgó arcokat. Leszegett fejjel, a hullámoktól dülöngélve, mérgemben olyan szorosra húztam a madzagot, hogy mély nyomot vágott a húsomba, fölszisszentem, de nem lazítottam rajta, inkább belevetettem magam a vízbe, és hatalmas karcsapásokkal úszni kezdtem, hogy minél hamarabb eliszkoljak a kajánul nevetgélő fürdőzők gyűrűjéből.

Ültem a parton, néztem a délutánra megszelídült tengert. A naptól csillogó párán át jól látszott a túlsó part. Próbáltam elképzelni, hogyan festhet a szabadság az öböl túloldalán. Magam elé idéztem a zegzugos utcákat, a sikátorok fölött

kifeszített kötélen száradó ruhákat, az apró tereken a kockás abroszos trattoriákat, a ház borát kortyolgató, kalapos, borostás öregekkel, a vidám zsivajt, a robogóikon kacsázó, kendős, napszemüveges lányokat, úgy, ahogy Fellininél, de Sicánál és a többi olasz filmben láttam. Én nem is vágynék onnan továbbutazni, gondoltam. A fotóból megélnék, a középiskolában olaszt tanultam, s nem vagyok ugyan nyelvzseni, de már akkoriban se tudtak volna eladni olaszul.

Nem hitegettem magam azzal, hogy fotóművész leszek, mint az osztálytársaim többsége, hiszen már a Kisképző felvételijén is csak „a küszöb alatt csúsztam be”, ahogy az egyik tanárom az első évben az osztály előtt gúnyosan megjegyezte. Egy ponttal maradtam el a felvételi szinttől, és végül csupán azért vettek fel, mert az egyik sikeresen felvételiző srác nyáron a szüleivel disszidált, és én kerültem a helyére. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy a felvételin csak rajzból szerepeltem némiképp gyengébben, ami végső soron érthető volt, a többiek évekig jártak rajzszakkörre, előkészítőre, tudatosan készültek a felvételire, én meg csak úgy beestem az ajtón. Amúgy a gyakorlati jegyeim az évek során jók voltak, a portfólióm és a vizsgamunkáim ellen sem volt kifogás, a képeimre is azt mondták, egyéni hangom van, ami elismerésnek számított, de a küszöb alatt besurranó lúzer lealacsonyító stemplije mégis végig rajtam ragadt. Egy kis laphoz azért biztosan fölvennének fotóriporternek, vagy lehetnék vándorfotográfus, legalább bejárnám az országot, biztattam magam, azt a szintet máris tudnám hozni, és Olaszországban az is menő lenne, ábrándoztam.

Mindent előre elterveztem, úszni jártam a Császárba, hogy edzésben legyek, a vendéglőben a pincérek váltottak német márkát, szereztem egy csavaros tetejű, tömzsi ételhordót, amiben elfért a kamerám és még az irataimat, a pénzemet is

mellé tudtam gyömöszölni. Beszereztem egy felfújható úszógumit is, hogyha a vízben kifáradnék, vagy görcsöt kapnék, legyen mibe kapaszkodnom. Kidolgoztam, hogyan tudom gumiövekkel a hátamra erősíteni az ételhordót, a nejlonzacskóba csomagolt tornacipőmet, farmeremet és pólómat, s végül a Balatonon azt is kipróbáltam, képes vagyok-e egyáltalán úszni a Rejtő-könyvekbe illő sivatagi felszerelésben.

Kora reggelre terveztem az utat, amikor nincs ember a strandon, s hogy az olasz partra érve, mielőtt feladom magam, legyen időm a homokban sütkérezve megszárítkozni.

Ábrándozásaim közben késő délután lett. A nyaralók végre összeszedték a szatyraikat, sivalkodó gyerekeiket, és a derekukra tekert törülközővel, hónuk alatt labdákkal, matracokkal, napernyőkkel elvonultak a partról, csak az eldobált papírpoharak, cigarettacsikkek, törött homokozólapátok és napolajos flakonok maradtak utánuk. Összekuporodva, tekintetemet a horizonton nyugtatva üldögéltem a langyos homokban, és élveztem, ahogy a szél az arcomba fújta Trieszt felől a sós levegőt.

A parti sétányon, a nádfedeles teraszokon fürdőruhás nyaralók, hátizsákos turisták, lármás lányok és fiúk söröztek, a levegőben a tenger szaga keveredett a sült haléval és az olcsó cigaretták fanyar illatával. Paradiso, hirdette magáról az egyik bár cégére, a falra szerelt hangszóróból balkáni zene harsogott, az üveges ételpultban fűszeres tintahalak, rózsásra sült rákok és olajos lében ázó csilis polipok kellették magukat. Ezeket a herkentyűket a tengeri népek is kedvelik, de a tengertől megfosztott országok lakói számára valahogy mégis többet jelentenek ízletes ételnél. Amikor a ropogós sült halra, grillezett tintahalkarikákra rácsavartam a citromot, úgy, ahogy a helyiektől láttam, hogy megforgattam a villámat a félbevágott gyümölcs húsában, és a dúsan fakadó lé megcsillant az

aranybarna pörkön, akkor nem csupán az állat ruganyos testét és fokhagymás, grillezett ízét éreztem a számban, hanem a tenger ritka élménye is megbabonázott.

Vörösre festett hajú asszony állt a pult mögött, húsos arcával, izzadságtól elmázolódott sminkjével úgy festett, mintha egy jobb napokat megélt madám ugrott volna át másodállásra egy közeli kuplerájból.

A fényesre glancolt kávéfőző gép mellett, a söröspult előtt ácsorogtam, vártam, hogy sorra kerüljek. Az asszony, mintha meglepődött volna, amikor meglátott, másodpercekig csodálkozva fürkészte az arcomat. Horvátul szólított meg. Tudtam, hogy az emberek errefelé többnyire beszélnek olaszul, a bár neve is erre utalt, olaszul válaszoltam, de miután képes vagyok egy-két olasz mondatban is fél tucat nyelvtani hibát ejteni, meg a kiejtésem is hagy némi kívánnivalót maga után, azonnal nyugtázta:

– Tu non sei italiano.

– No – feleltem.

– Akkor magyar vagy – folytatta magyarul.

– Ön is?

– Mondjuk úgy: félig-meddig.

– Hogy lehet félig-meddig magyarnak lenni? – csodálkoztam.

– Mifelénk sok mindent lehet félig-meddig – nevetett. – Anyám magyar, de horvát Baranyában született, ahogy én is, apám szlovén, akkor én most mi vagyok?

Tanácstalanul ingattam a fejemet, jugoszláv, mondtam volna hirtelenjében, de úgy rémlett, mintha az nem egy nép, hanem csak egy állam lenne…

– Nem tud véletlenül egy olcsó szállást errefelé? – kérdeztem.

Az asszony kutatón a szemembe nézett, kedvtelve vizsgált, úgy láttam, mintha valami hirtelen átsuhant volna az agyán, tetőtől talpig végigmért, és csak azután válaszolt.

– Neked, fiam, éppenséggel akár tudhatnék. Várj egy kicsit, mindjárt visszajövök.

Valamit súgott a pultoslány fülébe, aztán fölment a szűk lépcsőn. A pultoslány is rám bámult, alaposan megfigyelte az arcomat, és elmosolyodott. „Vajon mi érdekeset találhatnak rajtam?”, tűnődtem.

Amikor az asszony pár perc múlva visszajött, intett, hogy kövessem.

Előttem ment a lépcsőn, nem akartam odanézni, de nem tudtam levenni a szemem a hömpölygő fenekéről. A felső szinten kinyitotta az egyik szoba ajtaját, nem is szoba volt az, inkább gardrób vagy kamra, a mennyezet alatt sötétítőfüggönnyel eltakart apró ablakkal. Csípős kutyaszag terjengett a levegőben, a sebtében eligazított matracon gyanús foltoktól éktelenkedő, kutyaszőrös takaró. Úgy tűnt, az asszony kinézte belőlem, hogy nekem ez is jó lesz, és hogy bármily keveset fizetek, még mindig több, mint amennyit a kutyájától remélhet. Már fordultam volna kifelé a sufniból, amikor megmondta az árat, töredéke volt annak, mint amennyiért bárhol szobát bérelhettem volna a parton. Meginogtam az összegtől, kis híján elcsábultam, de a bűz elijesztett.

– Köszönöm, inkább nem – csóváltam a fejemet öntudatosan.

– Az árban az étel is benne van – közölte az asszony, és a nyomaték kedvéért kacsintott –, azt ehetsz a pultból, amit akarsz, csak az italért kell fizetned. No?

Ezek szerint nemcsak az anyagi helyzetemet mérte fel első pillantásra, hanem az étvágyamat is. Alábecsült, mosolyogtam magamban kárörvendőn. Megjelent előttem a soványka pénztárcám, aztán beúsztak a képbe a tintahalak, kagylók, rákok, csilis polipok, és úgy döntöttem, ez még úgy is visszautasíthatatlan ajánlat, ha kutyaólban kell aludnom, úgysem töltök sok időt abban a bűzbarlangban, egy éjszakát

kibírok, cserébe viszont kieszem a kapzsi asszonyt a vagyonából. Bólintottam, aztán amikor az asszony kilépett a kuckóból, ledobtam a hátizsákomat a heverőre, és a matracra állva fölkapaszkodtam az ablakhoz. Elhúztam a sötétítőfüggönyt, próbáltam kitárni az ablakot, de be volt ragadva. Itt se gyakran szellőztettek, gondoltam. Rángatni kezdtem, mire nagy nehezen kinyílt, de nem jártam sokkal jobban akkor sem, mert mintha felhevült sütőbe dugtam volna a fejem, kintről, a még átforrósodott bádogelőtetőről dőlt be a hőség. Láttam magam előtt háziasszonyom arcát, amint a lépcsőn lefelé haladva elégedetten somolyog magában, mint aki hozzászokott, hogy bármikor röptében elkap egy gyanútlan legyet.

Hogy a kapzsi asszonyt megbüntessem, vacsorára a rosszullét határáig teleettem magam tenger gyümölcseivel, két korsó sört is rendeltem hozzá, így ünnepeltem az utolsó estémet, hogy végleg itt hagyom a szocialista tábor legvidámabb barakkját az összes álságával és hazugságával együtt, és másnaptól egy szabad világban élek.

Közben a háziasszonyom arcát lestem, mit szól a dőzsölésemhez. Biztatón bazsalygott a pult mögül, most úgy tűnt, egész kedves a mosolya, mintha még némi szeretet is bujkált volna benne.

Puha bagettet tunkoltam a fűszeres olívaolajos lébe, fölcsíptem vele egy apró polipot, jó gumis volt, hosszan rágtam, hogy minél tovább élvezhessem, a kézfejemmel törölgettem az államról csöpögő pikáns szószt, kortyoltam a hideg sört, s közben azon tanakodtam magamban, vajon most miért mosolyog, minek örül ez az asszony. Megkedvelt volna? Vagy megszánt, látva, hogy nekem ekkora élvezetet okoznak a számára hétköznapi ízek? Hiszen, gondolhatja, mégis mitől vagyok úgy oda? Ezekkel az állatokkal tele a tenger… A

Máriakertben láttam egyszer egy külföldit, aki almát evett hasonló földöntúli élvezettel. Almát! Tányéron szolgálták föl neki a fényesre dörzsölt, burgundi piros gyümölcsöt, kézbe vette, nézegette, szagolgatta, forgatta, aztán késsel kettévágta, úgy vizsgálta a halványzöldes húsát, a kitárulkozó magházat…

– Kubai – mondták a pincérek a vendégre –, náluk nincs alma, csak narancs, banán, mangó, papája meg ilyesmi…

Az ember úgy bámulta az almát, mint mi, amikor életünkben először egzotikus gyümölcsöket láttunk. Én is mosolyogtam akkor. Ezért bazsalyoghatott az asszony, miközben nézte, amint falom a tengeri herkentyűket, vagy egyszerűen csak azt gondolta magában: „Tömd csak magad, fiacskám, ha így zabálsz, két napig úgyis koplalsz majd, míg kikúrálod a gyomrod, akkor aztán megspórolom rajtad!”

A kutyaszag a nyitott ablak ellenére sem szellőzött ki a szobából. Ha végre nagy nehezen elszenderedtem, fullasztó bűzre riadtam, szimatoltam a levegőben, és gyanakodva vizsgáltam a foltos takarót, nehogy álmomban véletlenül az arcomhoz érjen. Hajnalban aztán csikarni kezdett a hasam, a polipok, kagylók, rákok fellázadtak, és alul-fölül utat keresve maguknak mindenáron szabadulni akartak a börtönükből, ami balszerencsémre a gyomrom volt. Egy órán át szenvedtem a vécén, a hasamat masszírozva ültem, vagy előrehajolva, görnyedten álltam, attól függően, hogy a tengeri szörnyek éppen melyik menekülőutat választották. Hangos öklendezésemre a kutya vakkantásokkal válaszolt valahonnan a falon túlról, a szerencsétlen állat bizonyára azt hitte, őt hergelem. A háziasszonyom lépteit hallottam a folyosóról. Nyilván hallgatózott, és nyugtázta, ő előre látta, mi lesz a vége a nagy dínomdánomnak.

A kora reggeli menekülésről szó sem lehetett, majdnem dél volt, mire remegő lábakkal kiültem az ágy szélére. Különös

mód megkönnyebbültem. Nem csak a hányástól. Akkor ébredtem rá, hogy végig nyomasztott a gondolat, ha disszidálok, Gerda és Miki évekig nem kap útlevelet. Hátha egy nap ők is nekivágnának a világnak, milyen lelkifurdalásom lenne, ha ennek én lennék az akadálya. Meg aztán ugyan biztattam magam, hogy képes lennék megállni a magam lábán, de a lelkem mélyén bizonytalan voltam a tehetségemben. Talán mielőtt nekivágnék a világnak, érdemes lenne befejezni az iskolát, morfondíroztam, érettségivel és fotós szakvizsgával mégiscsak több esélyem lenne az életben. Leverten üldögéltem egy szál alsógatyában az ágy szélén. A háziasszonyom kopogott az ajtón.

– Na, élsz még? – kérdezte, amikor bedugta a fejét az ajtórésen.

– Magam se tudom – feleltem.

Háziasszonyom sminkje már délben szétkenődött az arcán, a szétfolyt festék, úgy tűnt, nem a meleg vagy a véletlen műve, hanem a dizájn része volt, állapítottam meg. Tálcán hozott egy bögre teát, kistányéron pirítóst, kekszet, és egy szalvétára oda volt készítve két szem gyógyszer is, nagy pohár vízzel.

– De ha inkább kagylót, rákot kérsz, azt is hozhatok… tudod, benne van árban – mosolygott.

Összerázkódtam az ötlettől. Ő kacagott.

– Ezeket a gyógyszereket vedd be, és idd meg a teát! Sok folyadékot veszítettél, most sokat kell innod. Mindjárt visszajövök – közölte, azzal kiment.

Megittam a teát, ettem kekszet, bevettem a gyógyszert, hogy lássa, jó beteg vagyok. Amikor visszajött, azonnal a tálcára nézett, és bólintással jelezte az elégedettségét.

– Büdös van itt a szobában! – jegyezte meg, mintha számára ez újdonság lett volna.

– Igen, a kutya! – húztam el a szám, visszafogtam magam,

nehogy valami sértőt fűzzek hozzá.

– A kutya követeli vissza a szobáját. Adnék helyette neked egy jobb szobát.

– Nincs pénzem jobb szobára – morogtam.

– Ugyanazok a feltételek – mosolygott.

– Milyen feltételek? Hogy ehetek még kagylót és rákot? – sóhajtottam.

Elnevette magát.

– Na, gyere! Ígérem, nem fogsz rosszul járni!

Nyilván arra gondolt, hogy ő nem fog rosszul járni, gondoltam magamban. Kettőnk közül ő az a típus, aki mindig jól jár. Velem ez eddig ritkán fordult elő.

Az asszony körülnézett a szobában, elkezdte összeszedni a szétdobált holmimat, gatyát, farmert, pólót, tornacipőt, bepakolta a hátizsákomba, a vállára dobta a táskát, aztán megfogta a karomat, mint egy betegkísérő, és átkísért a folyosó végéről nyíló lakosztályba. Az ajtó tágas nappali szobára nyílt, tengerre néző, a földtől a mennyezetig érő ablakokkal, az ablakok előtt lombos fikusz, ülőgarnitúra, a kerek dohányzóasztalon ezüst cigarettakínáló, a padlón keleti szőnyegek, a sarokban zongora. Eltátottam a szám. Csak nem ezt akarja nekem fölajánlani?

– Ez az én lakosztályom szalonja – mondta, mintha kitalálta volna a gondolataimat –, de ne aggódj, nem fogunk egy szobában aludni – nevetett. – A folyosó túlvégén van az én hálószobám, olyan távol, hogy a horkolásomat se fogod hallani. És ez lesz a te szobád – mutatott a nappaliból nyíló ajtó felé. – Itt nyugodtan lepihenhetsz. Van hozzá külön fürdőszoba, ha ismét duhajkodni támadna kedved a vécében.

A nekem szánt szobában frissen vetett ágy állt, csíkos ágyneművel, nagy, kövér vánkossal és patyolattiszta takaróval. Jellegzetes kiskamasz fiúszoba volt, a fal mellett könyvespolc,

ifjúsági könyvekkel, a falon plakátok és családi képek.

A képeket kezdtem nézegetni. Megálltam az egyik előtt, háziasszonyom, mintha csak erre várt volna, mellém lépett, és oldalról figyelte az arcomat. Kimeresztettem a szemem: a fotón én álltam. Nyolc-tíz éves lehettem a képen, egy kacagó, fiatal nő karolt belém, a fejét a vállamra hajtotta, én pedig zavart mosollyal bújtam hozzá. A nő harminc-harmincöt körülinek tűnt, hullámos, dús fekete haja, szép ívű szája és nagy, barna szemei voltak. A kép ebben a lakosztályban készült, a másik szobában, a zongora előtt. Nem hittem a szememnek. Biztos voltam benne, hogy életemben nem jártam itt, ezt a gyönyörű nőt sem láttam korábban, a saját koromból ítélve a fotó hét-nyolc évvel korábban készülhetett, tehát kizárt, hogy ne emlékezném rá, gondoltam. Ijedten meredtem a háziasszonyomra.

– Ez meg hogy lehet? Ki ez a nő? – kérdeztem dadogva.

– Szép, ugye? Marina, a lányom – mosolygott az asszony szomorkásan. Egy nap azt mondta, elege van Kelet-Európából, olyan messzire megy innen, amilyen messzire csak lehet. Volt egy kis játék szivacs földgömbje, forgatta a kezében, gondolkodott, hova menjen, aztán hozott egy kötőtűt, Jugoszláviánál átszúrta a gömböt, és a tű a túloldalon, Új-Zélandnál bukkant ki. Azóta ott él a családjával.

– És én hogy kerültem a képre?

– Ő Mirkó, az unokám, vártam, feltűnik-e neked, hogy megszólalásig hasonlít rád. Ugye, milyen fura dolgokat produkál néha a természet?

AMIKOR A VILÁGÚTLEVELET BEVEZETTÉK

Amikor a világútlevelet bevezették, már sokkal könnyebb volt a bűnözőknek is Nyugatra szökniük. György és kollégái azt még lenyelték, hogy Asszony Feri és bandája jó rendőrségi kapcsolataiknak köszönhetően, zsebükben a gagyizásból, gyufázásból összecsalt pénzzel vidáman leléptek Németországba, attól már jobban undorodtak, hogy az új vállalkozók az úgynevezett spontán privatizáció égisze alatt politikusokkal, külföldi multikkal és bűnözőkkel együttműködve legálisan zsebeltek ki állami cégeket, de hogy sok esetben a feketén-fehéren bizonyított bűnügyeknél sem emelt vádat az ügyészség, az elkeserítette őket. György különösen attól borult ki, hogy még a könyörtelen Csontkezű is megúszta, aki képes volt egy néhány hónapos gyereket ráültetni a forró tűzhelyre, hogy így szedje ki a pénzt az apjából, és bizonyítékok voltak rá, hogy az arab valutázót, Badrt, és a pénzváltók királyát, Zaharovicsot is Csontkezű szabadította meg a pénzétől, no meg az életétől. Lassanként szétlopják, szétrabolják az országot, ő meg, ostorozta magát György, a nagyszerű szakmai felkészültségével még egy vacak kis közértes betörésnél is agyonszorongta magát.

Ahogy teltek a hetek, a közértben történt szerencsétlenkedésére kezdett vicces balhéként gondolni, az átélt kellemetlen érzések pedig csalogató adrenalinfröccsként éltek benne. Legalább a saját önbecsülése miatt meg kellene próbálkoznia egy komolyabb akcióval, hergelte magát.

Felnyomhatna például egy műkincsekkel teli lakást, spekulált, kaphatna egy-két jó tippet a Máriakertben, de akkor üzletelnie kellene orvkereskedőkkel, ami nem biztonságos, mert hamar elterjedne, hogy ő is átállt a másik oldalra, mint több kollégája. De végre meg kellene mutatnia magának, mennyivel profibb, mint a nagyképű nyomozó kollégái. Valami látványos helyszínre vágyott, bankra vagy postahivatalra, arra biztosan odafigyelne a sajtó meg az őrnagy is, ő meg nevethetne a markába utána, hogy ezek a dilettánsok nézik le őt, ezek képzelik magukat szakembernek.

A közelmúltban, egy betörés után György egy külvárosi postahivatalban helyszínelt, és utána rábízták, ellenőrizze a környéken a posták biztonsági rendszereit. Kézenfekvőnek tűnt, hogy a célpont az egyik posta legyen. Ellentétben azzal, amit a főnöke állított róla, ő a munkáját mindig alaposan végezte, most is így látott neki a feladatnak.

Átmenetileg a kapitányság raktárában tárolták azokat a leselejtezett páncélszekrényeket, amelyeket sikerült kinyitniuk a kasszafúróknak, György engedélyt kért, hogy a későbbi helyszínelések érdekében átvizsgálhassa őket. Tudta, hogy az általa kiszemelt postahivatalokban is hasonló típusú lemezszekrény áll. Napokat töltött a zárszerkezetek vizsgálatával, aprólékosan tanulmányozta a működésüket, átnézte, melyek voltak a leggyorsabb és legeredményesebb fúrási technikák. Speciális fúrókat szerzett be, és munkaidő után, amikor az ügyeletest sem érdekelte, mit művel a raktárban, próbafúrásokat végzett a páncélszekrényeken. Rájött, melyik az a pont, ahol egy fúrással ki lehet nyitni, holott erre a gyakorlott mackósok is csak három fúrással voltak képesek. Összeállított egy kulcskészletet, tolvajkulcsokkal, valódi kulcsokkal, és elégedetten nézegette a fúróból, feszítővasakból, hegesztőkészletből álló gyűjteményét, ahogy

egykor az apja szemlélte büszkén a saját szerszámosládikáját.

Novák Bálint kezdeti lelkesedése egy idő után megcsappant, még élvezte a ház körüli és az állatokkal kapcsolatos teendőket, de egyre többet veszekedett a gyerekeivel, hogy lusták, nem segítenek a háztartásban, a tanításuk sem izgatta már úgy, mint korábban, és miután a rendőrségen megalázták, kénytelen volt apránként szembesülni azzal, hogy még a tanyára költözéssel sem tud kiszakadni abból a világból, amely elől menekült. Ami friss életenergiának, családi kalandnak indult, az lassanként vérszívó napi kötelességgé vált.

Miután Gyuri Pestre költözött, Gerda és Miki kisírták a szüleiknél, hogy járhassanak ismét iskolába. Gerda az osztályban végre barátnőkre lelt, voltak idétlen, lakli fiúk, akikkel lehetett kacérkodni, akikről lehetett a szünetben vagy iskola után sutyorogni, Miki pedig (akit a nővére reggelente a nyakánál fogva tolt maga előtt, mint egy biciklit, vagy kézen fogva rángatott végig a tanyától a faluig vezető földúton, nehogy elkéssenek) elégedetten állapította meg, hogy az iskolát kimondottan arra találták ki, hogy neki még több csodálója legyen.

A pótolhatatlanságán esett csorbát Ágnes úgy próbálta kiköszörülni, hogy továbbra is erőszakosan ellenőrizte a leckéket, mint amikor a gyerekek még magántanulók voltak, de Mikiről hamar kiderült, hogy önjáró, Gerda pedig, ahogy kamaszodott, egyre dacosabb (a szülei szerint egyre elviselhetetlenebb) lett, a kikérdezések rendre hisztérikus veszekedésekbe torkollottak, míg végül Ágnes feladta a küzdelmet. Az asszony egyébként is egyre jobban belefáradt a házimunkába, nem mert ugyan panaszkodni, mert félt a férje indulatos reakcióitól, de mind gyakrabban jegyezte meg, hogy

„Túl nagy ez a ház!”, amire Novák Bálint ingerült pillantással reagált, és lesajnáló fintorral jelezte, hogy a megjegyzést hallotta ugyan, de szóra sem méltatja. Ahogy nőtt a feszültség a szülők között, Ágnes mind gyakrabban nyúlt a pohárhoz, s a lassan mindennapos veszekedések után többnyire zokogva rohant ki a hálószobájukból (néha tenyérnyommal az arcán). Egy idő után Gerda már a vihar előszelére kézen fogta a félelemtől reszkető kisöccsét, bevitte magához a szobájába, zenét keresett a rádióján, feltekerte a hangot, és capitalyzott vagy Ki nevet a végént játszott vele, míg odakinn elült a vihar. Néhány alkalom után aztán Miki már az első hangos szóra, két tenyerét a fülére szorítva, magától menekült a nővére szobájába, és sietve bekapcsolta a rádiót.

Gerda nyáron hirtelen nőtt hat centit, és amikor a tükör előtt meztelenül vizsgálta magát, elégedetten látta, hogy egész helyes kis cicijei nőttek. Nem voltak éppenséggel nagyok, de már deszkának se mondhatta senki, mint korábban. Későn érő lány volt, hasgörcsök közepette, közel tizennégy évesen jött meg először a menstruációja. Apja morogva csóválta a fejét, az anyja nyugtatgatta, ő meg sikítozott: „Jaj, mámika, pápika, nagyon fáj!”

Miki is kifutott a szobájából a visongásra.

– Mi baja Gerdának? – kérdezte ijedten.

– Gerda nagylány lett – magyarázta neki az anyja.

– És ez ennyire fáj? – csodálkozott Miki. – És ha mostantól nagylány lesz, mindig így fog kiabálni?

– Néha talán igen – bólintott az anyja együttérzéssel.

Attól kezdve minden hónapban, ha megjött Gerdának, Miki csak annyit kérdezett:

– Na, megint mámika-pápika van?

Gerdát a fiúk sem foglalkoztatták korábban, illetve volt olyan srác, aki külsőre tetszett ugyan neki, a csókolózás is izgatta, de

a szerelmeskedéstől félt. Ahogy az osztályban a lányok beszéltek a szexről, gusztustalannak tűnt számára, a telepi fiúk és a nyomott orrú Vendel egykori viselkedéséből pedig arra következtetett, hogy a szex valami rémes, durva dolog lehet.

Amikor az anyja úgy érezte, ideje felvilágosítani, abban sem volt köszönet. Azt mondta, most úgy beszélget vele, mint egy barátnőjével, és pironkodva kezdte magyarázni, hogyan zajlik a szerelmeskedés, aztán valahogy kikotyogta, hogy Miki születése után a méhe lecsúszott a hüvelyébe (vagy valami hasonló borzalom történt vele, Gerda nem is értette), azt állította, hogy az ilyen gyakran előfordul másokkal is, és azóta fáj neki a szerelmeskedés, olykor bepisil, nem tud eleget tenni a „házastársi kötelességének" (ahogy a szeretkezést nevezte), az apjuk pedig ezt képtelen megérteni, csak saját magával törődik, és hogy akkor romlott meg a kapcsolatuk, amikor abbamaradt a szexuális életük, ő akkor kezdett inni, és azóta minden egyre rémesebb. Nagyon vigyázzon, figyelmeztette a lányát, hogy csak érzékeny, intelligens fiúval kezdjen, aki igazán szereti, mert a férfiak többségének csak a szexen jár az esze.

Gerda nem értette, hogy az anyjának miért kellett úgy beszélnie vele, mintha a barátnője volna, amikor nem a barátnője, hanem az anyja. A lány akkor döntötte el, ha egyszer gyereke lesz, sosem fog neki a szexuális életéről beszélni, mert annál visszataszítóbbat elképzelni sem tudott, mint belegondolni, hogy mit művelhet az apja és az anyja az ágyban… Amikor Gyurinak megírta a beszélgetésüket az anyjukkal, a bátyja annyira kiborult, hogy azt válaszolta, ha Gerda nem esküszik meg azonnal, hogy soha többé nem ír neki ilyeneket, olvasatlanul fogja kidobálni a leveleit.

Lassanként Gerdában is ébredezett a lázadás. Maga is meglepődött, miként foszlott szét benne az apja iránti áhítat, hogyan vált egyik napról a másikra tüncimünci kislányból,

apuka szeme fényéből idegesítő csitrivé, akinek önálló véleménye volt a világról.

Bangó Krisztián volt az első szerelme, aki két évvel korábban is megvédte, amikor a telepi srácok megtámadták őket, aztán később is találkoztak, amikor Gyuri néhány napig Bangóéknál csövezett. Krisztián tizenhét éves, nyurga kamasz volt, mézszínű hajjal és igéző sárgászöld szemekkel. Amikor hétvégenként hazajött a faluba, és összefutottak Gerdával, zavartan és kedvesen köszöntek egymásnak, de sosem beszélgettek. A lánynak aztán egy idő után feltűnt, hogy a vékony, magas fiú gyakran ácsorog az iskola előtt, mintha várna valakit, olyankor kicsit szemeztek, de hiába várta, hogy a srác megszólítsa, csak biccentettek egymásnak. Már a barátnői is bökdösték, menjen oda hozzá ő, ha az egykori vagány ilyen mulyán viselkedik, de hiába biztatták, Gerda nem hitte el, hogy Krisztiánnak a szerelem vette el a bátorságát, és valóban miatta téblábol az iskola előtt. Néhány nap után aztán a fiú odament Gerdához.

– Na, végre! – nyögte ki a kislány ijedtében.

Mindketten elnevették magukat.

– Hazakísérhetlek?

– Inkább ne! – tiltakozott Gerda.

Krisztián értetlen képet vágott; ő végre bátorságot gyűjt, a lány is leleplezi az érzéseit, aztán mégis elutasítja.

– A földút a tanyáig nem éppen romantikus séta, azt meg végképp nem szeretném, ha apám meglátna egy fiúval – magyarázta a lány.

Amíg tanakodtak, hova menjenek, az utca túloldalán hangosan vihogtak, fütyültek és tapsoltak nekik az osztálytársnők, Krisztián vérvörös arccal állt, Gerda is feszengve toporódott, de végül egymásra nevettek, zavart, vicces mozdulattal búcsút intettek az őket ünneplő lányoknak (amit

ők még lelkesebb tapssal és sikításokkal viszonoztak), aztán illendő távolságra egymástól, de már nyilvánvalóan összetartozva elindultak. Sok hely nem volt a környéken, ahol kettesben elbújhattak volna, az egyetlen park (ha a bokrokkal kerített, sóderrel felszórt teret egyáltalán annak lehetett nevezni, a faluban mindenesetre így hívták) az első világháborús emlékmű tövében volt. Ott állt egy megfakult, napszítta pad (amin olykor egy-egy bevásárlásban megfáradt öregasszony ücsörgött a tömött szatyrát szorongatva), oda ültek le beszélgetni. Így az első találkozásuknak csak a szobortalapzaton szétvetett karokkal hátrahanyatló bronzkatona volt a tanúja, neki meg kisebb gondja is nagyobb volt annál, mintsem hogy velük törődjék, mert láthatólag éppen szíven lőtték.

– Ez itt apám, amint megtudja, hogy összejöttünk – mutatott Gerda nevetve a szoborra.

Krisztián kollégiumban lakott Sellyén, csak a hétvégeken találkoztak. A faluban nemigen mutatkoztak együtt, a közeli erdőben sétáltak kézen fogva, föl és alá, ahogy régebben a fiatal párok korzóztak a kocsma előtti műúton vasárnaponként, szépen kiöltözve, a fiúk feltűrt ujjú, fehér ingben, sötét nadrágban, a lányok virágmintás kartonruhában.

Krisztián a harmadik sétájuk alkalmával csókolta meg először. Gerdának ez volt élete első csókja. Csücsörítve odaszorította a száját a fiú szájához, és közben a fejét jobbra-balra illegette, ahogy a filmekről elleste. Meglepődve érezte, hogy Krisztián sokkal finomabban csinálja, először épp csak odaérinti az ajkát az övéhez, gyengéd csókokat lehel rá, aztán lágyan az ajkai közé fogja az ő ajkait, puhán rátapad a szájára, a nyelvével csiklandozza a nyelvét, és szeretettel magához szorítva egyre szenvedélyesebben csókolja a száját, az arcát, a szemét, a nyakát.

– Ezt meg hol tanultad? – kérdezte Gerda lúdbőrösen az ismeretlen érzéstől.

– Csak úgy rájöttem magamtól.

– Hazudsz, te már biztos csókolóztál mással is, ugye?

– Egyszer. De véletlen volt, és már nem is emlékszem rá – nevetett Krisztián.

– Ugye megint nem mondasz igazat? Látom a szemeden! És úgy is voltál már lánnyal? – kérdezte Gerda, megnyomva az „úgy" szót.

– Hogy úgy?

– Hát, tudod, nem akarom kimondani, úgy, mint a felnőttek. Hogy lefekszenek.

– Jó, bevallom, egyszer „úgy" is voltam – nevetett Krisztián, és cuppanós puszit adott a lány arcára. – De még soha senki nem tetszett ennyire, mint te. És most tényleg nem hazudok, esküszöm.

Gerda aggódva várta, mikor tesz Krisztián célzást, hogy szeretne vele is „úgy" lenni. Végül ismét ő volt a türelmetlenebb.

– Ugye nem akarsz lefeküdni velem? – kérdezte az egyik sétájuk alkalmával, és maga sem tudta eldönteni, kiderült-e a kérdéséből az aggodalom, vagy inkább biztatásnak tűnt.

– Kislány vagy még, várjunk ezzel! – felelte Krisztián. – Majd eljön ennek is az ideje. Vigyázni akarok rád – mondta egy türelmes, öreg bölcs komolyságával.

Kicsit sértette Gerda hiúságát, hogy tizennégy és fél éves kora ellenére a fiú még kislánynak tartja, de megnyugodott.

Gyurinak írt Krisztiánról (tudta, a fiúk kedvelik egymást), de az anyjának nem mesélt a titkáról, félt, hogy kikotyogja az apjuknak, már csak azért is, nehogy leverje rajta, ha utóbb kiderül, hogy tudott róla, és mégsem osztotta meg vele. Az apjával viszont, úgy gondolta, nem lehet ilyesmiről beszélni. És

nem azért, amit sokan állítanak, hogy némely apa féltékenységi rohamot kap, ha megneszeli, hogy a lánya fiúkkal kezd járni, Gerda nem hitte, hogy az apja féltékeny lenne rá, de abban biztos volt, hogy minden olyan helyzettől ingerült lesz, amit nem ő irányít, az meg végképp felháborítaná, ha megtudná, hogy egy telepi fiúval jár.

Néhány hét után azért már Novák Bálintnak is feltűntek a hétvégi kirándulások, bár az is lehet, valaki megsúgta neki, hogy a lányát egy cigány sráccal látták kézen fogva. Az egyik este, vacsora közben váratlanul letette a villáját, és azt kérdezte:

– Gerda, te kurválkodsz?

A lány döbbenten nézett rá.

– Mégis mit képzelsz rólam?

– Ha még egyszer találkozni mersz azzal a kölyökkel, megnézheted magad!

– Ha Krisztiánra gondolsz, ő nagyon rendes srác.

– Mi csak féltünk téged apáddal, kislányom. Nem tudod, milyen a világ – szólalt meg az anyja sírós hangon.

Novák Bálintot bosszantotta, hogy a felesége a segítségére sietett, mintha nem lenne képes egyedül is elbánni a saját lányával. Eddig csak a felesége idegesítette, de újabban már Gerda szokatlan, lekezelő stílusa is elkeserítette, úgy érezte, az utóbbi időben már nem csak a nagyobb fia, hanem a lánya is utálja őt, legalábbis lenézi. „Kicsit megfogdosták, és ettől rögtön nőnek képzeli magát ez a kis liba", dühöngött magában. Pedig ő mindent megtett a gyerekeiért, eltartotta, tanította őket, értékrendet mutatott nekik, igyekezett megmenteni őket ettől a mocskos világtól, és akkor ez a köszönet? Rémlátomásaiban a lánya jövőjét is látta maga előtt, amint Gerda a nyakáig kitetoválva, nejlonzacskóval a fején, Technokol Rapid-mámorban, meztelenül fetreng egy putriban, miközben a

sarokban a cigánypurdéi zokognak. Már előre szégyenkezett, és magát sajnáltatva egy utolsó elkeseredett rohamot indított a lánya meggyőzésére.

– Anyádnak igaza van. Fel sem fogod, mit veszel a nyakadba egy ilyen fiúval! A te érdekedben mondjuk.

– Hadd döntsem el én, mi az érdekem!

– Csakhogy nem tudod eldönteni, mert még csak egy tizennégy éves hülye kis csitri vagy. Arra valók a szüleid, hogy amíg felnősz, döntsenek helyetted.

– Krisztián a szerelmem!

– A micsodád? A szerelmed? Azt se tudod, mi az! – kacagott az apja.

– De tudom, amikor egy fiú és egy lány őszintén szeretik egymást, és úgy érzik, összetartoznak. Szerintem inkább ti nem tudjátok ezt anyuval.

– Ne pimaszkodj velem, Gerda, mert szájon váglak!

„Ez a kis liba már most olyan biztos érzékkel bök a fájó pontomra, hogy lassan tényleg nő lesz”, duzzogott magában Novák Bálint. Birkózott az indulataival, és zihált a dühtől.

– Fogytán a türelmem. Jól jegyezd meg, lányom, ha még egyszer meglátlak vele, kitagadlak! Én nem kurvának nevelem a lányomat!

Gerda sírással küszködött.

– Mit képzelsz magadról, hogy ilyeneket mondhatsz nekem? – szaladt ki a száján, és maga is belesápadt a bátorságába.

Ez már az apja számára addig ismeretlen, öntudatosodó fiatal nő hangja volt. Novák nem hitt a fülének. Felpattant, és a szemét meresztve elindult a lánya felé.

– Hogy beszélsz te velem? – üvöltötte.

– Ahogy te velem – feleselt Gerda.

Novák Bálint lekevert egy pofont a lányának. Legutóbb két éve ütötte meg, amikor Gyurival elcsavarogtak, és most is

vigyázott, ne legyen túl nagy a pofon, inkább csak olyan, amit ő „pedagógiai célzatúnak” nevezett. De megalázó volt, és igazságtalan. (Már ha létezik egyáltalán igazságos és nem megalázó pofon.)

– Üss csak! Te vagy a férfi és az erősebb, igaz? – sziszegte Gerda.

Összeszorított szájjal, elszántan nézett az apja szemébe, nem akart sírni.

– Apa, ne bántsd Gerdát! – fakadt sírva Miki.

– Mindjárt te is kapsz egyet! – figyelmeztette az apjuk.

– Te nem szólsz semmit? – nézett Gerda az anyjára. – Még Mikiben is több együttérzés és bátorság van, mint benned!

Az anyjuk ijedten behúzta a nyakát.

– Hogy beszélsz az anyáddal, te kis büdös kurva! – hörögte az apja.

Nekirontott a lányának, de Gerda felugrott, és akadályként felborította maga mögött a székét, az apja majdnem átesett rajta, és míg estében megkapaszkodott az asztalba, és fájdalmában a combjához kapott, a lány kirohant a konyhából.

– Utoljára ütöttél meg! – kiáltotta Gerda a konyhaajtóból visszafordulva.

– Mert különben?! – harsogta Novák Bálint fenyegetőn, a megrándult combját tapogatva.

– Mert különben engem se látsz többé, mint Gyurit!

– Aztán hová mennél, te szerencsétlen?

– Nem kell kitagadnod, elmegyek magamtól! – kiáltotta Gerda, akkor már sírva. – És vissza se jövök!

Benyúlt a zsebébe, elővette a lakáskulcsát, és ledobta a konyhakőre az apja elé, hogy lássa az apja, komolyan gondolja. A bejárati ajtóhoz szaladt, próbálta kinyitni. Kulcsra volt zárva.

A kulcsa pedig ott hevert a konyhakövön, a vigyorgó apja lábai előtt.

NEM VAGYOK GYURIKA

– Nem vagyok Gyurika! – magyarázta eleinte, amikor a Máriakertben így szólították. – György vagyok, vagy Gyuri!

Ottó úron kívül ezt csak Márkus vette komolyan, a lányok ellenben, minél jobban tiltakozott, annál nagyobb kedvvel ugratták.

– Te Gyurika vagy, és kész! Érted, Gyurika?

A lányok amúgy is kedvesen tudták gurgulázni, hogy „Gyurikaaa”, és mintha összebeszéltek volna, mindent megtettek azért, hogy zavarba hozzák. A bárpult melletti fali telefonon hosszasan trécselve szemeztek vele, s közben, mintha csak szórakozottan lesöpörnének egy szöszt a blúzukról vagy a szoknyájukról, lassú mozdulattal végigsimogatták a mellüket és a feneküket, vagy odakönyököltek a pultra, és mélyen a szemébe nézve, kacéran odabúgták:

– Na, mi van, Gyurika, hogy van a pucika?

Azzal, mármint a pucikával, éppenséggel nem is lett volna baj, gondolta Gyuri, inkább az önbizalma és az alkalom hibádzott. Ildi ugyan már akkoriban is tetszett neki a suliban, de csak messziről bámulta, nem mert kezdeményezni, és úgy érezte, tizennyolc évesen a megátalkodott tény, hogy nem volt még nővel, kezd egyre kínosabbá válni. Különösen egy ilyen helyen, ahol az ital és a kártya mellett a szex is dobogós helyen állt, ráadásul még a sorrendet sem lehetett eldönteni köztük.

Gyuri, noha foglalkoztatták a lányok, a szemérmessége miatt sosem beszélgetett erről a húgával, nem tudta magáról, hogy a lányok szemében jó srácnak számít, Gerdának is a barátnői magyarázták kacarászva, hogy ha Gyuri a bánatos szemeivel

rájuk nézett, akkor, ahogy ők mondták, „menten nedves lett a bugyijuk”.

A Máriakertben lassanként beszédtéma lett Gyuri beteljesülésre váró szexuális élete. „Meg kéne már baszatni a Gyurikát”, mondogatta néhány törzsvendég, akik a kusza lélektani helyzetek gordiuszi csomóját kizárólag ezzel a megoldással vélték átvághatónak, ahogy, ha egy nőt felzaklatott vagy akár megalázott lelkiállapotban láttak, arra is ugyanezt a gyógyírt javasolták: „Jól meg kell baszni, oszt mingyár rendbe lesz!”

Márkus ennél kifinomultabb lélek volt, de a végcél tekintetében hasonlóan gondolkodott. Az ilyen esetekben nem érdemes szerelemre és udvarlásra fecsérelni az időt, az ráér később is, koncentráljunk a feladatra, okoskodott.

– Nem látod, hogy a lányok milyen izgalomba jönnek, ha meglátnak, György? Miért nem kapod már el az egyiket? – kérdezte egy este.

– Majd sor kerül arra is – felelte ő zavarában nagyképűsködve. – Én az igazit keresem – tette hozzá.

– Mindenki az igazit keresi – nevetett a férfi. – Én is. És biztosíthatlak, már nagyon sok igazit találtam eddig is. De ha netán pénzkérdés lenne a háttérben, szólj bátran, segítek. Bár ezeket az ifjú hölgyeket ismerve, akkora bennük az egészséges kíváncsiság és a pedagógiai buzgalom, hogy szerintem ingyen is elmennének veled.

Márkus gyerekkora óta vágyott egy kisöcsre, és úgy érezte, a családját elveszítő fiúban végre megtalálta. Így amikor eldöntötte, hogy kézbe veszi Gyuri érzelmi életét, még a lányt is kiválasztotta, akit a legalkalmasabbnak vélt arra, hogy megszabadítsa fogadott öccsét a szüzesség nyomasztó terhétől. A szőke, fehér bőrű Ritára esett a választása.

– Nem ő a legszebb a lányok között, de legalább megtisztelve

érzi majd magát, hogy őt választottad. És láttam, tetszel neki. Meg aztán kedves, anyáskodó típus, sőt, ami a találka szempontjából nem mellékes, saját lakása van – magyarázta Gyurinak.

Rita kalandnak tekintette a fiú beavatását. Nevetve bevallotta, hogy gyakran nem is telefonálni járt az italos pult melletti fali készülékhez, hanem telefonbeszélgetést mímelve Gyurival akart szemezni. Ahogy a buszmegállótól kézen fogva sétáltak a kihalt utcákon a nő lakása felé, időnként megálltak csókolózni, és Gyuri, két tenyérrel, a fenekénél fogva szenvedélyesen szorította az ágyékához Ritát, amit ő kacér sikongással vett tudomásul. „Jó kis pasi vagy!”, nevetett, és cuppanós puszit nyomott a szájára.

A dolog végül nem egészen úgy sült el, mint ahogy azt Gyuri eltervezte. Álmodozásaiban a rafinált előjáték után két kézzel megragadta Rita fenekét (mint csókolózás közben az utcán), és keményen, ellentmondást nem tűrőn behatolva férfiasan magáévá tette, pont úgy, ahogy Márkus tanította neki. A valóságban azonban, amikor az előjáték során Rita meztelenül fölé térdelt, és az elomló melle György arcába lógott, ő egy hosszú hajszálat fedezett fel a nő mellén, egészen sötét, vastag hajszál volt, teljesen elütő Rita vékony szálú, keseszőke hajától. Gyuri, mintha épp csak meg akarná simogatni a nő mellét, megpróbálta óvatlanul lesöpörni a hajszálat, az azonban makacsul ragaszkodott a nagy, puha, fehér mellhez. A fiú akkor látta, hogy nem is hajszál volt az, hanem a mellbimbó apró pörsenéses udvarából nőtt erős szőrszál, olyan mintha egy lófarokból tévedt volna oda. Felkavarodott a gyomra a látványtól, ijedten érezte, hogy lankadni kezd, de Rita melle akkorra már eltűnt a szeme elől, a lány apró csókokat hintve haladt lefelé a hasán, már Gyuri ágyékánál járt, és nedves nyelvével kezdte felavatni azt a testrészét, amelyet száj addig

még nem érintett. A fiú viszolygása ettől mámorító érzésbe csapott át, próbálta elterelni a figyelmét, jaj, még ne, még csak ezután jön majd a férfias behatolás, biztatta magát, de érezte, kezdi elveszíteni az önuralmát, rángatta magával a vágy, elhomályosult a tekintete, egyre szaporábban kapkodta a levegőt, aztán már csak arra tudott gondolni, hogy minél előbb eljusson a gyönyör csúcsáig, kéjesen felnyögött, kábultan rázkódott a teste, míg végül a kiszakadó feszültségtől zokogásban tört ki. Tanácstalan, elkeseredett zokogás volt, szégyenkező, gyerekes sírás. Rita megvárta, míg a fiú hüppögve megnyugszik, aztán törökülésbe ült az ágyon, és Gyuri fejét az ölébe vonva szeretettel vigasztalta. Úgy ültek ott a gyűrött lepedőn, az utcai lámpák beszűrődő kékes fényében, mint a Szűzanya az éppen mártírrá vált fiával.

– Megnézném a képeidet – mondta Márkus egy nap a Máriakertben. – Hozz be néhányat holnap, ha nem felejted el!

Másnap a hónom alatt mappával érkeztem a vendéglőbe. A pult mögött állva, izgalommal vártam Márkust, de ő két napig a bár felé se nézett. Amikor harmadik nap végre megjelent, és a pultnál megrendelte a whiskyjét, halkan odasúgtam:

– Elhoztam.

– Mit hoztál el? – kérdezte meglepetten.

Zavarba jöttem. Márkus elfelejtette volna, hogy három napja ő kérte, mutassam meg a fotóimat? Most úgy tűnhet, mintha én akarnám rátukmálni.

– Semmit – makogtam megalázottan.

– De hülye vagyok, hát persze, a fotóid! – csapott hirtelen a homlokára Márkus.

Egyik kezében a whiskyspohárral, a másikban a mappával letelepedett egy asztalhoz, és a fotókat lapozgatva kortyolta az

italát. Miközben a pult mögött kiszolgáltam a vendégeket, sört csapoltam, fröccsöt kevertem, röviditalokat töltöttem a stampedlis poharakba, fél szemmel Márkust lestem, mit szól a képekhez. Márkus átszellemült arccal hallgatta a zongorista játékát, talpával verte a blues ritmusát, s közben, mintha a produkció része lenne, ütemre bólogatva cserélgette maga előtt a fotókat. Bele-belekortyolt a whiskybe, időnként visszatért egy-egy olyan képhez, amit korábban már látott, ismét megnézte, mellé tett egy másikat, összehasonlította őket, aztán folytatta a lapozást. Végül hátradőlt, behajtotta a mappa fedelét, és hüvelykujjával fölfelé bökve jelezte nekem, hogy részéről rendben van a dolog.

– Sokkal jobbak, mint amire számítottam – mondta, amikor a pulton át visszaadta a mappát. – Ha van kedved, ugorj fel hozzám valamelyik nap egy kávéra, akkor nyugodtan tudnánk beszélgetni, és mutatnék neked én is a saját fotóimból.

Márkus Pesten, a Szent István parkban lakott egy art deco bútorokkal berendezett, napfényes, Dunára néző lakásban. A nappaliban kínált hellyel, ahol a falon kortárs festmények lógtak. A türkizszínű bársonnyal kárpitozott ülőgarnitúra előtti dohányzóasztalra tette le a fotókkal teli irattartót, hogy amíg a konyhában felteszi a kávét, nézegethessem a munkáit.

– Kérsz addig egy whiskyt a kávé mellé? Ittál már japán whiskyt? – kérdezte. – Ez most a kedvencem!

A szekreterhez ment, kivett belőle két csiszolt kristálypoharat és egy szögletes, tömzsi palackot, ami a mélyarany színű folyadékkal inkább parfümös üvegnek tűnt, töltött a két pohárba, és az egyiket átnyújtotta nekem. Koccintottunk, aztán Márkus a poharával a kezében elindult a konyha felé. Amikor néhány perc múlva megjelent a tálcával, rajta a csészékkel, kávékiöntővel, apró üveg tejeskancsóval és kistányéron vajas keksszel, döbbent arcomat látva elmosolyodott.

– Nem ilyet vártál?

– Hát, nem egészen.

Megleptek a fotók. Bele se gondoltam korábban, milyen fotókra számíthatok, annyira természetesnek vettem, hogy Márkus nyilván artisztikus képeket készít, divatfotókat, aktokat, portrékat, egyáltalán olyasmiket, ami a stílusából, ízléséből és a viselkedéséből következett volna. A kifinomult dandy külsejű férfit azonban mintha kizárólag a társadalom perifériája, a világ árnyékos oldala érdekelte volna. A fekete-fehér fotók egyikén beesett mellű javítóintézeti srácok mutogatták elgennyesedett tetoválásaikat, a másikon vértócsában fekvő, szétvert fejű női hulla feküdt egy sikátor utcai lámpája alatt, mellette a bűnügyi helyszínelők számokkal és centiméterrel kirakott jelölései. Újabb képeken földig rombolt, fölégetett, nyomorúságos kunyhók, napalmtól összeégett meztelen vietnámi gyerekek látszottak, a háttérben mosolygó amerikai katonákkal, egy másikon legyilkolt parasztok hevertek, körülöttük elgyötört, diadalmas Vietkong-harcosok.

– Igazad van, a képes magazinokban és a kiállításokon ritkán látsz ilyeneket – mondta Márkus. – Amikor megnéztem az érzékeny fotóidat a finoman elmosódott nyomokról, arra gondoltam, megmutatom neked a saját képeimet, amelyek kíméletlen tárgyszerűségükkel mintha épp szöges ellentétei lennének a tieidnek, és ilyenformán mégiscsak rokonok.

– A vietnámi képeket is te készítetted?

Márkus bólintott.

– A tűzszünet-ellenőrző kontingenssel jártam ott. A hadseregben kevesen beszéltek angolul, így diplomatákat, sőt tolmácsként civileket is kivittek. A vitás kérdések elbírálásánál, a fogolycseréknél, a tűzszünet megsértésénél nekünk, ellenőröknek függetlennek, elfogulatlannak kellett volna

lennünk, de a főnökök, úgynevezett elvi okokból, valahogy mégis mindig addig masszírozták a szart, míg mi, magyarok és a lengyelek az északiaknak, a kanadaiak és az indonézek meg az amcsiknak adtak igazat. De a kilátástalan viták után, míg a többiek a lányokat hajkurászták, vagy a feketepiacon sefteltek, én fényképeztem. Akkor döntöttem el, hogy elegem van a maszatolásból, megörökítem a borzalmakat, de nem azért, mint az elkötelezett haditudósítók, hogy beletoljam mások pofájába, milyen mocskos a világ, hanem mert ideológiáktól és érzelmektől mentesen dokumentálni akarom azt, amit látok.

– Hogy lehet érzelemmentesen dokumentálni valamit? – kérdeztem tanácstalan arccal. – Egyáltalán, lehet bármit érzelemmentesen csinálni?

– Profizmus kérdése. Ha csak a tárgyra, a kompozícióra, a fényre, az élességre figyelsz, és nincs hátsó szándékod vele, akkor dokumentálsz.

– Fene tudja – csóváltam a fejemet. – Bennem ezek a képek is érzelmeket keltenek.

– Az érzelmek nem a képekben vannak, öregem, hanem benned. Az meg a te bajod! – felelte. – A szavak elkoptak és bemocskolódtak. Én már belefáradtam a politikusok és az újságok hazugságaiba és az úgynevezett művészek egymást ajnározó, nyálas világába. Engem már csak az érdekel, amit el akarnak titkolni. Mert a többi, kisapám, csupán marketing és propaganda!

Márkus ajánlotta be Györgyöt a rendőrségre is, ahol a helyszínelésekhez kerestek megbízható fotóst. Így került a bűnügyi technikusokhoz, majd kiváló eredménnyel elvégezte a tanfolyamokat. Barátok lettek Márkussal, de a férfi néha bejelentés nélkül hónapokra eltűnt, ilyenkor azt sejtette,

valamilyen titokzatos munkája van, amiről nem beszélhet, aztán ismét összefutottak a Máriakertben, és ott folytatták a beszélgetést, ahol előzőleg abbahagyták. Ő volt György tanúja az esküvőn, amikor végre összejöttek Ildivel, és annyira gavallér volt a nászajándékkal, hogy amikor György belenézett a bankjegyektől duzzadó borítékba, tiltakozni kezdett, hogy barátság ide vagy oda, ez mégis túlzás. De Márkus mosolyogva csak annyit felelt: „Jó helyre megy”, és megölelte.

György képtelen volt kiismerni a férfit. Kemény volt, és távolságtartó, majd váratlanul meghitté vált, aztán amikor legközelebb Gyuri a legutóbbi bizalmas beszélgetésükön fellelkesülve bensőségesen akarta folytatni a kapcsolatukat, Márkus ismét lehúzta a zsilipet. Időnként gyönyörű nőkkel az oldalán jelent meg, aztán a nők váratlanul eltűntek a környezetéből. Csak nem teszi el őket láb alól, csak nem ő a bostoni fojtogató?, tréfálkozott magában György. Amikor rákérdezett, hová tűnt Magdi, Mari, Blanka, Juci, a férfi könnyed mosollyal legyintett: „Tudod, én is az igazit keresem.”

György azt sem értette, Márkusnak mi köze lehet a rendőrséghez, miközben az alvilághoz is átláthatatlan szálak fűzték. Vajon rendőrtiszt lenne, aki beépült az alvilágba, vagy dörzsölt bűnöző, aki beépült a rendőrségbe? Akár rendőr, akár zsivány, gondolta Gyuri, ezt a kérdést nem teheti fel neki. Nyilván amúgy sem válaszolna.

A pókerasztal körül ültek, a kibicek mögöttük állva pislogtak a lapokba. Az ismert filmrendező beleivott a whiskyjébe, némi gondolkodás után kért két új lapot, és közben a kártyapartnerei arcát fürkészve a készülő filmje színészválogatásáról sztorizott.

– Esküszöm, titeket foglak felkérni pár szerepre, mert mire a magyar színészek végre összeisznak maguknak egy

használható arcot, már annyira meglágyul az agyuk, hogy nem tudják megtanulni a szöveget – hahotázott.

A Máriakertben, mint egy laboratóriumban, mintát lehetett venni Mária országának pillanatnyi közállapotairól és a legzsírosabb illegális üzletekről. Az utóbbi időben a kártyacsaták visszatérő témája például az volt, micsoda buli olcsón megvenni az államilag támogatott háztartási fűtőolajat és eladni sokkal drágábban üzemanyagként, hiszen lényegében mindkettő ugyanaz a gázolaj.

– Nem hiszem el, hogy az úrelvtársak ne tudnák, hogy ezekkel a rendeletekkel csak a trükközőknek segítenek – vélekedett egy új vállalkozó, aki épp azon spekulált, belevágjon-e az olajüzletbe. – Amúgy emelem a tétet – tette hozzá, és betolt két ropogós ötezrest a bankba.

– Megadom. Szerintem blöffölsz – közölte a nagydarab férfi, akit a többiek Lajosnak szólítottak. – Állítólag a különböző pártok politikusai és magas rangú rendőri vezetők is benne vannak az olajmaffiában. A főnöködről is regélnek ám, Novák! – intett a fejével György felé. – Hallom, földbirtokot vett az olajpénzen vásárolt kárpótlási jegyekből, állítólag látták, ahogy egy pöpec Mercedes terepjáróval behajtott a birtoka kapuján.

– A rendőrségre mindenesetre nem Mercedesszel jár – mosolygott György, és belenézett az előtte ülő vállalkozó lapjaiba.

– Azt is hallottam, hogy a hadsereg is benne van a buliban, és a honvédségi tárolókat használják az Ukrajnából olcsón behozott fűtőolaj raktározására – fűzte hozzá a kibicek között ácsorgó jól értesült tévériporter.

– Csakhogy újabban ferrocénnel színezik a hto-t – közölte a vállalkozó tudálékosan, miközben gondterhelten böngészte a saját lapjait.

– Nem nagy ügy! – legyintett Lajos. – Kénsavval ki lehet vonni

a színezéket a háztartási olajból. De, mint hallom, a legjobb buli, ha eleve azokat kenik meg, akiknek a színezőanyagot kellene beleönteniük, mert így még szőkíteni se kell. Ez a csúcs, öregem, azért kapni pénzt, amit meg se csinálsz! Nulla erőfeszítés és tripla haszon! Mindig ilyen melóról álmodtam – hahotázott. – Állítólag egy pasas annyi pénzt keresett azzal, amit meg se csinált, hogy kis híján belefulladt. A faszi nem merte hazavinni a lóvét, és költeni se merte, nehogy lebukjon, végül bérelt egy tanyát, oda öntötte be vödörszámra a bankókat. Derékig állt a zsuga a szobában, baszki, alig tudta becsukni az ajtót a pénzhalomtól, de csak annyi öröme jutott belőle, hogy néhanapján kiment a tanyára, fejest ugrott a bankjegyekbe, üvöltözve lubickolt bennük, és vödörből öntötte magára az ötezreseket.

– És mi lett a hapsival? – kérdezte György.

– Hát megbolondult. Ebből nem derült ki?

– Majd lebuknak! – legyintett a színműíró.

– Ne légy naiv, művészkém! Ezek? Soha! Vagy ha mégis, akkor kimossák egymást!

– A politikában és az üzleti világban mindenki megbolondul és elkurvul – jegyezte meg György lakonikusan.

– Nem mindenki, de sokan – szólalt meg Márkus, aki többnyire tartózkodott a megjegyzésektől, inkább csak csöndben figyelt.

Bedobta a lapjait.

– Urak, én kiszállok. Azért a dolgok nem olyan egyszerűek ám, a politikához pénz kell, a pénz pedig az üzleti világban van. Egymásra vannak utalva.

– Nem ez a korrupció? – kérdezte György.

– Korrupció mindig volt, és mindig lesz, míg világ a világ. A lényeg, hogy leleplezik-e, és hogy a leleplezésnek vannak-e következményei.

Lajos kiterítette a lapjait, az asztalon lévő két ász mellé újabb két ászt.

– Az anyját! Te hány ászt rejtegetsz a kabátujjadban, Lajos? – kérdezte a vállalkozó bosszankodva, és bedobta a lapjait.

– Mindig épp annyit, amennyi szükséges – vigyorgott a férfi, és besöpörte a kasszát.

A rendező bosszankodva elhúzta a száját, és ő is az asztalra dobta a kártyáit.

– De mi legalább nem teszünk úgy, mintha nemzeti érdekből csalnánk és lopnánk – röhögött Lajos, miközben pedánsan egy irányba rendezgette az asztalról felmarkolt bankókat.

MAGAMBA ROSKADVA ÜLTEM

Magamba roskadva ültem a Máriakertben, csöndben iszogattam. Hetek óta nyomasztott az elhidegülő kapcsolatom Ildivel, a feszültség a főnökömmel és az anyagi gondok.

– Jól vagy? – kérdezte Márkus, amikor odaült mellém.

– Persze, jól vagyok, miért kérded? – vágtam rá magabiztosan.

– Nem úgy tűnsz – felelte, és vizsgálgatta az arcomat. – Hallom, szkandereztek Ballával.

– Ezt meg hol hallottad?

– Mindegy. Vigyázz vele!

Egy nagydarab, kövér férfi állt meg az asztalunknál.

– Megismersz, tesó? – kérdezte.

Márkussal egyszerre emeltük a tekintetünket a vigyorgó férfira.

– Úristen! Bangó Bélus! – kiáltottam, felugrottam, és megöleltem. – Te meg hogy kerülsz ide? Ezer éve! Hogy megemberesedtél!

– Úgy érted, meghíztam? – hahotázott Bélus.

– Hát nem fogytál le, az biztos. De mintha meg is nőttél volna – nevettem.

Boldogan méregettük egymást, paskoltuk egymás hátát. Márkus gyanakodva vizsgálta Bélust.

– Gyerekkori barátom – mutattam be Márkusnak.

– Azt mesélik a faluban, hogy zsaru lettél, meg hogy a tévében az a jó kis bögyös csajszi, a nemtommilyen Ildi a feleséged. Hallom, kisklambó is van már. Jól felgazdagodtál, tesó! – Te is jagelló vagy? – fordult Márkushoz.

Márkus nem válaszolt. Szigorúan nézett Bélusra, a rokonszenv legkisebb jele nélkül.

– Vagy rosszfiú vagy? – provokálta tovább Bélus. – Mert állítólag ide főként nehézfiúk járnak. Vagy tévedek?

– Nem túl kifinomult a barátod modora – közölte Márkus felém fordulva. – Na, nem zavarok, beszélgessetek nyugodtan – mondta, felállt, és átment a bárpulthoz.

– Én se akartam zavarni – mentegetőzött Bélus –, nem tudtam, hogy ilyen érzékeny a haverod. A viccet se bírja?

– Márkus a barátom. Talán kicsit túl komoly fazon, de jó humora van. Mondjuk, kicsit más, mint a tiéd. Úgy látom, nem nyerted el a tetszését.

– Megszoktam. Látom, te viszont megmaradtál úrifiúnak, és csak urakkal barátkozol.

– Még sosem láttalak itt – igyekeztem témát váltani.

– Túl procc nekem ez a hely. Néhány haver hozott ide – bökött a fejével egy másik asztal felé, ahol néhány vastag aranyláncos, kigyúrt férfi ült. – Nem is jövök többet. Máshova járok, amióta Pesten élek. A Valkai úti üzletközpontban van egy jó kis bár. Sokkal olcsóbb a pia, jobb a társaság és a hangulat is. Majd elviszlek.

– Arra lakom – bólogattam.

– Na látod, akkor csak ugorj be, ha arra jársz, majdnem minden este ott vagyunk.

Ahogy elnéztem Bélus haverjait a másik asztalnál, el tudtam képzelni, milyen lehet a társaság és a hangulat azon a másik helyen.

– És otthon mi újság? – kérdeztem. – Régóta nem jártam arra. Tudod, apámmal sosem jöttünk ki.

– Hogyne tudnám. Biztos olvastad az újságban, hogy csődbe ment a bőrgyár és a lengyár, azt beszélik, lassan bezár az uránbánya is, már nem csípjük annyira a ruszkikat, hogy

megérné a rossz minőségű urán kitermelése. A fater nyugdíjas, betegeskedik, a mutter ápolja. Krisztiánnal nem tartjuk a kapcsolatot, de hallom, a húgoddal kavar. A végén még rokonok leszünk, tesó. A bratyóm tanít, és valami civil vagy mi a lófasz szervezetben dolgozik, állítólag a cigány gyerekek továbbtanulását akarja segíteni. Röhej! Mintha lenne valami értelme a tanulásnak.

– Bélus, ez baromság! Hogyne lenne értelme a tanulásnak!

– Én bukdácsoltam, mégis jól megvagyok, Krisztián meg fősulit végzett, tanár lett, oszt mire megy vele? Felkopik az álla. De, tudod, ő mindig élhetetlen volt. Az van, öregem, amit kikaparsz magadnak, csak egy kis okosság kell hozzá. Ja, és emlékszel a dirinőre? A férje, a Sásdi, aki járási párttitkár volt, most valamelyik jobboldali pártban sündörög, nem jut eszembe, melyikben. Neki, úgy látszik, mindegy, csak párt legyen.

– És mit tudsz Mayerről?

– Él. Képzeld, kiderült, hogy nem is volt buzi, csak valami ellenzéki csoportba járt a Kádár alatt, vagy mit tudom én, és nem akart besúgó lenni. Aztán a belügy megzsarolt két srácot a sulijában, hogy terjesszék azt, hogy fogdosta őket. A többi fiú meg elhitte, és addig hergelték egymást, míg tényleg kilógatták a szerencsétlent az ablakon. Egy újság írta meg a sztorit nemrégen.

Vonzódtam a határozott férfiakhoz, akik, apámmal ellentétben, elfogadtak. Márkus is ezt a fajta biztonságot jelentette számomra, de a Piszkafával történt csalódásom óta szorongtam az újabb kiábrándulástól. Amióta pedig Bélus elmesélte Piszkafa igaz történetét, pokolian éreztem magam, szégyelltem, hogy milyen gyáván és ostobán viselkedtem az öreggel, tudtam,

meg kellene látogatnom, elmagyaráznom, mi történt, de nem volt hozzá bátorságom.

Sokáig habozott, belevágjon-e a postabetörésbe, aztán úgy döntött, addig is, míg elhatározza magát, nyit egy-egy postafiókot a kiszemelt két postán, hogy feltűnés nélkül, gyakran ellátogathasson a helyszínre, és körülnézhessen. Mindkét postán megörültek neki, emlékeztek rá, még abból az időből, amikor a biztonsági berendezéseket ellenőrizte, kedélyesen elbeszélgetett a fiókvezetőkkel, igyekezett magát otthonosan érezni, hogyha eljön az idő, ne kezdjen ismét szorongani, mint annak idején a közértben.

Részletesen leírta a betörés menetét egy levélben: miként jut be az épületbe, hogyan kapcsolja ki a riasztót, hogyan vágja majd el a kábeleket, iktatja ki az áramot, hogyan vágja át az acélrácsot, ami az irodát védi, ahol a széfet tartják, milyen fúróval, milyen ponton fúrja meg a lemezszekrényt és miként hagyja el a helyszínt. A levélbe beleírta azt is, hogy ez az akció egy újszerű biztonsági ellenőrzés szakmai kísérlete, és azért nem értesített róla korábban senkit, mert az a gyanúja, hogy a bűnözők újabban belső súgókat is használnak a betörésekhez. Ez az oka az utóbbi hónapok kudarcainak, írta. A levelet lezárta, és a betörés előtti napon föladta saját postafiókja címére. Nem hitte, hogy ezt a trükköt bárki bevenné, de adott egy halovány esélyt magának arra az esetre, ha lebukna.

Azon az éjszakán, amikor végül elszánta magát, először a Máriakertbe ment alibit szerezni. Igyekezett fesztelenül viselkedni, a kártyaasztalnál álldogálva kibicelt, és kommentálta a játékot, egy pohár itallal a kezében föl-alá sétált, beszélgetett, hogy minél több tanúja legyen, sőt, tőle szokatlan módon még hangoskodott is, hogy felhívja magára a figyelmet,

aztán éjjel kettő körül kilopózott, és angolosan távozott. Az autóját a kiszemelt postával szomszédos utcában hagyta, kiemelte a gondosan összekészített táskáját a csomagtartóból, és gyalog ment a postához.

Ezúttal olyan precizitással állt neki a betörésnek, mintha valóban szakmai kísérletet végezne. Csak a feladatra koncentrált, mint a sebész, aki kizárólag az operálandó felületet hagyja szabadon, hogy semmi ne vonja el a figyelmét. Az előzetesen megírt levél abban is segítette, hogy mozdulatról mozdulatra bevésődött az agyába az akció minden fázisa, gondolkodás nélkül, szinte gépiesen, szenvtelenül cselekedett. „Szezám, tárulj!", dünnyögte a zár fúrása közben, aztán eszébe villant, hogy ezúttal maga Ali baba a rabló. Ezen elvigyorodott. Az első fúrásra mintaszerűen engedett a zár, „Hiába, no, a gyakorlat, ugyebár", gúnyolódott magán. Az acélajtó lassan, méltóságteljesen kitárult, és György szeme előtt megjelentek a polcokon oszlopokba rendezett bankjegykötegek, lélegzet-visszafojtva rámeredt a pénzre, a fejébe tóduló vértől elzsibbadt az arca, érezte, megszédül a látványtól, meg kellett kapaszkodnia. Aztán erőt vett magán, gyorsan besöpörte a zsákmányt a táskájába, gyakorlott pillantással végigpásztázta a helyszínt, nem hagyott-e valamilyen nyomot maga után, és feldúltan sietett vissza a Máriakertbe. A táskát a pénzzel és a szerszámokkal a Škoda csomagtartójában hagyta, kétszer is ellenőrizte, jól bezárta-e az autót, és mélyeket lélegezve, nyugodt tempót erőltetve magára, visszasétált a vendéglőbe.

– Visszajöttél? – kérdezte a kopasz kidobó, miután a kukucskálón át meglátta Györgyöt, és kinyitotta neki az ajtót.

– El se mentem – felelte György. – Csak levegőztem kicsit.

A sokat próbált biztonsági őr szeme se rebbent.

– Értem – mondta, és biccentett. El sem mosolyodott, tudta, néha a mosoly is félreérthető lehet.

Amikor György a zakóját igazgatva belépett a bárba, az első ember, akivel összefutott, Márkus volt.

– Mondták, hogy itt voltál, már kerestelek – közölte a férfi.

– Végig itt voltam, csak kicsit felkavarodott a gyomrom, kimentem levegőzni és elszívni egy cigit – felelte György.

Márkus közömbösen bólintott.

Jó lenne tudni, mikor érkezett Márkus, tépelődtem magamban. Ha akkor toppant be, amikor én épp leléptem a Máriakertből, akkor aligha hiszi el, hogy egy órán át levegőztem és cigarettáztam, de ha szerencsém van, és csak mostanában állított be, talán beveszi a hantát. A zsebemhez nyúltam, a cigarettámat kerestem, mert ezúttal valóban rágyújtottam volna, de a pakli a táskában maradt, a kocsiban, bosszankodtam, nagyon megkívántam egy cigit, de most egyébként se mehetek ki rágyújtani, villant az eszembe, amikor állítólag éppen a dohányzásból jöttem be. Egyébként is izgultam, hogy az autóm csomagtartójában lapul az a rengeteg pénz, ha most valaki feltörné a Škodát, jó fogást csinálna, olyan lenne, mint egy vígjáték, ahol kirabolják a betörőt, de nem tudtam ezen vigyorogni, mert még mindig görcsben volt a gyomrom, úgyhogy inkább elköszöntem Márkustól, és hazaindultam. Az autóban letekertem az ablakot, bámultam kifelé, az üres utcára, próbáltam lecsillapodni, még elszívtam egy cigarettát, élveztem az arcomba fújó éjszakai szellőt, s közben azon töprengtem, hova a bánatba rejtsem a pénzt.

Aznap éjjel álmomban azon a postán helyszíneltem, ahova éppen betörtem, és meglepetésemre ordító nyomokat fedeztem fel magam után. A leleplező ujjnyomok ráadásul még csak nem is hasonlítottak a saját hüvelykujjam fodorszálaira, mert az enyémek ikerhurkosak, azok meg tornyos ívesek voltak. A

tanfolyamon belénk verték a tipológiákat, ránézésre tudtam, hogy nem az én nyomaim, valahogy álmomban mégis azok voltak. Üvöltve magyaráztam Ballának, higgye el, nem tőlem származnak. Közösen újabb lenyomatokat vettünk az ujjaimról, de amikor ellenőriztük, már megint az a másik volt, ami közben mégis az enyém. Úgy éreztem, megőrültem. Magam után nyomoztam. Úgy jártam, mint Karinthy a krokijában: „azt álmodtam, hogy két macska voltam és játszottam egymással". Komplett tudathasadás, gondoltam akkor is, amikor másnap a helyszínen a kollégákkal a valódi nyomokat rögzítettük.

– Ilyen profi nincs – állította Kocsis, a nyomozás vezetője. – A betörő tudta, hogy kell kiiktatni a biztonsági berendezéseket, kulccsal jött be, és egy fúrással kinyitotta a lemezszekrényt, ami lehetetlen! Nyilván előtte valahogy megbuherálta a zárat – erősködött.

Györgynek hízott a mája a dicsérettől, de aggasztotta, hogy a százados önbetörésre gyanakszik. Lefotózta a helyszínt, aprólékosan, szakszerűen rögzítette a nyomokat, a sajátjait is, mint mindig. Érthető módon a fiókvezető és a széfhez engedéllyel bejáratos postai alkalmazottak ujjnyomai is ott voltak közöttük, és György hiába mesterkedett, hogy találjon valamilyen elterelő jelet, ami kizárná, hogy a postai dolgozók lettek volna az elkövetők, a betörése olyan tökéletesre sikerült, hogy képtelen volt megváltoztatni a százados meggyőződését.

– Örülj neki, hogy végre sikerül eredményt produkálni. A főnöknek úgyis elege van már a megoldatlan ügyekből. Egy postabetöréssel pedig biztosan tele lesznek a lapok, muszáj valamit felmutatni! – magyarázta Györgynek.

Kocsis órákig vallatta a postafiók vezetőjét, a szerencsétlen asszony zokogott, esküdözött, hogy semmi köze az egészhez, a

házkutatásnál sem találtak semmit, a százados mégis ragaszkodott hozzá, hogy az asszonyt és két kollégáját előzetes letartóztatásba helyezzék.

Ez lett volna az optimális változat, gondoltam. Ennél jobban tervezni sem tudtam volna, még erőfeszítést se kellett tennem, hogy eltereljem magamról a gyanút, de megsajnáltam az asszonyt. A betörés a saját döntésem volt, de hogy ártatlan emberek viszik el helyettem a balhét, arra nem voltam felkészülve. Két napig rágtam magam, örüljek-e, hogy a sors (és a kollégák) a postaalkalmazottak gyanúsításával felkínálták számomra a kényelmes menekülőutat. De hiába duráltam magam neki többször is, hogy valamilyen hajánál fogva előrángatott érvvel elaltassam a háborgó lelkiismeretemet, képtelen voltam belenyugodni, hogy vétlen embereket fognak elítélni miattam. Végül úgy döntöttem, ugyanazzal az egyedi módszerrel betörök a másik postahivatalba is (amit tartalékban tartottam, de hasonlóan jól ismertem), ugyanúgy egy fúrással nyitom ki a széfet, amire csak én vagyok képes, és akkor a nyomozók számára egyértelmű lesz, hogy azonos az elkövető. És egyben az is, hogy nem lehetnek a korábbi postások, hiszen azok éppen előzetesben voltak.

Az újabb alkalommal, az indulás előtt már rutinosan ellenőrizte a táskáját, megvizsgálta a fúrót, a hegesztőpisztolyt, gondosan elrendezte a felszerelést, hogy a pénznek is helye maradjon. Ezúttal még alibivel sem bajlódott. Este elköszönt a feleségétől, azt mondta, fáradt, ő is korábban lefekszik. Éjjel kettő felé a pizsamájára húzta fel a fekete farmert és a kapucnis felsőt, lábujjhegyen végigosont az előszobán, belesett Ildihez és a gyerekhez, és halkan bezárta maga után a lakásajtót. Kihalt

volt az utca. Szemerkélt az eső, az utcai lámpák sárgás fénye csillogott a betonon. Beszippantotta az eső illatát. A Škodát ismét a szomszéd utcában hagyta, és behúzott nyakkal, a táskával a kezében elfutott a postára. „A fene vinné, a ballonkabátomat igazán fölvehettem volna”, duzzogott magában, nem számított az esőre. Beállt a posta bejárata előtti beugróba, mintha a zápor elől keresne menedéket, és kilesett az utcára, nem közeledik-e valaki. Könnyen elbánt a zárral. Amikor belépett az előtérbe, pityegni kezdett a riasztó, az izgalomtól hevesebben vert a szíve, de ezúttal nem az a bénító érzés volt, mint annak idején a közértnél, hanem jóleső feszültség, mint mikor a bárban a pókernél nyerő lapokat húzott, és palástolni próbálta az örömét, hogy a többiek tovább emeljék a tétet. Lefeszítette a riasztó fedelét, és átvágta a kábeleket. Otthonosan közlekedett a folyosón, megtalálta az acélráccsal védett irodát, a hegesztőpisztollyal átvágta a rácsot. Az irodában úgy tapogatta, kopogtatta az ismerős páncélszekrényt, mint orvos a betegét, megvizsgálta a zárat, aztán az ujjával kijelölt helyen magabiztosan, egy fúrással megfúrta. Érezte, hogy az ajtó azonnal enged, és puhán kinyílik. „Megy ez, mint az ágyba szarás”, dünnyögött magában. Honnan jutott eszébe ez a hasonlat?, villant az eszébe, nem is az ő szavajárása, talán a hülye Kocsistól hallotta, morfondírozott, és a bankjegykötegeket besöpörte a táskájába.

Amikor jó órával később hazaért, és belesett a gyerekszobába, megnyugodva látta, hogy Ildi és Lacika mélyen alszanak. Lehúzta a nedves joggingfelsőjét és a farmert, az összegyűrt ruhagombócot bedugta az ágy alá, bebújt a paplan alá, de nem tudott elaludni. Még hallotta, ahogy hajnalban Ildi kimegy a fürdőszobába készülődni, elhúzza a zuhanyozó ajtaját, és megengedi a zuhanyt. Elképzelte a feleségét, ahogy folyatja magára a meleg vizet, a víz alatt két kézzel hátrasimítja

a haját, és az arcát élvezettel a zuhanyrózsa felé fordítja, végigszappanozza a testét, a mellét, benyúl a két lába közé, és lassú mozdulattal mossa, simogatja magát. Izgatottan kibújt az ágyból, halkan benyitott a fürdőszobába, Ildi éppen a zuhanyból lépett ki, a vízcseppek csillogtak a testén.

– Hát te? – kérdezte az asszony, miközben nyúlt a fürdőlepedőért.

– Nem tudtam aludni. Nagyon hiányzol – mondta szerencsétlen mosollyal a felesége mellében gyönyörködve, és a pizsamanadrágjára mutatott, ami a sliccénél torpedóként meredt előre.

– Ne viccelj már! – csattant fel Ildi. – Most? Minden percem be van osztva, jó, ha idejében beérek! Örülj, hogy még aludhatsz! Menj vissza aludni!

– Na, egy kvikit! Ígérem, gyors leszek – kunyerált Gyuri. – Olyan feszült vagyok.

– Én meg attól vagyok feszült, hogy elkések. Hányszor magyaráztam már neked, hogy a nők nem feszültségoldásra használják a szexet, mint ti, pasik. Nekem ahhoz el kell engednem magam.

„Hát ez elég ritkán sikerül mostanában”, mormogott magában György, visszakullogott a szobájába, és lefeküdt. Nagyot sóhajtott, lehunyta a szemét, és lassú mozdulattal benyúlt a pizsamanadrágjába.

Amikor Ildi az indulás előtt halkan benyitott hozzá, még ébren volt, alvást színlelt, de a szempillái alól lesve látta, hogy a felesége megnyugodva veszi tudomásul, hogy már édesdeden alszik. „Milyen bizarr – gondolta –, az esti sétáim előtt én ellenőrzöm őket, rendben vannak-e, ezek szerint hajnalban, indulás előtt pedig Ildi szokott megbizonyosodni róla, megvagyok-e még. Ennyi maradt a kapcsolatunkból.”

Arankával vigasztalódtam. Hetente egyszer-kétszer fölvittem a Svábhegyre a Vörös Csillag Szállóból hotellé avanzsált Panorámába. Aranka marosvásárhelyi lány volt, a Máriakertből ismertem, mindketten kirekesztettnek éreztük magunkat, én gyerekkorom óta, ő Erdélyben magyarként, amióta áttelepült Magyarországra, pedig folyton lerománozták. Aranka pénzért is elment férfiakkal, mert így tudta fenntartani magát, de nem prostituált volt, hanem inkább egy szertelen fiatal lány, akinek ezek a kalandok is belefértek az életébe.

Előfordult, hogy miközben autóval mentünk vidékre, váratlanul vetkőzni kezdett mellettem az ülésen, hiába könyörögtem vérvörös arccal, hogy ne csinálja, csak kacagott, anyaszült meztelenre vetkőzött, vidáman rázta a cicijét, és kedvesen integetett az elhaladó autósoknak. Amikor azok megbámulták, gyorsan feltérdelt az ülésen, hogy megmutassa, alul is meztelen, azok meg nem akartak hinni a szemüknek, beletapostak a fékbe, hogy jobban lássák, lelkesen visszaintegettek neki, csoda, hogy nem okoztunk tömegbalesetet. Aranka csak akkor nyugodott meg, amikor a követelésére végül lehajtottam az útról egy erdei ösvényre, ott végigcsókoltatta a testét, aztán kiszállt, az autóra támaszkodva előrehajolt, és a hóna alatt (mint a Tour de France élén tekerő bicikliversenyző, amikor nézi, követik-e a többiek) hátraszólt nekem, hogy „Na, mi lesz, drágaságom? Itt várlak epedve!” Máskor meg a boltban, a sorban előttem állva váratlanul hátranyúlt, és ártatlan arccal megmarkolta a farkamat. Amikor a meglepetéstől hirtelen összegörnyedve, ijedten körülnéztem, ki látta a kínos jelenetet, ő megsimogatta az arcomat, „Jól vagy, édes? Minden rendben?”, kérdezte aggódó szeretettel, és vidáman szájon csókolt. Izgatóan pimasz és viccesen bolond lány volt, csodáltam és irigyeltem a szabadságát.

A Panorámában jó emberem volt az egyik főnökhelyettes, így,

amit a Máriakertben soha nem mertem volna megtenni (nehogy gyanút fogjanak, mire fel a rongyrázás), életemben először egy kitűnő évjáratú Château Margaux-t rendeltem a szobába. Annyit olvastam róla, hogy ki akartam próbálni, milyen lehet a világ leghíresebb birtokáról származó, méregdrága bor. Öklömnyi véres bélszínt faltunk hozzá, máskor meg belugakaviárt ettünk, és a szeretkezés után, miközben meztelenül Dom Perignont kortyolgattunk, Aranka, mint a harmincas évek dívái, a heverőn elnyúlva, hosszú szipkából amerikai cigarettát szívott, én kubai szivart pöfékeltem, így gyönyörködtünk a budai hegyekben és egymásban. Végre kiváltságosnak éreztem magam, olyannak, aki megengedheti magának akár ezt is. Őszintén szólva annyira nem voltam elragadtatva se az italoktól, se a kaviártól, mint amekkora hűhót csapnak körülöttük, egy ízletes borjúpörkölt nokedlivel, tejfölös uborkasalátával, pláne a roston sült rákok és a tenger gyümölcsei egy korsó hideg sörrel számomra legalább ekkora élvezetet okoznak. Akkor jöttem rá, hogy ezeknek a drága italoknak és ételeknek a rangját valójában nem is az ízük adja, hanem a hírnevük, az áruk és a bódító érzés, hogy aki fogyasztja, különbnek érezhesse magát másoknál. Én is úgy éreztem, na, ezt aztán irigyelhetné az apám, a Balla, a kollégáim és egyáltalán mindenki, aki eddig lenézett engem. Kár, hogy nem láthatják!

Nagyon jó volt Arankával. De hosszas vívódás után végül mégis úgy döntöttem, őszintén elmondom neki, hogy nem szerethetünk egymásba, mert nekem még mindig fontos a családom, és titkon még mindig abban reménykedem, hátha helyrejön a kapcsolatom Ildivel. Dadogva, szégyenkezve megvallottam neki.

– Értem, csakhogy most már késő, kisöreg! – bólintott ő könnyes szemmel. – Úgyhogy, pá, menj szépen a francba! –

közölte, és soha többé nem állt velem szóba.

György meghívta Márkust a születésnapjára a Mosolygó Kaviárba (Szent Jakab-kagyló, belugakaviár, homár, pezsgő, miegymás…), a vacsora után pedig elővarázsolta a táskájából barátja kedvenc japán whiskyjét, elegáns díszdobozba csomagolva, és büszkén átnyújtotta neki.

– Lám csak, milyen jól megy újabban a rendőröknek! – mondta Márkus, és átható pillantással fürkészte Gyuri arcát.

– Nyertem a kaszinóban. Váltottam márkát, és belógtam a Hiltonba. Nem meséltem?

– Nem mesélted. Csak vigyázz, mert a szerencse forgandó, és könnyen elpártolhat az embertől! – tette hozzá Márkus nyomatékosan.

Gyuri úgy érezte, az utóbbi mondatot Márkus különös hangsúllyal mondta. Gyanítaná, hogy a pénz, amivel végre ő akarta megvendégelni a mindig nagyvonalú barátját, esetleg nem tisztességes forrásból származik? (Már amennyiben a szerencsejáték tisztességesnek minősül… a postarabláshoz képest persze mindenképp, morfondírozott magában.)

Mindenesetre ezt követően gyanúsan hosszú ideig nem látta Márkust.

Balla, aki közben elvtársból úr, őrnagyból pedig alezredes lett, a haját tépte, és Kocsis századost okolta a kudarcért és a botrányért.

– Hogy lehettek ilyen tehetségtelen barmok? Nem elég, hogy nem sikerült elfognotok a betörőt, ráadásul ártatlanokat kevertetek gyanúba – üvöltött. – Én már jelentettem a csoportfőnöknek, hogy elkaptátok az elkövetőket, ő meg büszkén közölte a lapokkal. Most majd mindenki rajtunk röhög. A miniszter jól lecseszi a csoportfőnököt, ő meg engem, de

tudjátok, a lebaszás nem áll meg! – harsogta Balla a telefonban, amikor Kocsis a helyszínről hívta, hogy egy másik postahivatalban pontosan ugyanolyan betörés történt, miközben a gyanúsítottak a rendőrségi fogdában csücsülnek. – Itt csillaghullás lesz! Mindenkit lefokozok! Azonnal engedjétek szabadon ezeket a szerencsétleneket, és kérjetek tőlük elnézést. A többit megtudjátok holnap reggel az eligazításnál.

Ahogy Balla megjósolta, a lebaszás a maga természeténél fogva Kocsisnál sem állt meg. „A végén csattan az ostor”, sziszegte Kocsis. És az ostor vége György volt.

György ugyan tett némi célzást, hogy ő előre megmondta, szerinte nem önbetörés volt, de a százados eredményt akart produkálni, és tessék, íme az eredmény.

– Hogy a fenébe tud valaki ilyen precízen betörni? – szitkozódott a százados. – Ki a fene ez az egyfúrós fazon? Ha ez ilyen profi, akkor zsinórban töri majd fel a széfeket az egész országban, mi meg futhatunk utána. Honnan a francból bukkant elő ez az alak?

Kocsis százados orákulumnak bizonyult. Először csak a fővárosban, aztán nagyobb vidéki városokban is feltűnt az „egyfúrós”. Azt beszélték a kapitányságon, hogy alighanem megszállottal van dolguk, aki nem is a pénzre megy, hanem a sikerein felbuzdulva szinte függővé vált a betörésektől.

Jól jött persze a pénz, de a pénznél is fontosabb volt számomra, hogy a betörések közben éreztem magam végre erősnek, sikeresnek és magabiztosnak. Mintha egy másik énem bújt volna elő olyankor, és félrelökdöste volna azt a lenézett szerencsétlent, akinek egyébként tartottam magam. Még a testtartásom, a mozgásom és a fellépésem is megváltozott, mint amikor régen annyira beleéltem magam egy akcióhős

szerepébe, hogy Ildivel a moziból hazafelé menet az utcán ugrálva karatemozdulatokat és kungfurúgásokat imitáltam, hogy megmutassam, képes lennék bárki ellen megvédeni őt, Ildi pedig a hasát fogta a nevetéstől. Ildinek lassan kezdtem adagolni, hogy mostanában milyen szerencsés a lapjárásom a Máriakertben, egyre többet nyerek. Hitetlenkedve fogadta, meg egyébként is haragudott az éjszakai kiruccanásaimért, az italért, a kártyáért, és tagadta ugyan, de féltékeny volt a kurvákra is, pedig Arankáról nem is tudott.

– Ezt az undorító macsó stílust a kollégáimnál is utálom – ismételgette. – Épp ma hallottam a Tv-ben, hogy a vágóasszisztens lányok állítólag csak arra valók, hogy a szerkesztő urak őket fogdossák, és hagyják közben a vágókat nyugodtan dolgozni.

– Azért ez elég jó duma! – vihogtam.

– Szerintem meg tahó.

– Nem tahó, csak férfiszöveg.

– Szerintem meg ezeknek a taperoló műhapsiknak annyi közük van az igazi férfihoz, mint egy műpénisznek egy valódi, izgató fütyihez.

– És ez szerinted nem olyan emancipuncis szöveg?

– Na látod, pont erről a bunkó macsó stílusról beszéltem! – húzta el a száját Ildi.

De azért, amikor a születésnapjára beállítottam a kis, fehér, kiglancolt Volkswagen Polóval, és lehívtam az utcára, hogy nézze meg, milyen meglepetést hoztam neki, eltátotta a száját.

– Csak nem bankot raboltál? – kérdezte ijedten.

– Nem bankot, csak postát – nevettem kicsit erőltetetten.

– Nagyon vicces!

– A kocsi az egyik lányé volt az étteremben – nyugtattam Ildit –, de kapott a hapsijától egy kabrió BMW-t, és amikor látta, mennyit nyertem a pókeren, fölajánlotta, olcsón eladja nekem a

régit. Azt mondta, látott a lerobbant kis Polskidban, biztosan örülsz majd neki. Igazi csajos kis kocsi, nem? Alig harmincezer van benne, nagyon vigyázott rá.

Ildinek az izgalomtól lázrózsa gyúlt az arcán, beült a vezetőülésre, és kacagva simogatta a rózsaszín, bolyhos műszőrmével borított kormányt és kárpitot, szagolgatta a visszapillantó tükörről lógó, émelyítő illatosítót. Régóta nem láttam ilyen vidámnak és boldognak.

– Elájulok, milyen vicces! Ez egy igazi műtárgy, úgy, ahogy van! Andy Warhol nyála csöpögne, ha látná. Kár, hogy nem merem így hagyni, még azt hinnék, az én ízlésem. Pedig tökéletes a maga nemében. Még a vécészagosító gejl illata is passzol hozzá. Lehet, hogy mégis így hagyom, nem lenne szívem szétbarmolni! – tűnődött. – Mondd meg a csajszinak, hogy csókoltatom!

– Állítólag, akinek szerencséje van a kártyában, nincs szerencséje a szerelemben. De nem lehetne, hogy a mi esetünkben kivételesen a szerelemben is legyen szerencsém? – motyogtam.

Ildi elnevette magát, és megcsókolt.

– Na, milyen férjed van? – kérdeztem felbátorodva. – Akkor mégse vagyok olyan haszontalan és élhetetlen?

– Sose mondtam rád ilyet! – felelte Ildi szigorúan.

– Nagyszerű! Akkor vacsorázni is elviszlek.

– Rendben, csak arra kérlek, ne a Máriakertbe, ha lehetne! – nevetett.

AZ ÜZLETKÖZPONT KÉT BIZTONSÁGI ŐRE

Az üzletközpont két biztonsági őre a szokásosnál korábban indult az éjszakai ellenőrzésre. Az előírás szerint háromóránként kellett bejárniuk a városrész büszkeségét, a népművészeti motívumokat idéző betonpanelekből épült áruházat, ahol nemcsak a Röltex, a Keravill és az Aranypók kapott helyet, hanem irodák, sőt presszó is volt, a parkolónál pedig hétvégenként őstermelői MDF-piac működött a környező lakótelep lakóinak örömére. Éjjel egy óra után lett volna esedékes a következő őrjárat, amikor bezár a földszinti presszónak nevezett kocsma, és a vendégek hangos röhögés közepette kitámolyognak a parkoló felőli hátsó bejáraton, az őrök azonban már nem sokkal éjfél után annyira elálmosodtak a levegőtlen földszinti őrszobában, hogy úgy döntöttek, kicsit előbbre hozzák a sétát. Zseblámpával pásztázták a sötét folyosókat, a lámpa fényében tompán csillogtak a zöld olajfestékkel kipingált falak.

– Dögunalom ez a meló, tudod, ki csinálná, ha jobb pénz lenne a fizu? – panaszkodott az alacsonyabb, kopaszra nyírt, testes őr, akiről első látásra nem lehetett eldönteni, hogy kigyúrt vagy hájas, mert a tetoválásokkal gazdagon kivarrt karján feszültek ugyan az izmok, a hasa azonban tekintélyesen fodrozódott a szorosra húzott nadrágszíj fölött.

Az őrök a berácsozott kirakatokon át rutinosan bevilágítottak egy-egy üzlethelyiségbe, ellenőrizték, érintetlenek-e a zárak az ajtókon.

– Emlékszel, néhány hónapja még hogy irigyeltük a Tónit? Aztán abból is mi lett… – kérdezte a karját lóbálva, ringatózva járó magasabb őr.

– Melyik Tónit?

– Melyik Tónit, bazmeg, Géza?! Hát, a Varga Tónit!

– Jóvan, na, mer van a Juhász Tóni is, nem? Arra is gondolhattál.

– Mer' a Juhász Tónival mi lett?

– Semmi. Mi lett vóna?

A Tóni, mármint a Varga Tóni, egy pesterzsébeti kuplerájban dolgozott kidobóként. A Happy Hourt az egykori taxis, Borsiczki varázsolta át pangó moziból jól gyümölcsöző nyilvánosházzá, látványosan igazolva a piacgazdaság felsőbbrendűségét a szocialista tervgazdálkodással szemben. Borsiczki már fuvarozóként jó kapcsolatokat ápolt a kurvákkal, később striciként is végezhetett piackutatást a kocsisoron, így idejekorán fölismerte, mire van valódi társadalmi és piaci igény.

– Valamit azért viríthatott a Borsi, ha ilyen gyorsan kiengedték – hahotázott kappanhangján a ringó léptekkel járó, nyurga őr. – Állítólag fütyül is a madárka, meg tolja nekik a zsét. Látod, Józsi, itt lassanként minden okos jól jár, politikus, üzletember, bűnöző, zsaru, csak az ilyen balfaszok szívnak, mint mi.

Az őröket különösen az bosszantotta, hogy miközben rendőrtársaiktól és az újságokból már jó évtizede szaftosabbnál szaftosabb bűnesetekről hallottak, nekik utcai járőrként és itt a másodállásukban is alig akadt dolguk. A bevásárlóközpont üzleteiben legfeljebb kisebb értékű lopások történtek, lassan az eladók is közömbös arccal vették tudomásul, hogy az alkalmi tolvajok, többnyire kamaszok vagy a kamaszkorból alig kinőtt fiatalok, a pulóverük alá vagy a szatyrukba gyömöszölnek egy-

egy ruhát, edzőcipőt, pólót, amelyeket aztán az első erőteljes felszólításra önként visszaadnak. Így még rendőrségi ügyet sem volt érdemes kreálni az esetekből, hiszen ha kihívták a zsarukat, üzletvezető, tolvaj és biztonsági őr hónapokig járhatott kart karba öltve a kapitányságra és a bíróságra, amihez egyiküknek sem fűlött a foga.

A Valkai úti bevásárlóközpont amúgy pontosan olyan volt, mint a hetvenes években épült tucatnyi hasonló üzletközpont az országban, csupán az egyik üzlet kirakatában várta a vevőket egy idehaza szokatlan tábla: „Magyar, ne lopj!” A tulajdonos Bécsben, a határnyitást követő bevásárlási lázban, a Mariahilfer Straßén látta a felszólítást néhány bolt bejáratánál, amikor a magyar családok az eltitkolt valutát libazsírba, fogkrémes tubusba vagy az asszonyok feltupírozott kontyába rejtve, nagymamát, nagypapát, gyereket bezsúfolva a Zsigulikba, tízezrével indultak az osztrákokhoz, hogy hozzájussanak egy Gorenje hűtőszekrényhez, mikrohullámú sütőhöz, elektromos játékhoz vagy más, évek óta hőn áhított javakhoz. Az üzletközpont boltjának tulajdonosa annyira felszívta magát az osztrák kolléga általánosításán („Még hogy minden magyar lop? Anyád!”), hogy jogos felháborodásában ellopta a táblát.

Az üzletközpont biztonsági őreinek még a földszinti bárban sem lehetett örömük, pedig az ilyen helyeken gyakran összejön egy kis balhé, de itt, ha egy-két kapatosabb vendég összeszólalkozott, és az üzletvezető riasztotta őket, akkor sem lehetett a hepciáskodókat szájon vágni, mert az asztaloknál többnyire az újonnan alakult pártok helyi funkcionáriusai, üzletember haverjaik, művészek és újságírók iszogattak, akik munka után itt oldották a feszültségüket, ami tudvalevőleg alkoholban oldódik a legjobban. A két biztonsági őr különösen az elmaradt bunyókat sajnálta. A megyei bajnokság végén

kullogó ökölvívó-egyesületből ismerték egymást, s úgy érezték, az okoskodó vendégeknek lekevert egy-két pofon legalább némi színt vinne a hétköznapok egyhangúságába.

Az első emeleten, amikor a mosdó ellenőrzése után kiléptek a folyosóra, észrevették, hogy a szemközti ügyvédi iroda ajtaja alatti résen fény szűrődik ki. A magasabb őr, akit társa Józsinak szólított, és egy őrmesteri ezüst csillag díszítette a váll-lapját, anélkül hogy a térdét behajlította volna, szétterpesztett lábakkal, mint a zsiráfok, lehajolt, hogy jobban szemügyre vegye a fényt. Kicsit hallgatózott, aztán a mutatóujját a szája elé téve csöndre intette a társát. Jobb kezét a fegyvermarkolaton tartva, a ballal óvatosan, lassan lenyomta a kilincset, de hiába volt az óvatosság, az ajtó megnyikordult.

Az irodában csak egy padlóra helyezett zseblámpa égett, az is inkább a parkettát világította meg. Sötét árny guggolt vagy talán térdelt mögötte, a homályban nem lehetett kivenni.

– Ki maga? – kiáltotta az őrmester.

Határozottságot színlelt, de idegesen megremegett a hangja. Zseblámpája fényét a sötét árnyra szegezte, miközben az alacsonyabb társa, mintegy figyelmeztetésképpen, hangos csattanással csőre töltötte a fegyverét.

Az elemlámpa fénycsóvájában egy fekete hajú, vékony testalkatú férfi hunyorgott. Sötét öltönyt, fehér inget és nyakkendőt viselt, akár szorgos hivatalnoknak tűnhetett volna, aki munkaidő után is itt maradt az irodában, és éppen a földre szóródott gémkapcsolat szedegeti, ha nem a nyitott páncélszekrény előtt guggolt volna éjnek idején. Kitömött, barna bőrtáska hevert előtte a földön, az ajtónyitásra és a kiáltásra odakapta a fejét.

– Jó, hogy jönnek! Gyorsan kövessék a pasast, aki az imént

rohant ki! Rendőrtiszt vagyok! Megmutatom az igazolványom – közöltem hirtelen ötlettel, és már nyúltam volna a zsebem felé, amikor a köpcös rám kiáltott.

– Hohó, csak lassan a testtel! Óvatosan nyúljon a zsebébe, mert az első gyanús mozdulatra lövök!

– Amíg itt velem szórakoznak, a betörő lelép! – mondtam indulatosan, kicsit akadozó nyelvvel, az alkoholtól lelassult mimikával.

Jobb kezemmel előhúztam a belső zsebemből az igazolványomat, és az őrök felé nyújtottam. A fegyveres őr továbbra is rám szegezte a pisztolyát, miközben a társa, mindenre felkészülve, kinyújtott kézzel, óvatosan közelítve hozzám, elvette az igazolványomat.

– Na mi van, bukovári?! – kérdezte aztán az arcomat vizsgálva.

– Nem kéne először a betörőt elkapni? És szóljon már a társának, ne hadonásszon a fegyverrel, mert nagy izgalmában a végén még elsül a kezében…

– A betörő, ha nem maga az, már úgyis kereket oldott. Maga viszont tegye szépen hátra a két kezét, és álljon arccal a falhoz – utasított a férfi.

Amikor vonakodva eleget tettem a felszólításnak, az őrmester előhúzta az övéből a bilincset, a csuklómra kattintotta, és a zseblámpájával belevilágított az igazolványomba.

– Rendőr főhadnagy? Mi a fenét keres itt éjszaka az emeleten?

– Tetten értem a pasast, csak leütött, mielőtt a fegyveremet használhattam volna, és megszökött – magyaráztam.

– Megmotozom – közölte az őrmester.

Végigtapogatta a hátamat, és a két lábszáramon a nadrágomat, benyúlt a zakóm alá, és elvette a pisztolyomat.

– Azt tudja, ugye, hogy nincs joga elvenni a fegyveremet?

– Hogy mihez van jogom, azt majd később megbeszéljük, most mindenesetre, míg tisztázza magát, a stukker nálunk marad. Te meg tedd már el azt a szart! – bökött a társa pisztolya felé. – Az ürgénél nincs már fegyver, ráadásul karperec van rajta, egyébként se tűnik egy Bruce Lee-nek. Nem fog megszökni, azt garantálom.

A köpcös duzzogva biztosította a fegyvert, és visszacsúsztatta a tokjába.

Valamikor az ilyen dagi fiúkat igazságtalanul lenézték és kigúnyolták a társaik az iskolában, de az akciófilmekből vett minták mára a segítségükre siettek, gondoltam magamban. Azóta elég kicsit rágyúrniuk a hájra, kopaszra borotválni a fejüket, varratni néhány tetkót, beszerezni egy-két kimustrált katonai cuccot az Ecseriről, vagy biztonsági őrnek állni, és a puha, kövér fiúk egy csapásra magabiztos macsókká válnak, mosolyogtam.

Az iroda sarkában a páncélszekrény ajtaja tárva-nyitva állt, csak egymásra hányt iratok hevertek benne. A Józsi nevű őrmester kinyitotta a széf elé dobott táskát, vastag nagy címletű bankjegykötegek duzzadtak benne, a halom tetejére pedig rá volt dobva egy fúró és egy feszítővas.

– Hoppácska! – közölte.

Odatartotta a nyitott táskát a társa elé.

– Ügyes! – hagyta helyben a tizedes is.

Az őrök beletúrtak a táskába, a fúrót és a pajszert egymásnak átadva megvizsgálták, és elismerően bólogatva vigyorogtak.

– Ugye nem nyúlnak semmihez, mert tönkreteszik a nyomokat! – figyelmeztettem őket határozott hangon. – Inkább szóljanak be a megyének. Ez már akkora összeg, hogy megyei hatáskör. Mondják meg, hogy én vagyok itt a helyszínen!

A magabiztos hang megtette a hatását. A biztonsági őrök elbizonytalanodtak.

A magasabb őr a széf zárját kezdte vizsgálni, miközben köpcös társa engem tartott szemmel.

– Baszod, egy fúrással kinyitotta! A kinizsiket minden mackós csak három fúrással tudja kinyitni – mondta a társának.

– Nocsak, milyen jól értesült! – szóltam hátra.

– Van egy-két szakmabeli haverom. Mármint szerelők, nem betörők – mosolygott az őr kétértelműen.

– Mindjárt gondoltam. Ezt az egyfúrós zsenit keresi a fél ország, most elkaphattam volna, ha maguk nem akadályoznak meg! – dohogtam.

– Lemegyünk az őrszobára, kihívjuk a kollégáit, és felvesszük a jegyzőkönyvet – közölte az őrmester.

– De mi legyen a nyitott irodával és a táskával, csak nem hagyjuk itt a táskát a rengeteg lóvéval? – kérdezte a kigyúrt tizedes. – Mi lenne, ha szépen elharmadolnánk a zsozsót, aztán mi csodálkoznánk a legjobban, amikor a következő őrjáratnál észrevennénk, hogy betörtek az ügyvédekhez? Szerintem mindenki így járna a legjobban.

Az őrmester kíváncsian felhúzta az egyik szemöldökét, és várakozón nézett rám.

– Tizedes, maga most viccel, vagy megőrült? – kérdeztem indulatosan.

– Vicceltem hát! Kíváncsi voltam, mit reagál – felelte az őr zavartan.

Fölemelte a földről a táskát, és a főhadnagyot maguk előtt terelve elindultak a főbejárat melletti ablaktalan, levegőtlen helyiség felé. Ott a tizedes a nyírfa furnérral borított, kopott íróasztalról begyűjtötte az ott heverő, zsírpapírba csomagolt

szalonnát és a nejlonzacskóba tekert fél cipót, föltette őket a polcra, tenyere élével félresöpörte a kenyérmorzsákat, levett egy mappát az iratszekrény tetejéről, és az asztalra dobta. Közben a másik őr a kapitányságot tárcsázta.

A vonal túlvégén bejelentkezett az ügyeletes tiszt.

Fölszisszentem. „A kurva életbe, ilyen pechet, éppen Balla az ügyeletes!”

– Alezredes úr, Zsíros József őrmester jelentkezem. A Valkai úti bevásárlóközpontban teljesítünk őrszolgálatot Balogh Géza tizedessel, és az őrjáratunk alatt az ügyvédi irodában találtuk a megfúrt lemezszekrény előtt… hogy is hívják? – szólt félre a telefonból.

A másik őr a zsebében kutatott, hogy megtalálja az igazolványomat.

– De hát nálad van az igazolványa, baszod! – ocsúdott fel.

Az őrmester zavartan hozzám fordult.

– Hogy is hívják?

– Novák György főhadnagy – válaszoltam megvető mosollyal.

– Jelentem, azt mondja: Novák György főhadnagy. Azt állítja, hogy önöknél van állományban. Igenis, alezredes úr, adom.

A fülemhez tartotta a telefont.

– Mi lenne, ha inkább levenné rólam a bilincset? – kérdeztem szigorúan.

Az őrmester sietve leoldotta a bilincset a csuklómról, és átadta a telefonkagylót.

– Igen, én vagyok, Novák. Jelentkezem, alezredes úr – szóltam bele a telefonba hivatalos hangon.

– Mi ez az egész, Novák? – kérdezte a hang értetlenkedve a telefon túlvégéről.

– A fiúkkal lazítottunk a krimóban, kimentem a mosdóba, de

az egyik fülke foglalt volt, a másikban pedig a peremig állt a szar.

A vonal túlvégéről kihallatszott a meglepett röhögés.

– Úgyhogy inkább fölmentem az emeleti vécére. Már amikor bementem a mosdóba, mintha fúrás hangját hallottam volna a szemközti ügyvédi irodából. Aztán amikor végeztem a mosdóban, hallgatódzni kezdtem, de akkor már csönd volt. Találomra benyitottam, nyitva volt az ajtó, a pasas addigra kirámolta a széfet, behányta a táskájába a szerszámokat meg a pénzt, és éppen indulni készült. Egy nagydarab pasas volt, rákiáltottam, hogy rendőrtiszt vagyok, adja meg magát, elő akartam húzni a fegyveremet, de hozzám vágta a zseblámpáját, megütött a táskával, és teljes erőből félrelökött. Elestem, de belekapaszkodtam a táskába, úgy vonszolt, én meg rugdostam a lábát, míg végül inkább hagyta a táskát, és kirohant. Éppen az esésből tápászkodtam fel, amikor megérkeztek ezek a tettre kész fiúk, és megakadályoztak az üldözésben. Képzeld, főnök, az egyfúrós volt!

– Mekkora az összeg?

– Több millió lehet, így első látásra. Biztos valami ügyvédi letét vagy ilyesmi. Nagy fogás lett volna a pasasnak.

– Rendben, akkor ránk tartozik.

– Kijönnek az ügyeletes helyszínelők, főnök? Vagy, ha úgy gondolod, a táskám a kocsimban van, én is rögzíthetem a nyomokat, ha már úgyis itt vagyok a helyszínen – ajánlottam.

– Rendben, kezdd el! A helyszínelők úgyis éppen most indultak egy bejelentésre, ahol gyilok is volt, úgyhogy azzal elszórakoznak egy ideig.

Lementem a garázsba, kivettem az autó csomagtartójából a sárgásbarna NDK műbőr bűnügyi táskát, kiparancsoltam az elképedt biztonsági őröket az ügyvédi irodából, és elővettem a fényképezőgépet.

– Nyugodtan visszamehetnek az őrszobára, ez biztosan eltart néhány óráig – közöltem az őrökkel.

– Nem nézhetnénk kicsit, főhadnagy úr? Az iskolán beszéltek róla, de élőben még sosem láttunk ilyet – kérlelt az őrmester, mint egy gyerek.

Nocsak, hogy megjuhászodtak a fiúk egyszerre, gondoltam.

– Tőlem éppenséggel nézhetik az ajtóból, ha nem félnek attól, hogy közben a betörő kirámolja a fél házat. De most már ne nyúljanak semmihez, mert így is elég galibát okoztak.

– Jó, akkor én nézem kicsit, addig a társam visszamegy az őrszobára – mondta az őrmester, a kigyúrt tizedes pedig csalódottan elsomfordált.

Levettem a Praktica objektívjéről a védőkupakot, felhúztam a masinát, és rutinosan fotózni kezdtem a helyszínt. Készítettem egy képet a folyosóról, egy totált a helyiségről, közeliket a lemezszekrényről, a fúrás nyomairól, végül a táskáról a pénzzel és a benne talált tárgyakról. Aztán kiterítettem a bűnügyi táskát.

– Ez olyan, mint egy szerszámostáska – csodálkozott az őrmester a fogóra, kalapácsra, vésőre mutatva.

– Majdnem – feleltem szárazon.

Egyre jobban belemelegedtem a munkába. Aprólékosan vizsgáltam a nyomokat, ujjnyomokat kerestem, elővettem a kis, henger formájú dobozkát a táska egyik füles rekeszéből, a dobozból port szórtam rájuk, fóliával rögzítettem, aztán ellenőriztem, jól láthatók-e az ujjnyomok, és gondosan eltettem a fóliákat egy műanyag tasakba. A betörő táskáját és a benne talált tárgyakat, a fúrót, a feszítővasat és a bankjegycsomagokat műanyag zacskókba tettem, és lezártam. Közben a noteszomba jegyzeteltem.

– Mi lesz azokkal a tárgyakkal? – kíváncsiskodott az őr.

– A laborban fellógatjuk a ciánkádba.

– Megmérgezik? – csodálkozott az őrmester.

Elnevettem magam.

– A ciánpárától réteg képződik a tárgyon, és jól kirajzolódik még a leghalványabb ujjnyom is, amit aztán rögzíteni tudunk.

Az őrmester hitetlenkedve csóválta a fejét.

Egy óráig bírta a bámészkodást az ajtófélfának támaszkodva, közben egyik lábáról a másikra állt, a nyakát masszírozta unalmában.

– Na, ehhez kell csak igazi türelem – közölte. – Én ezt a munkát biztosan nem bírnám. Akkor most inkább lemegyek az irodába.

– Már úgyis látott mindent – szóltam utána.

„Többet is, mint kellett volna”, gondoltam magamban.

A VALKAI ÚTI ESET ÓTA

A Valkai úti eset óta alig jártam el otthonról (anyagi gondok nem gyötörtek, kicsit belefáradtam az éjszakázásba, a betörések se szórakoztattak már, és az utóbbi időben, mióta Márkus is elmaradt a Máriakertből, untam a társaságot), segítettem a vásárlásban, a konyhában, többet foglalkoztam Lacikával, s miután a gyerek elaludt, Ildivel a tévé előtt megittunk egy sört, türelmesen meghallgattam a munkahelyi pletykáit, és szombatonként, amikor másnap nem kellett korán kelnie, az évek során némiképp rutinná kopott pózban szeretkeztünk. (Néha hétköznap is!) Szóval úgy éltünk, mint a többi boldog család.

Elővigyázatosan költekeztem, nem vittem bankba a betörésből származó gyanús mennyiségű készpénzt, nehogy jelentsék (inkább a ruhásszekrényem aljára eszkábáltam furnérlemezből egy második feneket, ott rendeztem el a bankókat, aztán ráraktam a cipőimet), Ildinek azt hazudtam, emelték a fizetésemet, és hogy biztonsági tanácsadóként különmunkát vállaltam, azért élünk könnyebben, vagyis minden szempontból körültekintően viselkedtem, mégis egyre jobban rettegtem, hogy szorul a nyakam körül a hurok.

Ahol valaha bűnügyi technikusként bevetésen voltam, az előírásnak megfelelően, a többivel együtt a saját ujjnyomomat is mindig precízen rögzítettem, és nem aggódtam, hogy ezzel leleplezhetem magam, hiszen nyilvánvalóan nyoma maradt, ha a helyszínen voltam, ráadásul tudtam, nem szerepelek egyetlen nyilvántartásban sem, központi adatbázis pedig nem is létezett, de feltűnt, hogy néha csörög a telefon, és nem szólnak bele,

gyanús alakok követnek az utcán, és finom utalásokat rejtenek a kollégák megjegyzései, a főnök sanda pillantásai. Azzal nyugtattam magam, korábban is előfordult már, hogy süketen csöngött a telefon, a gyanús alakok az utcán talán csak egyszerű járókelők, és az is lehet, hogy a kollégák megjegyzései és Balla sanda pillantásai korábban se voltak mások, csak eddig nem tűntek fel. Próbáltam kipuhatolni, nem érdeklődtek-e utánam a Máriakertben, de a pincérek és a törzsvendégek inkább engem faggattak, miért maradtam el, és miért nem jár be hetek óta Márkus se a bárba. Magam is aggódtam érte, mert nem vette fel a telefonját, és hiába kerestem otthon, nem nyitott ajtót, a szomszédjai is azt állították, régen látták, talán külföldön van, vagy elköltözött, mert csak egy asszony jár néha a lakásba szellőztetni. Sokszor előfordult, hogy Márkus hetekre eltűnt, olyankor utólag mindig kiderült, hogy valamilyen titokzatos külföldi úton járt, de most rossz érzések gyötörtek.

Balla alezredes, szokásához híven, állva, két kezét lezserül a nadrágzsebébe dugva, a tökét markolászva tartotta az eligazítást, a nyomozók és a bűnügyi technikusok az íróasztaluk mögött fészkelődtek, és a látványtól (amit egymás között csak tökölődésnek neveztek) a szájukat a tenyerükbe rejtve röhögtek, mint a kamaszok.

– Örömmel közlöm a kollégákkal, hogy az „egyfúrós” fölkerült a tíz legkeresettebb bűnöző listájára, és a főkapitányság ötszázezer forint nyomravezetői díjat ajánlott fel annak, aki hasznos információval szolgál. Remélem, végre elkapjuk a nyavalyást – kezdte a főnök, és a mondat végén, az izgalomtól, két kezével megemelte a golyóit a nadrágja mélyén. – Kocsis századost bízom meg a nyomozás összefogásával, de a letartóztatáson személyesen is részt kívánok venni. Bele akarok

nézni a gazember szemébe.

Körüljáratta a tekintetét az állományon és megállapodott Novák főhadnagy arcán. György állta a tekintetét.

– Személyleírást Novák főhadnagytól kaptunk, aki összefutott vele a Valkai úti bevásárlóközpontban, ennek alapján készítettük el a fantomképet.

Fölmutatta a rajzot, amelyen egy kopasz, kerek fejű, nyomott orrú, dülledt szemű férfi látszott.

– A főhadnagy leírása szerint a férfi erős testalkatú, körülbelül 185-190 centiméter magas, negyven-negyvenöt év körüli lehet. Különös ismertetőjelet Novák főhadnagy a dulakodás közben, a rossz megvilágítás miatt nem tudott fölfedezni. Jól mondom, György?

Mindenki Gyurira nézett, ő bólintott.

– Még annyit – folytatta az alezredes –, ez egyelőre bizalmas információ, de kormányunk és az Egyesült Államok tárgyal egy kelet-európai, ázsiai és észak-afrikai bűnüldöző szakemberek továbbképzésére szolgáló, budapesti székhelyű központról. Az amerikaiak megunták, hogy a hazai bűnbandáik kapcsolatai átnyúlnak a határaikon túlra, az olasz, kínai, mexikói, orosz, zsidó, néger satöbbi vonal közismert, és hát a Los Angeles-i magyar maffia itthoni kapcsolatairól magunk is tudunk egyet s mást, ugyebár. Az egyfúrós leleplezéséhez segítséget kapunk a Nemzetközi Akadémia előkészítésében részt vevő egyik kollégától. Mint hallom, az ezredesnek komoly nemzetközi tapasztalatai vannak, dolgozott külföldi bevetéseken, többször volt továbbképzésen az FBI-nál, és együttműködik az Interpollal is.

A kollégák egymás tekintetét keresték, és elismerően bólogattak.

Balla alezredes lazaságot erőltetve magára, mosolyogva jelentkezett az ezredesnél a minisztériumban, ahol a főtiszt átmenetileg irodát kapott. Ahogy belépett, irigykedve meredt a kilátásra, a tágas iroda ablakán át, a folyó fölött a budai Vár csillogott a délutáni fényben. „Ki a fene ez a pasas, aki ilyen irodát kap?”, morfondírozott irigykedve.

Már kettőjük megjelenése is két világ találkozása volt. Balla megvastagodott nyakán nem ért össze a nejloning, keskeny nyakkendője a kigombolt gallér alá csúszott, divatjamúlt, barna öltönyének gyűrött nadrágját a pocakja alatt viselte, és a hasa rálógott az övére. Apró, kerek malacszemeivel gyanakodva szemlélte a világot. Az ezredes karcsú volt és kisportolt, méretre szabott, angolos sportzakóban, makulátlan fehér ingben és divatos nyakkendőben feszített, frissen nyírt kefefrizurája és görögös orra alatt a keskeny bajusz gondos ápoltságról tanúskodott. Magabiztos volt, távolságtartó és tárgyszerű. Balla első látásra utálta. „Nagyképű, piperkőc fasz”, nyugtázta magában. „A ruszkik után most majd a jenkibérencek fognak kioktatni minket? Mintha a magyar ember nem értene a dolgához!”

– Térjünk a tárgyra! Miben tudok segíteni? – kérdezte az ezredes a kölcsönös bemutatkozás után, és a kényelmetlen, álbiedermeier dohányzógarnitúrára mutatva hellyel kínálta a vendégét.

– Van egy konkrét ügyünk, amiben elakadtunk. Nem tudom, tegeződhetünk? – kérdezte megszakítva magát Balla alezredes, miközben elhelyezkedett a karosszékben. – Végül is kollégák vagyunk…

– Hivatalos ügyekben jobb szeretek magázódni – felelte az ezredes szárazon.

Balla nyelt egyet.

– Rendben. Tudom, hogy elsősorban a szervezett bűnözés és

a korrupció az ezredes úr szakterülete. De amiben a segítségét kérnénk, az egy sorozatbetörés. Egy nagyon profi kasszafúrót keresünk, aki feltehetőleg egyedül dolgozik, és semmi nyomot nem találunk hozzá. Nincs benne egyik nyilvántartásban sem, nem került még a rendőrség látókörébe. Minthogy az ügy lassan országos botránnyá dagad, a vezérőrnagy úr javasolta, hogy kérjünk segítséget öntől.

– Igen, engem is megkért. Nyilván összevetették már a különböző helyszínen talált nyomokat, hogy milyen egyezések vannak, igaz? – kérdezte az ezredes.

– Sajnos nincs központi nyilvántartás, a megyék külön tartják nyilván az adatokat.

– Tudom, középkor, de nyilván bekérték a megyéktől az adatokat, ahol megfordult a delikvens.

– Most van folyamatban – hazudta az alezredes zavartan. – Eltart egy ideig, amíg megkapjuk és összevetjük.

– Türelmet igénylő munka, de ha nincs más megoldás, nem lehet megúszni. Gondolom, profil nem készült, idehaza ez a módszer még nem része a gyakorlatnak.

– Van egy profilunk – büszkélkedett az alezredes, a mappából elővette a fantomképet, és átnyújtotta az ezredesnek.

Az ezredes kézbe vette a rajzot, rövid ideig vizsgálta.

– Ez egy fantomkép – jelentette ki az ajkát lebiggyesztve. – Én bűnügyi személyiségprofilra gondoltam, ami összeveti a feltételezett elkövető fizikai tulajdonságait, szociális hátterét, az elkövetés feltételezett motívumait, módját és a delikvens viselkedését. Így lehet leszűkíteni a lehetséges elkövetők körét.

– Hallottam már erről a módszerről, de őszintén szólva nem nagyon hiszek benne – morgott Balla.

– A meteorológiában hisz? – kérdezte az ezredes mosolyogva, és hátradőlt a karosszékében.

– Ez most hogy jön ide? – méltatlankodott Balla. – Mellesleg

abban sem hiszek.

– És a pszichológiában? Abban legalább hisz?

Balla sértődött arcot vágott.

– Az FBI jó húsz éve sikerrel alkalmazza ezt a módszert, 75-80 százalékos találati pontossággal. A Szövetségi Nyomozó Iroda Viselkedéstudományi Részlegében nekem is módom volt tanulmányozni a bűnügyi profilalkotást, és nagyon jó tapasztalataim vannak vele a gyakorlatban is. Egyébként kitől származnak az információk ehhez a fantomképhez?

– Az egyik kolléga tetten érte a pasast az egyik betörésnél, de a betörő elmenekült.

– Ha a fantomkép és a személyleírás reális, akkor így első látásra erőszakos bűnözővel van dolgunk. Csodálkozom, hogy nincs róla adat az erőszakos bűnözök adatbázisában. Amit az elkövetés módjáról eddig hallottam, az viszont számomra inkább azt súgja, hogy intellektuális elkövetőt kell keresnünk.

– Kíván találkozni a kollégával? – kérdezte az alezredes.

– Egyelőre nem. Küldjék át a helyszíneken készült fotókat, nyomozati jegyzőkönyveket, szakértői véleményeket, én pedig küldök egy részletes kérdőívet, amit sürgősen töltsenek ki. Megcsinálom a profilt. Köszönöm, végeztem – közölte az ezredes, és felállt.

Balla is fölpattant.

– Értettem – csapta össze akaratlanul a bokáját, sarkon fordult, és sértődött arccal kiment a szobából.

„Mit pattogok én itt ennek a ficsúrnak?” korholta magát az alezredes. „Az biztos, hogy nem örülnék, ha ez a kellemetlen fráter utánam nyomozna. De csak van annyi eszük a fiúknak, hogy nem uszítják rám ezt a vérebet, mert akkor gondoskodom róla, hogy róluk is lerágja a húst”, morgott magában, amint áthaladt a minisztérium előcsarnokán, ezúttal ügyet sem vetve a fényben úszó, színes ólomüveg berakásos kupolára, amit

pedig mindig megcsodált, ha az épületben járt. A Roosevelt térre kilépve megcsapta a fülét a délutáni csúcsforgalom zaja, a budai hegyek felől sütött a nap, az alezredes megállt, hunyorogva elővette a zsebéből a cigarettáját, a sarkánál kitépett csomagból a másik kezével alulról megfricskázva kipöccintett egy szálat, begyakorolt mozdulattal a szájába csúsztatta, és meggyújtotta. Nagyot szippantott a füstből, kicsit bent tartotta, lassan kifújta, és zsebre dugott kézzel elindult a Duna-part felé.

Néhány héttel később az ezredes behívatta Balla alezredest a minisztériumba. Az ezredes feszültnek tűnt. Tálcástul félretolta a dohányzóasztalon az üvegkancsót a lefelé fordított vizespoharakkal, és a helyükre letett az alezredes elé egy mappát.

– Átnéztem az anyagot, számítógépre vittük a kérdőívre beérkezett válaszokat, és kielemeztük. Van egy tippem, ki lehet a hunyó, de ha tanulmányozza az elkészült profilt, erre magától is rájön. Elég egyértelmű. Döntsön belátása szerint. Részemről végeztem, nem kívánok többet foglalkozni az üggyel – mondta, azzal fölállt, és kezet nyújtott Ballának.

Nem nézett az alezredes szemébe, visszaült az íróasztalához, a papírjaiba temetkezett, és rá se hederített többet Ballára, aki zavartan téblábolt egy ideig, aztán egy cserbenhagyott szerető sértődött ábrázatával kihátrált az irodából.

Az alezredes alig várta, hogy átnézhesse a mappát. A kapitányságnál a dossziéval a hóna alatt kiugrott a szolgálati autóból, csak intett a gépkocsivezetőnek, és köszönés nélkül beviharzott a kapuban szalutáló őr mellett a málladozó vakolatú épületbe. Ahogy a betonudvaron parkoló rendőrautók mellett szinte futva elhaladt, és berontott az irodájába, az

ajtóból még odaszólt a titkárnőnek.

– Ne zavarjanak! – és magára zárta az ajtót.

– Hú, de paprikás! – jegyezte meg halkan a titkárnő.

Az alezredes kiterítette a mappát az íróasztalán, és az állát vakarva, egyre izgatottabban olvasta a profilt. Az ezredes megkönnyítette a dolgát, néhány sort sárgával kiemelt. „Vékony testalkatú, átlagos magasságú”, olvasta Balla, „zárkózott, intellektuális típus”, „intelligens, feltételezhetően magas iskolai végzettségű”, „ellentmond az elkészült fantomképnek!”.

– Milyen személyleírást adott ez a hülye Novák! – bosszankodott félhangosan az alezredes, majd az idegességtől reszkető kézzel közelebb húzta magához a hamutartót, és rágyújtott egy cigarettára.

„A biztonsági berendezésekhez, a széfekhez és a speciális betörési eszközökhöz professzionálisan értő.”

– Jó, ezt tudtuk!

„Az elkövetés néhány helyszínét szakmai szempontból is feltűnően jól ismeri.”

– Ez is igaz – bólintott Balla.

„A megyéktől bekért, vidéki helyszíneken talált ujjnyomokat és cipőnyomokat elemezve találtunk olyanokat, amelyek egyeznek az alegység által Budapest környéki helyszíneken rögzítettekkel, amiből arra következtettünk, hogy a feltételezett elkövető lehet akár a kapitányság nyomozója, bűnügyi technikusa is.”

– Az anyja úristenit! – kiáltott fel az alezredes, és felugrott. – Hogy erre nem jöttem rá, pedig mindig gyanús volt nekem az a szarjankó!

Feltépte az ajtót.

– Andika, azonnal hívja össze a kollégákat. Mindenkit! – ordított.

– A laborból is jöjjenek be!

– Igenis, alezredes úr, azonnal – felelte a titkárnő ijedten, katonásan haptákba vágta magát, aztán elindult megkeresni a kollégákat.

– Mi történt? – kérdezgették az emberek. – Mi ilyen sürgős?

– Ma van a főnök névnapja, biztos koccintani akar, pedig csak a meló után terveztük – találgatott Kocsis százados.

– Nem úgy tűnik a főnök, mint aki ünnepelni készül – jegyezte meg Andika.

Balla alezredes a mappával a kezében várta a kollégáit.

– Mindenki itt van? – kérdezte, és a szemével Novák főhadnagyot kereste.

– Laczkó és Máté egy betörésnél helyszínelnek, a többiek itt vannak – jelentette Kocsis.

– Rendben – közölte az alezredes.

Összerendezte a vonásait, és bár reszketett a dühtől, igyekezett hidegen és tárgyilagosan beszélni.

– Átnéztem az egyfúrósról készült nyomozati anyagokat, és megbíztam Márkus ezredest, az FBI-összekötőt, hogy készítsen bűnügyi személyiségprofilt. Együtt kielemeztük az általatok kitöltött kérdőíveket is.

Rövid hatásszünetet tartott.

– Mindent egybevetve arra jutottam, hogy a gazember itt van a szobában – vágta ki diadalmasan, de szándékosan nem nézett Györgyre.

Az emberek csodálkozva egymásra bámultak. György sápadtan az asztalra borult.

– Van valakinek mondanivalója, vagy megvárjátok, míg mindenkiről ujjnyomot vetetek, hogy összehasonlítsuk a feltételezett elkövetőével?

Novák főhadnagy megtörten, két tenyerével az asztalra támaszkodva, mint egy öregember, nehézkesen feltápászkodott, és úgy állt ott, lehajtott fejjel a döbbent kollégák elképedt

tekintetének kereszttüzében, mint egy bűnbánó gyerek.

MÁSODIK RÉSZ

TE KI VAGY?

– Te ki vagy? – kérdezi, mintha csak cukkolni akarna, hogy lassan már én magam se tudom.

Kikötözött karral fekszik egy rácsos ágyban.

– A fiad vagyok – felelem.

– A Miki?

– Nem, a Gyuri.

Értetlenül néz. A többi idős ember a szomszédos ágyakon ügyet sem vet ránk, csak a sarokban fekvő fogatlan öreg könyököl fel érdeklődve.

– Én vagyok a Gyuri! – motyogja maga elé csodálkozva, magára mutat, és kedvesen mosolyog.

Amikor az anyjuk halála után az apjukon elhatalmasodtak az Alzheimer-kór tünetei, Miki és Gerda nem tudták vállalni a gondozását. A kisebbik fiú Kaliforniában élt, Gyuri börtönben ült, és a lány sem akarta feláldozni a családját és a munkáját az apjukért. Megbeszélték, hogy beadják egy otthonba.

Ugyan az apám egyszer sem látogatott meg, míg a börtönben voltam, előtte se láttuk egymást évekig, de most, hogy a szabadulásom után eldöntöttem, végre ráncba szedem az életem, kíváncsi voltam, mi maradt belőle. Nem sok.

– Miért van lekötözve a keze? – kérdezem a belépő fiatal, szőke ápolónőt.

– Mert különben összekeni magát és az ágyát fekáliával.

– Milyen fekáliával?

– Folyton a pelenkájában kotorászik, aztán szétkeni, amit talál.

– Ha fekália van a pelenkájában, miért nem cserélik ki? Nyilván zavarja. Maga se szeretni szarban feküdni, nem?

– Láthatja, milyen sok a beteg, nem érünk rá félóránként mosdatni és takarítani – feleli az ápolónő sértődötten, és szikrát vetnek ibolyakék szemei.

Gerda mesélte, hogy Miki rendszeresen küld pénzt, hogy legalább ezzel sikerüljön ösztökélni az ápolók együttérzését. Vannak persze elhivatottak (alighanem szentek és földre szállt angyalok), akik hálapénz nélkül is lelkiismeretesen ellátják a demens időseket, a többség azonban belefásult a rosszul fizetett, szomorú munkába, ahol még az az öröm sem vigasztalja őket, hogy a beteg meggyógyul.

– Szarban vagyunk, mi, öregem? – kérdezem az apámat.

Nem válaszol. Nézem a pergamenszínű bőrét, a koponyájára simuló ritkás haját és a lesoványodott csontos arcát, amin mintha csak piszok lenne, kétnapos borosta szürkéllik. Ez lett a hiú, akarnok apánkból? Mindenki megérdemli a sorsát, de ezt azért nem kívántam neki.

„Mire gondolhat?”, tűnődőm. Mi járhat a fejében annak, akinek eltűnik a memóriája? Vajon emlékezetkieséskor az érzékszervek felidéznek még képeket, jeleneteket, vagy csak ízeket, szagokat, érzéseket? Esetleg azt sem?

Azért is foglalkoztat ez, mert miután a rabszállítóban leütöttek, jó ideig én is nehezebben koncentráltam, kerestem a szavakat, alig tudtam visszaidézni, ami korábban történt. Akkoriban mondta az orvos, hogy az agyi köd ellen memóriagyakorlatokat kellene végeznem, tudatosan visszaidézni régi emlékeket, meditálni, verseket tanulni. Azt találtam ki, hogy agytornaként megpróbálom összerakni a múltamat, külső szemlélőként, érzelemmentesen, amilyenek

Márkus fotói voltak, és közben felidézve azt is, ahogy én éltem át akkoriban a történéseket. Amire pedig nem emlékszem, vagy nem voltam ott, amikor történt, megkérdezem Gerdától és Ilditől, vagy a képzeletemre bízom. Írásban kevésbé zavar a hézagos memóriám, van időm előbányászni az agyam zugaiban eltévedt emlékeket és érzéseket. Igyekszem a nyomokból és a kuszán feltoluló emlékképekből megfejteni az életemet, ahogy annak idején rendőrként a bűnözők nyomait kutattam. Nem akarok boldogabb múltat hazudni magamnak, de talán sikerül megbékélni önmagammal.

Amikor az ítélethirdetés után a bíróságról a börtönbe szállították, György a rabszállítóban három köztörvényes bűnözővel utazott együtt. Az ajtó mellett ülő börtönőr látható élvezettel hallgatta, ahogy az erőszakos nehézfiúk kóstolgatják a volt rendőrt.

– Na mi van, zsarukám, neked is ráléptek a faszodra?

György lehajtotta a fejét, igyekezett elkerülni a szemben ülő férfiak tekintetét. Már az előzetesben megtapasztalta, milyen gyűlölet süt felé a rabtársakból, „Ide hozzátok a rendőrt! Majd mi megbüntetjük!”, kiabálták a smasszereknek a Gyorskocsi utcában is. Az ügyeletes tiszt először arra gondolt, kicsit berakja Györgyöt közéjük, mint amikor otthon a guppikat bedobta az akváriumba a sziámi harcoshalak közé, hadd szórakozzanak vele (akkor is jót nevetett, ahogy a betták leharapták a kis, színes halak farkát és fejét, és csapkodott a vízben a fejetlen-farkatlan törzsük), ez a rohadék rendőr is megérdemelné, mert bemocskolta a szakma becsületét, de aztán megrettent az ötletétől, mert ha kárt tesznek benne, a végén még ő ütheti meg a bokáját. A börtönben úgyis megkapja a magáét a többi rabtól, nyugtatta magát vigyorogva.

– Na, mi van? Szóba se állsz velünk, baszki? – szólt oda a másik rab, és György felé köpött.

György úgy tett, mintha nem hallotta volna, az őr is mosolyogva elfordította a fejét, mint aki szabad kezet ad a cukkolásnak, és akkor az alacsony homlokú, tagbaszakadt rab a megalázottságtól reszkető szájjal fölpattant az ülésről, odaugrott Györgyhöz, és az összebilincselt kezeivel széles lendítéssel felé sújtott.

– Ezt se hallod, bazmeg?

Az acélbilincs Györgyöt a halántékán érte, és ő némán zuhant a rabszállító padlójára.

– Megőrült? – ugrott fel ijedten az őr, odavágott a férfinak a gumibottal, és figyelmeztetésül kikapcsolta a pisztolytáskáját. – Mi a kurva anyját csinál, maga barom? – ordította, és a gumibotjával kocogtatni kezdte a sofőrkabin ablakát, hogy jelezzen a kollégáinak.

A rabszállító csikorogva fékezett, a sofőr és a kísérő feltépte az ajtót, döbbenten meredtek a földön mozdulatlanul heverő Györgyre.

– Ez a fasz leütötte – közölte tömören a lényeget a bv-tiszthelyettes, és a kissé ijedt rabra mutatott, aki feltehetőleg maga sem számított rá, hogy ilyen sikeres lesz az ütése.

Megpróbálták Györgyöt élesztgetni, közben kihívták a mentőket, akik az újraélesztés és rövid tanakodás után úgy döntöttek, a börtön helyett inkább a rabkórházba szállítják. Ott tért magához.

A rácsos ablakkal védett intenzív kórházi szoba öt ágya üresen állt, a hatodikon feküdt György, az ágy lábánál pedig a börtönorvos mellett állva, Márkus Márkus várta némán, míg a doktor szólongatására a barátja lassan kinyitja a szemét, és ráemeli zavaros tekintetét.

– Az ezredes úr honnan ismeri az elítéltet? – érdeklődött

Mengele (ahogy a rabok az orvost egymás közt emlegették), de Márkus szúrós pillantásától azonnal elment a kedve a további kíváncsiskodástól.

– Értettem – mondta megszeppenve.

– Magunkra hagyna, doktor úr? – kérdezte az ezredes olyan hangsúllyal, ami inkább hangzott parancsnak, mint kérésnek.

– Természetesen, ahogy az ezredes úr parancsolja. Az ajtó előtt áll az őr, ha bármire szüksége lenne, kérem, szóljon – felelte az orvos, és sértődötten kiment a kórteremből.

Amikor kettesben maradtak Márkussal, egy ideig csöndben nézték egymást, aztán György halkan, fátyolos hangon megszólalt.

– Figyelmeztethettél volna…

– Mire? – kérdezte Márkus.

– Hogy dolgozol rám.

– Tévedsz, nem dolgoztam rád. Én is meglepődtem, amikor a profilból rájöttem, hogy te vagy az egyfúrós.

– Pedig egy ideje úgy éreztem.

– Az nem én voltam, hanem a lelkiismereted. Ha megkérdeztél volna, légy-e betörő, figyelmeztettelek volna, hogy ez baromság. Utána már mit tehettem volna?

– A barátod voltam.

– Most is a barátom vagy. Azért vagyok itt. Azonnal jöttem, amint megtudtam, mi történt. Mostantól vigyázni fognak rád, hogy ne bánthassanak, de a bűncselekményekért büntetés jár. A barátaimnak is.

Egy behúzott nyakú, adócsaló kiskereskedővel, egy nagyhangú szélhámossal és egy fűterjesztésért elítélt, depressziós egyetemista sráccal kerültem egy zárkába. Nem volt baj velük, nem voltak erőszakosak, csak a szélhámos volt kissé fárasztó,

mert emberbaráti kötelességének érezte, hogy az erőltetett vicceivel jobb kedvre derítse a búskomorságba zuhant diákot. Mindent egybevetve azonban valamennyien úgy fogtuk fel a helyzetet, hogy (ha már egyszer így alakult) igyekezzünk valahogy elviselni a ránk sózott éveket.

A félelmeim csak akkor kezdődtek, amikor a közös sétára kísértek minket. Láttam, ahogy a rabok gyűlölettel méregetnek, vártam, mikor kötnek belém. Feltűnt, hogy két nagydarab, kigyúrt rab a szeme sarkából mindig engem néz, és ha háttal állt az egyik, a másik, mintha csak beszélgetnének, vele szemben állva folyton engem figyelt. Márkus ígéretében bízva igyekeztem az őrök közelében tartózkodni, hogy szükség esetén megvédjenek, a fürdőbe azonban nem jöttek utánunk a smasszerek, a bejárat előtt dumáltak, míg mi hetente egyszer a koszlott, szürke betonteknőben igyekeztünk megszabadulni a bűztől. Két-három embernek jutott egy zuhanyrózsa, időbe tellett, míg hozzászoktam a meztelen férfiseggekhez, lógó hímtagokhoz, ízléstelen poénokhoz és a félkomoly (vagy komoly) fogdosáshoz. Ha láttam, hogy valaki a többiekre rá se hederítve a zuhany alatt maszturbál, elfordultam, az erőszakhoz azonban sosem tudtam hozzászokni, pedig a leszámolások is többnyire itt, a fürdőben történtek, ahol az ember a legkiszolgáltatottabb, a legvédtelenebb. Amikor az első fürdés alkalmával az engem is szemmel tartó két gorilla lefogott egy sírva rúgkapáló srácot, a fejét a betonfalhoz szorítva szétfeszítették a farpofáit, aztán (állítólag büntetésből) egy harmadik rab megerőszakolta, kirohantam a fürdőből, és a tehetetlenségtől és a félelemtől zokogógörcsöt kaptam.

Ijedten láttam, hogy a következő fürdésnél a két tetovált óriás most az én közelemben ólálkodik, tudtam, ha itt megütnek, biztosan szétverem a fejem a betonon, és senki nem lesz a rabok között, aki ne azt állítaná, hogy magam csúsztam el. És

úgy éreztem, a nemi erőszakhoz képest ez még a jobbik változat. Átmentem egy másik zuhanyhoz, de a gorillák oda is követtek, aztán inkább abbahagytam a fürdést, magam elé kaptam a törülközőmet, és igyekeztem gyorsan kislisszolni a zuhanyozóból.

De a két férfi utánam jött, és elém állt.

– Látjuk, be vagy szarva – mondta az egyik. – Nyugi, nem bántunk, azért figyelünk, hogy megvédjünk.

– Komolyan? De miért?

– Hát, nem szerelemből, elhiheted!

– A börtönparancsnok utasítására?

A két pasas úgy bámult rám, mint két elkápráztatott óriáscsecsemő, akik új zenélő játékot kaptak a rácsos ágyuk fölé, látszott rajtuk, azon töprengenek, valóban ilyen pompás humorom van-e, de miután leesett nekik a tantusz, hogy komolyan hittem, amit mondtam, úgy kezdtek röhögni, hogy akarattal se tudtam volna olyan tréfásat mondani, ami így megnevetteti őket.

– Még hogy a smasszerek védenek meg? Hát kitől tudnának ők megvédeni, ha valaki meg akarna büntetni, tesó? Téged a matyók hímeztek? – kérdezték a röhögéstől fuldokolva. – A király megüzente, hogy ha bajod esik, letépik a tökünket, márpedig a király nem szokott tréfálni, ha ő azt mondja, letépik, akkor biztos lehetsz benne, hogy letépik! Valamit nagyon tudhatsz, kishaver, vagy nagyon fontos komád lehet az alvilágban, ha a király a védelmébe vett, mert a királynak még a miniszterelnök is a tenyeréből eszik.

Amikor a következő beszélőn Márkusnak elmeséltem, mi történt, nem lepődött meg. Csöndben mosolygott.

– Drága ecsém, nagyfiú vagy már, tudhatnád, hogy a bibliai tanítással ellentétben, az ember nem porból lett, hanem geciből. És minthogy sokan azok is maradnak, ennek

megfelelően kell bánni velük!

Márkus Márkus közbenjárására György a börtönben visszatérhetett eredeti álmához, a fotózáshoz, bár kicsit másként, mint annak idején képzelte.

– A bűnügyi fotózásban és a nyomrögzítésben az egyik legjobb hazai szakembert köszönthetjük szerény hajlékunkban – mutatta be a kollégáinak a börtönparancsnok. – Csak páncélszekrény közelébe ne engedjétek, mert az a gyengéje! – tette hozzá vigyorogva.

György, hogy rokonszenvet ébresszen maga iránt, kínjában velük nevetgélt, kinevette saját magát.

Egyébként szerencséje volt. Épp a fegyházba kerülésekor üresedett meg a börtönfotós helye, az elődje, egy sikkasztásért elítélt könyvelő és amatőr fényképész felakasztotta magát a fotólaborban, mert megtudta, hogy míg ő a börtönben csücsült, a felesége összeállt a legjobb barátjával.

Szokványos történet (ahogy az önakasztás se ritka az elítéltek között, bár az öngyilkossági kísérletek többnyire ügyetlen próbálkozások maradnak, és jobbára csupán elkeseredett segélykiáltásnak szánják, hátha a bűnös asszony észhez tér, amikor megtudja), mindenesetre ritka az olyan precízen kidolgozott önpusztítás, mint ahogy György elődje végzett magával. Úgyhogy valahányszor belépett a vegyszerillatú, ablaktalan helyiségbe, rátapadt a tekintete a rozsdás fűtéscsőre, amiről félrecsuklott nyakkal, maga alá hugyozva, hatalmas vértócsa fölött lógott a szerencsétlen, amikor megtalálták, mert mielőtt a filmek szárítására használt kötéllel a nyakán leugrott az asztalról, a fotópapír-borítékok felnyitására szolgáló sniccerrel mindkét csuklóján az ütőerét is felvágta. Nem tréfált a pasas, biztosra ment.

A börtönfotós munkája amúgy nem túl kreatív, a bevonuló elítéltekről készít befogadási fotókat, ujjnyomokat vesz, fényképez a hivatalos eseményeken. Viszont egy ilyen túlzsúfolt, zárt helyen, ahol nemcsak a szabadság hiányzik, hanem legalább olyan kínzó az intimitás hiánya, ahol még a vécén se kakálhatsz egyedül, a zuhanyozóban és a zárkában is azt fürkészik, mikor maszturbálsz, kincset ér a fotós birodalma. A laborban végre nem kell tartanod a kíváncsiskodó vagy fenyegető pillantásoktól, a munkára hivatkozva bármikor megbújhatsz, olvashatsz, aludhatsz, sőt, mint az elődd példája mutatta, akár fel is kötheted magad.

A tragikus történet sokáig nyomasztotta Györgyöt, amolyan baljós jelnek tekintette, titkon mindig hitt abban, hogy egy hely szelleme meghatározza az ott élők sorsát. Ezt érezte akkor is, amikor annak idején az apja a domboldalról megmutatta a tanyát.

Az első évben anyánk egyszer-kétszer még bejött hozzám beszélőre, de később a betegségére hivatkozva elmaradt. Miki is írt néha Kaliforniából, apám azonban egyszer sem látogatott meg, hallani se akart rólam. Akkor se találkoztunk, amikor kimenőt kaptam, hogy börtönőri kísérettel elbúcsúzhassak az anyámtól. Három évet letöltöttem már, amikor egy nap közölték velem, hogy az anyám a halálán van, és meglátogathatom a kórházban. A kimenőt az anyánk kérésére Gerda kérvényezte, és a börtönparancsnok emberségből, vagy Márkusra való tekintettel, belement.

Anyám a cirrózistól besárgult, kiütéses bőrrel, lesoványodva feküdt a kórházi ágyon, csak felpuffadt hasa nyomta ki a takarót. Az alkohol derekasan elbánt a májával. Az engem kísérő börtönőr rendes volt, mielőtt a kórterembe léptem,

levette rólam a bilincset, magunkra hagyott anyámmal, ő meg addig kint várakozott az ajtó előtt, a folyosón. Anyám szobatársai először gyanakodva méregettek, pedig a börtönparancsnok azt is megengedte, hogy civilben jöjjek, de végül győzött bennük a jólneveltség, és csak a szemük sarkából, lopva pillantottak felénk néha, hagytak minket anyámmal sugdolózni.

– Jól nézel ki, kisfiam! – kezdte anyám csöndesen, miután alaposan szemügyre vett.

– Hát, jól kinézek – feleltem az elcsépelt tréfával.

Anyám fáradtan elmosolyodott.

– Na, én is voltam már jobb bőrben, kisfiam.

Hosszasan faggatott, hogy megy a sorom a börtönben, milyen a koszt, vannak-e barátaim. Éppúgy, mint iskolás koromban. Bárhova sodort engem az élet, az egyik első kérdése mindig az volt: „Na, és milyen volt a koszt?" Én meg a fájdalmairól kérdeztem, az orvosok, az ápolónők és a szobatársak viselkedéséről, mi másról lehetne beszélgetni a kórházban? Talán még a kosztról…

Anyám türelmetlennek tűnt, félre-félrenézett, mint aki bizonytalan, valami kapaszkodót keres, mint aki készül valamire, nyilván a halálról akar beszélgetni velem, gondoltam, csak nem tudja, hogy vágjon bele. A témát eddig kínosan kerültük, noha mindkettőnk számára világos volt, hogy ezek a búcsú percei, de hát mit lehet a halálról beszélgetni egy haldoklóval? Hogy tudnék biztatni vagy megnyugtatni bárkit arról, amiről neki előbb lesznek ismeretei, mint nekem, már ha a halál nem egy mindent magába szippantó hatalmas fekete lyuk és egyben az újjászületés forrása, egy giga feketelyuk-vagina, ahogy én képzeltem.

A helyszínelések során, amikor az életvédelmi csoporthoz voltam beosztva, sok halottat láttam, eleinte megrázott, de

aztán a munka részévé vált. Darab, darab, mármint munkadarab, mondogattuk egymás között. Kivéve az egyik kollégámat, akit fel kellett menteni a halálesetek helyszínelése alól, mert vadidegenek halála láttán is olyan hisztérikus zokogásba tört ki, mintha az anyját siratta volna. Én lassanként hozzászoktam a hullákhoz, és talán durván hangzik, de egy idő után már egy kismacska szenvedése is jobban megviselt, mint az ismeretlen halott emberé. Tudom, persze, hogy a halál jelentőségének ilyesfajta lekicsinylése is csupán a hárítás, a halálfélelemtől való menekülés egyik formája.

Noha már gyerekkoromban többször megpróbáltam elképzelni, hogyan fogadnám, ha meghalna az anyám (a gondolatot végül mindig elhessegettem magamtól), most, hogy mindez karnyújtásnyira került tőlem, mégis elképzelhetetlennek, megemészthetetlennek tűnt. Talán először vágott igazán mellbe a halál.

Anyám nagy lélegzetet vett.

– Tudod, Gyurikám, nem csak azért kértem, hogy láthassalak, hogy elbúcsúzzak tőled – mondta kis szünet után –, hanem mert van egy titkom, amit régóta szerettem volna megosztani veled, de képtelen voltam rá. Úgy tűnik, most már nem halaszthatom tovább. Nem akarok e nélkül elmenni.

Kérdőn néztem anyám fonnyadt citromként összezsugorodott arcára.

– Hogy vágjak bele? – kérdezte magától tanácstalanul, és sírva fakadt. – Na, mindegy, kimondom: apád nem tudja, de valójában ő az apád – dadogta végül.

– Hogy? Mi van? Nem értem.

– Ő a biológiai apád.

– De hát örökbe fogadtatok, nem? Apám is ezt mesélte.

Anyám sírása fuldokló köhögésbe fordult, egész teste rázkódott, mindenki odanézett, én a kezét simogatva sokáig

nyugtattam. Aztán, amikor kicsit megnyugodott, hüppögve folytatta.

– Amikor Milán megtudta, hogy a sikertelen próbálkozások után apáddal úgy döntöttünk, örökbe fogadunk egy babát, titokban megírta nekem, hogy a forradalom után apádnak a szeretőjétől született egy kisfia, aki állami gondozásba került. Elhatároztam, megkereslek, legalább az apád igazi lesz. Addig nyomoztam utánad, míg megtaláltalak, és végül anélkül, hogy apád tisztában lett volna vele, te az ő fia vagy, téged fogadtunk örökbe. El akartam mondani neki, de húztam az időt, mert tudod, milyen konokul szajkózta mindig, hogy így az erkölcs meg úgy a család, és hogy a mi családunkban a házastársi hűség erkölcsi parancs… Telt, múlt az idő, és nem mertem szembesíteni a hazugságaival, mert tudtam, sosem bocsátaná meg nekem.

Hirtelenjében azt se tudtam, hogy most örülnöm vagy bánkódnom kellene, mert legalább van édesapám, de annak az embernek vagyok a vér szerinti fia, aki sosem fogadott el, aki mindig megalázott, és akkor most már abban sem reménykedhetek, hogy egy nap rátalálok az igazira, aki esetleg jobb ember, mint ő. Azért jó kis bosszú lenne, gondoltam, az apám szemébe vágni, hogy a valódi fia vagyok! A gének, ugye, apám? Hallottam ám az ajtón át, miket mondtál rólam gyerekkoromban!

– Nem akarom, hogy ő legyen az apám! – sóhajtottam elkeseredve. – Amikor szükségem lett volna rá, nem volt az! Most meg már minek? Ez is milyen kétszínű dolog volt tőle!

– Ne mondj ilyet, kisfiam! Ne ítélj, hogy ne ítéltess! Apád nem rossz ember – bizonygatta anyám, szinte könyörgőn. – Csak szegényt sok csalódás érte az életben, és azt gondolta, akkor lesztek életrevalók, ha érzelmek nélkül nevel titeket, ha megtanultok küzdeni. Ő se kapott elég szeretetet

gyerekkorában, tudod, a mamája meghalt, amikor ő született, az apja pedig rajta verte le az anyja halálát. Aztán meg, ugye ’56… Sokat bántották.

– És ezért kell nekünk szenvedni mellette? Mit tehetünk mi az ő traumáiról? Felnőtt, intelligens ember, feldolgozhatta volna. Mit művelt veled is!

Anyám hallgatott.

– Én is azt hittem, hogy nem szeret, mert olyan ridegen és lekezelőn bánt velem mindig – felelte aztán csöndesen. – Most meg azt se tudja, miként tegye jóvá. Csak látnád, milyen kedves velem! Minden nap bent van nálam a kórházban, ebédet hoz, aggódva ül az ágyam szélén, és a kezemet fogva, sírva mondogatja, mennyire szeret. Nem ismernél rá.

Igyekeztem anyám szemébe nézni. Kerülte a tekintetemet. Apám valóban most döbbent volna rá, hogy képes szeretni, most, amikor szembesült azzal, hogy elveszíti az anyánkat? Vagy az egészből egy szó sem igaz, anyánk magának hazudik, mert szeretné, ha így lenne? Vagy nekem hazudik, hogy megbocsássak az öregnek? Talán azt is csak kitalálta, hogy ő az apám? A konfabuláció sosem állt távol tőle (megjegyzem, tőlem se, ezt mindkettőnknél amolyan művészi hajlamnak tekintettem).

– És ki volt az anyám? – kérdeztem.

– Milán azt mesélte, hogy egy kis ápolónő a kórházból. Fiatal lány volt, alig tizennyolc éves, nem fértél bele az életébe. Ha megkérdezed Milánt, ő biztosan elmeséli, hogyan történt pontosan.

MIÉRT FÁJ ANNYIRA

Miért fáj annyira, hogy mégis az apám?, gyötrődtem a kórházi látogatás után a börtönben. Amikor megtudtam, hogy örökbe fogadtak, azért omlottam össze, mert úgy éreztem, ellopták a múltamat, kitaszítottak a családból, most meg azt nem tudom elfogadni, hogy ez az ember mégis az apám? Miért ragaszkodunk annyira a vérségi kapcsolatok mítoszához? Mi közöm nekem ehhez az emberhez? Külsőre nem hasonlítunk, viselkedést, jellemet (legalábbis remélem) nem örököltem tőle, hiszen még a gondolkodását se tudta rám kényszeríteni. Akkor mi köt össze bennünket? Néhány genetikai betegség?

Nem akarlak áltatni, mondta nekem Ildi az első börtönlátogatása alkalmával, segíteni foglak, ahogy tudlak, de nem ígérhetem, hogy várni fogok rád. Egy-két évet még kibírnék, na de nyolcat!, figyelmeztetett. Mire szabadulok, se családom, se feleségem, se anyám, se munkám nem lesz, keseregtem. Kötél, sniccer van, milyen egyszerű megoldás lenne! Hanyatt feküdtem a laborasztalon, és a mennyezet alján kanyargó rozsdás fűtéscsövet bámultam.

György ítélete után a bulvárlapok rászálltak Ildire. „Betörő a tévésztár férje”, „Pandúrnéból rablóné lett az ismert tévés” és hasonló szalagcímekkel jelentek meg a cikkek. A házkutatáskor megtalálták a szekrény aljába rejtett pénzt, Ildit megfosztották imádott autójától, mert nem tudta bizonyítani, miből vette, rettegett, hogy elbocsátják a tévétől, pszichológushoz és látóasszonyhoz járt, hogy segítsenek neki megemészteni az új

helyzetet és megjósolni, milyen jövőben reménykedhet.

A pszichológusnő szerint György azért lett betörő, mert féltékeny volt a felesége sikereire, nem tudta elviselni, hogy Ildi ismert, ő meg még rendőrnek is szürke. „A férfiak folyton bizonyítani akarnak, hogy a feleségük fölé nőjenek. Már csak ilyen ez a kisebbrendűségi komplexusokkal küzdő férfisoviniszta kultúra”, magyarázta. Neki vannak híres nőismerősei, állította, egy másik tévés műsorvezető is például (megsúgta a nevét), aki mindig filmrendezőkkel és színészekkel házasodott, de bármilyen társaságba mentek, a figyelem mindig a nőre szegeződött, mert ismertebb és érdekesebb volt a férjeinél. Ezért aztán a férjek sértődötten megcsalták, el is vált mind az öttől. De említhetné a saját példáját is (bár szakmai okokból ilyenről nem illik beszélnie, csak Ildit annyira kedveli a képernyőről, hogy kivételt tesz vele), rá is féltékeny a mérnök férje (bizonyára megcsalja), mert egyre népszerűbbek a női lélek rejtelmeit boncolgató írásai a női magazinokban, sőt a tévében is volt már háromszor, egyszer éppen Ildinél, úgyhogy egyesek már egyenesen sztárpszichológusként emlegetik, ami azért persze túlzás, tette hozzá szerényen.

György számára a pszichológusnő magyarázata első hallásra marhaságnak tűnt (még másodikra is), de aztán belegondolt, és elbizonytalanodott. Mindig így járt. Képes volt még az elsőre hülyeségeknek hangzó eszmefuttatásokban is találni valamilyen meggyőző részletet, amit érdemesnek tartott megfontolni, és amin aztán sokáig rágódhatott.

A látónő pedig azt jósolta, hogy a börtön után Ildi ismét összejön a férjével, mert „karmikus kapcsolatban” állnak, és ezt nemcsak a különleges képességeivel érzi, hanem a horoszkópjaik alapos elemzéséből is egyértelműen kiderül, bizonygatta. A bolygók állásából még azt is megjövendölte, hogy Ildi a közeli jövőben éppen a férje révén lesz sikeres.

A vicc az, hogy a látónőnek végül igaza lett. (Vagy tényleg látó volt, már magam sem tudom).

György még a büntetését töltötte, amikor elindultak a kereskedelmi televíziók, és a szőrős Bakó, aki elsőként szerződött az egyik kereskedelmi csatornához, rábeszélte a német és amerikai show-műsorokon nevelkedett vezetőket, hogy szerződtessék Ildit, mert a börtöntöltelék férj még jót is tehet az imázsának, ha ügyesen prezentálják. Így azután Bakó javaslatára egy fizetett bulvárcikkben meghurcolt asszonyként sajnáltatták, akit cserbenhagyott a gaz férje a gyerekkel, egy másikban hős anyaként ünnepelték, aki balsorsa ellenére keményen állja a sarat, a harmadikban pedig érző nőként festették le, akit sanyarú sorsa is segít abban, hogy megértse a megalázott nők panaszait, míg végül a felcsigázott nézők örömére a lapokban és a csatorna több műsorában beharangozták, hogy a hamarosan induló, titokzatos show műsorvezetője Ildi lesz.

György azon tűnődött, hogy ha a pszichológusnő elmélete helytálló, akkor a felesége új show-ja után ő ismét irigyelni fogja Ildi sikereit, emiatt megint megcsalja és betör, Ildit ismét felkapja a bulvár, ettől majd újból sikeres lesz, ezért ő újfent betör és megcsalja, és úgy ismételgetik a történetüket, mint a körbeforgó mondókában, ahol a kutya a konyháról a kolbászt ellopja, akit ezért a szakács haragjában leszúr, majd a kutya fejfájára ráírják, hogy itt nyugszik a kutya, aki a konyháról a kolbászt ellopta, akit a szakács haragjában leszúrt, majd a fejfájára azt írják… és így tovább, és így tovább, míg világ a világ, örökkön örökké.

Új feladatára készülve Ildi régen látogatott meg a börtönben,

még a műsora címét sem tudtam megkérdezni tőle, és nem láttam egyetlen adást sem, mert a börtönben központi tévécsatorna működött, a rabok döntötték el, mit néznek, és pornó híján a legerősebb, hangadó rabok mindig bankrablós krimit vagy maffiás akciófilmet választottak (lehetőleg olyat, amiből hasznos ötleteket meríthettek a szabadulás utáni esztendőkre), és az egész kóternak azt kellett néznie. A többségnek ezek a filmek persze egyébként is ínyére voltak, kinek szintén hasonló tudásszomjból, kinek a felgyülemlett agressziója levezetéseként vagy a régi szép idők iránti nosztalgiából.

Az Ildiről megjelent cikkekben (amiket a börtön könyvtárosa mutatott meg nekem) én természetesen romlott, szar alak voltam, de tudomásul vettem, mert úgy éreztem, részemről ez csupán szerény áldozat Ildi meghurcoltatásaiért cserébe és a jövőbeli sikerei érdekében.

Eltékozolt becsületem helyrepofozására végül az egyik új kereskedelmi tévécsatorna ajánlkozott. Megkerestek, legyek a műsoruk vendége, meséljem el őszintén a történetemet. A kérést közvetítő nevelőtiszt, egy bv-hadnagynő, aki a börtönben töltött éveim előrehaladtával egyre vonzóbbnak és kívánatosabbnak tűnt (ahogy a duci konyhásnő, sőt a börtönparancsnok enyhén púpos irodista lánya is), szintén igyekezett rábeszélni, vállaljam el a szereplést. A fél ország nézi a műsort, próbáljak meg rokonszenvet ébreszteni magam iránt a nézőkben, mert a közeli szabadulásomkor ez segíteni fog a társadalomba való visszailleszkedésemben, bizonygatta. Ahogy lelkesen beszélt, a húsos száját néztem, aztán a mellét bűvöltem, kicsit belepirult, szemérmesen karba fonta a kezét, én meg közben arra gondoltam, ha nő lennék, biztosan börtönben vagy laktanyában helyezkednék el, mert a kiéhezett férfitekintetek folyamatosan táplálnák az önbecsülésemet.

A lebukásom olyan nagy vihart kavart annak idején, folytatta a hadnagynő, hogy az arcomat már úgyis ismerik, a bírósági tárgyalásaimról is rendszeresen beszámolt a sajtó, úgyhogy semmit sem veszítek, viszont minthogy mindig negatív cikkek jelentek meg rólam, itt az alkalom, hogy szépítsek. (Azt nem említette, hogy a műsor hasznosságába vetett hitében alighanem a szerkesztőségtől kapott szakértői díj is megerősítette.) Elég kulturált és intelligens vagyok, folytatta a biztatást, jó példa lehetek arra, hogy ha egy ember megbotlik, attól még „visszanyerheti az erkölcsi egyensúlyát”. Ha kellőképpen bűnbánó leszek, az emberek rokonszenvvel fogadnak majd, csak arra vigyázzak, figyelmeztetett, ne mondjak rosszat a börtönviszonyokról, mert a börtönparancsnok és a büntetés-végrehajtás kommunikációs osztálya is hozzájárult a szereplésemhez, és árulásnak vennék, ha az adásban hátba támadnám őket.

Szerettem volna rendesen felöltözni a tévészereplésre, de a műsor főszerkesztője azt kérte a fegyintézettől, hogy rabruhában menjek, mert az sokkal látványosabb, és állítólag nekem is ez az érdekem, mert így jobban sajnálnak majd a nézők, mint ha öltönyben, nyakkendőben, makkos cipőben vonulnék be, ahogy az újsütetű üzletemberek járnak, akiket amúgy is utálnak.

Kivételesen két börtönőr kísért a rabszállítóban (ahogy a legveszélyesebb bűnözőket szokták), és a bilincset akkor se vették le rólam, amikor a rabomobil megállt a stúdió udvarán, közel a bejárathoz. Nem értettem, mire ez a nagy elővigyázatosság, nem gondolhatják komolyan, hogy majd éppen néhány hónappal a szabadulásom előtt fogok megszökni, ha már eddig se tettem. De rájöttem, nyilván ez is a show része, mint a rabruha, mert már az udvaron két operatőr várt kamerával. Egyikük előttem hátrált, a segédje fogta a derekát,

úgy vezette, nehogy megbotoljék és hanyatt essen, a másik operatőr meg hátulról engem követett.

Amikor Ildi még a Szabadság téren dolgozott, György egyszer-kétszer meglátogatta az állami televízióban. Az egykori Tőzsdepalota szocialista-brutalista stílusban átalakított épületében apró szerkesztőségi szobákba zsúfolták a munkatársakat, a legnagyobb sztárok is a folyosóból lecsípett vagy a lépcső alatt kialakított lyukakba kényszerültek, és a folyosóról leválasztott ablaktalan, tenyérnyi vágószobák úgy sorakoztak, mint a börtöncellák, miközben értelmetlenül hivalkodó hatalmas terek ásítoztak a lépcsőházban és az aulában. Csak az elnöki folyosó maradt meg hajdani pompájában, ott a szobák is tágasak voltak, és a hatalmas ablakok a térre nyíltak.

Azt a stúdiót, ahova Györgyöt most szállították, a kereskedelmi csatorna a filmgyár területén bérelte, a hatalmas csarnokok úgy sorakoztak egymás mellett, mint a repülőgéphangárok, az egyikben játékfilmet forgattak, a másikba tévéműsorok díszleteit építették be, és a forgatási szünetekben az udvaron trécseltek, dohányoztak a színészek és a statiszták. Egy náci Obersturmbannführer hangosan röhögcsélt egy szovjet tábornokkal (feltehetően egy háborús film forgatásáról ugrottak ki), mellettük rózsaszín, kunkori farkú malacnő és egy zsiráf cigarettázott (a zsiráf nyaka alján egy lyuk volt kivágva a színész fejének, onnan szállt ki a füst, ők nyilván gyerekműsort forgattak), úgyhogy ebben a társaságban György a rabruhájában, a két smasszer kísérőjével fel sem tűnt volna, a rabszállító mégis a bejárattól pár lépésnyire állt meg.

Egy szemüveges, farmernadrágos felvételvezető lány várt ránk az épület bejáratánál, fülhallgató lógott a nyakában, és mintha titokban kellene becsempésznie engem, gyanakodva körülkémlelt. Az érkezésemet úgy időzítették, hogy már ment a felvétel a stúdióban, egy világító vörös tábla szólított fel a csendre a folyosón.

A lány egy lépcső melletti, félreeső, ablak nélküli váróba vezetett minket, ahol merev támlájú, kényelmetlen ülőgarnitúra volt hivatva a vendégek kényelmét szolgálni, a smasszerek először nem is akartak leülni rá, de rövid tanakodás után úgy döntöttek, mégis odaülnek mellém, és levették a bilincsemet. A fal mellett egy kis asztalra pumpás termoszban kávét és néhány palack ásványvizet készítettek, egymásba csúsztatott műanyag poharakból álló torony meredezett mellettük, és a nagyvonalú vendéglátást sós pálcikák egészítették ki, de már csak a tányér alján volt néhány törött szál és némi morzsa, alighanem az előző vendégek maradéka.

– Ha a kávéhoz kérnek tejszínt és cukrot, találnak abban a tálban – mutatott a lány a termosz mögé. – De nem lesz sok idejük, mindjárt megyünk be.

A lány mérhetetlenül egykedvű volt, nem tudtam megállapítani, hogy ez vajon még a kamaszkor utórezgése, vagy már a televíziós munkatársak énvédő flegmasága. Ilyenkor mindig ellenállhatatlan kísértést érzek, hogy kibillentsem az illetőt a fásultságából.

– Nem akarom költségekbe verni a csatornát, úgyhogy nem kérek se tejszínt, se cukrot a kávéba – izzadtam ki magamból a gyengécske poént.

A lány unottan nézett rám.

– Ha a kávét a termoszból egyenesen a szájába pumpálná, akkor még a műanyag poharat is megspórolhatná a cégnek –

közölte faarccal.

Elismerően vigyorogtam, de megfordult, és kiment.

Bejött egy hangmérnök, rám erősítette a csíptetős mikrofont, az adót elrejtette a rabruhám zsebében, ellenőrizte, be van-e kapcsolva, és ő is otthagyott.

Közben visszajött a felvételvezető lány, egy szerződést vett elő a mappájából, és egy toll kíséretében elém tolta.

– Ezt írja alá – mondta flegmán. – Itt lent – bökött a lap aljára, amikor látta, hogy pásztázom a papírt. – Nem érdemes elolvasni, rutinszöveg. Arról szól, hogy hozzájárul a kép- és hangfelvételhez, illetve a sugárzáshoz. De ha már eljött a felvételre, feltételezem, tudta, mivel jár. Eddig legalábbis még senki sem kifogásolta azt, amiért önként idejött. De valami okos kitalálta, hogy mindenkinek alá kell írnia – vonta meg a vállát.

– És mi a műsor címe? Mert azt eddig nem is mondták.

– Meglepetés.

– Ez a címe? Vagy csak később árulják el?

– Ez a címe.

– Aha, és megtudhatom, ki a műsorvezető? Talán ismerem. A feleségem is tévés.

– Az is meglepetés. Sőt, neki is mindig meglepetés, kik lesznek a vendégei. Ez egy korábbi műsor továbbfejlesztett változata, akkor a műsor fő vendégének hoztak meglepetésvendéget, most a műsorvezetőnek is a közönséggel együtt kell kitalálnia a műsor során, hogy ki a vendége.

– Mennyi meglepetés! Lehetne karácsonyi vagy születésnapi műsor is.

– Lehetne – felelte a lány, és megvetően lebiggyesztette az ajkát.

Belehallgatott a fülesébe.

– Most szóltak, hogy mehetünk is. Jöjjenek utánam!

Komolykodó arccal a hóna alá csapta a mappáját, benne az

aláírt szerződésemmel, elindult kifelé, az egyik börtönőr pedig gyorsan visszakattintotta a csuklómra a bilincset, hogy teljes pompámban jelenhessek meg az eseményen.

– És mi lesz a finom sós pálcikákkal?

A lány rám bámult, aztán elégedetten láttam, hogy végre mintha átsuhant volna egy futó mosoly az arcán.

– Elteszem magának, és megkapja, amikor kijön.

Tetszett a lány blazírtsága, és elég helyes kis feneke volt, ahogy vonult előttem a folyosón.

A munkatársak itt is hasonlók (vagy épp ugyanazok) voltak, mint akiket korábban a Szabadság téren láttam, ráérősen, cigarettázva trécseltek a fal mellett, vagy siettek a folyosón, ki farmerban, ki terepmintás cuccokban, ki elegánsan, némelyek fülhallgatóval a nyakukban, mások mappával a hónuk alatt, de kivétel nélkül mindenki nagyon fontos, laza és magabiztos volt, épp csak rám pillantottak, aztán elfordultak. Nyilván látták rajtam, hogy én se fontos, se laza, se magabiztos nem vagyok.

A stúdióba érve, a színpad mögött, magas paravánok között, a lefektetett kábeleken átlépdelve botladoztunk, aztán megint felbukkant a rák módjára közlekedő operatőr a derekánál hozzánőtt segédjével. A díszletfal túloldalán felzúgott a közönség, néhányan hüledeztek, csodálkoztak, mások sikítoztak, tapsoltak, valószínűleg megjelentem az óriás kivetítőn, de a műsorvezető bekötött szemmel, háttal állt a kivetítőnek és a bejáratnak, úgyhogy ő még nem láthatott engem.

– Az önök reakciójából úgy hallom, izgalmas vendéggel lepett meg minket a főszerkesztőnk. Én is kíváncsian várom, ki lehet az – szólt egy ismerős hang.

MEGLEPETÉS! villogott a főcím, és a főcímzenébe kevert boldog sikolyok elvegyültek a tapsgép által hergelt közönség tapsával és kiáltásaival.

Egy világoskék selyemmel borított, rózsaszín masnival átkötött, emberméretű dobozból kellett élő meglepetésként a színpadra lépnem, elvakítottak a reflektorok, színes léggömbök szálltak a stúdió mennyezete felé, óriás csillagszórók hányták a szikrákat, és velem szemben, a lépcsőzetesen emelkedő széksorokon, akár egy sportarénában, sikongatott, tapsolt a közönség, szinte kivétel nélkül nők. A színpad túloldalán pedig ott állt, háttal nekem, bekötött szemmel a feleségem.

MEGLEPETÉS! harsogott ismét a főcím, Ildi mosolyogva, várakozó arccal megfordult, lassan levette a szeméről a fekete sálat, majd, amikor meglátott a rabruhában, bilinccsel a kezemen, az arcára fagyott a mosoly. Én a hangjáról már korábban felismertem, volt néhány másodpercem, hogy rendezzem a vonásaimat, de rajta látszott, nem számított rá, hogy engem tálalnak fel meglepetésnek. Halálsápadt volt.

– Még ne leplezd le, húzd kicsit az időt, kérdezgesd, mintha nem tudnád, ki a vendéged! – hallatszott az Ildi fülébe dugott rejtett fülhallgatón a főszerkesztőnő utasítása a technikai helyiségből.

Ildi nem tudott megszólalni.

– Na, mi lesz már? Ildi! Ébresztő! – hallotta a fülesen át.

Ott álltunk Ildivel egymással szemben, szerencsétlenül. A közönség is elhallgatott, érezték a szokatlan feszültséget. Akkor Ildi elindult felém, megölelt, és a nyakamba borult. Ott lógott rajtam, mint régen, amikor még szerettük egymást.

– Ne haragudj, édes – súgta –, nem tudtam, mire készülnek ezek a mocskok.

A közönség döbbenten figyelt, többen fölszisszentek. Ildi a szétmázolódott szemfestékét törölgetve a nézők felé fordult.

– Bemutatom mai vendégünket: ő Novák György, a férjem. A bulvárlapokból nyilván sokan tudják, hogy rendőr főhadnagy volt, de többrendbeli betörésért most jogos börtönbüntetését

tölti, onnan kísérték ide a műsorba. Foglalj helyet, Gyuri! – mutatott a színpadi ülőgarnitúrára, olyan udvariasan, mint egy valódi vendégnek.

– Mondtam, hogy még ne leplezd le! Reménytelen eset vagy, Ildi! Nincs semmi dramaturgiai érzéked! – szűrődött ki Ildi füléből a főszerkesztőnő rikácsolása.

Ildi fölállt a színpadi fotelből, és a kézi mikrofonnal odasétált a nézőkhöz.

– Mit gondolnak, melyik volt az a pillanat, ha egyáltalán meg lehet határozni, amikor félresiklott a házasságunk?

A második sorból egy idősebb nő jelentkezett, és olyan közel hajolt a mikrofonhoz, mintha be akarná kapni.

– Amikor betörő lett a férje.

– Más ötlet?

– Amikor rendőrhöz ment feleségül – kiabálta egy rövid hajú, fiatal nő.

A közönség hangos nevetéssel jutalmazta a beszólását.

– Még valaki?

– Biztos megcsalta – közölte egy elegáns kosztümös, középkorú nő. – Ilyenek a férfiak – tette hozzá sértődött hangon.

Ildi visszaült a helyére, a színpadi fotelba.

– Ezek mind jó válaszok lehetnének, de én arra jutottam, hogy akkor, amikor elmúlt a kíváncsiságunk egymás iránt. Pedig mindketten bajban voltunk. A férjem nem látta, hogy én szorongok az új feladatomtól, akkoriban kerültem a képernyőre, én pedig azóta se értem, hogy lehettem olyan vak és érzéketlen, hogy miközben a férfi, akivel összekötöttem az életemet, válságban volt, az orrom előtt csúszott bele a bűnözésbe, én észre se vettem. Akárhogy szépítjük, ez az én kudarcom is! Gyuri, szerinted miért történt mindez? – fordult hozzám.

– Ne haragudj, de én ezekben a nyilvános lelkizésekben nem vagyok jó! Még négyszemközt is utálom a műfajt. De te majd biztos megválaszolod a saját kérdéseidet, ahogy szoktad, én meg igyekszem érdeklődve hallgatni.

– Mi ez, Ildi? Pártanácsadó műsor? Azonnal hagyd abba ezt vonalat, és kezdd el végre fingatni a bűnöző férjedet. Kérdezd meg, hogy érzi itt magát rabruhában, bilincsben a tisztességes emberek között. Aztán végezd ki! – sistergett Ildi fülhallgatójába a főszerkesztőnő hangja, a háttérből pedig behallatszott a mikrofonba a műsort rendező Bakó röhögése.

Ildi mély lélegzetet vett, és szomorúan rám nézett.

– Igazad van, Gyuri. Sajnálom, hogy miattam téged is belerángattak ebbe a méltatlan helyzetbe. Elég aljas dolog volt.

– Megőrültél, Ildi? – üvöltött a főszerkesztőnő a fülesen át.

Ildi kitépte a fülébe illesztett fülhallgatót, és lecsapta maga előtt az asztalra. A kameramanok a vállukat vonogatva, kezüket széttárva, kérdőn néztek egymásra, hogy ilyenkor mi a teendő, a helyes popsijú felvételvezető lánynak pedig felderült az arca, végre egy helyzet, ami neki is tetszett.

– Az az igazság, hogy apránként elfelejtettünk egymással őszintén beszélgetni.

– És akkor ez a megoldás, hogy megbilincselve, rabomobilon idehozatsz, hogy ne tudjak megszökni a beszélgetés elől, mert odakinn smasszerek várnak?

A közönség felszisszenéseiből (ah, hí, ó) hallatszott a meglepetésük, aztán tanácstalan csönd lett, várták a feleségem reakcióját. Ildi rám bámult, és kis szünet után elismerően felkacagott.

– Na, végre a férjem régi, fanyar humora. Ebbe és a gyönyörű, bánatos szemeibe szerettem bele lánykoromban. No meg, őszintén szólva, akkoriban kicsit választékosabban is öltözött – mutatott a rabruhámra.

Nevetés.

– Ahol mostanában élek, ott ez a népviselet. Mindenki ilyenben jár. Kinéznének, ha nem ezt hordanám.

Taps, visító nevetés.

– De most nem szabadulsz, ha már így alakult, mindent kibeszélünk, hátha tanulnak belőle mások is – folytatta Ildi.

– Már az is eredmény lenne, ha legalább mi tanulnánk belőle.

A közönség tapsgép nélkül is minden mondatunkra lelkesen reagált. Lassan mi is kezdtünk felengedni, és akkor a magasból, recsegve, mint az úr hangja, felcsattant a stúdiótérben a főszerkesztőnő rikácsolása.

– Befejeztük a felvételt! Elnézést kérünk a közönségtől, mindenki hagyja el a stúdió területét!

Kialudtak a reflektorok. A közönség először meglepődve elhallgatott, majd a döbbent csöndet követően egymást kérdezgették, ki érti, mi történik, és amikor rájöttek, pfujolni, kiabálni kezdtek, „Disznóság!”, „Hagyják őket beszélgetni!”, „Végre egy jó műsor!” sikítozták, és a lábukkal dobogtak.

Egy izgatott szakállas pasas (gondolom, az egyik szerkesztő vagy a gyártásvezető lehetett) odament Ildihez, és hevesen magyarázni kezdett neki valamit, aztán a füléhez nyomta a saját fülhallgatóját, hogy hallja a főszerkesztőt a technikai helyiségből, pedig anélkül is hallotta volna, úgy ordított, Ildi el is tartotta magától a fülhallgatót. A helyi biztonságiaktól kísérve bejött az én két smasszerem is, és a felvételvezető lányt követve, a színfalak mögött kivezettek a stúdióból, vissza egyenesen a rabomobilhoz.

– Sajnálom – súgta a bejáratnál a felvételvezető lány –, nagyon királyok voltak! A sós pálcikákat pedig megőrzöm magának!

A látóasszony alighanem rövidlátó volt (már ha létezik ebben a műfajban is ilyen), mert csak a sikert látta előre, az azt követő botrányt nem. Ahogy Ildit a gyártásvezető és a rendész kikísérte a stúdióból, néhány kolléga, akik a monitoron át követték a felvételt, együttérző arccal, a mutató- és hüvelykujjukkal „o” betűt formálva, vagy öklüket felmutatva támogatták és biztatták Ildit, „Hajrá! Ildi, klassz voltál”, súgták neki, amint elhaladt előttük a folyosón.

– Sokba fog ez kerülni neked, Ildikó! Ki fogod fizetni a sok milliót, ha másként nem, perrel – közölte a főszerkesztő asszony, amikor Ildi belépett a szobába, ahol már a kereskedelmi igazgató és a csatorna jogásza is várta. A főszerkesztőnő (akit a háta mögött csak pengeszájúként emlegettek a csatornánál) összeszorította az ajkát, és ekkor valóban olyan keskeny lett, hogy borotválkozni lehetett volna vele.

– Mégis mit képzelsz magadról? – kérdezte aztán szikrázó szemekkel.

– Mire gondolsz? – kérdezte Ildi ártatlan arccal.

– Tönkretetted az adást.

– Hogy tettem tönkre?

– Még kérdezed?

– Igen, kérdezem.

– Szerinted mi volt ez?

– Egy izgalmasnak ígérkező beszélgetés volt. A nézőknek tetszett. Szerintem te tetted tönkre az adást azzal, hogy félbeszakítottad.

– Miután aljasnak neveztél.

– Nem téged neveztelek aljasnak, csak azt a húzást minősítettem, ami a férjemet és engem ilyen megalázó helyzetbe hozott. De a végleges műsorból, ha zavart, ezt egy röpke vágással el lehetett volna tüntetni, ettől az adás még

működött volna.

A főszerkesztőnő fulladozott a dühtől.

– Azonnali hatállyal ki vagy rúgva.

– Tudomásom szerint nem te vagy a munkáltatóm, Gizi. Majd meglátjuk, mit mondasz, amikor megírják az újságok, hogy mi történt.

– Ugye tisztában van a kolléganő azzal, hogy köti a titoktartási kötelezettség? – közölte hidegen a jogász, feltekintve az előtte fekvő iratokból.

– A nézőtéren ülő közönséggel, feltételezem, nem írattak alá titoktartási kötelezettséget – jegyezte meg Ildi. – Én nyilván nem fogok nyilatkozni, mert valóban tiltja a szerződésem, de az újságírók éppenséggel őket is kérdezhetik.

Kinyílt az iroda ajtaja, és bedugta a fejét az elnök.

– Ildi, átjönnél hozzám?

Ildi átkísérte a Tv-elnököt az irodájába. A közel két méter magas férfi akár verőlegény is lehetett volna, ha a puha, húsos arca és a jámbor nézése nem mondott volna ellent a megjelenésének. Korábbról ismerték egymást Ildivel, a férfi a Magyar Rádiónál dolgozott, jó párt- és belügyi kapcsolatai révén lobbizta ki a frekvenciát a szocialistáktól a csatorna külföldi tulajdonosai számára, így nyerte el az üzleti közvetítésért járó milliók mellett a Tv-elnöki állást. De mire 1998-ban elindult a csatorna, már a Fidesz–Kisgazda–MDF-kormány volt hatalmon, és a vezérigazgatóval (aki Németországban nőtt fel, és a helyi jobboldali magyar emigráció ismert alakja volt) megállapodtak, hogy majd úgy működnek együtt, mint egy kifordítható köpönyeg: minthogy a jobboldali hatalommal ő könnyebben szót ért, azt mondják majd, hogy a csatornánál a vezérigazgató a döntéshozó. Aztán ha újabb baloldali kormány jön, ismét az elnök rukkol előre, és ő képviseli a televíziós társaság és az aktuális hatalom érdekeit.

– Ildi, miket beszélsz? Üljünk le, és beszéljük meg higgadtan.

– Honnan tudod, hogy miket beszélek? Nem is voltál ott a szobában. Csak nem hallgattál le? Be vannak mikrofonozva az irodák és a stúdió?

– Tudnom kell, hogy mi történik a csatornánál. Ez a dolgom.

– És ezt csak lehallgatással lehet elérni? Ezt még a belügyes múltadból hoztad magaddal?

– Ez csupán eszköz.

– A kedves vezérigazgató kollégád pedig a saját irodájában hallgatja le, hogy most miről beszélünk? Ahelyett, hogy bejönne, és belenézne a szemembe? Én nem akarok veletek dolgozni. Különösen Gizivel nem. Bár tudom, intim viszony fűz hozzá…

– Hagyjuk a személyeskedést, jó?! Nem vagy te olyan buta lány, Ildi, hogy ne tudnád, kétéves szerződés köt. Sehova nem tudsz elmenni a szakmában, mert nem engedünk el. Legfeljebb majd rosszkedvűen keresel sok pénzt. A bűnöző férjed és a gyereked mellett szükséged is van rá. Amúgy meg pontosan tudod, hogy nincs más választásod. Neked se hiányzik egy botrány, ami a pályád végét jelentené, és nekünk se érdekünk, hogy rajtunk csámcsogjon a sajtó, és elveszítsünk hirdetőket, mert ezt a tulajdonosok sem vennék jó néven. A médiának és a nézőknek majd azt mondjuk, hogy a műsorral technikai problémák voltak, azért nem adtuk le. És azt ajánlom, te is ezt mondd mindenkinek, ha nem akarod kitörni a nyakadat!

BIZALMI ÜGY

– Bizalmi ügy, Novák – kezdte az új börtönigazgató az irodájában, miután vigyázzállásban, előírásszerűen lejelentkeztem. – Egy barátom barátja újra nősül, a templomi szertartáson lesz profi fotós, de a lakodalmat a birtokán tartják, és az oldott hangulat kedvéért, biztosan érti, mire gondolok, ugye, intimben akarják tartani. A barátom barátja nagyon befolyásos ember, államtitkár-helyettes, nem akar olyan fényképészt, aki esetleg kiszolgáltatja a képeket a sajtónak. Tudja, milyenek ezek a baloldali firkászok, különösen most, hogy tavasszal elveszítették a választásokat, alig várják, hogy a kezükbe kaparintsanak ilyen fotókat, aztán rögtön kiforgatnák, és ország-világ előtt csámcsognának, hogyan urizálunk mi, urak. Ma már senkiben se lehet megbízni. Felajánlottam, küldök egy megbízható fotóst, akit biztosan ellenőrizni tudunk, mert börtönben ül, visszük-hozzuk, ugye, és biztos nem csinál marhaságot, mert szeretne kedvezménnyel szabadulni – mosolygott elégedetten. – Nagyon örültek az ötletnek. Magára gondoltam, Novák. Szépen elfényképezget majd, kicsit jól érzi magát, jókat eszik-iszik, maga is jól jár. Vegye ezt jutalomnak.

Egy rendőrautóval szállítottak a vidéki birtokra, civilben mehettem, csak egy börtönőr kísért és az autó rendőr sofőrje, nem akartak nagy felhajtást csinálni az esküvőn. A helyszínen a kísérőm átvizsgálta a fotóstáskámat, nem maradt-e benne valami tiltott eszköz, aztán a saját táskájából elővette és egyenként leszámolta a filctollal megszámozott filmtekercseket.

– A lelkemre kötötték, hogy a végén is számoljon el velük, tudja, mint a töltényekkel a lövészet után, nehogy má’ egy

tekercs véletlenül a zsebében maradjon, és valami huncutság jusson az eszibe – bólogatott a smasszer, és a várható közös mulatságra való tekintettel, a közöttünk lévő hivatalos kapcsolat ellenére tőle telhetően barátságosan mosolygott.

Ha lett volna annyi esze, hogy a zsebemet is kipakoltatja, rájött volna, hogy ott is lapul egy filmtekercs, amit a munka során (amolyan biztonsági tartalékként) mindig magamnál tartottam.

A jegyespár még Pesten, a templomban esküdött örök hűséget egymásnak, de már javában folyt a készülődés. A kastélynak is beillő barokk kúria előtt (a grófé volt, magyarázta a jószágigazgató) tucatnyi, damaszttal és herendivel megterített asztal fehérlett, az asztalok közepén borosüvegek és szódavíz, vázákban virágcsokor állt. Az italos pulton pálinka, többféle márkás gin, vodka, whisky és koktélokhoz való színes nedűk sorakoztak, felszeletelt citrom- és lime-karikák várták a röviditalok ínyenceit. A tágas konyhában főtt a húsleves, a serpenyőkben rántott csirkecombok és -mellek barnultak, rotyogott a szarvaspörkölt (az államtitkár úr maga lőtte, dicsekedtek a szakácsnők), hatalmas tálakban állt a garnírung: petrezselymes burgonya, rizs és savanyúság.

Az épület mellett vágták a bárányokat.

– A bárány húsa a vágás után, frissen a legjobb – világosított fel a mészáros, mert úgy látta, pesti lévén jó alanya lehetek az ismeretterjesztő előadásának, és talán róla is készítek egy-két képet.

A mosolygós, nagy bajúszú férfi egyébként is végigkommentálta munkája minden mozzanatát, akkor is hangosan beszélt, ha nem volt mellette senki.

Az egyik bárány a két hátsó lábánál keresztre feszítve, fejjel lefelé már lógott a nyúzófán, a másikat éppen készültek leölni.

– Fontos ám, hogy a szúrás pontos legyen, hogy kifolyjon a

vére – magyarázta a kötényes mészáros –, mert ha elvágjuk a légcsövét, és a tüdeje megtelik vérrel, akkor baszhatjuk.

Ketten fogták a keservesen bégető bárány lábait, a nagy testű mészáros rátérdelt a mellkasára, alkarjával leszorította a fejét, és másik markában egy hosszú pengéjű böllérkéssel biztos döféssel leszúrta. Az állat még percekig rúgkapált utána, forgatta a szemeit, és összehugyozta magát. A vérét egy nagy tálban fogták fel.

– A vér jó lesz a hagymatokányba. Addig nem szabad hozzányúlni az állathoz, míg el nem folyik a vére és el nem megy a vizelete – bólogatott önkéntes ismeretterjesztőm. – Remélem, nem áll neki sajnálni, mert akkor nehezebben múlik ki.

Nem tudtam eldönteni, hogy a bárányokat sajnálom-e jobban, vagy inkább a vér, a húgy és a nyers hús látványától háborog a gyomrom, különösen, amikor a hátsó lábaiknál felmetszve nyúzni kezdték az állatokat, aztán a hasukat felvágva kivették a tüdőt, májat, szívet, és félretették, hogy beledarálják a töltelékbe. Liliba és a békakísérlet jutott eszembe gyerekkoromból.

– Ne undorodjék már annyira – kacagott a mészáros. – Igyék inkább egy kis pálinkát! Majd meggyógyul a gyomra, ha meglássa a sült bárányt a tányérján. Az ilyen pesti emberek a disznóölésre is akkor érkeznek, amikor már az asztalon gőzölög a hurka és a kolbász. Érezze már magát kicsit jól, mert nekem is elmegy az életkedvem!

– Ez a vőlegény birtoka, amerre a szeme ellát – dicsekedett a jószágigazgató-násznagy, és a látóhatár széle felé bökött az ujjával, ahol a sárguló búza- és napraforgótáblák lenyúltak egészen a távoli jegenyesorig, a fákon túl, a domboldalon, piros cserepes, terméskő présház magasodott a szőlők között.

Ahogy a férfi a tájat mutogatta és a birtokról beszélt, a gazda

iránti tisztelettől épp csak meg nem hajolt.

Némi várakozás után a cigányzenekar is felsorakozott, a cimbalmos a hangszere mögött ült, a bőgős kézbe vette a vonót, a prímás az állához szorította a hegedűt, és a tushoz készülődtek, aztán amikor a Mercedes és Porsche terepjárók, Land Roverek begördültek a kúria előtti márványkavicsos parkolóba, felcsendült a vidám csárdás.

Az egyik bárányfej akkorra már megfőtt a főzőlében, az agyvelejét is hozzáadták a leveshez, így a takarosan megtisztított bárányfej a kondérból kikandikálva üdvözölhette a visongva érkező vidám násznépet.

Szorgalmasan kattintgattam a gépemet, a filmkockákon ott sorakozott az agyától megszabadított bárány, a lelkes prímás, a koktélos poharakkal a kezükben, a márványkavicson magas sarkúban bizonytalanul tipegő elegáns hölgyek és a laza, magabiztos, oldott nyakkendős urak, élükön a vőlegénnyel. Kimeresztettem a szemem. Pálinkásüveggel a kezében közeledett felém egykori főnököm, a Balla.

Gyorsan elfordultam, és a fotóstáskámban egy kisebb teleobjektív után kutattam, hogy megbújva, távolabbról fényképezhessek. Kicseréltem az optikákat, ha Balla közeledett, a gép mögé rejtőztem, de tudtam, noha már most is jócskán be van baszva, előbb-utóbb fölismer.

A vendégek megcsodálták a kemencében piruló báránysültet, az egyik szakács zsírral locsolgatta, az asszonyok szörnyülködtek a bárányfej láttán, az italos asztalnál pálinkát, whiskyt és koktélokat kaptak.

Az italos pultnál fényképeztem, amikor Balla meglátott, a mennyasszonyával (pontosabban akkor már feleségével) vonultak az asztaluk felé. Az ifjú ara, úgy tűnt, nem volt maradéktalanul elégedett az amúgy kedves arcával, mert a jeles alkalomra frissen feltöltette az ajkát, a kifinomult smink

alatt a szeme alatti párnácskák is a kollagén jótékony hatásáról tanúskodtak, és a keblei is gyanús büszkeséggel feszültek a mélyen dekoltált piros Louis Vuitton ruha alatt, amit az esküvői csipkék helyett a birtokra érkezés után a házban magára kapott a mulatsághoz. Balla félrehajtotta a fejét, úgy nézett engem, jól lát-e, vagy csak a sok italtól hallucinál, és határozott mozdulattal magához intett, mint egy cselédet.

– Jól látom? Maga az, Novák? Magának nem a börtönben kellene ülnie?

Magázott, pedig korábban tegeződtünk, de úgy látszik, egy magamfajta börtöntölteléknek nem járt a bizalmas viszony.

– Onnan rendeltek ki fényképezni erre az alkalomra, alezredes úr.

– Államtitkár-helyettes úr – javított ki.

– Államtitkár-helyettes úr.

– Mondták, hogy egy megbízható embert küldenek, de nem gondoltam, hogy manapság már a betörőket tekintik megbízhatónak, ha-ha-ha. Eddig úgy tudtam, hogy a bűnözők és a kurvák csak akkor lesznek tiszteletre méltók, ha már megöregedtek. Ennyit változott volna a világ? – csóválta a fejét vigyorogva. – Na, érezze magát jól, és csak okosan ám, nehogy véletlenül valami a kezéhez ragadjon!

Na, ezen is túl vagyunk, gondoltam, és tovább fényképeztem a poharakkal a kezükben a kijelölt asztaluknál a helyüket keresgélő vendégsereget.

A pincérek és a környékről néhány kisegítő parasztasszony gőzölgő levesestálakban hordták az asztalokhoz a húslevest és a bárányfejlevest az egyre felszabadultabban pálinkázó, koktélozó közönségnek.

– Nehogy abból a horrorból adjon! – figyelmeztette egy asszony a pincért a bárányfejlevesre mutatva.

– Pedig lehet, szelídebb lennél tőle – nevetett a szemközt ülő

férje.

– Ártatlan báránykáról álmodozol, drágám? Na, az ártatlanságomról már lecsúsztál – kacérkodott a felesége.

Egyfolytában kattintgattam a gépem, míg a vendégek megették a levest és elpusztították a csirkéket, a báránysültet, jókedvűen itták a bort és a sört, hangosan beszélgettek, nevetgéltek, miközben a zenekar fáradhatatlanul muzsikált.

Egy gurulós asztalon betolták az ötemeletes esküvői tortát, a tetején a marcipánmennyasszony és -vőlegény szobrászművészi közreműködésről árulkodott, mert mintha valóban hasonlított volna az ifjú (?) párra. A marcipánpárt kitették egy tányérra a torta mellé, a mennyasszony levágta az első szeletet az urának, a többit már a pincérek szeletelték és hordták szét az asztalokhoz.

Amikor már elegendő képem volt a lakomáról és a tortáról, csak az utolsó tekercsen maradt néhány kocka, a táncra, az egyik szakácsnő behívott a konyhába, hogy egyek valamit.

– Nem lehet mindig csak dolgozni, fiatalember, enni is kell ám, különben ilyen vékonyka marad – mondta szánakozva. – Nézze meg a kollégáit – mutatott a fegyőrre és a rendőrre –, azok már úgy teleették magukat, hogy majd’ szétdurrannak.

A két férfi zavartan helyet szorított nekem maguk és a mészáros között.

– Jöjjön, kolléga – vigyorgott a rendőr törzsőrmester, aki talán nem is tudta, hogy néhány éve még előre tisztelgett volna nekem.

A mészáros púposra pakolta a tányérját húsokkal, és csak a fejével intve biztatott, hogy lássak neki én is.

– Most legalább lássa, hogy nem hiába áldoztuk fel őket – mondta tele szájjal.

Odakinn a zenekar a cigányzenéről mulatós zenére váltott, „A nézését meg a járását, a csípőjének a ringását száz aranyért

nem adnám…”, harsogta kórusban a vendégsereg, és a zaklatott énekhangokból következtetni lehetett, hogy közben táncolnak és ugrálnak is.

– Jól élnek, hál’ istennek – jegyeztem meg.

– Mindig vannak, akik jól élnek, mi meg mindig ugyanúgy – felelte a mészáros egykedvűen. – Az öregapám böllér volt itt a faluban, jól ismerte az államtitkár úr nagyapját, aki a gróf úr birtokán volt zsellér. Nagyon rendes, dolgos ember volt az öreg Balla. Nekik aztán semmijük se volt, és lám, az unokája beköltözött a gróf kastélyába. Ilyen a demokrácia! Amúgy rendes ember ez a Balla úr is, ő is itt született, és most pénzt szerez a környéknek a kormánytól. Nekem amúgy régen se volt semmi bajom, a mészáros mindig megél, csak legyen elég birka és marha.

Odakinn elhallgatott a zene, kiabálás és pisztolylövés hallatszott, előkaptam a kamerámat, a két kísérőmmel és a mészárossal kiszaladtunk megnézni, mi történt.

– Mondtam, hogy ácsi! – veszekedett Balla a prímással, a pisztolyával hadonászva.

A vendégek ijedten hátráltak, az asszonyok halálsápadtan nézték a jelenetet, én sűrűn kattintgattam a gépemmel, néhány férfi odaszaladt Ballához, és nyugtatni próbálták.

– Ne marháskodj már, Géza! Tedd el azt a fegyvert, túl sokat ittál!

– Ez az én esküvőm, én mondom meg, mi lesz! – vitatkozott Balla zavaros szemekkel.

– Persze hogy te mondod meg, csak tedd el a pisztolyt, mert baj lesz belőle.

– Magyar emberek vagyunk, nemde? Magyar nótát akarok!

– Amit parancsol – esedezett a prímás –, bármit el tudunk játszani, amit kérni tetszik.

– A nótámat akarom! Tudjátok a Dalos madár fenn az ágont?

– Hogyne tudnánk – hajlongott a prímás.

– Na, akkor mars fel a fára, ott játszd el – mutatott Balla a közeli tölgyfára.

A prímás nem értette.

– Másszak fel a fára?

– Nem mondtam elég érthetően, basszakurvaisten?

– Én nem tudok fára mászni – siránkozott a prímás.

– Majd megtanulsz vagy keresztüllőlek!

– Géza, ne csináld – zokogott a felesége. – Neked teljesen elment az eszed!

Három férfi odament Ballához, hogy elvegyék tőle a fegyvert, de Balla ismét a levegőbe lőtt, ettől elbizonytalanodtak, és behúzott nyakkal visszahátráltak a méltatlankodó vendégsereghez. Izgalmamban elfelejtettem, hogy az utolsó tekercs van a gépemben, és csak hat-nyolc kockát hagytam a táncra, folyamatosan lőttem a képeket, aztán ijedten érzékeltem, hogy megakad a felhúzó, elfogyott a film. Gyorsan visszacsévéltem, kivettem a filmet, becsúsztattam helyére a zsebemből a dugi tartalékot, befűztem, és azt már sikerült lekapnom, amint a síró prímást a bőgős és a brácsás a fenekénél fogva tuszkolja fel a faágra. Ott üldögélt a szerencsétlen a hegedűjével a kezében, bizonytalanul billegve, félelemmel a szemében.

– Hol vagy, Ili? – kereste Balla a feleségét.

Az asszony ijedten bújt néhány vendég mögé, de azok Balla haragjától tartva félrehúzódtak, kiszolgáltatva a nőt, aki ijedten rázta a fejét, hogy nem szeretne közeledni a férjéhez.

– Ilike! Idejössz az uradhoz!

Ilike egyszer-kétszer még tagadólag megrázta a fejét, de aztán odasomfordált a férjéhez. Balla a bal kezével (mert a jobbjában a pisztolyát tartotta) fölemelte a felesége állát, hogy a szemébe nézhessen, és dalolni kezdett.

– Dalos madár fenn az ágon hívogatja párját, jaj, de nagyon megszerettem a szomszéd leányát – harsogott a pisztolyával vezényelve, miközben a prímás zokogva hegedült az ágon, a zenekar pedig sápadt arccal kísérte.

– Hívogatom, csalogatom, mint madár a párját, de jó volna megcsókolni csókra termett száját – folytatta Balla a meghatottságtól könnybe lábadt szemmel, aztán szájon csókolta a viszolygó feleségét.

– Na, ugye, hogy tudod te, hogy kell ezt csinálni, baszod? – szólt oda a hüppögő prímásnak. – Lejöhetsz!

A zenekar két tagja bakot tartva lesegítette a férfit a fáról, Balla egyik barátja pedig kihasználva, hogy a vőlegény a dalolás után ernyedten magába roskadt, kivette a kezéből a fegyvert, és betámogatták a házba.

– Na, akkor mi most szép csendben elhúzunk a tarkába – mondta az engem kísérő rendőr a smasszernek. – Igazából le kellene tartóztatnunk az államtitkár-helyettes urat fegyveres garázdaságért, de semmi kedvem jelentéseket írni és hadbíróságra járni.

– És szerinted mekkorát rúgnának a picsánkba, ha feljelentenénk? – húzta el a száját a fegyőr. – Ráadásul a főnököm barátjának a barátja!

Hazafelé az autóban azon rágtam magam, mit kezdjek a gépben lévő filmmel. Belém égtek a kockák: a pisztollyal hadonászó, gajdoló Balla, háttérben a halálra rémült vendégsereggel és cigányzenekarral, a faágon zokogva hegedülő prímás, a rémült arcú feleség, aztán ahogy kicsavarják a fegyvert a részeg Balla kezéből…, ha ez a tekercs eljutna a lapokhoz, a pasasnak vége. Vagy kimosnák a haverjai, és az én kedvezményes szabadulásom ugrana. A smasszernek is ez járhatott a fejében, mert az autóban leszámoltatta velem a filmtekercseket, és eltette a táskájába. Nem tudta, hogy a lényeg

a gépben maradt.

– A börtönben majd visszakapja. A parancsnok úr azt mondta, csak hívja elő a filmeket, és az államtitkár-helyettes úr majd a negatívról kijelöli, melyik kockáról kér nagyítást és hányat.

Amikor visszaértünk a börtönbe, és bementem a fotólaborba, elzárni a felszerelést, kivettem a dugi tekercset a gépből, kinyitottam egy bontatlan filmesdobozt, betettem a szűz kazetta helyére, tollal megjelöltem a dobozka alját, és elsüllyesztettem a fiók mélyére.

AMIKOR GYÖRGY VISSZAKÖLTÖZÖTT A FALUBA

Amikor György visszaköltözött a faluba, és végre bátorságot merített, hogy meglátogassa a tanár urat, ugyanúgy zúgott a kert végében az öreg templom harangja, mint mikor Bangó Krisztián először vitte magával Piszkafához, mintha a bódító zsongás vissza akarta volna röpíteni az időben. Mayer tanár úr is ugyanúgy az ajtóban állt, mint akkor, és mosolyogva várta, hogy elüljön az esti ájtatosságra invitáló, mindent betöltő harangszó.

– Látod, Gyuri, semmi sem változott, mióta nem láttalak. A kedves szomszéd – mutatott fel az égre – ugyanúgy szeretettel köszönt téged.

Úgy tűnt, Piszkafa sem változott (pedig ahogy Gyuri utánaszámolt a korának, nyolcvan felé közeledett), számára már negyedszázaddal korábban is ugyanilyen öregnek tűnt.

Hosszasan tervezte, hogyan fogja majd elmagyarázni, miért szökött meg szó nélkül, gyáván, annak idején, de nem volt rá alkalma, mert amikor hebegve éppen belekezdett volna, Piszkafa, mintha pontosan tudta volna, mire készül, csak legyintett.

– Hagyd el! Semmi gond. Krisztián mesélte, hogy hallotta Bélustól, milyen aljas pletykákkal tömték tele a fejedet. Akkor nagyon fájt, ahogy az is, amikor ártatlanul meghurcoltak, de már túl vagyok rajta. Gondolom, azóta te is tapasztaltad, hogy a csodák mellett mennyi szörnyűség lakozik az emberben.

– Amikor egyszer a pesti éjszakában összefutottam Bélussal,

tőle hallottam a cikkről, hogy csak a belügy találta ki a vádakat, pedig a tanár úr nem is volt… – nem tudta befejezni a mondatot, próbált szalonképes kifejezést találni, de csak a buzi jutott az eszébe, a börtönben is ezt használták, és Bélus is így mondta.

– Ne kínlódj! Meleg – segítette ki Piszkafa. – Újabban ezt a szót használják.

– Na igen. Szóval, hogy a tanár úr nem is volt meleg.

– Meglepődnél, ha most azt mondanám, hogy de igen?

György zavartan bámult Piszkafára.

– Mi igen?

– Felnőtt vagy már, sok mindent megéltél magad is, és a kapcsolatunk is elég őszinte ahhoz, hogy elmondjam, nős voltam ugyan, de nem éltünk jól a feleségemmel, és valóban volt egy szerelmem, aki történetesen férfi volt. Nem vagyok büszke rá, arra sem, hogy megcsaltam a feleségem, de szégyellni se vagyok hajlandó. A szerelmem a legcsodálatosabb, legintelligensebb ember volt, akit valaha ismertem. 1961-ig Magyarországon az azonos neműek szerelméért börtön járt, és a belügy ezzel próbált megzsarolni, hogy rávegyen a besúgásra. Gyakori módszer volt ez a belügynél, mert a börtönbüntetésen túl ez olyan bélyeg volt, amit csak kevesen mertek vállalni, legfeljebb a legnagyobb művészek, mert nekik akkor is elnézték. De soha nem jutott volna eszembe gyerekekkel kezdeni. Ennek semmi köze a melegséghez. Kevés undorítóbb perverziót tudok elképzelni, mint visszaélni egy gyerek bizalmával és kiszolgáltatottságával. Amikor megtagadtam, hogy besúgó legyek, akkor sütötte rám a belügy, hogy pedofil vagyok. Ez volt az igazi aljasság. Tudták, hogy a pedofiliát minden jó érzésű ember undorral elutasítja, még azok is, akik a homoszexualitással megbékélnének.

György hallgatott, meg volt zavarodva, igyekezett feldolgozni

az új információkat.

– Köszönöm, hogy elmondta a tanár úr. Nagyon megtisztelő a bizalma. Sajnálom, hogy akkor ezt nem beszéltük meg.

– Gyerek voltál még. Hogy tudtuk volna megbeszélni? Tudom, mostanában sokan mondják, hogy ezek a kérdések a gyerekeket is foglalkoztatják, és őszintén kell beszélni róla, de ehhez én túl szemérmes és túl konzervatív vagyok. Még a saját lányommal is képtelen voltam beszélni erről. Mostanában sokat gondolok rá, lehetséges, hogy én csak akkor nyílok meg, ha tanítok. Pedig fontos ám, hogy milyen kapcsolatunk van szülőként a gyerekünkkel és gyerekként a szüleinkkel, mert azt is meghatározza, hogyan viselkedünk másokkal.

„Te milyen apa vagy, Gyuri, és milyen fia vagy az apádnak?”, kérdezte tőlem akkor Piszkafa. Azóta is ezen jár az eszem. Lacikával elveszítettük egymást, amikor én börtönbe kerültem, az évek során nagykamasz lett belőle, Lászlónak szólíttatja magát, pechjére rám hasonlít, de szégyell a barátai és a lányok előtt. Megértem. Eleinte Ildi behozta a látogatásokra, de amikor nagyobb lett, kijelentette, hogy büdös van a börtönben, zavarják a rossz arcú emberek, a beléptetésnél a sorban állás és a megszégyenítő motozás, észrevettem, hogy ha megöleltem, titokban engem is úgy szaglászott, mint egy gyanakvó kis állat.

– Belegondolhattál volna, hogy nem csak a saját karrieredet veszélyeztetted, hanem az enyémet is, ráadásul a gyerekünk apa nélkül fog felnőni, és a bélyeg, hogy az apja betörő volt, örökre rajta marad – korholt Ildi szomorúan.

Talán, ha kicsit nagyobb lesz, meg tudjuk beszélni egymással, bár én sosem tudtam megbeszélni semmit az apámmal.

Gerda is elmenekült otthonról. Pécsett járt gimnáziumba, és

kollégiumban lakott, Krisztiánt pedig felvették a pécsi tanárképzőre, így végre nem a szülei vizslató szeme előtt zajlott a kapcsolatuk. Novák Bálint akkor már a lányáról is lemondott, és mindkét kezével kisebbik fiába kapaszkodott, de amint Mikinek lehetősége nyílt, ő is azonnal kitépte magát a féltő karmok közül, a gimnáziumot már a matematikus-zsenikeltetőben, a budapesti Fazekasban végezte, aztán ösztöndíjjal felvették a Stanfordra, és azóta is Kaliforniában él.

Gerda ott lógott a pécsi színház minden főpróbáján a kakasülőn, minden színésztől volt autogramja, a gimnázium mellett jelentkezett a Pécsi Balett ifjúsági stúdiójába is, tehetségesnek tartották, de későn kezdte a táncot, tudta, statisztaszerepeknél többre nem viheti. Drámapedagógiát is tanult, mégsem találta a helyét, és a boldogtalanságát képes volt a színpadról ellesett gesztusokkal olyan látványosan és teátrálisan kifejezni, hogy előbb-utóbb jobban kivívta vele stúdiós kollégái bámulatát, mint a táncával.

Ha megszólították, hogy „Mi van veled, édes Gerda? Olyan szomorúnak tűnsz”, a kézfejével megsimította a homlokát, és elrévedő szemmel, nagyot sóhajtva, mint Blanche DuBois A vágy villamosában, azt felelte: „Minden elmúlik egyszer…”, és elindult a kijárat felé, majd fátyolos tekintettel visszanézett a válla fölött, mint Mása Prozorova a Három nővérben, és búcsút intett az ujjaival.

– Imre azt mondta, amatőr színházban volna a helyem. A legjobb lenne táncszínházban. Ott biztos jól érezném magam – újságolta Gerda az érettségije után Krisztiánnak.

– Vajon miért mondhatta ezt? Nem is értem…

– Én se tudom, de azt ajánlotta, megbeszéli valamelyik közeli falu iskolaigazgatójával, hogy vezethessek egy tánc- és drámaszakkört, és talán még képesítés nélküli tanítónak is fölvesznek, amíg én is elvégzem a főiskolát.

Az ormánsági község kapva kapott Krisztián és Gerda után, és amikor Krisztián elvállalta az általános iskolában az induló elsős osztályt, még egy szerény önkormányzati házikót is felajánlottak a fiatal párnak, ahol baromfit és disznót tarthattak.

A vályogviskók lakói nem voltak idegenek Krisztián számára, hasonló családok között nőtt fel a telepen, hét közben itt is szinte csak asszonyok, gyerekek és öregek éltek. A mecseki szénbányák folyamatosan a csőd szélén tántorogtak, a bányaszerencsétlenség és a sztrájkok után tömegesen bocsátották el az embereket, bezárt a lengyár, a férfiak idénymunkások voltak a földeken, építkezéseken, útépítésen dolgoztak, vagy évi rendes szabadságvesztésüket töltötték valamelyik jó nevű fegyintézetben.

Krisztiánnak így sem volt könnyű rábeszélni az asszonyokat, hogy a kicsik járjanak iskolába.

– Minden nap? – csodálkoztak.

– Elég ha csak hétköznap.

Még Gerda is elment az anyákhoz beszélgetni, hátha az hatásosabbnak bizonyul.

– Mi, nők, jobban szót értünk egymással – kezdte mosolyogva, de időbe tellett, míg sikerült eloszlatnia a gyanakvásukat.

– Helyes a gádzsi! – jegyezte meg a viskó előtt ülő idős asszony, aki addig csak némán figyelte, hogyan próbálja a lány szelíden magyarázni, hogy mire lesz jó a gyerekeknek az iskola.

– A feleséged? – kérdezte Krisztiánt.

– Még nem, de az lesz!

– Nocsak! – jegyezte meg Gerda mosolyogva. – Érdekes módja a leánykérésnek!

– Mire vársz? – fordult az asszony ismét Krisztiánhoz. – Nekem ennyi idős koromban már három gyerekem vót. Osztán híjjatok ám meg a lagzira, mer’ má’ nagyon rígen táncótam!

Az asszonyok végül beleegyeztek, hogy iskolába küldik a gyerekeket, épp csak elvinni nem tudták őket, mert nem volt, aki addig vigyázott volna a kisebbekre, így aztán Krisztián vagy Gerda reggelente értük ment, és mintha kirándulni vinnék őket, a csapat gyerekkel vidáman énekelve együtt masíroztak az iskolába.

Mire György kiszabadult a börtönből, a húga és Krisztián már évek óta házasságban éltek, és két kisgyereküket nevelték. Gerda is elvégezte a főiskolát, környezetet, földrajzot és biológiát tanított, megtalálta magát a dráma- és táncpedagógiában, megyei versenyeket nyert a gyerekekkel, és még természetszakkört is vezetett, bejárva a környéket, úgy, ahogy fénykorában az apjuk tanította őket.

– Fotós zsernyák! – üdvözölte örömmel Gyurit az egyik viskó előtt egy himlőhelyes arcú férfi, amikor a szabadulása után meglátogatta a húgát és Krisztiánt. – Hát téged mi szél fújt erre, tesókám?

Gyuri is megörült az egykori sittestársnak, a folyton vigyorgó, jóindulatú Kanalas Jankónak, aki víkendházak és kisboltok kifosztásáért ült, és mély tisztelettel viseltetett az országos hírű, tapasztaltabb kolléga iránt.

– A sógorom a Krisztián, a tanító, Janókám.

– Ne mondd má’, nem is dicsekedtél vele, hogy bantu a sógorod – nevetett a férfi kivillantva megmaradt fogait. – Bár a világos hajával elsőre inkább pupáknak tűnt a fiú, és téged hittelek kányabőrűnek, amikor csikókoromban, a kóterba kerüléskor fotóztál engem. De jó csávó a Krisztián. Ezek szerint a falu jó tündérkéje meg a húgod? Mindenki imádja. Vigyázunk rá, nem kell majréznod miatta!

Amikor Györgyöt elvitte Krisztián a cigánysorra, hogy eldicsekedjen a „gyerekeivel”, egymást lökdösve szaladtak hozzá a kicsik. Egy hat év körüli, kacskalábú, értelmi

fogyatékos kislány kapaszkodott Krisztián ölébe, és taknyos arcocskájával odabújt hozzá.

– Ő is az osztályodba jár?

– Izaura nem járhat iskolába. Beszélni se tud.

– És akkor vele mit lehet csinálni? – értetlenkedett Gyuri.

– Vele ezt lehet csinálni – felelte Krisztián, magához ölelte a kislányt, és cuppanós puszit nyomott az arcára.

Horvátországban már évek óta befejeződtek a harcok, az elüldözöttek is visszatelepültek, felhívtam Milán bácsit, hogy meglátogatnám. „De jó hallani a hangod, Gyurikám", örvendezett a telefonban. Mire a tömeggel kisodródtam az eszéki pályaudvar várócsarnokán át az utcára, az öreg az állomás előtti parkolóban éppen kászálódott kifelé az ütött-kopott tragacsából. Kicsit görnyedtebben járt, mint ahogy emlékeztem, ősz szakállt, hosszú hajat növesztett, fekete bőrdzsekit viselt, úgy festett, mint egy öreg rocker. Egykor izmos teste is megroggyant, mióta legutóbb láttam, de hát jócskán elmúlt hatvan, és a háború alatt kétszer megsebesült, a feje búbján, a ráfésült haj alatt féltenyérnyi forradás virított.

Az öreg Zastava pufogott, köpködött, és úgy rázott az úton, hogy pattogtam az ülésen.

– Vesekő ellen jót tesz – nevetett Milán. – Na és mi hír apádról?

– Meglátogattam az otthonban. Elég lehangoló. Elgondoltam, most, a börtön után hogy szégyellne engem, ha egyáltalán felfogná, mi zajlik körülötte.

– Nem mondom, én is megdöbbentem, amikor hallottam, mi történt veled, de nem faggatlak, majd mesélsz, ha akarsz. Majd én is meglátogatom az apádat.

Az égen a piszkosszürke felhők közül kibújt a nap, az öreg

némán vezetett, s közben gyakran körültekintett, minden elhaladó autóra odakapta a fejét, mintha tartana valamitől.

– Ilyenkor mit nézel, Milán bácsi? – kérdeztem.

– Nem árt óvatosnak lenni! – felelte. – És te félsz-e még, kiskomám, hogy kibelezlek és bezárlak egy nagy ládába? – nevetett.

– Bevallom, nagyon utáltam azt a játékot, de már nem félek.

– Pedig nem szabad elfelejteni félni, fiam! Segít az éberségben. Csak meg kell tanulni okosan rettegni, és aztán gyakorolni, mint a fekvőtámaszt! A félelemnek is megvannak a maga fortélyai.

Elképedve hallgattam.

– Milyen fortélyai lehetnek a félelemnek?

– Például kevés ijesztőbb dolog van, mint áthajtani egy aknamezőn, amikor nem tudhatod, melyik pillanatban robban fel alattad a szerkezet és tép cafatokra. Nem egy barátot szedtünk össze nejlonzsákban, reklámszatyorban a fronton…, itt volt a fél lába, ott a keze, amott meg a belei… Ezt nem lehet se megszokni, se elfelejteni. Mi ezzel élünk. Megmutassam, hogy hajtottunk át dzsippel az aknamezőn?

– Hát, nem ragaszkodom hozzá.

– Azért csak megmutatom. Úgyis egy Metallica kazetta van a rádiómagnómban.

Föltekerte az ablakot, bekapcsolta a rádiót, betolta a kazettát a magnóba, és teljes hangerőre állította. Harsogott a *Sad But True*, és közben beletaposott a gázba.

– Ez akkoriban jött ki – üvöltött Milán is.

Megőrült, gondoltam. A szembejövő autók ijedten húzódtak félre, de az öreg rocker jól ismerte az utat, magabiztosan száguldott, és közben sátáni kacajjal nevetett, szemmel láthatólag élvezte a félelmemet.

– Az ordító zenétől ilyenkor még a becsapódó gránátokat se

hallottuk, mi meg hisztérikusan üvöltve röhögtünk a félelemtől.

– Ne csináld ezt, Milán bácsi, én most is mindjárt üvöltök!

– Most is háború van – kiabálta az öreg, túlharsogva a zenét.

Aztán visszavett a sebességből, lehalkította a magnót, és tovább kacagott.

– Milán bácsi, a háború évek óta bejeződött Horvátországban! – csóváltam a fejem, és azt se tudtam, sírjak vagy röhögjek. – Csak nem jártál úgy, mint a szovjet partizán a tajgában, aki nem tudta, hogy véget ért a háború, és negyven évvel később is csak robbantgatott?

– A háború itt sosem ér véget, fiam! Az Úristen megteremtette Kelet-Európát, aztán róla mintázta a paradicsomot és a poklot. Nincs ennél szebb vidék, de úgy sűrűsödik itt évszázadok óta a feszültség, mint a kávéscsésze alján a zacc. Mert mindig akad, akinek az az érdeke, hogy a gyógyuló sebeket elvakarja, és mindig lesznek, akik gerjednek a vérszagra.

Egy vén diófa alatt, sajtos- és gyümölcsöstállal terített asztal körül üldögéltek, Milánék kertjében. Vörösbort ittak. Milán meghívott két szomszédot a feleségükkel, hogy meséljenek azokról az időkről, amikor a délszláv háborúban a horvát gárdához csatlakozva védték Szlavóniát. Gyuri az apjától sosem hallott katonatörténeteket, a forradalomról sem mesélt soha. Ki tudja, talán dicsekvésnek tartotta volna, vagy úgy gondolta, hogy a gyerekeit ez úgysem érdekli, valószínűbb azonban, hogy attól tartott, ha mesélni kezd, olyan dolgokra is rákérdezhetnek, amiről semmi kedve nem volt beszélni.

– Ő Gyuri, Novák Bálint barátom idősebb fia, emlékeztek rá? Jó harminc éve jártak nálunk – mutatta be Milán a vendégeinek.

Joszip Gyuri arcát fürkészte.

– Neked is ilyen szép fekete hajad volt régen – fordult Milánhoz –, csak kár, hogy szakállt növesztettél, mintha nem tűnnél elég öregnek szakáll nélkül is.

Milán nevetett.

– Rád néztem, Joszip, és rájöttem, hogy sok férfi, amikor megöregszik, nem öreg bácsi, hanem öreg néni lesz. A szakáll legalább egyértelmű.

Szerencsére Milán bácsit a jó ízlése megakadályozta abban, hogy hozzátegye, némely nő pedig idős korára öreg bácsi lesz, mert ahogy Gyuri elnézte Joszip megereszkedett, csupasz arcát és a felesége, Duska néni aszott ábrázatát, orra alatt tüskés bajuszkájával, valóban úgy festettek, mintha a hormonok gonosz tréfájaként idős korukra nemet cseréltek volna.

Joszip bácsin és a János nevű idős férfin sokzsebes, terepmintás nadrág volt, nehéz volt eldönteni, hogy egykori katonai felszerelés, amolyan nosztalgia az együtt eltöltött idők iránt, vagy a célszerűsége miatt hordták tovább, mert a tágas zsebeit jól ki tudják tömni iratokkal, tárcával és az olvasószemüveggel. Az asszonyok sötét színű, apró mintás kartonruhát és szandált viseltek, Sára néni a hófehér haját tömött kontyba fogta össze, a másik két asszony frizurája férfiasan rövidre volt vágva. Valamennyien elég jól beszéltek magyarul, legfeljebb a szláv akcentussal ejtett mondataikba olykor szerb vagy horvát szavakat kevertek.

– Valamikor ezen a vidéken csak magyar szót lehetett hallani, de mostanra alig maradt néhány család – mondta Sára néni.

– Mi történt a többiekkel? – kérdezte Gyuri.

– Maguk nem tanulták az iskolában?

– Nem emlékszem, hogy tanultuk volna.

– A világháború alatt itt, a Dráva mentén is ölték egymást az oroszok, a németek és a magyarok, még bolgárok is harcoltak itt. Felrobbantották a Dráva-hidat, romhalmazzá váltak a

környező falvak. Aztán Tito partizánjai elüldözték a magyar és a német lakosságot, és szerbeket telepítettek a helyi horvátokhoz.

– A partizánok? – csodálkozott Gyuri, és Milánra nézett. – Na, ezt biztosan nem tanultuk. A te papád is partizán volt, ugye jól emlékszem, Milán bácsi?

Milán zavarba jött.

– Ők a német megszállók ellen harcoltak, a magyarok meg a nácik szövetségesei voltak.

– De az ősidők óta itt élő lakosoknak ehhez mi közük volt?

– Akkoriban ezt így gondolták helyesnek. Az oroszok, a csehszlovákok, a magyarok és a románok is ezt tették…

– Ja, ha mások is ezt tették, akkor rendben van… Mindenre ez a mentség?

Milán nem válaszolt.

– Aztán ’91-ben folytatódott a szörnyűség – jegyezte meg János bácsi.

György azt gondolta, hogy egy háború nyomait a romok jelzik. Pedig az új épületek is mutathatják. A faluban nem voltak öreg házak, a polgárháborúban ismét mindent földig bombáztak, és a takaros új épületek Patyomkin-faluként takarták a múltat, csak az emlékek martak tovább savként a gyomorban, hogy a legváratlanabb pillanatokban égetve felbugyogjanak.

– Eltűnt a múlt – mesélte Duska néni. – Amikor végre visszajöhettünk a menekülttábor után, nem találtuk meg a portánkat, a kertünkbe se merészkedhettünk az aknák miatt. Ledőlt a templomtorony, és a romos oltáron fej nélkül állt a Szűz Mária-szobor, amihez mindig imádkoztunk. A Szűzanya leszakított fejét valaki odatette a lábához, hogy csak nézze, mivé lettünk… Gyerekkorában mindenki felment a pókhálós padlásra, megnézhette a kétszáz éves rokkát, a csorba mázas

köcsögöket, öregapánk katonaládájában a régi kacatokat, ruhákat, családi fényképeket, ezeket nézegettük gyerekkorunkban, így ismerkedtünk a múltunkkal…, de a mi unokáink ezt már soha nem fogják látni.

– Egy falubeli fiú, akivel együtt nőttünk fel, Joszip padtársa volt az iskolában, előző este még együtt mulattak egy lakodalomban, aztán hajnalban rájuk gyújtotta a házat, mert a fiú szerb volt, Joszipék meg félig horvátok… – magyarázta Sára néni.

– Minket meg kirángattak az utcára, és agyba-főbe vertek – mesélte János.

– Az asszonyok visítoztak, hogy ne csináld ezt, Zdenko, hát ismersz minket! Mit vétettünk mi? Ő meg azt kiabálta, hogy miért álltunk a horvát usztasák mellé, és mit tettünk mi, magyarok az ő szerb nagyszüleivel Újvidéken ’42-ben. Hát mi közünk nekünk ehhez?, kérdeztük. Mi akkor még meg se születtünk.

– Mindenki a saját sérelmeit emlegeti – dörmögte Milán bácsi. – A szerbek usztasáknak nevezték a horvátokat, és azt hányták a szemükre, hogy a világháború alatt összefogtak a nácikkal, és egymillió szerbet meg tízezer zsidót gyilkoltak meg, a horvátok meg csetnikeknek nevezték a szerbeket, és azt vetették a szemükre, hogy horvátok tízezreit gyilkolták le, mert vissza akarták állítani Nagy-Szerbiát. Boszniában aztán szerbek és horvátok nagy egyetértésben együtt gyilkolták a muszlimokat, mert állítólag a muszlimok is gyilkolták őket. Mifelénk az emberek nem az eszük, hanem a felmenőik sérelmei alapján cselekednek, és nem a másik embert, hanem az ideológiáját, a hitét, a nemzetiségét nézik. Pedig nem egymást gyűlölik ezek a népek. Mindegyiknek magával van baja, csak keresnek valakit, olykor a saját testvérüket, akit okolhatnak a nyomorúságukért. Már dúlt a háború Jugoszláviában, amikor Budapestre kellett

mennem néhány dolgot elintéznem, és egy szerb barátom lányának is vittem hivatalos papírokat, aki a szerb–horvát iskolában tanult. ’93-ban az iskola tantestülete úgy döntött, hogy a háború és a kölcsönös gyűlölködés jegyében kettéválasztja az addig közös iskolát, szerbre és horvátra. Pedig ezek a gyerekek már Magyarországon születtek, magyarnak is vallották magukat, a tanulók többsége pedig eleve magyar volt. A korábbi iskolaépületet a Rózsák terén felújították a szerbeknek, a horvátok pedig új épületet kaptak, de az építkezés idejére a gyerekeket átmenetileg a Festetics utcai siketnémák iskolájában helyezték el, úgy, hogy a lépcsőházban az épület két felét kulcsra zárt üvegajtó választotta el egymástól. És amikor mentem fel az emeletre, azt láttam, hogy a barátom szerb–magyar kislánya az üvegajtó egyik oldalán áll, a legjobb barátnője, egy horvát–magyar kislány pedig a másik oldalon, és elkeseredetten mutogatva igyekeznek szót érteni egymással, mint a süketnémák.

– Amikor a falut védtük, bekerítettünk egy szerb mesterlövészt, aki befészkelte magát a templom melletti ház padlására, és onnan lőtte az utcát – mesélte János. – Ivica élve megúszta a tüdőlövést, de Kollár Sanyit és Nagy Gézát a fejükön találta el a golyó, ott feküdtek kifolyt agyvelővel az úttesten. És akkor Milán a fal mellett felosont a szétlőtt ház lépcsőjén, és behajított egy kézigránátot a padlásajtón. Amikor összeszedtük a halott csetnik papírjait, az igazolványából kiesett a szőke kislánya fényképe. Emlékszel, Milán?

Milán hallgatott.

– Hogyne emlékeznék! – szólalt meg aztán rekedt hangon. – Kiderült, hogy a „csetnik” egy dél-bácskai magyar volt! A szerencsétlen srácot bizonyára besorozták a jugoszláv néphadseregbe, és mit tehetett, lőtte a horvát oldalon harcoló „usztasát”, a kelet-szlavóniai másik magyart.

Amikor besötétedett, az öregek elmentek, és Sára néni is nyugovóra tért, Milánnal kettesben maradtunk a kertben. Lehűlt a levegő, Milán látta, hogy didergek, bement a házba takarókért. Míg visszatért, én az eget és a csillagokat bámultam. Amikor vibráló csillagokat látok a fekete égen, mindig azt képzelem, hogy talán fejlettebb civilizációk rejtjeles, bölcs üzeneteket küldenek nekünk arról, hogyan kellene élnünk, csak nem ismerjük a kódot.

Amikor Milán kijött a házból, az egyik takarót kedélyes mozdulattal odadobta nekem, a másikat a saját vállára terítette, aztán kitöltöttük az üvegek alján maradt vörösbort. Kedvem lett volna rágyújtani, de a börtönben leszoktam a dohányzásról. Láttam, mennyit szenvednek mások a kielégítetlen függőségeik miatt, és úgy döntöttem, én mindenről leszokom, amivel megzsarolhatnak az életben, pénzről, italról, cigarettáról, kártyáról, nőről… sőt még a legfájóbb szükségletemről, a szeretetről is. Nem mintha ettől boldogabb lennék azóta.

Régóta szerettem volna faggatni Milánt az apámról, de Szlavóniában és Boszniában harcolt akkoriban, később meg építészmérnökként az újjáépítéssel volt elfoglalva. Egyébként is túlságosan intim témának éreztem ezt ahhoz, hogy levélben kérdezgessem, arról nem is szólva, hogy tudtam, a börtönben gyakran ellenőrzik a postát. Ennek a látogatásomnak is az volt a titkos célja, hogy végre megtudjam az apámról az igazságot, és alig vártam, hogy kettesben maradjunk Milánnal.

– A börtönparancsnok megengedte, hogy mielőtt anyám meghal, meglátogassam a kórházban és elbúcsúzzak tőle – vágtam bele. – Akkor anyám megdöbbenésemre azt állította, hogy ugyan engem örökbe fogadtak, de valójában az apám az igazi apám, és hogy te majd elmeséled, hogy is történt ez, Milán bácsi.

Milán zavartan fürkészte az arcomat, elgondolkodva a

szakállát tépkedte, és hogy időt nyerjen a válasz előtt, kiitta a poharából a borát, aztán fölemelte az üveget, megvizsgálta, maradt-e az alján valami, holott már az előbb a végére jártunk mindhárom palacknak.

– Igazad van – mondta aztán –, ideje elmesélnem egy-két dolgot az apádról, amit más úgysem fog. Elég nagy vagy már, és megéltél egyet-mást magad is ahhoz, hogy megértsd őt. Úgy tűnik, meg kell várnunk, míg mi is elkövetünk néhány szégyellni való disznóságot az életben, hogy elfogadóbbak legyünk másokkal.

A RÁDIÓ OSTROMA

A Rádió ostroma és a Kossuth téri sortűz után tucatjával szállították a sebesülteket a Péterfy Sándor utcai kórházba, a zsúfolt folyosókon is csak a falak mellé tolt ágyakat és az átvérezett kötésükkel sorsukra váró sebesülteket kerülgetve lehetett közlekedni. A nyöszörgő sérültek – civilek, felkelők, ávósok, magyar és szovjet katonák –, megfeledkezve az egymással acsarkodó ideológiákról, amelyek szellemében addig egymást öldösték, most a hasonló nyomorúság mindent felülíró közösségében már csak a saját bajukkal voltak elfoglalva. Amikor Milán a félájult Bálinttal a kórházba érkezett, és az egyik ápoló segítségével hordágyon felcipelte az emeletre, az orvosok és az ápolónők a napok óta önként vállalt túlmunkától már az idegösszeomlás határán álltak.

– Most mondja meg, hova tegyük? – kérdezte a karját széttárva, csaknem sírva egy egészen fiatal orvosnő, alighanem még medika. – Nézzen körül!

– Látom én, de nem ő lőtte magát hasba! – vitatkozott Milán. – Viszont ha nem segítenek, mindjárt meghal.

– Persze hogy segítünk! Hisz' ez a dolgunk. Csak már nyolcadik napja napi tizenhat órán át talpon vagyunk, csupán a megértéséért könyörögtem.

Milán az egyetemről ismerte Novák Bálintot, orosz nyelvet tanított nekik, és híre volt a diákok körében, milyen ragyogóan beszél angolul is. Milánt irigyelték a csoporttársai, mert szerbtudása révén neki könnyebben ment az orosz, ő lett Bálint kedvenc tanítványa, de a többiek is élvezték az oroszórákat, mert a fiatal tanár (a nyelvtanítást Dosztojevszkijről,

Bulgakovról, Gogolról szóló irodalmi pletykákkal színesítve), képes volt még az utált kötelező nyelvet is szórakoztató módon előadni.

„A megszállókat lehet utálni, de aki Puskin, Tolsztoj, Csehov nyelvét utálja, az nem hazafi, hanem műveletlen ember”, mondta a diákoknak. Az egyik tanítványa feljelentette, s minthogy a fegyelmi bizottságban Bálint mondatának csupán az első fele ragadt meg (hogy tudniillik a szovjeteket felszabadítók helyett megszállóknak nevezte, akiket lehet utálni, sőt a fiatal tanár nyilván úgy gondolja, utálni is kell, amit mellesleg a fegyelmi bizottság tagjainak többsége is hasonlóképpen gondolt, csak nem mert kimondani), Bálintot végül csak azért nem rúgták ki az egyetemről, mert a dékán és néhány tekintélyes professzor külföldi folyóiratokba szánt tudományos dolgozatainak orosz és angol nyelvű fordítását mindig ő készítette, és nem akarták elveszíteni a fordítójukat.

Bálint október huszonharmadikán délután együtt vonult a diákjaival a Műegyetemtől a Petőfi hídon át végig a Körúton, majd vissza Budára, a Bem-szoborhoz, aztán újra Pestre, a Parlamenthez, meghallgatni Nagy Imrét, s végül a Bródy Sándor utcába, a Magyar Rádióhoz, vidáman vitték a táblákat, együtt énekeltek, és lelkesen skandálták, hogy „Ruszkik, haza!”, „Nagy Imrét a kormányba, Rákosit a Dunába!”.

A tüntetők (amikor a Rádió vezetői megtagadták, hogy beolvassák a követeléseiket) eleinte csak kővel dobálták a rádió épületét, de miután az épület védelmére kirendelt ÁVH-sok az ablakokon át a tömegbe lőttek, és a felkelők is fegyverhez jutottak egy váratlanul megjelenő teherautóról, megkezdődött a tűzharc. Bálint és Milán is szerzett magának géppisztolyt, mindketten voltak sorkatonák, ismerték a működését, vaktában lőtték az épület ablakait, ahol mozgást láttak, de a dobtáras davaj-gitárral célozni nem nagyon lehetett, közelharcra

tervezték, ész nélkül szórta a lövedéket, aztán amikor az épület felmentésére érkezett rendőri egységek és a Rádió székházát védő ÁVH-sok is egymást kezdték lőni, Bálinték a helyzetet olyan kaotikusnak ítélték, hogy az ostromot meg sem várták.

Napokig csavarogtak együtt a városban különböző felkelői csoportokhoz csapódva, és együtt szabadították ki Milán apját a Kozma utcai Kisfogházból. Amikor a statáriummal fenyegető sorozatos felhívások hatására már a géppisztolyokat is bedobták egy kapualjban álló szemetesbe (csak Milán őrzött a zsebében egy pisztolyt), a Thököly úton váratlanul hasba lőtték Bálintot.

Abban az időben már nem voltak harcok arrafelé, csak egy magányos orvlövész lövöldözött az egyik háztetőről a járókelőkre, mintha szórakozásból légpuskával verebekre lődözne, a lövés hangját nem is hallották, Milán csak azt látta, hogy Bálint váratlanul a hasához kap, és elvágódik. Először azt hitte, megbotlott, de a hasára szorított tenyere alól egyre nagyobb foltban terjedt a vér, úgyhogy Milán a saját testével védve bevonszolta a barátját egy kapualjba. Tanácstalanul körülnézett, mit tegyen, kitől remélhet segítséget, de csak egy télikabátos férfi szaladt a túloldalon, görnyedten, kalapját a fejéhez szorítva, szorosan a fal mellé simulva, hogy minél kisebb felületet hagyjon magából az orvlövésznek. Milán végül széttárt karokkal egyszerűen kiállt az úttestre, és megállított egy arra járó autót, de amikor az izgalomtól zihálva megkérte a sofőrt, segítsen a kórházba szállítani sebesült barátját, a férfi akadékoskodni kezdett, hogy nem akarja bepiszkolni a kocsiját, mert a vér nem jön ki a kárpitból, nézze csak meg Milán, az ülésen már így is van egy kisebb folt, mert a fiának a múltkor eleredt az orra vére, azóta se tudja kiszedni a vérfoltot, pedig már mindennel próbálta. Milán magából kikelve, őrjöngve előrántotta a pisztolyát, a férfi pedig, aki szinte jobban

megrémült Milán dühtől eltorzult arcától és vérben forgó szemeitől, mint a részegezett fegyvertől, a fogai között káromkodva, pokrócot vett elő a csomagtartóból, akkurátusan ráterítette az ülésre, eligazgatta, segített a nyöszörgő Bálintot beemelni az autóba, és együtt beszállították a Péterfy utcai kórházba.

Amikor a műtét után néhány nappal Bálint az intenzívről átkerült a kórterembe, és kicsit összeszedte magát, lelkesen mesélte Milánnak, hogy az éjszakai ápolónő egy olyan gyönyörű lány, hogy amikor az első éjszaka álmából felriadva meglátta, amint mellette állva az éjjeliszekrényén a lázmérőt ellenőrzi, azt hitte, még álmodik.

– Na és a mosolya! – lelkendezett Bálint.

– Erről az oldaladról nem is ismertelek – nevetett Milán –, úgy látom, ez a lány meg fog gyógyítani.

– Inkább a te korosztályod, Milán, egészen fiatal, én meg ráadásul, mint tudjuk, nős vagyok. Sajnos.

Az egymást váltó két műszak működni látszott, nappal Ágnes jött a férjét látogatni, este pedig (illő lelkifurdalások közepette) Bálint a gyönyörű kis ápolónővel, Marinával igyekezett flörtölni, csak már nem emlékezett rá (valójában sosem tudta), hogyan kell. Sráckorában sem tudott bánni a lányokkal, az anyja korai halála miatt nem volt női mintája, minden nőben anyát keresett magának, Ágnes pedig ennek a feladatnak nem tudott megfelelni, és Bálint hiába próbált az évek során egyre ingerültebben menekülni a sikertelen házasságából, nem csak udvarolni, szakítani sem tudott. Ágnes a férje minden gonoszkodása ellenére ragaszkodott hozzá, azt mondta, ő így is szereti, Bálint viszont (már csak a saját gyávasága miatt is) egyre jobban haragudott a megátalkodottan hűséges feleségére.

Marina más generáció volt, nyitottabb és szabadabb, Bálintot is meglepte, hogy a fiatal ápolónő egyre sűrűbben talált indokot

arra, hogy egy-két percre beugorjon hozzá, főként lámpaoltás után. Ha elhaladt a folyosón, többnyire megállt az ajtó kerek, hajóablakszerű kémlelőnyílásánál, ahonnan megbizonyosodhatott, hogy a betegek már alszanak, és rálátott Bálint ágyára, kukucskált befelé, várta, kinyitja-e a szemét a férfi, Bálint pedig gyakorta kinyitotta a szemét, mert nem akarta elszalasztani az alkalmat, izgatottan várta, mikor tűnik fel az ablakban a mosolygós szemű lány. Ha meglátta Marinát az üvegen át, a kezét alig emelve a párnája mellől, az ujjaival – mintha a levegőt kapargatná – zavartan integetett neki, a lány pedig csöndben beosont, megállt az ágya mellett, és szemmel tartva a többi ágyon alvó beteget, sutyorogtak.

Egyik éjjel, amikor a sutyorgásuk a megszokottnál is bensőségesebben alakult, Bálint hirtelen bátorsággal a lány köpenye alá nyúlt, és simogatni kezdte a combját, közben a lány arcát figyelte, nem veszi-e zokon a merészségét, de minthogy Marina csak mosolygott, lassanként felcsúsztatta a tenyerét egészen a feszes kis fenekéig, és ott élvezettel elidőzött. A lány mosolyogva tűrte egy darabig, aztán megfogta a férfi kezét, a lüktető szeméremdombjához szorította, majd hirtelen, mintha megrettent volna valamitől, lehajolt, és szájon csókolta.

– A többit majd ha meggyógyultál! Ez most nem tesz jót neked, nekem meg a többi beteggel kell foglalkoznom – mondta, majd kisurrant a kórteremből, és véget vetett az éjszakai randevúknak.

Bálint nem tudott rájönni, hogy ez is a kacérkodás része volt-e, vagy a lányban feltámadt a hivatástudat, esetleg szeretetteljes rafinériával így akarta serkenteni a férfit a felépülésben (bár ez utóbbit mint képtelenséget elvetette), mindenesetre Bálintnak egyre nagyobb kedve kerekedett a gyógyuláshoz, és körmönfont érveléssel még büszke is volt magára, hogy a tisztesség határain belül maradt, mert, mint a

példa mutatja, az ügyetlenség is lehet táptalaja az erénynek.

Bálint addig-addig mesélt lelkesen Marináról, míg felkeltette barátja érdeklődését, különösen miután kiderült, hogy a lány szegről-végről Milánnak földije is, az anyja horvát baranyai magyar, az apja pedig olasz tengerésztiszt, szerb kereskedő vagy horvát táncdalénekes, ebben nem volt egészen biztos a lány, csak abban, hogy a férfi még az ő születése előtt elhagyta az anyját, aki egyedül nevelte fel. Marina a Rózsák terén, a budapesti szerb–horvát középiskolában érettségizett. A magyar gyökereit hűségesen őrző mamája azért küldte Budapestre, hogy miközben az iskolában horvátul tanul, az iskolán kívül a magyart is gyakorolhassa. Az érettségi után aztán alig kezdte el az ápolónőképzőt, a forradalom máris éles gyakorlóterepet kínált a tanulmányaihoz.

Egyik délután Milán ott maradt Bálint mellett a látogatás végéig, hogy találkozzon az esti műszakra érkező Marinával. Horvátul szólította meg. A horvát szóra a lánynak felcsillant a szeme, percekig beszélgettek, Bálint pedig kényszeredett mosollyal, bamba képpel (minthogy csak az orosztudásából igyekezett valamit elkapni a párbeszédből), féltékenyen hallgatta őket. Aztán Marina, a popsiját sikkesen rázva, mint aki biztos benne, hogy a két férfi utána bámul, kibillegett a kórteremből.

– Te, ez a lány most nekem riszált?

– Ne örülj, nekem is így szokott!

– Tudod, hogy hívják ennek az édes lánynak az olasztengerésztiszt-szerbkereskedő-horváttáncdalénekes papáját? – nevetett Milán. – Durannak. A korábbiakkal ellentétben ezúttal legalábbis azt állította, hogy a papája híres francia zongoraművész volt, a lakásukban most is ott áll a zongorája. Vagy igen változatos élete lehetett a kedves papának, vagy a lányának elragadó a fantáziája… Mindenesetre félek,

össze fogunk veszni rajta, mert úgy érzem, én is beleszerettem. Bár nem lenne sportszerű, ha most verekednénk meg érte, mivelhogy te éppen kripli vagy.

– A közöttünk lévő súlycsoportkülönbséget nézve, szerintem egyébként se lenne túl sok esélyem – felelte Bálint, viccesnek szánva a mondatot, de valódi aggodalommal a hangjában, és a félelme jogosnak tűnt, mert néhány nap múlva a fiatalok valóban összejöttek, de (minthogy mindkettőjüknek hatalmas szíve volt) megállapodtak, nem vallják be Bálintnak, nehogy visszavesse a gyógyulásban.

November közepétől Bálint már otthon lábadozott, és egyre ingerültebben viselkedett a feleségével, aki nem tudta mire vélni férje magatartását, a sebesülés utáni érzelmi megrázkódtatást okolta, csöndben nyelte a sértéseket, miközben nem is sejtette, hogy a férje titokban azt fontolgatja, hogy Marina iránti vonzalmából bátorságot merítve, végre erőt vesz magán, szakít vele, és új életet kezd a lánnyal.

Amikor Bálint megerősödött, és már eljárt otthonról, volt két hét, amikor Milán és Bálint felváltva szökött be Marinához a nővérszállóra, mert a lány nem tudott (talán nem is akart) választani a férfiak között, aztán Marina egyszerre véget vetett mindkét kapcsolatnak.

– Azt mondta, belefáradt – mesélte Milán később Gyurinak –, pedig valójában várandós lett, csak nem akarta nekünk elmondani. Úgy érezte, az ő hibája, hogy nem védekezett, és nem akarta a házas apádat sarokba szorítani. Én is csupán egy évvel később tudtam meg a történteket, amikor már megszült és állami gondozásba adott téged. Levélben írta meg, mert amikor november végén a pufajkások elkezdtek vadászni a felkelőkre, a határok lezárása előtt én is gyorsan apám után jöttem Jugoszláviába. Apádnak nem mondtam el soha, hogy született egy fia, mert amikor Marina szakított velünk, ő

lelkileg úgy összeroppant, hogy beszélni se lehetett vele, aztán meg letartóztatták.

– És ha Marina egyszerre járt mindkettőtökkel, honnan lehet tudni, kitől esett teherbe?

– A nők ezt megérzik. Marina azt állította, napra pontosan kiszámolta, és apád volt a szerencsés.

– Kár!

– Ugyan már! Én se vagyok apának való! Még annyira se, mint az apád. Talán ez is oka volt, hogy Marina egyikünket se avatott be a születésedbe. Nem bízott bennünk. Inkább, miután állami gondozásba adott, hazament az anyjához, a tengerpartra, ahol a mamájának volt egy kis bárja, aztán férjhez ment egy horvát orvoshoz, és született még egy kisfia, küldött róla képet, vicces, egészen úgy néz ki, mint te, Gyuri. Marina egy időben meg akart keresni téged, mert akkor már nagyon megbánta, hogy fiatalon nem mert vállalni, de nem tudta, elárulták-e neked a szüleid, hogy örökbe fogadtak, és nem akart felzaklatni. Egy ideig leveleztünk, de aztán azt írta, elege van a zűrzavaros Kelet-Európából, és a fiával és a férjével Új-Zélandra költözött. Azóta nem hallottam róla.

– Tudom, átszúrta egy kötőtűvel a szivacsföldgömbjét, és ott lyukadt ki a tű.

– Ezt meg honnan tudod?

– Vagy huszonöt éve arról a partszakaszról akartam átúszni Triesztbe. Még te küldted a meghívólevelet, emlékszel? Persze nem tudtad, hogy disszidálni készülök. Véletlenül a Paradisóban szálltam meg, láttam is a falon anyám és az öcsém fényképét, csak nem tudtam, hogy ők az anyám és az öcsém.

– Elképesztő! Ezek szerint találkoztál a nagyanyáddal is! Most mondd meg, milyen kicsi a világ!

György első útja Milánéktól a tengerpartra vezetett. A Paradiso bárt, ahol annak idején a nagyanyja kiadta neki a kutya szobáját, alig találta meg. Az épületet teljesen átépítették, súlyosan megsérült a háború során. Továbbra is ugyanúgy hívták a helyet, de eltűnt a kézzel festett, színes cégér, és egy divatosnak hitt, nyomott fémlemez virított helyette. Az új tulajdonos azt mondta, a korábbi tulajdonosnő a háború kitörésekor Új-Zélandra menekült a lányához, és nincs meg a címe.

György leült a bár teraszára, fokhagymás, grillezett tintahalkarikákat, sült rákot evett, és sört ivott hozzá, mint régen. Szürke felhők borították az eget, csak pillanatokra bújt elő a nap, a szél tajtékosra csipkézte a hullámokat. Az emberek ruhában hevertek a homokban, és lehunyt szemmel, összeszorított fogakkal, mintha az életük múlott volna rajta, igyekeztek legalább némi biztató fénysugarat kicsikarni a kora tavaszi napból.

NÉZTE A CETLIKET

Nézte a cetliket a szobája falán. Hiába igyekezett összerakni az életét, egyre zavarosabbnak tűnt. Kis papírdarabkákra írta, amit tudott magáról, ami pedig hiányzott a képből, vagy nem volt elég világos, azt kérdésként véste oda, hatalmas kérdőjelet biggyesztve mellé. A cetliket rajszöggel odatűzte a gyerekkora óta szobájuk falán függő parafa táblára (ahogy a nyomozó kollégákkal egykor tették, amikor egy bűnügyön rágódtak), aztán cserélgette a cetliket, hátha fölfedez valamilyen logikai összefüggést közöttük. Átkutatta a fiókokat, elolvasott minden dokumentumot (apja úgy őrzött minden papírt, mint egy archívum), támpontokat keresett, amelyek segíthettek volna eligazodni.

Egy ideig nem látogattam az apámat, minek, gondoltam, úgyse ismer meg, talán azt se tudja, hol van. De én tudtam, és nyomasztott. A születésem után engem is beadott az anyám egy otthonba, igaz, aztán a szüleim örökbe fogadtak, apám nevét viselem, nem szeretem, de mégiscsak az apám. A harmadik látogatásom után aztán nem bírtam tovább a látványt, ahogy kikötözve, maga alá csinálva fekszik a rácsos ágyban, összecsomagoltam, és hazavittem a tanyára. Később jöttem rá, valójában végig se gondoltam, mit vállalok. Gyerekkoromban a tekintélyével és a lenézésével tartott sakkban, most a belém nevelt bűntudatommal és megfelelési kényszeremmel irányított öntudatlanul. S közben nem hagyott nyugodni a bizarrul hangzó kérdés, ami az egyik papírcetlin virított:

APÁM-E AZ APÁM?

Lehunyt szemmel, két kezét a mellén összekulcsolva fekszik, mint aki némán imádkozik. Vagy mint egy halott.

Nemrég fésűvel és ollóval rövidre vágtam a szakállát, megfésültem a haját, még nedvesen csillog. Nem mintha vendéget várnánk, de nekem is jobban esik ránézni, ha gondozott a külseje.

Fekszik az ágyon.

– Te ki vagy? – kezdi megint.

– Na jó, elárulom – súgom neki sejtelmesen –, Mátyás király vagyok, álruhában.

Belenyugszik. Voltam már Pelé, John Lennon és Gina Lollobrigida, teljesen mindegy, mit válaszolok, úgyse emlékszik rá. Korábban még voltak világos pillanatai, eleinte türelmesen reagáltam, aztán belefáradtam. Szégyellem, de így van. Tisztán tartom, ápolom és főzök neki, de beszélgetni nem tudunk. Eleinte, hogy legyen köztünk valami szellemi kapcsolat is, felolvastam neki, de nem reagált, úgyhogy leszoktam róla. A hasát jobban szereti, mint a mosdást és a felolvasást. Ennyi öröme maradt. A korral eltompulnak az ízlelőbimbók, az édességet és a fűszeres ételeket kedveli, ha pörköltöt vagy csípős lecsót készítek, hangosan csámcsogva eszi. Mennyit veszekedett velünk gyerekkorunkban, hogy ne csámcsogjunk. Néha én is rászólok, röviden és pattogósan, úgy, ahogy annak idején ő tette:

– Ne csámcsogj!

Olyankor csodálkozó tekintettel bámul rám, nem érti, mi bajom.

– Látom, nem érted – vigyorgok. – Mi sem értettük, miért ne lehetne csámcsogni, ha úgy jobban esik az étel. Olvastam – mesélem neki –, hogy vannak kultúrák, ahol így jelzik a vendéglátónak, ha ízlik a kaja, és még meg is sértődnének, ha a

vendég nem csámcsogna. Úgyhogy nyugodtan csámcsogj, engem nem zavar.

Magamat szórakoztatom az ironizálással. Régen jó humorérzéke volt, de már nem érti a viccet. Nem értheti, mert a humor csipkelődés a valósággal, márpedig, ha nincs emlék, nincs valóság. A valóságot nem tudjuk felidézni, csak az emlékeket, azt tekintjük a valóságnak, ahogy emlékszünk rá. Valahogy úgy képzelem, hogy az agyunk, ahogy a kérődzők táplálkoznak, felöklendezi az emlékgalacsinokat (sőt az álmokat és a vágyakat is, amelyek meg se történtek), kedve szerint ízlelgeti, némi nyállal elkeveri, újra rágja, és úgy igyekszik megemészteni.

Kissé ijedt arccal figyel, a szemeмből próbálja kiolvasni a gondolataimat és a szándékaimat. Épp, mint a kutyánk, akit az állatgondozók figyelmeztetése ellenére egy menhelyről fogadtam örökbe néhány hete. Vigyek inkább egy egészséges állatot, mondták, mert ez annyit szenvedett az élete során (verték, éheztették, végül kidobták egy autóból), hogy aligha fogja kiheverni, márpedig a lelki sérült állat olyan, mint a sérült lelkű ember: kiszámíthatatlan. Lehet hálás, hűséges, életre szóló társ, de bizalmatlan, sunyi és váratlanul ellenséges is. Ám hiába volt a jóindulatú figyelmeztetés, a megtépázott keverék terrier, őszes, csapzott képével, bánatos, csipás szemeivel ott gubbasztott a sarokban (látszott rajta, még csak nem is reménykedik abban, hogy bárki magához veszi, nem úgy, mint a magukat kellető, lelkesen csaholó társai), annyira esendőnek és kiszolgáltatottnak tűnt, hogy nem volt szívem otthagyni. Na, ő tud pontosan úgy nézni, mint mostanában az apám itt, az ágyában.

Kitaláltam egy körmönfont történetet egy számomra igen

fontos családi barátról (hogy ne kelljen bevallanom, hogy valójában rólam és az apámról van szó), és írtam a régi rendőr kollégáknak, segítsenek egy DNS-vizsgálatban. Szorongva vártam, szóba állnak-e még velem. Az egykori bűnügyi laboratóriumunk azóta nyilván olyan sokat fejlődött, hogy egy apasági tesztet gond nélkül el tudnak végezni, ha hajlandók segíteni, gondoltam. Rögtön válaszoltak. Azt írták, nyugodjak meg, már rég megbocsátottak nekem, sőt, a maffiaháborúk, a robbantásos merényletek, a politikusok milliárdos közpénzlopásai óta, amivel mostanában naponta szembesülnek, szinte nosztalgiájuk van az én egykori, piti kis betöréseim iránt. Küldjek nyálmintát a feltételezett apától és a fiától, szívesen megteszik ezt a szívességet a régi kollégának. Postáztak mintavételi készletet is, így a mintákhoz tartozó egyik borítékra csak annyit írtam: APA, a másikra pedig: FIÚ.

Leültem az apám mellé. A csatolt leírásnak megfelelően, a két-két mintavételi pálcával tízszer alaposan megdörzsöltem a nyálkahártyámat a szájüregem bal és jobb oldalán, közben mindig fordítottam kicsit a pálcán, hogy a vattás rész teljes felületére jusson minta, majd a pálcákat beletettem a borítékomba. Akkor jött a neheze: az apámtól is mintát kellett vennem.

– Mondd szépen: ÁÁÁ!

Nem akarta kinyitni a száját.

– Nyisd ki szépen a szád, jó nagyra, mint amikor a hátsó fogaidat mossuk.

Durcásan összeszorította az ajkait.

– Ne vacakolj már! Ezzel a csiki-csikivel megtisztítjuk a szájadat belülről. Nem fog fájni. Láttad, most csináltam magamnak is.

Gonoszul nézett rám.

– Bazmeg, kezdem elveszíteni a türelmemet. Ennyit igazán

megtehetnél, ha már itt ápollak, és mosom a segged.

Elutasítón behunyta a szemét, jelezve, hogy nem hajlandó még tudomást sem venni rólam.

– Lesz a végén csoki! – húztam elő a titkos fegyveremet.

Ez végre használt. Kinyitotta a szemét, és elmosolyodott.

Elővettem a kredencből a tábla csokoládét, és fölmutattam. Azonnal kitátotta a száját.

– Azt mondtam, hogy a végén lesz a csoki!

Bólintott, szépen engedelmeskedett, és miután a szájüregének mindkét oldalán befejeztük a műveletet, még a mintavételnél is nagyobbra nyitotta a száját. Követelte a csokoládéját.

– Csak annyit mondtam, hogy lesz a végén csoki. De azt nem mondtam, hogy neked lesz. Túl sokáig kéretted magad, öregem, lecsúsztál róla! – mondtam, azzal letörtem egy kockát, bekaptam, és gonoszul a szemébe nevetve, élvezettel elkezdtem rágni.

Tanácstalanul nézett, a csalódottságtól elkámpicsorodott arccal, majdnem elsírta magát. A gyerekek és a kutyák tudnak ilyen bűntudattal nézni.

– Ugye, milyen szar, ha basztatják az embert? – kérdeztem.

Azzal letörtem egy dupla kockát, és a megérdemelt jutalomfalatkáját beletoltam a kitátott szájába.

„MITŐL MENEKÜLTÜNK?”, virított a kérdés egy másik cetlin a parafa táblán. Már gyerekkoromban sem értettem, miért jöttünk ide annak idején a világ végére, és az apám fiókjaiban feltúrt dokumentumok között se találtam erre utalást. Írtam Márkusnak, és megkértem, nézze meg a Történeti Hivatal levéltárában, létezik-e akta az apámról. Neki nem kell kérvényeznie, mindenhez hozzáfér, gondoltam. Néhány hét

múlva válaszolt, azt írta, talált ezt-azt, de inkább személyesen mondaná el, meglátogat, úgyis régóta tervezi.

Márkus a börtönben is bement néha Györgyhöz, követte a sorsát, segített a háttérből, de egy éve, amióta György kiszabadult, elszakadtak egymástól, a tanyán pedig még sosem járt. Márkust korábban csak elegáns öltönyben látta, annyira jellemző volt rá a stílus, hogy már-már az volt a kényszerképzete, hogy aludni és zuhanyozni is öltönyben szokott, most meg márkás farmert és még márkásabb dzsekit viselt, túracipőt húzott, mint a városi emberek, ha vidékre mennek, és úgy nézegette a környéket, úgy bámészkodott a tanyasi házban, mint egy kiránduló.

– Tavaly betöltöttem az ötvenötöt, és most nyugdíjaztak – mesélte. – Kapok ugyan becsületes nyugdíjat, keresztet is akasztottak a nyakamba, tudod, ez most a Szocialista Munka Hőse, és kineveztek főtanácsadónak, de nemhogy főtanácsot, még tanácsot se fogadnak el tőlem. Túl sok mindenről tudok, túl sok mindenbe belelátok, ez se nekik, se nekem nem jó. Örülnek, hogy megszabadultak a pofámtól. Új szelek fújnak, öregem, de az új széllel szembe se lehet pisálni. Ahol az „okosság” a csalás szinonimája, ott milyen esélye lehet a tudásnak és a tisztességnek? Persze muszáj a mocskot takarítani, különben mindent ellep, de én már belefáradtam. Megöregedtem. Búcsúzni jöttem, kisapám, elmegyek az országból.

– Márkus, te voltál az én szuperhősöm – húzta el a száját György szomorú mosollyal.

– Vannak tisztességes fiatalok, ők még lelkesek, harapnak, legyenek mostantól ők a szuperhősök. Én Spanyolországban fogok élni, vettem egy házat, szőlővel, Malaga mellett, saját

borom lesz. Van a birtokomon egy vendégház, jöhetsz nyaralni, és ha végre rendbe jöttök Ildivel, szeretettel látlak benneteket együtt, hozzátok Lacit is! És ha egy nap megszabadulsz ettől a tehertől, amit vezeklésként magadra vettél – intett apám szobája felé –, akkor akár ott is maradhattok. A jó fotós ott is elkél. Majd együtt kitalálunk valamit. Vagy hazajövünk, és rendet csinálunk – nevetett.

Úgy tűnt, Márkus magára szedett néhány kilót az utóbbi időben, a sok tömény meglátszik az emberen, most is hozta magával a kedvenc japán whiskyjét ajándékba.

– Úgy döntöttem, hogy a whiskyről áttérek a borra, egy borosgazda ne whiskyzzen, igaz? Habár állítólag Humphrey Bogart élete utolsó mondata az volt: „Nem kellett volna whiskyről martinire váltanom”, remélem, én nem bánom meg ezt a döntést a halálos ágyamon.

– És akkor ez az üveg most mi?

– Ezt az utolsó üveget azért még együtt szépen megisszuk, ha később lesz egy másik utolsó üveg, akkor azt is – mondta, miközben rutinos mozdulattal kinyitotta a palackot, és a kifinomult italhoz illő lapcsiszolt whiskyspohár híján a konyhában talált, közönséges vizespoharakba töltötte a mélyarany színű nedűt.

– Minő mésalliance! – csóválta a fejét nevetve. – Na, de mesélj inkább te, kisapám, hogy élsz?

– Megvagyunk. Miki támogat, cserébe, hogy gondozom az öreget. Néha Milán is küld pénzt. Apám állandó felügyeletet igényel, nem tudok mellette dolgozni, de ha felfogadnánk valakit, azzal se járnánk jobban.

– Beköszönnék apádnak. Legalább megismerem.

– Felesleges. Föl se fogja.

– Azért csak megnézném, ha már itt vagyok.

Kivettem a kredencből egy tábla Tibi csokoládét, és a kezébe

adtam.

– Mondd neki, hogy hoztál csokit.

– Ne marháskodj már! Ezt eszi?

– Örülni fog, majd meglátod!

Bementünk apámhoz. A fotelben ült, nyitva volt a szeme, de csak bámult maga elé. Márkus udvariasan köszönt, az öreg oda se bagózott.

– Mondd, hogy hoztál csokit – súgtam Márkusnak.

– Ne szórakozz már, ez olyan megalázó! Még ha valami rendes csokoládé lenne…

– Az apám nem olyan sznob, mint te vagy – röhögtem –, imádja. Papa, nézd, Márkus hozott neked csokit – mondtam hangosan.

Apámnak felderült az arca, és teljesen felvillanyozódott.

– Látod, milyen kevés elég a boldogsághoz? Mikor tudtunk mi legutóbb így örülni bárminek?

– Te, ez még a középkeresztnél és a főtanácsadói kinevezésnél is kínosabb… – mondta Márkus, amikor visszamentünk, és leültünk a konyhában. Újra töltött magának a whiskyből egy fél pohárral.

– Nem sajnálom tőled, de kocsival vagy. És ha elkapnak?

– Ez maradt az egyetlen haszna a rendőr ezredesi igazolványomnak. Sosem loptam, nem voltam korrupt, csak iszom és gyorshajtok.

– Te tudod.

– Szerinted mi lehet az oka apád szellemi leépülésének? – kérdezte váratlanul.

– Utánaolvastam, sokféle betegség lehet, például fejsérülés, agyi keringészavar meg ilyesmi. De az is lehet, hogy alkati kérdés, és állítólag örökölhető.

– Rád nézve ez nem túl biztató!

– Aha – feleltem az egyszerűség kedvéért, mert nem volt

semmi kedvem belevágni az egyre szövevényesebb családtörténetembe.

– Nem valami stressz következménye? Kádárra gondolok, aki a politikai rendszerével együtt zuhant szét fizikailag és szellemileg is, és végül a szégyenbe, a lelkifurdalásába őrült bele. Kommunista politikusként állítólag papot kért a halálos ágyához, és az orvosa azt mesélte, hogy a halála előtt, önkívületben még utoljára kimászott az ágyából, és elindult az általa kivégeztetett Nagy Imre temetésére, ami két héttel korábban volt.

– Nagy csapás lehet egy diktátornak, ha lelkiismerete van. Szerencséjükre a többségük simán pszichopata, azoknak pedig állítólag nincs lelkiismeretük. De ez hogy jutott most eszedbe az apámról? Sikerült a Történeti Hivatalban utánanézned a dolgainak?

– Gondolkodtam, elmondjam-e neked, mert nem tudom, hogyan érint. Érdekel, vagy inkább tartsam magamban? Végül is, most, hogy már ilyen állapotban van, úgy sincs jelentősége. Csak gondoltam, hátha magyarázat a demenciájára, mint Kádárnál volt.

– Csak nem végeztetett ki valakit az apám is?! Hát persze hogy érdekel. Annyi szarságot művelt velünk gyerekkorunkban, hogy nem hiszem, bármivel meg tudnál lepni vele kapcsolatban.

– Hát jó. ’56 decemberében, amikor a sebesülése után letartóztatták, a kihallgatáson megtört, és beköpte néhány barátját. Köztük volt olyan, akinek sikerült idejében külföldre szöknie a halálos ítélet elől, mint Markovich Milánnak, de volt, aki életfogytiglanit kapott, egyiküket pedig felakasztották. Apád cserébe olcsón megúszta, viszont évekig jelentenie kellett, láttam az aktáját és a jelentéseit, nem túl szívderítők. Aztán egy idő után elengedték, mert már használhatatlan volt, nagyjából

akkoriban, amikor a tanyára költöztetek.

– Úristen! Apám besúgó volt? És még az egyetlen barátját, Milánt is feladta, aki a forradalom alatt megmentette az életét? Azt mondtam, nem tudsz semmivel meglepni vele kapcsolatban. Hát, tévedtem.

– Sajnálom, de úgy gondoltam, el kell mondanom.

– Vajon Milán tudja ezt? És ha megtudja, mit szól majd hozzá?

– Nem voltunk még hasonló helyzetben, könnyen mondhatjuk, hogy ilyen aljasságra mi nem lennénk képesek, de én már annyi undorító dolgot láttam szerte a világban, Ázsiában, a Közel-Keleten, Latin-Amerikában és itthon is, hogy kevés dolgon lepődöm meg. Mondjuk, amikor rájöttem, hogy kasszafúró lettél, öcsém, akkor azért én is eltátottam a szám, de a te esetedben az csak ökörség volt, és főként magadnak és a családodnak ártottál vele.

Márkus elutazott, és néhány nappal később tértivevényes levelet hozott Györgynek a falu kancsal postása, akiről az a vicc járta a faluban, hogy miközben az egyik szemével a házszámot nézi, a másikkal képes a borítékról a címet ellenőrizni. Ez valami pesti vicc lehetett, mert a faluban senki se nézte a házszámokat (többnyire nem is voltak házszámok, mindenki tudta, melyik házban ki lakik), Sanyikának, a postásnak azonban kétségkívül szanaszét álltak a szemei.

– A rendőrségtől jött – mondta sokat sejtetőn, és az egyik szemével Györgyre nézett. – Na, mit követett el már megint?

Még akkoriban, amikor nyolc évvel korábban letartóztatták, és tele voltak vele a lapok, természetesen a faluban is azonnal híre ment a történetének (ilyen országos hírű esemény a falu alapítása, az Árpád-kor óta nem történt ott), és amióta

visszaköltözött, nem múlt el alkalom, hogy ne dörgölték volna az orra alá a bűnét. „Na és hogy vannak a betörők?”, „Nem maradt néhány forintocska a szajréból? Igazán meghívhatnál belőle egy sörre!” és hasonló tréfás megjegyzésekkel bombázták. Eleinte bosszantotta, aztán próbálta viccre venni, nem ment könnyen.

Sanyika elkerekezett a zöld postásbiciklijén, Gyuri pedig izgatottan bement a házba, a konyhafiókból elővett egy kést, és felvágta a borítékot. A DNS-mintákra jött a válasz a kollégáktól, reszkető kézzel odament az ablakhoz (tudott szemüveg nélkül is olvasni, de csak ha elegendő fény volt), egy régi kolléga személyes levele kíséretében, amire épp csak rápillantott, és félretette a pultra, ott lapult a várva várt papír. Kétszer el kellett olvasnia a hagyományos írógépen írott szöveget, hogy felfogja.

A papíron ez állt: „A megadott minták alapján az apaság valószínűsége 0,01%. A vizsgált személy apasága kizárható.”

Na, baszod!, szaladt ki belőlem. Magam se tudtam, miben reménykedjek, tűnődtem. Gyerekkoromban megrázott, hogy nem is az apám, csak örökbe fogadtak, aztán nagy nehezen belenyugodtam, hogy mégis az, most meg erről a meggárgyult vénemberről, akit apámként ápolok, kiderül, hogy gyáva besúgó volt, aki elárulta a legjobb barátját, ráadásul nem is az apám. Ha én ezt egy regényben olvasnám, azt mondanám, micsoda életszerűtlen, túlkomplikált agya van az írónak.

Fel-alá mászkáltam a konyhában, kitöltöttem az üveg aljáról Márkus maradék whiskyjét, és a konyhafiókban cigaretta után kutattam. Évek óta leszoktam, de most úgy éreztem, rá kell gyújtanom. A múltkor Gerda itt felejtett egy lapos dobozkát, néhány szál vékony, női cigarettával, csak kocadohányos volt,

talán észre sem vette, hogy elhagyta a pakliját. Ittam a whiskyből, a tűzhelyhez hajolva rágyújtottam (ez is milyen snassz kombó, az 50%-os, férfias ital, és hozzá ezek a kis vackok, az ember nem is érzi, hogy lenne valami a szájában, úgyhogy mindjárt mellé tettem egy másikat is, úgy festettem, mint egy kétágú nyelvű kígyó), mélyet szippantottam a dupla cigarettából, jólesőn megszédültem tőle.

Bementem az apámhoz, vagyis ahhoz az emberhez, aki ott ült a másik szobában, annyira szerettem volna megbeszélni vele ezt az egész őrületet, de ő csak ült a foteljében, és boldogan majszolta a csokoládéját. Mégiscsak az apám ez a szerencsétlen, magyaráztam magamnak, hiszen örökbe fogadott, a nevére vett, és a maga rettenetes módján nevelt is egy ideig, kell, hogy legyen az embernek apja, nekem ő jutott. Aztán hirtelen elszégyelltem magam: micsoda szar ember vagyok én, hogy mindenbe belenyugszom, hogy velem mindent meg lehet csinálni, és mindennek az ellenkezőjét is. De vajon hol a határ a bölcs elfogadás és a gyáva megalkuvás között?

MEGHARAPOTT A KUTYÁM

Megharapott a kutyám. Nem számítottam rá, olyan gyorsan történt (de hát miért számítana az ember arra, hogy a saját kutyája megharapja?), nem is morgott, csak utána, miután nekem ugrott, és a lábamba mart. Úgy tett, mint akinek utólag jutott az eszébe, hogy előbb illett volna morogni, és csak azután harapni, de elfelejtette, úgyhogy bepótolja.

Nem csak egyszerűen odakapott a lábamhoz, ami előfordul az állatoknál, ha megijednek, vagy bántásnak vélnek egy mozdulatot, ez valódi harapás volt (a jogban úgy mondanák, előre megfontolt szándékkal, különös kegyetlenséggel), átharapta a nadrágomat, a fogai mélyen belevájtak a húsomba, rendesen vérzett. Első haragomban bele akartam rúgni, hogy megtanulja, ki a falkavezér, de aztán ránéztem az ijedt pofájára, a zavaros tekintetére (most megint egészen olyan volt, mint az apám), és úgy láttam, ő maga is meglepődött azon, amit tett, úgyhogy csak üvöltöztem vele, leszidtam, elmondtam mindennek, hálátlan dögnek neveztem, amiért nem emlékszik, hogy a menhelyről vettem magamhoz, hogy etettem, gondoskodtam róla. Ő meg hátracsapott fülekkel, behúzott farokkal, a földhöz lapulva hallgatott, még megadóan hanyatt is vetette magát, mint olyankor, ha azt szeretné, hogy a hasát vakarjam.

– Tudod, ki fogja a hasadat vakarni ezek után, te szerencsétlen! – vetettem oda neki.

Milyen kiszolgáltatott az apám, mint amikor gyerekkoromban

éjjel belopództam hozzájuk, és néztem őket alvás közben. A párnát hirtelen mozdulattal rászorítom a fejére, és teljes testsúlyommal ráfekszem. Felébred, rebben a teste, nem érti, mi történik, levegő után kapkod, de olyan gyönge, hogy képtelen védekezni, csak dobálja magát, csapkod a karjaival, rugdos, küzd az értelmetlen, nyomorult életéért. Nincs bennem szánalom, egyre feldúltabban, minden sérelmemet beleadva, tiszta erőmből szorítom az arcára a párnát, még harcol, de egyre apróbbakat rúg, míg végül utolsókat rándul a teste, és megadja magát, erőtlenül lehanyatlik a karja, kész, vége, meghalt a cselszövő… Senkinek se fog hiányozni. Senki sem szerette, és ő se szeretett senkit, még saját magát se, talán csak Mikit és Milánt csodálta. Nézem a félelemtől tágra meredt, megüvegesedett szemeit, a halálgörcsbe merevedett, vértelen arcát. Neki is jobb ez így, ez már nem volt emberi élet, és legalább nekem se kell tovább ápolnom.

Elborzadok magamtól. Hová jutottam, hogy ilyen undorító dolgokat fantáziálok. A végén betörőből még gyilkossá is válok?

Nézem az apámat, nyugodtan alszik, alig emelkedik a mellkasa, csak a szemhéja alatt vibráló szemgolyó jelzi, hogy él, és éppen álmodik. De miről álmodhat, akinek nincs memóriája? Az álom az ösztönök és a vágyak birodalma, akkor apám álmai most csak a tudata legmélyéről táplálkoznak, a kollektív tudattalan-óceánból, ahol a mítoszokból, szorongásainkból ismerős ősképek tenyésznek? Egyáltalán mi ez a kollektív tudattalan? Milyen titokzatos csatornákon keresztül vagyunk összekapcsolva egymással, mi, emberek?

Piszkafa mesélt az erdei fákról, hogy mélyen a föld alatt a gyökérzetük egymásba kapaszkodik, figyelmeztetik egymást a veszélyekre, fertőzésekre, ha a társukat pusztítják, ők is szenvednek, és képesek örülni egymásnak, rügyfakadáskor egyszerre kivirulnak. A fák tudják, hogy összetartoznak, hogy

egymásra vannak utalva. Sohasem tudtam eldönteni, mi igaz a tanár úr tanmeséiből, de szeretem ezeket a történeteket, mert bár néha kicsit didaktikusak, legalább emberiek és optimisták, amire mostanában annyira vágyom.

György napok óta képtelen volt aludni, ha végre elszenderedett, hajnalban fölriadt, kiment vizelni, aztán visszafeküdt, és félálomban is csak az elmúlt napok eseményei cikáztak az agyában. Ha nem az apját látta el, napközben is az ágyon hevert, mint akit ólmos fáradtság húz oda. A legegyszerűbb lenne beszedni az összes gyógyszert, amit otthon talál, villant néha az eszébe, de mi lesz akkor azzal a szerencsétlen, vén hülyével, aki a másik szobában horkol, és rá van utalva? Meredt szemmel bámulta a mennyezetet, és azon kapta magát, hogy csorog a könnye. Szerette volna megosztani valakivel a fájdalmát, de csak az apja szuszogott a másik szobában, aztán úgy döntött, megírja Gerdának, Mikinek, Ildinek, Milánnak, hogy legalább írásban kipanaszkodja magát.

Meglepetésére Ildi jelentkezett elsőként, azt írta: meglátogatnák Lacival. Néhány nappal később egy fehér Volkswagen Polo gördült be az udvarra, hasonló, mint amilyet annak idején ő vett a feleségének és amit aztán a lebukásakor elkoboztak tőle. Álltak az ajtóban, zavartan nézték egymást, aztán Ildi megölelte, és szájon csókolta.

– Nagyon hiányoztál, megrázott a leveled – suttogta könnyes mosollyal, és hogy erőt vegyen az ellágyulásán, finoman odatolta a fiát. – Na, mire vársz, öleld már meg az apádat!

A pelyhes állú, nyakigláb kamasz esetlenül bámulta borostás, beesett arcú apját, aki olyan erővel szorította magához, mintha el se akarná engedni többé. Laci döbbenten tűrte.

– Szerettem volna, hogy legalább megismerje a nagyapját,

mielőtt késő lesz, és téged is újra lásson – közölte Ildi rekedt hangon.

– Biztos nagy élmény lesz neki…

Leültek a verandán.

– Majd benézünk nagyapádhoz, kisfiam, de az előbb úgy láttam, éppen aludt. Addig nyugodtan nézz körül, és gyűjts erőt a látványhoz!

A fiú unott arccal bámészkodott a házban, mintha egy skanzenben kötelező iskolai kiránduláson járna, a konyhában megvizsgálta az öreg sparheltet, kinyitotta az ajtaját, belenézett, megbámulta a vastag keresztgerendát a mennyezeten, megszagolta a lecsüngő szárított levendulacsokrot, megütögette a sparhelt fölött a rézedényeket, hogy konganak-e, aztán elővette a walkmanjét, a fülére illesztette a hallgatót, és leült a sarokba zenét hallgatni. Eltompult szemmel nézett maga elé, s közben ütemre bólogatott a fejével.

– Na, kész, elveszítettük, már nincs közöttünk – nevetett Ildi. – Tőle akár a világ is összedőlhet, csak zene szóljon közben.

Csöndben, meghitten beszélgettünk, mint régen, amikor még beszélgettünk… Ildi nem öregszik, állapítottam meg, sőt, mintha az utóbbi időben kisimultak volna a vonásai, negyvenéves korára gyönyörű, érett nő lett, én meg egy elgyötört vénember, olyan, mintha az apja volnék, holott csak egy évvel vagyok idősebb nála.

– Szép vagy!

– Köszönöm. De, ahogy elnézlek, terád viszont rád férne egy garanciális felújítás, szívem. Képzeld, én otthagytam a tévét, letelt a szerződésem, és ugyan nagyon kapacitáltak, nem újítottam meg. Alighanem azt látod rajtam, hogy

megnyugodtam, és magamra találtam. Az elmúlt két évben összespóroltam némi pénzt, vettem egy hasonló kocsit, mint amilyet régen tőled kaptam, és két barátnőmmel, egykori textiles csajokkal, nyitottunk egy kis dizájnstúdiót. Ruhákat és jelmezeket tervezünk, egyelőre magunk is varrjuk, de olyan nagy az érdeklődés a tévék, filmesek, színházak részéről, hogy alig bírjuk a munkát. Most szabászokat, varrónőket keresünk, mi meg csak tervezni fogunk. Úgy döntöttünk, velünk nem fog kicseszni az életközépi válság. Tudod, ebben az életkorban kell váltani és új életet kezdeni! Neked jut időd, hogy az ápoláson kívül valami mást is csinálj?

– Nem tudok elszabadulni az apám mellől, pedig hiányzik a fotózás, mostanában jobb híján őt fényképezem. Piszkafa nekem adta a nagyítógépét, a megmaradt vegyszereket és fotópapírokat, itt a fürdőszobában hívok és nagyítok.

– Az apádat fényképezed? Erre kíváncsi vagyok! Megmutatod a fotóidat?

Elővettem a fiókból az egyik kiürült fotópapírdobozt (abban gyűjtöttem a képeimet), és odanyújtottam Ildinek. Mindig jó szeme volt, régen is megbíztam az ízlésében, kíméletlen kritikus, köntörfalazás nélkül megmondta, ha nem tetszettek a fotóim, és lelkesen dicsérte, ha jónak találta.

– Amíg megnézed a képeket, bemegyek apámhoz, és kicsit rendbe rakom, bár nem vagyok biztos benne, hogy érdemes látnod őt ebben az állapotában, azt meg végképp nem tudom, okos dolog-e a gyereket ezzel a látvánnyal sokkolni.

– Én meg azt szeretném, ha Laci látná, mit vállaltál az apádért, hogy végre megtanuljon tisztelni. Mindkettőtöknek jót tenne.

György bement az apjához, kinyitotta az ablakot, kiszellőztette

a húgyszagot, átpelenkázta az öreget, átültette a fotelbe, megfésülte, és eligazította az ágyát.

– Kész a baba! Szebb, mint új korában. Lehet csodálni! – szólt ki az ajtón, mint annak idején, amikor az újszülött Lacikához a barátaik jöttek babavizitre.

Nem reagáltak a hívásra. György benézett a konyhába, Ildi és Laci az asztalnál ült, és a fotókat nézték.

– Gyuri, ez gyönyörű! – mondta Ildi megrendülten.

Laci is elismerően lebiggyesztette az ajkát, még a fülhallgatóját is levette.

– Kicsit horror, de király!

– Ez a legmegrázóbb – mutatott Ildi egy képre, amelyen az egykor hiú zsarnok elbutult, esdeklő pillantással, kiszolgáltatottan feküdt a pelenkájában. – Apád még most is vonzó és taszító szánalmas szörnyeteg, a fotóid pedig őszintébbek, mint te saját magadhoz, szívem, mindent elárulnak az apádhoz fűződő kapcsolatodról; a félelmet, a rajongást, a megalkuvást, a lázadást, az undort, s végül a könyörületet, amit apád talán meg sem érdemel. Tabudöntögető album lehetne, bár kétségeim vannak, hogyan fogadnák ezeket a fotókat ebben az álszent országban. De Márkus talán segítene kiadót találni Spanyolországban, a spanyolok nem félnek az őszinte érzelmektől.

– Merjünk nagyokat álmodni – nevetett Gyuri. – Na, akkor tekintsétek meg a jövendő album sztárját!

Ildi bement köszönni az apósának, de Laci megállt a küszöbön, viszolyogva nézte a fotelben bambán mosolygó idős embert, nem akart belépni a szobába.

– Innen is látom – mondta.

– Ő Laci, az unokád – mutatta be a fiát az apjának Gyuri. – Eljött meglátogatni, mert már régóta kíváncsi volt rád.

Az öreg, mintha értette volna, ingatta a fejét.

Amikor induláskor Ildi és Laci beültek az autóba, György pedig fancsali képpel várta, hogy búcsút inthessen nekik, Ildi az ablakon át rámosolygott, aztán letekerte az üveget.

– Ne örülj ennyire, hogy elmegyünk! Harkányban alszunk, és ha Lacinak is megtetszik a fürdő, veszek neki egy vízhatlan MP3-at, hogy a vízben se kelljen beszélgetnie velem, magamnak meg egy cuki új fürdőruhát, és rendszeresen visszajárunk. Lehet, hamarosan egyedül is leugrok hozzád, és megmutatom a fürdőrucimat – kacsintott.

Nem írtam meg Milánnak a DNS-vizsgálat eredményét, és azt se, vajon tudja-e, hogy apánk feladta őt a forradalom után, mert szerettem volna látni az arcát, amikor közlöm vele. Megírtam, hogy én nem tudom itt hagyni az apámat, de neki a Dráva túlpartjáról autóval ez fél óra, igazán meglátogathatná a barátját.

– Szerinted ez mit jelent? – kérdezte Gerda, amikor elmeséltem neki, mi történt. – Ezek szerint Milán lenne az apád?

– Ez akkor derülne ki, ha tőle is vennének DNS-mintát. De nem merem megkérni erre. Éppenséggel még az is lehet, hogy nem is annak a bizonyos Marinának a gyerekét hozta el az anyánk a gyerekotthonból annak idején.

– És a hasonlóság az állítólagos féltestvéreddel?

– Léteznek hasonmások. Alteregók. A pszichológia szerint még egy emberen belül is létezhet egy második személyiség, vagy valami ilyesmi. A rendőrségi oktatás során több olyan fotót mutattak, amin két idegen ember a megszólalásig hasonlított egymásra, olyanok voltak, mint az egypetéjű ikrek, pedig nem volt köztük vérrokonság. Az egyik gyakorlaton összekeverték a hasonmások fotóit, és szét kellett válogatnunk

őket, egyikünknek sem sikerült. Akkor vetítettek le egy amerikai dokumentumfilmet egy sorozatgyilkos tárgyalásáról, ahol a szemtanúk határozottan állították, hogy felismerik az elkövetőt, az esküdtek se fedeztek fel különbséget a bűncselekményről készült fotókon, és hiába tiltakozott a nyomorult vádlott, hogy nem ő a gyilkos, még alibit is felmutatott, amit lesöpörtek azzal, hogy nyilván hamis. A bíró és az ügyész annyira biztosak voltak az ítéletükben, hogy végül egy ártatlan hasonmást küldtek a villamosszékbe a bűnöző helyett. Húsz évvel később találták meg a valódi gyilkost, akkor derült ki a tévedés.

– Ez elképesztő! Azt mondod, hogy belőlem is rohangál a világban néhány hasonló? Hú, de ijesztő! Az ember egyedinek képzeli magát, aztán meg…

– Nem, kishúgom, az biztos, hogy belőled nincs több! Kizárt dolog, hogy létezne még egy ilyen édes lány rajtad kívül a világon. Ezt én se hinném el. De belőlem eleve mindjárt kettő volt: az egyik rendőr, a másik meg betörő.

– Jaj, de hülye vagy, Gyuri!

Néhány nappal később Milán tragacsa begördült a tanya udvarára.

– Na, hogy van az én vén tróger barátom? – kérdezte Milán, és elindult egyenesen Novák Bálint szobája felé.

Novák Bálint az ágyában feküdt, a mennyezetet bámulta. Amikor Milán belépett, a zajra odakapta a fejét, felderült az arca.

– Milán! – suttogta.

– Megismert téged! Pedig senkit se szokott – csodálkozott György.

– Na, jól néznénk ki, ha már engem se ismerne meg.

– Gyakran engem se szokott!

– Azon viszont nem csodálkozom – kacsintott Milán. – Magunkra hagyhatsz minket, Gyuri, hadd beszélgessünk kicsit kettesben.

– Na, azt megnézném, ha az apám még beszélgetne is veled – vigyorgott György, és magára hagyta a két öreget. Az ajtóból visszafordulva még látta, hogy Milán széket húz az ágyhoz, és leül a barátja mellé.

Milán megfogta Novák Bálint kidagadó, kékes erekkel átszőtt, fonnyadt, fehér kezét, és megsimogatta.

– Ezek a bolond fiatalok azt hiszik, hogy öregkorunkra hülyültünk meg, pedig mi már fiatalon is hülyék voltunk, igaz-e? De jól kibaszunk velük, meghalunk, és itt hagyjuk őket a szarban! Ahogy minket az apáink, ők meg majd a fiaikat.

Ültek csöndben, nézték egymást fél óráig, aztán Milán kiment Györgyhöz.

– Jól kidumáltuk magunkat. De most elfáradt, és elaludt.

– Ne mondd már, hogy beszélgettetek is!

– De, a magunk módján. Nem szavakkal, csak úgy csöndesen. A lényeg sosem a szavakban van, a szavak csak elfedik a valóságot, nem jöttél még rá?

– Két dolog miatt szerettem volna beszélni veled. Itt járt a napokban Márkus Márkus – vágott bele György.

– Az ki is?

– Az ezredes, tudod, a barátom, aki mindig segített nekem. Már beszéltem róla.

– Ja, igen, emlékszem. És?

– Megdöbbentő dolgot mesélt, azóta se tudok szabadulni tőle. Azt állította, talált néhány dokumentumot arról, hogy a forradalom után, amikor apámat letartóztatták, a vallatáskor megtört, és több társát elárulta. Téged is. Te mit tudsz erről?

Milán nem lepődött meg.

– Tudtam róla. A nagykövetségünk ’90-ben kikérte a jugoszláv állampolgárokkal kapcsolatos anyagokat a Történeti Hivataltól, és elküldték a rám vonatkozókat.

– És mit szóltál hozzá?

– Az akasztófa árnyékában, különösen, ha az ember tökét közben gumibottal verik, az életösztön is más fokozatba lép. Tudta, hogy én már hazaszöktem Jugoszláviába, biztos azért vallott rám. Csak tovább kínozták, és akkor újabb neveket kellett mondania, gondolom, azt hitte, azok is külföldön vannak már. De tévedett.

– Tévedett? Milán bácsi, ezek az emberek börtönbe kerültek, egyiküket pedig fel is akasztották!

– Tudom, mocskos ügy, megbocsáthatatlan. Szerintem ő se bocsátotta meg magának soha, és amikor észnél van, azóta is retteg, mikor veszik elő érte. A polgárháború után is ezt láttam. Sokkal kevesebb ám a hős, Gyuri, mint ahányan később azt állítják magukról.

– Ennyi?

– Mit mondhatnék még? Hurcoljuk magunkkal a bűneinket, ezzel élünk. A többiek meg hazudnak. Maguknak és másoknak is.

– Milán bácsi, ha már ebbe így belemásztunk, beszéljünk egy másik titokról is. Azt állítottad nekem, hogy Marina szerint az apám volt az apám.

Milán komor arccal nézett Györgyre.

– Igen, azt állítottam.

– DNS-mintát vettem magamtól és az apámtól. Tudod, mi derült ki az elemzésből?

– Gondolom…

– Az derült ki, hogy nem ő az apám. Hajlandó lennél te is DNS-mintát adni, hogy megtudjam az igazságot?

Milán arca megkeményedett, egy apró ideg megrándult a

szája szélén.

– Felesleges. Hazudtam. Ágnesnek is, neked is. Marina a levelében azt írta, hogy te az én fiam vagy.

György kikerekedett szemmel bámult. Könnybe lábadt a szeme.

– És rákented az apámra? Hogy tehetted ezt, Milán bácsi?

– Huszonhárom éves voltam, apád harminchat. Ők gyereket akartak, én meg mit kezdtem volna veled? Már Jugoszláviában éltem, nem vehettelek magamhoz, és be akartam fejezni az egyetemet. Nem lettem volna jó apád. Én súgtam meg anyádnak, melyik otthonban talál meg, biztonságban akartalak látni, és úgy gondoltam, hogy a legjobb barátom és a felesége jó szüleid lesznek, és így legalább követhettem azt is, ahogy felnősz. Ráadásul Marina kisebbik fia, akit a fotón láttál, szintén tőlem van, mert egy rövid időre akkor is egymásba gabalyodtunk, amikor ő már férjhez ment Brancóhoz, én meg Sárával éltem. Én meg ezt cipelem magammal. Ha tudsz, megbocsátasz, ha nem, leköphetsz. Nagyon sajnálom – mondta könnyes szemmel. – Tényleg nagyon sajnálom, fiam.

– Kizárt dolog, hogy ezeket a tragikomédiákat nem odafönt írják – mondta Piszkafának, amikor elmesélte neki is, mi minden történt vele az elmúlt napokban.

– Vénségemre én is egyre többet gondolkodom a kedves kertszomszédomról – felelte a tanár úr elmélázva, és a szomszédos templom felé bökött. – De ne kend Istenre! Sokan próbálják a tetteikért a felelősséget a körülményekre, a szülőkre, mindenféle traumákra hárítani, biztos van is némi igazság valamennyiben, de a felelősség végső soron mégiscsak a miénk, magunk döntjük el, mit kezdünk a sorsunkkal. Amikor még tanítottam, elnéztem a gyerekeket az iskolában, hogyan

viselkednek a társaikkal, árulkodnak-e, megosztják-e az uzsonnájukat azzal, akinek nem jutott, milyen disznóságokat művelnek, például lopnak-e radírt.És találgattam, vajon milyen felnőtt válik belőlük. A radírt csak azért említettem, mert első általánosban nem tudtam ellenállni a kísértésnek, és elloptam a padtársam csehszlovák elefántradírját, pontosabban egy fél radírt, mert a másik fele már elkopott, de az ötvenes évek elején számomra még ebben az állapotában is óriási kincsnek tűnt. Máig mardos miatta a lelkifurdalás, pedig a padtársamnak volt már akkor egy vadonatúj elefántradírja is, Prágából hozta a nagynénikéje.

– Egy fél radír miatt érez bűntudatot? – kérdezte György elképedve.

– Miért csodálkozol? A fél radír és a postarablásból származó milliók között csak anyagi különbség van. A tett: ugyanaz. Azt is magunk döntjük el, hogy ha hatalomhoz jutunk apaként, tanárként vagy politikusként, visszaélünk-e vele, és ha kiszolgáltatottá válunk, gyáván eltűrjük-e a megaláztatásokat, vagy szembeszállunk a hatalmaskodókkal. S végül, hogy vénségünkre Istennel és a világgal perlekedő, a haláltól rettegő öregemberek leszünk, vagy bölcsen belenyugszunk az elmúlásba? Neked is magaddal kell elszámolnod, Gyuri, amit a törvény védelmezőjeként a törvény ellen vétettél.

– Van bennem bűntudat. Apánk rendesen belénk nevelte a megfelelési kényszerrel együtt. Úgy kellett félnünk tőle és úgy kellett imádnunk őt, mint az Istent. A mai napig nem tudok szabadulni ettől a kettős érzéstől.

– Én nem bűntudatról beszéltem, Gyuri! Bűntudattal, megalázkodással mit lehet jóvá tenni? Milyen rémes Isten lenne, aki örömét lelné abban, ha rettegnek tőle, és milyen szánalmasan gyönge ember az, aki élvezi, ha meghunyászkodnak előtte és hízelegnek neki. A hibák arra

valók, hogy tanuljunk belőle. Én úgy képzelem, hogy Isten az érzelmeket, érzéseket, örömöt és bánatot csak rajtunk, embereken keresztül tudja átélni, ezért csinálja velünk a végtelen sok jót és a töméntelen borzalmat, mert meg akarja tapasztalni, de az ítéletet ránk, emberekre bízza. Még csak nem is a bíróságokra. Arra is szükség van ugyan, de a börtönnél is súlyosabb büntetés a környezet megvetése. Ez a különbség a jog és az erkölcs között. Az egyetlen igazi ítélőbíró a lelkiismeretünk, amivel saját magunk fölött is ítéletet mondunk, mert ha beletörődünk az aljasságokba, akkor észrevétlenül magunk is ugyanolyan hitvánnyá válunk.

Napokkal később a kutyám ismét megharapott (ezúttal a kezembe mart, amint épp enni adtam neki). A faluban, a kocsmában, amikor elmeséltem, mindenki azt állította: az ilyen állatot agyon kell verni. „Az nem járja – mondták –, hogy egy kutya megharapja a gazdáját. Az már nem kutya, hanem fenevad, azzal nincs mit tenni, agyon kell ütni, és kész!”

Leültem a kutyámmal szemben, farkasszemet néztünk, bámultam az arcába, a csipás, szomorú szemébe, és figyeltem. Próbálta elkapni a tekintetét, de két kézzel megfogtam a pofáját, és nem vettem le róla a tekintetem, igyekeztem indulatok nélkül vizsgálni az őszes pofáját, egyszerűen csak figyelni és megérteni, ahogy Piszkafa istene tenné, gondoltam. A bosszúvágy és a könyörület egyszerre hullámzott és háborgott bennem, apám szemét láttam a kutya arcában és magamat, ahogy a szembogarában tükröződtem.

– Nem foglak bántani – mondtam neki aztán. – Amikor örökbe fogadtalak, vállaltalak. Annyi mindenkibe belemartam már én is az életem során, majd így fogunk együtt élni, időnként megharapjuk egymást, ha nagyon felhúzol, biztos még

ordibálok is veled, de aztán kibékülünk, és élünk tovább úgy, mint eddig, morogva, egymást marva, mint az összenőtt sziámi ikrek, akik tudomásul veszik, hogy akarják vagy sem, kénytelenek elviselni egymást.

Amikor Piszkafának elmeséltem, hogyan döntöttem a kutyámról, nem szólt semmit, csak hümmögött. De mintha ugyanazt a huncut elégedettséget láttam volna a szemében, amire mindig úgy vágytam gyerekkoromban.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

A regényeknek, ennek is, noha a képzelet kelti életre, vannak valóságos modelljei. A néha több létező személyből összegyúrt és a szerző fantáziájában alaposan megfürösztött karakterek ihletőit gyakran csak az író tudja, én mégis úgy érzem, hálával tartozom nekik.

Köszönet illeti Halmos Ádámot, kiadóm igazgatóját, akinél senki sem tud jobban biztatni, lelkesíteni és támogatni az alkotásban, Büchler Andrást, aki megbújva a háttérben, évek óta biztonságot ad a közös munkánkhoz, szerkesztőmet, Jolsvai Júliát, akinek alaposságán mindig elképedek és az Open Books valamennyi munkatársát, akiknek hálás vagyok, hogy együtt dolgozhatok velük.

Köszönöm Bezsenyi Tamás kriminológus segítségét, aki kalauzom volt a bűnözés és a bűnüldözés világában, és szigorú lektora a regény ilyen témájú epizódjainak.

Hálával tartozom Solti Dezsőnek, Drávaszabolcs polgármesterének, aki lenyűgözött lokálpatrióta lelkesedésével és aki megismertetett a Dráva menti vidékkel.

És végül a legnagyobb hálám természetesen családomnak jár: feleségemnek, aki mindig az első olvasóm és gyerekeimnek, akik szintén türelmesen meghallgatnak és okos tanácsokkal látnak el, ha megosztom velük a munkám során felmerülő gondjaimat. Köszönet a szeretetükért és támogatásukért.

Kepes András